

Nebezpečné známosti. Pravicový extremismus v malém příhraničním styku (SRN–ČR)

Vydavatelé:

Kulturbüro Sachsen e. V.
Heinrich Böll Stiftung
Weiterdenken – Heinrich Böll Stiftung Sachsen

Drážďany, červenec 2009 (redakční uzávěrka: září 2008)

© autoři a Weiterdenken – Heinrich Böll Stiftung Sachsen

Edice:

Redakční kolektiv – Miroslav Bohdál, Friedemann Bringt, Grit Hanneforth

Překlad:

Slavomír Čapek, Paola Poláková, Filip Bláha

Grafická úprava:

Weiterdenken – Heinrich Böll Stiftung Sachsen

Redakce:

Marika Blažková, Hana Bednářová, Eva Jelínková

Sazba:

Slavomír Čapek

Tisk:

Druckhaus Dresden, www.druckhaus-dresden.de

Náklad:

1500 kusů

Fotografie:

Kulturbüro Sachsen e. V., Tolerance a občanská společnost, art archiv, recherche ost, maquis, recherche nord

Objednávky:

Tolerance a občanská společnost o. s. | P. O. Box 125, 121 00 Praha 1
rasismus@centrum.cz

Otištěné příspěvky zrcadlí názory příslušných autorů a autorek. Ty nemusejí nutně odpovídat názorům Heinrich Böll Stiftung či Weiterdenken – Heinrich Böll Stiftung Sachsen.

Zodpovědná osoba:

Grit Hanneforth, Kulturbüro Sachsen e. V., Bautzner Straße 45, 01099 Dresden

Tato publikace vychází s finanční podporou spolkové Nadace Erinnerung, Verantwortung und Zukunft a Česko-německého fondu budoucnosti. Publikace vychází i v německém jazyce.

NEBEZPEČNÉ ZNÁMOSTI

**PRAVICOVÝ EXTREMISMUS V MALÉM
PŘÍHRANIČNÍM STYKU (SRN-ČR)**

Obsah

7	Předmluva vydavatele
10	1. Krátký historický přehled organizovaného pravicového extremismu v Česku a Německu
10	Miroslav Mareš Dějiny organizovaného pravicového extremismu v Česku
16	Maria Grjasnow Dějiny organizovaného pravicového extremismu v Německu
26	2. Ideologický rámec pravicového extremismu v Česku a Německu
26	Miroslav Mareš Ideologické prameny českého pravicového extremismu
32	Friedemann Bringt / David Begrich Transformační procesy východo)německého neonacismu
45	Frank Carstens Když se z nepřátel stanou přátelé. Konfliktní linie německých a českých neonacistů
49	3. Metody, strategie a aktuální tendence pravicového extremismu
49	Carsten Enders Evropské propojení pravicových extremistů
60	Jan Raabe Bratrství překračující hranice. Rechtsrock a obchod s hudbou
66	Klára Kalibová / Ondřej Cakl Informace o propojení českých a německých neonacistů
92	Petra Schickert / Markus Kemper Formy aktivit a strategie pravicových extremistů v Sasku
100	Hendrik Lasch »Zakázáno? Žádný problém« – na německo-českých pohraničních tržnicích jsou pravicoví extremisté stále úspěšnější
103	4. Situace obětí pravicově extremistického násilí
103	Klára Kalibová Rasové násilí a násilí páchané pravicovými extremisty – Situace v ČR po roce 1989
113	Markus Pape Případová studie. Interview s Markem Polákem ml.
117	Oběti pravicově extremistického násilí v Sasku. Situace z pohledu poraden AMAL e. V. a RAA Sachsen e. V.
117	Sander Schulze »Změnit musíme klima«
119	Juliane Wetendorf Modelový případ
125	Sander Schulze Rozhovor s mladíkem z malého saského města na českých hranicích

127	5. Reakce legislativy a orgánů činných v trestním řízení
127	Miroslav Mareš Reakce legislativy a judikativy na pravicový extremismus v Česku
129	Volker Lange Reakce policie na extrémně pravicové aktivity v Sasku
132	Jan Raabe / David Begrich My už to nějak zařídíme? Přístup státu k pravicovému extremismu – kritický rozbor
136	Carsten Enders »U nás nejsou žádní náckové« – Přístup k pravicovému extremismu v německé společnosti
142	Miroslav Bohdálek »Češi nejsou rasisti, jen nemají rádi Romy« – Reakce na pravicový extremismus v české společnosti
146	Hodnocení a výhled
151	Seznam autorů

Předmluva

„Podívejte se, co nám to sem vyvážíte,“ napsala nám jedna známá z Česka, členka pražské židovské obce, když v říjnu 2007 posílala na ukázkou pozvánku českých neonacistů k účasti na demonstraci pražským židovským městem v den výročí tzv. křišťálové noci. V této neonacistické výzvě stojí: „Vítány (jsou) především transparenty našich kamarádů z Německa. Pochod projde přímo pod okny pražské židovské obce, takže si rabíni mohou po dlouhých 60 letech zase užít černo-bílo-červené¹ vlajky.“² Pozvání se na saské a celoněmecké neonacistické scéně setkalo s velkou odezvou. Koneckonců je třeba „toto téma zásadně podporovat – všude...“, napsal například na internetu durynský neonacistický funkcionář Thomas Gerlach.³ Asi 200 neonacistů z Německa zaregistrovali v Praze naši čeští partneři, další autobusy nemohly na tuto demonstraci kvůli policejním kontrolám na dálnici včas dorazit.

Tato provokace dostala pravicový extremismus a spolupráci mezi českými a německými neonacisty do popředí zájmu českých médií. Najednou se naléhavě sháněli odborníci pro rozhovory. Nakonec však i toto téma stejně rychle odeznělo.

Podobnou zkušenost mají i německé nevládní organizace, které se zabývají rozvojem demokracie a bojem proti pravicovému extremismu, jako například Kulturbüro Sachsen e. V. I když tento moderní pravicový extremismus proměňuje aktuální společenské diskursy většinové společnosti,⁴ v časech nejistoty nabízí jednoduché odpovědi a sjednocuje znejistělé občany nabídkou jasně definovaných nepřátel,⁵ přesto se veřejnost tímto tématem zabývá jen sporadicky. I když virtuózně hraje na klaviatuře ovládající celospolečenské diskursy a témata, čímž se dlouhodobě usazuje v srdcích a hlavách občanů, je pravicový extremismus stále podceňován. I když používá atraktivní a modernizovaná společensky a kulturně zaměřená ideologická lákadla,⁶ není pravicový extremismus stále považován za kompletní ohrožení našeho soužití, kterým ve skutečnosti je. Hlavní problém globalizující se společnosti – návrat znejistělých a vývojem postmoderní společnosti převálcovaných lidí k archaickým či tradičním kulturním hodnotám a nepřítelům – je prohlášen za okrajový. Vedle toho lidé, kteří na tento problém upozorňují, jsou označeni za panikáře⁷ a jejich každodenní práce je komplikována.⁸

Sborník »Nebezpečné známosti. Pravicový extremismus v malém příhraničním styku« chce namísto krátkodobých projevů otřesení a instinktivních pokusů o přenesení odpovědnosti na druhé přispět k dlouhodobému vzdělávání a informování o pravicově extremistických strukturách, jejich aktérech a ideologických východiscích na obou stranách česko-německé hranice. Jedná se přitom o soubor textů, jejichž autoři a autorky patří na jedné straně mezi odborníky z nevládních organizací a na straně druhé působí jako poradci a pracovníci státních úřadů v oblasti boje s pravicovým extremismem a s ním spojenými násilnými a propagandistickými delikty. Tento sborník přináší analýzu současných přeshraničních kontaktů a aktivit pravicově extremistických uskupení.

Demonstrace Národního odporu
1. května 2006 v Praze. Foto: Tolerance
a občanská společnost

Z rozdílných přístupů a zkušeností jednotlivých autorů a auterek na obou stranách hranice vyplývá odlišná terminologie a hodnocení. Celkově se však shodneme na tom, že přeshraniční kontakty v rámci pravicově extremistické scény citelně přibývají a konkrétně neonacistické proudy v Německu a Česku stále více spolupracují. Přitom je očividné, že se právě česká pravicově extremistická scéna, jak to správně naznačila naše známá v úvodním citátu, od svých partnerů v Německu učí. Tyto a další poznatky v publikaci jsou – a tím jsme si jisti – velmi zajímavé pro ty pracovníky v Česku a Německu, kteří se zabývají prevencí nebo stíháním pravicově extremistických aktivit.

Autorky a autoři tohoto sborníku chtějí přispět k vytvoření komplexního obrazu současné situace, a to svými různorodými pohledy a ilustrativními popisy modernizujícího se pravicového extremismu. K cílovým skupinám čtenářů patří jak pracovníci ve sféře vzdělávání, v sociální a výchovné oblasti, tak i policisté a soudci.

Na úvod přibližujeme ideologická východiska pravicově extremistických projevů na obou stranách česko-německé hranice. Poté podrobně popisujeme aktuální projevy a strategie modernizujícího se pravicového extremismu a klademe při tom důraz na kulturní, propagandistické a násilné aktivity pravicově extremistických uskupení v Česku, Německu i v celé Evropě. Zároveň je pro nás důležité upozorňovat i na situaci obětí pravicově extremistických aktivit. Autorky a autoři těchto textů se totiž shodují v tom, že solidarita s oběťmi pravicově extremistického násilí a problematika diskriminace je výchozím bodem pro jakékoliv preventivní či represivní kroky spjaté s tímto fenoménem. Nemůžeme psát analytické texty, aniž bychom v praxi stáli na straně těchto obětí. Nakonec se »Nebezpečné známosti« věnují i kritickému hodnocení legislativních a exekutivních možností omezení pravicově extremistických aktivit, jak ukazují především procesy na úrovni státních zastupitelství či dalších orgánů činných v trestním řízení. Na úplný závěr nabízíme k diskusi naši analýzu současné situace »v malém příhraničním styku«.

Tato publikace tedy není žádným rozšířením vědeckého zkoumání pravicového extremismu, nýbrž praktickou příručkou a čítankou pro lidi, kteří se zajímají o dění kolem sebe, a vyzývá k další diskusi.

»Nebezpečné známosti« jsou výsledkem jeden a půl roku trvajících přeshraničního rešeršního projektu občanského sdružení Kulturbüro Sachsen e. V., a díky pomoci Česko-německého fondu budoucnosti, Nadace Erinnerung, Verantwortung und Zukunft a nadace Heinrich Böll Stiftung můžeme tento projekt prezentovat v tištěné podobě. Naš výzkum se věnoval na jedné straně prohloubení znalostí přeshraničních pravicově extremistických struktur, především v sasko-českém pohraničí, avšak hlavní cíl projektu představovalo hledání českého partnera pro práci Kulturbüro Sachsen e. V. Toto sdružení pracuje již více než osm let jako nezisková organizace. Téma rozvoje demokracie je nám centrálním bodem práce proti narůstajícímu pravicově extremistickému násilí a trestné činnosti; naše pracovní postupy formulujeme z pohledu angažovaných občanů. Takovýto přístup k příslušné problematice není v Evropě tak ojedinělý, jak jsme se zpočátku domnívali. V občanském sdružení Tolerance a občanská společnost jsme v Česku našli partnera, který se pravicovým extremismem zabývá z podobného pohledu a s využitím podobných metod. Tento pracovní postup, který by se dal dobře popsat slovy „nejlepší ochránci ústavy jsou angažovaní demokraté a demokratky“, bude v následujících měsících spolupráce se sdružením Tolerance a občanská společnost dále rozvíjen. K tomu je však na obou stranách česko-německé hranice zapotřebí, aby probíhala dlouhodobá veřejná debata o aktérech a strukturách pravicového extremismu a o metodách politického vzdělávání k podpoře demokratické kultury. Nezbytným předpokladem pro rozvíjení takové debaty by byla dlouhodobá podpora občanských iniciativ, jako je Tolerance a občanská společnost. Pokud by naše publikace pomohla k této nezbytné společenské diskusi, znamenalo by to velký úspěch.

Jménem Kulturbüro Sachsen e. V. děkuji všem, kteří se podíleli a podílejí na vzniku této publikace a rozvoji naší přeshraniční spolupráce. Zvláštní poděkování patří všem autorkám a autorům tohoto sborníku, kteří nám nabídli své rozdílné pohledy a zajímavé přístupy.

Drážďany, 16. června 2008

Friedemann Bringt
Kulturbüro Sachsen e. V.

Poznámky

- ¹ Černá, bílá a červená jsou barvy německé říše a jedná se o často užívaný symbol pravicových extremistů.
- ² Výzva české neonacistické organizace *Národní odpor*, citovaná podle e-mailu z Židovské obce v Praze ze dne 26. října 2007.
- ³ Citováno podle pravicově extremistického internetového fóra Thiazí ze 14. října 2007.
- ⁴ Diskuse kolem německé reformy sociálního zabezpečení a podpory v nezaměstnanosti, tzv. Hartz IV, podpořily na jedné straně nárůst stoupců pravicového extremismu a na straně druhé posílily delegitimizační etablované politické scény a celého společenského systému. Roth, Roland (2006): *Wie erfolgreich waren die Bundesprogramme gegen Rechts?* Forschungsjournal Neue Soziale Bewegungen, č. 4, Lucius & Lucius, Stuttgart, s. 10.
- ⁵ Pravicoví extremisté využívají strach z globalizace a negativní zkušenosti lidí a jako odpověď nabízejí národní separaci a homogenní společnost jako společnost obrannou. Srov. tamtéž.
- ⁶ Společensky zaměřená lákadla jsou např. nacionálně orientovaná práce s mládeží a nabídky jako zlézání skal v Česko-saském Švýcarsku, »nacionální fotbalové turnaje« nebo pseudogermánské zápasy. Kulturně orientovaná lákadla představují např. koncerty rechtsrocku, (mezi)národní setkání typu Den Saska, Svátek národů v Jeně nebo Pressefest.
- ⁷ Roth (2006), s. 6.
- ⁸ „Při pohledu na volební výsledky NPD si člověk opravdu musí klást otázku, jestli ty programy proti pravicovému extremismu zavedené za vlády SPD a Zelených měly nějaký účinek. Všechno, co je rudým a zeleným milé, ještě dlouho nemusí být v boji proti extremismu funkční.“ (Generální tajemník CDU Pofalla k volebním výsledkům v Meklenbursku-Předním Pomořansku. In: www.dradio.de/dlf/sendungen/hintergrundpolitik/567359/ z 25. listopadu 2006.

1. kapitola – Krátký historický přehled organizovaného pravicového extremismu v Česku a Německu

MIROSLAV MAREŠ

Dějiny organizovaného pravicového extremismu v Česku

Abychom pochopili současný stav a vnitřní členění pravicového extremismu v Česku, neobejdeme se bez pohledu do historie. Historický vývoj organizovaného pravicového extremismu na českém území je zrcadlem komplikovaných vztahů mezi různými národnostními skupinami a pohraničních konfliktů ve střední Evropě. Německo-český vztah přitom hrál primární roli.

1. Vývoj do roku 1939

Československo vzniklo 28. 10. 1918 jako nový nezávislý stát. Demokratický politický systém, který v této tzv. první republice existoval do roku 1938, představoval ve střední Evropě výjimku. Avšak uvnitř bylo multietnické Československo v důsledku nacionálních konfliktů postaveno před zásadní problémy. Nová česká elita prosazovala koncept jednotného československého národa; tak měla být potvrzena slovanská identita státu. Na Slovensku nebyl ale tento koncept sdílen, což vedlo k československému napětí. Vzájemné vztahy navíc zatížil religiózní konflikt laického Česka a katolického Slovenska. Také v rámci menšin, vedle maďarské a polské především u německé,⁹ panovala jen slabá loajalita k novému státu. Romové v Československu byli rasově diskriminováni a utlačováni.

Již v letech 1918–1919 chtěli někteří extrémní čeští nacionalisté vyhlásit antiněmecky orientovanou diktaturu. Tehdejší československý prezident Tomáš G. Masaryk a další demokratické síly tyto pokusy jasně odmítli. Ve 30. letech byly u mnohých českých stran rozpoznatelné autoritářské tendence, např. u *Agrární strany* a *Československé strany lidové*. *Národní demokratická strana* se vyvinula v pravicově autoritativní stranu s panslavistickými tendencemi, která stála v opozici k etablované »pokrokově liberální« politice. Roku 1935 vytvořila tato strana jádro *Národního sjednocení*, v němž se shromáždili nacionalisté, kteří při volbách 1936 získali dohromady pouze 5,6 procent hlasů.

Český fašismus vznikl začátkem 20. let v nacionálně demokratickém prostředí (po vzoru nástupu Benita Mussoliniho v Itálii). V roce 1926 byla založena *Národní obec fašistická* (NOF), jejímž vůdcem se stal Radola Gajda. Gajda působil jako generál antibolševické armády na Sibiři a v nové Československé republice se dostal do sporu s etablovanou politikou. Volební výsledky NOF byly ale slabé – roku 1929 dosáhla v koalici s *Národní ligou* pouze 0,3 procenta, o šest let později 2,0 procenta. Čeští fašisté byli orientovaní antidemokraticky, antikomunisticky, antisemitsky a antiněmecky. V druhé polovině 20. let existovaly sice ojedinělé kontakty s NSDAP, avšak pro panslavistickou orientaci NOF došlo k jejich přerušení.

Němečtí nacionalisté v Československu odmítli existenci tohoto státu. Po pokusu etablovat v roce 1918 čtyři německé provincie na českém území jako část Rakouska, který byl vojensky potlačen,

působila extremistická seskupení sudetských Němců podvrtně proti Československu. Současně se však jednotlivé německé strany od poloviny 20. let podílely na československé vládě.

Od roku 1933 se extrémní sudetoněmecké hnutí dostávalo stále více pod nacionálně socialistický vliv. Zvláště to platí o *Sudetoněmecké straně* (Sudetendeutsche Partei – SdP) Konráda Henleina, která se stala při volbách 1935 s 15,2 procenty nejsilnější stranou v Československu. O rok později se vytvořila ilegální, z Německa organizovaná *Sudetoněmecká dobrovolnická armáda* (Sudetendeutsche Freiwilligenarmee – SdFA). V září 1938 byl mimoto pod vedením německého SA založen *Sudetoněmecký dobrovolnický sbor* (Sudetendeutsches Freikorps – SdFK), který během mnichovské krize bojoval s pomocí guerillových a teroristických metod proti českým bezpečnostním silám, civilistům a také proti sudetoněmeckým antifašistům, kteří byli organizováni v paramilitární *Republikánské obraně* (Republikanische Wehr). V tomto období měla také německá opozice proti Hitlerovi v Československu svoji exilovou základnu. Vedle demokratických organizací k ní náležela revolučně nacistická *Černá fronta* (Schwarze Front).

Hnutí, která požadovala teritoriální připojení k stávající domovině a vykazovala silné pravicově autoritářské tendence, existovala také mezi slovenskou, polskou, maďarskou a rusínskou menšinou. Kromě toho měly základnu na českém území fašistické a pravicově autoritářské organizace ruské a ukrajinské emigrace.

Po Mnichovské dohodě z 29. září 1938 mezi Německem, Itálií, Velkou Británií a Francií ztratilo Československo pohraniční území, která muselo bez boje podstoupit Německu, Maďarsku a Polsku. V Sudetech byla vytvořena Sudetská župa jako součást Velkoněmecké říše. Strukturu *Sudetoněmecké strany* převzala NSDAP. Ve zbytku Československa vznikla tzv. druhá republika, která trvala do 15. března 1939. Přes svoji krátkou existenci zaujímá důležité místo v tradici českého pravicového extremismu, protože se de facto jednalo o pravicově autoritativní režim na českém území. Pravicově autoritativní politické síly, které byly během první republiky marginalizovány, se dostaly k moci po zhroutilí zahraničně politické orientace první republiky.

2. Vývoj v letech 1939–1945

Zbývající české území bylo od 15. března 1939 okupováno Německem. Již den předtím vyhlásilo svoji nezávislost Slovensko. Němečtí okupanti vytvořili Protektorát Čechy a Morava. Pokusy českých fašistů převzít moc v nových poměrech s pomocí nově založeného *Českého národního výboru svatováclavského* pod vedením Radoly Gajdy byly Němci rychle utnuty. V protektorátu se plně rozvinul nacistický represivní aparát. V čele protektorátu stál říšský protektor, kterému podléhala jak okupační správa, tak kvaziautonomní aparát protektorátu. K němu patřili státní prezident, ministerský předseda a vláda, četnictvo, *Národní souručenství* jako jediné politické hnutí a nepočetné, slabě vyzbrojené vládní vojsko. Došlo k zavedení brutálních opatření proti politické opozici, stejně tak proti Židům, Romům, válečným zajatcům a civilnímu obyvatelstvu.

Němci byli zainteresováni na výkonné protektorátní správě. Silná pozice domácích fašistických seskupení, která se během první republiky často vyjadřovala antiněmecky, byla proto odmítnuta. Důvěře Němců se v prvních letech protektorátu těšili zvláště bývalí přední politici druhé republiky, jakým byl státní prezident Emil Hácha. Avšak poté, co ojedinele docházelo ke spolupráci protektorátních politiků s antifašistickým odbojem, vsadili nacisté pouze na loajální kolaboranty, mezi něž patřil ministr Emanuel Moravec, který během první republiky zastával funkci loajálního armádního důstojníka a svoji politickou orientaci zcela změnil po Mnichovské dohodě.

Čeští fašisté protestovali proti této linii při obsazování protektorátní správy a vytvořili již v roce 1939 různé organizace, s jejichž pomocí hodlali převzít moc v Protektorátu. Nejvýznamnější byl *Český národně socialistický tábor »Vlajka«* (ČNST – V) s paramilitárními *Svatoplukovými gardami* (SG). Němci využívali tyto organizace za účelem vytvoření nátlakové kulisy pro oficiální protektorátní orgány a získání vyzvědačů pro Gestapo (Geheime Staatspolizei, Tajná státní policie) a bezpečnostní službu (Sicherheitsdienst, SD). Snahy vytvořit české bojové jednotky pro Německou říši byly ale dlouho odmítány. V letech 1942–1943 byly okupanty zrušeny některé české fašistické organizace.

Mnoho členů těchto organizací se pak angažovalo v nových protektorátních organizacích spojených se jménem Emanuela Moravce. Mezi nejvýznamnější patřily *Kuratorium pro výchovu mládeže v Čechách a na Moravě*, *Česká liga proti bolševismu a Český svaz válečníků*. V rámci *Kuratoria* došlo ke zformování *Oddílů zvláštního zasazení* (ZZ), které byly mimo jiné odpovědné za civilní obranu a pomoc při náletech. Zkratka ZZ napovídá vytvoření jednotek podle vzoru SS.

Vznik české vojenské jednotky dovolili Němci teprve na jaře 1945. Jednalo se o *Svatováclavskou dobrovolnickou rotu*, kterou vycvičil wehrmacht a SS. V květnu 1945 byla rozbita českými antifašistickými povstalci.

Malé nacionálně socialistické prostředí se separatistickými tendencemi existovalo během období protektorátu také na Moravě. Část místních fašistů usilovala o moravskou autonomii v rámci »nového evropského pořádku«. Na druhou stranu chtěly jednotlivé části hnutí v roce 1939 připojit části Moravy ke Slovensku. Pozoruhodné je, že také část malé muslimské obce v Čechách a na Moravě veřejně kolabovala s Němci. Podnětem byla jejich nenávisť vůči Velké Británii, která z jejich pohledu utlačovala arabské země.

Němečtí nacionální socialisté v protektorátu, stejně jako v Sudetské župě, se angažovali v NSDAP a v jiných nacistických organizacích. Na rozdíl od Čechů platila pro Němce branná povinnost. Podle některých pramenů byla vytvořena sudetoněmecká divize SS »Čechy a Morava«, její existence je však sporná.

Na českém území působili zvláště na konci války různí zahraniční kolaboranti. Tak byla v Praze v roce 1944 vytvořena ruská vláda pod vedením generála Vlasova. Na konci války kapitulovaly na českém území vedle německých válečných sil a jednotek SS také vojenské jednotky spojenců nacistického Německa.

3. Vývoj v letech 1945–1948

Po skončení německé okupace vznikla na československém území tzv. třetí republika s omezenou demokracií a silným vlivem komunistů. Většina Němců, s výjimkou nepočetných antifašistů, byla do roku 1947 odsunuta. V první fázi odsunu docházelo často k nacionálně laděným násilnostem na německém obyvatelstvu. Na druhou stranu provozovaly nacistické jednotky »Werwolf« a jiné podobné skupiny záškodnickou činnost na sudetoněmeckém území.

Čeští kolaboranti z časů nacistické diktatury byli většinou postaveni před soud; někteří ale také začali pracovat pro tajnou službu pod komunistickou kontrolou. Malá ilegální skupinka *Vlajka* působila v Čechách ještě v prvních poválečných letech. Pravděpodobně disponovala kontakty na české pravicově extremistické exilové organizace v západních okupačních zónách, zvláště na *Svobodné české křížáky* (SČK) se sídlem v Laufenu u Salcburku.

Aktivisté kolem *Vlajky* mimoto udržovali úzké kontakty s *Ukrajinskou povstaleckou armádou* (UPA), jejíž bojovníci utíkali v letech 1946–1947 přes československé území na západ a zaplétali se do

potyček s českými bezpečnostními silami. Jednotliví členové *Vlajky* bojovali v roce 1946 na Slovensku v rámci guerillové skupiny *Vrchla* společně s bojovníky UPA a slovenskými klerofašisty proti československé armádě a policii. Tato skupina byla ale rychle rozbita.

4. Vývoj v letech 1948–1989

V roce 1948 se chopila moci *Komunistická strana Československa* (KSČ). Do roku 1989 bylo Československo součástí východního bloku. Bývalé fašisty a kolaboranty sledovala Státní bezpečnost, avšak pro komunistický režim, na rozdíl od demokratické opozice, nepředstavovali nebezpečí. Jejich nejvýznamnější »organizační formy« tvořila pravidelná setkání v hostincích či kavárnách, kde fašisté vzpomínali na staré časy. V tomto období působily v podzemí skupinky dogmatických katolíků s antisemitskými názory. Některé prameny ze současného českého neonacismu hovoří kromě toho o militantních skupinkách německých nacistů, kteří zůstali v Československu pod krycími jmény a s českými pomocníky bojovali proti režimu. Seriózní historický výzkum tyto informace dosud nepotvrdil.

Také v české emigraci neexistoval organizovaný pravicový extremismus. Jednotliví bývalí kolaboranti vstoupili do francouzské cizinecké legie nebo do služeb americké armády v Německu, avšak uvnitř těchto struktur se nevytvořilo žádné vlastní specifické pravicově extrémní seskupení. Ke konci studené války v 80. letech vznikla pouze *Protizhidouská liga v exilu*.

Asi od 60. let byly mládeži v Česku zakládány malé neonacistické skupiny. První pravděpodobně byla *Československá strana nacistická* v Ostravě na začátku 60. let. Následovala seskupení jako *Totenkopf* 1983 v Brně, *Pravicová nacionálně socialistická strana* (PNSS) 1987 v Praze, *Nacionální fronta* (NAF) ve stejném roce v Trutnově stejně jako *Werwolf*, který působil 1983–1986 v Děčíně. Existenci těchto skupin využívala komunistická propaganda k diskreditaci demokratické opozice.

Od začátku 80. let byla česká mládež ovlivňována subkulturním vývojem v západní Evropě. V roce 1983 sledovala Státní bezpečnost v Praze první nacistické punkery, kteří nosili nacistické oblečení a násilně vystupovali proti Romům a Vietnamcům. Rasistické prvky se staly typickými pro některé české punkové kapely v druhé polovině 80. let. V této době se také objevily první skinheadské kapely, které zažily vrchol po založení Oi!bandu Orlík.

5. Vývoj po roce 1989

V demokratických poměrech po roce 1989 se český pravicový extremismus zformoval nově. Vůdčí úlohu na organizované scéně sehrálo v 90. letech *Sdružení pro republiku – Republikánská strana Československa* (SPR-RSČ) založené Miroslavem Sládkem v prosinci 1989 jako jedno z mnoha uskupení, které navázalo na tradici českého republikánství z období první republiky a zároveň chtělo těžit z velkého renomé amerického a francouzského republikánství. Vzhledem k vnitřní nekompaktnosti se ale nepodařilo vytvořit jednotnou republikánskou stranu.

Za svoji silnou pozici vděčila SPR-RSČ především Sládkovým rétorickým schopnostem. Její předák vedl stranu stále výrazněji k extrémně pravicové identitě. To se ukazovalo v násilnických excesech stejně jako ve vyjádřeních s antidemokratickým, rasistickým, jakož i proti Romům a Němcům namířeným obsahem. Přičemž posledně jmenovaná vyjádření se objevila ve chvíli, kdy ztroskotaly rozhovory o spolupráci vedené od roku 1991 s německými *Republikány* (Die Republikaner) pod vedením Franze Schönhubera.

Strana neměla jasnou ideologii ani historické ukotvení. Její programové zaměření spojovalo kritiku nového establishmentu se sociálním populismem, antisemitismem a rasismem. Vystupovala proti Německu a stejně tak proti komunismu a zastávala zahraničněpolitický izolacionismus směřující proti EU a NATO. Do roku 1993 odmítala také rozdělení Československa a zasazovala se o vrácení Zakarpatské Ukrajiny podstoupené v roce 1945 Sovětskému svazu. Uvnitř strany dočasně také působila jasně profilovaná seskupení, mezi nimi neofašisté či křesťanští antisemité.

SPR-RSČ byla zastoupena v parlamentu v letech 1992–1998, a to poté, co její volební výsledky stouply z 1,0 procenta v roce 1990 na 5,98 procent o dva roky později; v roce 1996 dosáhla strana 8,01 procent. Za další dva roky to bylo pouze 3,9 procent, přičemž došlo k úpadku a finančním problémům, jejichž následkem se strana dostala do konkurzu. V roce 2001 byla založena následnická strana *Republikáni Miroslava Sládka* (RMS), která ale při parlamentních volbách v roce 2002 obdržela méně než jedno procento hlasů. Roku 2002 se odštěpila *Dělnická strana* (DS).

Místo po SPR-RSČ se snažila zaplnit různá pravicově extremistická seskupení. K nim náležely roztržštěné strany, jejichž zakladatelé předtím opustili Sládkovu stranu vzhledem k jeho autoritářskému vůdcovskému stylu. Již v 90. letech postupně vznikla opozice uvnitř pravicově extremistického spektra. Na bázi skinheadské subkultury, která zažila v Česku rozkvět v první polovině 90. let, vznikly spolky, které se částečně spojily se staršími fašisty a antisemity. Nejdůležitější roli sehrála v roce 1993 založená *Vlastenecká fronta* (VF).

Na bázi podobných spolků vznikly později také projekty politických stran. Roku 2001 založily *Vlastenecká republikánská strana* (VRS), *Národní aliance* (NA) a *Národní odpor* (NO) novou organizaci, která se nejdříve jmenovala *Národné sociální blok* (NSB) a později vystupovala jako *Pravá alternativa* (PA). Vzhledem k vnitřní roztržštěnosti nebyla však již po několika měsících usnášenischopná.

O rok později vznikly *Národní sjednocení* (NSJ) a *Národní strana* (NS). V parlamentních volbách v roce 2006 dosáhly ale pouze 0,17 procent hlasů; strana *Právo a spravedlnost* (PaS), na jejíž listině kandidovala NSJ, dosáhla rovněž pouze na 0,23 procent. V současnosti plánují jednotliví aktivisté nacionální scény založení strany s názvem *Národní demokracie* (ND). Nejvýznamnějšími pravicově extremistickými stranami dneška jsou však *Národní strana* a *Dělnická strana*, které také spolupracují s neonacistickým spektrem. Obecně lze říci, že pravicově extremistické spektrum zůstává díky velké osobní a ideologické nejednotnosti roztržštěno.

Vedle spektra politických stran působí v Česku také militantní scéna, která má své počátky v rasistické skinheadské subkultuře. V 90. letech se dopustila mnoha rasově motivovaných napadení a vražd, zvláště na Romech. Tato scéna je již dlouhodobě ideologicky rozpolcená. Uvnitř neonacistického křídla byly založeny v roce 1993 *Bohemia Hammerskins* a o tři roky později *Blood&Honour Division Bohemia*. Skinheadskou scénu však postupně opustilo mnoho mladých aktivistů, což vedlo k novým organizačním formám. Tak vznikl v roce 1999 *Národní odpor* (NO), který je organizován na principu svobodného nacionalismu. V poslední době vystupuje na veřejnosti také pod názvem »Svobodný odpor« nebo pod podobnými označeními. V jeho prostředí vznikají regionální a místní skupiny autonomních a svobodných nacionalistů a ženských organizací jako *Resistance Women Unity* a *Supporter National Resistance – Women Side*. Na této scéně jsou také populární militantní tendence. Propagovány jsou koncepty Combat 18 a Anti-Antifa. Plánovaný terorismus nebyl zjištěn. Pro úplnost je nutno zmínit, že se pravicově extremistické tendence vyskytují také uvnitř některých separatistických hnutí, jako v malé části moravského hnutí, které však mají marginální význam.

Poznámky

- ⁹ Podle sčítání lidu z roku 1930 tvořili Němci se zhruba 30 procenty největší národnostní menšinu (www.czso.cz).

Dějiny organizovaného pravicového extremismu v Německu

Abychom mohli prozkoumat a zhodnotit projevy současného pravicového extremismu, musíme se podívat na rozdílný společenský vývoj v obou německých státech po roce 1945. Na základě jejich rozdílné politické kultury a historického vývoje můžeme vysvětlit rozšíření a zakořenění extrémně pravicových struktur ve znovusjednoceném Německu.

1. Vývoj po skončení 2. světové války

Po německé kapitulaci zavedli spojenci prostřednictvím Postupimské dohody z 2. srpna 1945 nejrůznější opatření k denacifikaci ve všech sférách společnosti. V lednu 1946 rozhodla spojenecká kontrolní rada, že všichni bývalí nacisté a osoby, které jednaly proti spojeneckým aktivitám, budou propuštěni ze svých úřadů a nahrazeni demokratickými silami.¹⁰ NSDAP včetně všech podřízených organizací byla zakázána a zároveň byl zahájen soudní proces proti vedoucím osobám nacistického režimu před mezinárodním soudním tribunálem v Norimberku.

Tato denacifikace, o které bylo rozhodnuto na Postupimské konferenci, byla v jednotlivých okupačních zónách realizována s rozdílným úspěchem. Nejrychleji a nejdůsledněji k tomu došlo v sovětské okupační zóně, kde to bylo spojeno s restrukturalizací celé společnosti podle socialistického vzoru. Ovšem i zde, stejně jako v západních okupačních zónách, byli někteří bývalí členové NSDAP ponecháni ve svých funkcích, protože nový režim se spoléhal při obnově státu na jejich odborné znalosti.

Západní spojenci často z pragmatických důvodů k důsledné denacifikaci nepřikročili. Obnova státní administrativy a hospodářství měla přednost a odpovědné osoby často zůstaly neodsouzeny ve svých původních pozicích. Tato situace se pak v 60. letech stala jedním z hlavních kritických bodů studentského protestního hnutí. Studenti se bouřili proti neuskutečněnému vyrovnání se s obdobím nacismu a v neposlední řadě právě proti tomu, že bývalí funkcionáři třetí říše zůstali ve svých mocenských funkcích.

2. Extrémně pravicová scéna ve Spolkové republice Německo

Bezprostředně po zákazu NSDAP se pokoušely pravicově extremistické síly o získání parlamentního vlivu v nově založené SRN. Po skončení války měl pravicový extremismus dvě strategické možnosti: Mohl opustit původní nacionální socialismus a vytvořit nový model, který by se stavěl proti integrační politice západních spojenců a s nimi spolupracujících politických stran. Mohl však také v původní tradici pokračovat, bagatelizovat zločiny nacismu a ospravedlňovat je jako nezbytnou nutnost v boji proti stalinismu. Oba směry můžeme ve spolkovém pravicovém extremismu padesátých let nalézt:¹¹ v roce 1949 se podařilo *Německé konzervativní straně – Německé říšské straně* (Deutsche Konservative Partei – Deutsche Rechtspartei, DKP-DRP) vstoupit s pěti poslanci do spolkového sněmu.¹² Tato strana, která byla založena v roce 1946, požadovala ve svém programu

obnovu německé říše ve starých hranicích. Na podzim téhož roku se od DKP-DRP odštěpila *Socialistická říšská strana Německa* (Sozialistische Reichspartei Deutschlands, SRP), která se otevřeně hlásila k nacismu a své příznivce nacházela právě mezi původními členy NSDAP. Své politické úspěchy slavila tato strana především se vstupem do dolnosaského zemského sněmu,¹³ než byla v roce 1952 prohlášena za protiústavní a jako taková zakázána. Většina jejích členů se potom připojila k *Německé říšské straně* (Deutsche Reichspartei, DRP), založené v roce 1950, která však v zemských i spolkových volbách zůstala neúspěšná. Celkově se ukázala blízkost k historickému nacionálnímu socialismu jako převládající strategie, protože neexistoval žádný důvod k její změně. Velká část německého obyvatelstva chápala okupaci a obrovské územní ztráty jako ponížení a ztrátu historické a národní identity. Průzkumy¹⁴ provedené americkou vojenskou administrativou ukazují, jak vysoká zůstala podpora pro nacionálně socialistické ideje, i přes masové vraždění a ničení, které měly na svědomí.

Velký impuls získal pravicový extremismus na stranické úrovni v Německu především v roce 1964, kdy byla založena *Národní demokratická strana Německa* (Nationaldemokratische Partei Deutschlands, NPD), která navazovala na části DRP. NPD ve svém politickém a ideologickém programu pozitivně odkazovala na nacistickou diktaturu a zároveň nabízela novou extrémně pravicovou platformu s občansko-národněkonzervativní fasádou.

Box 1 – Vývoj NPD v hnutí nového typu

Historie a volební výsledky

V prvních letech po založení strany v roce 1964 získala NPD mandáty v sedmi zemských parlamentech.¹⁵ Tento úspěch se ale na celostátní úrovni neopakoval. Poté, co jí vstup do spolkového sněmu s volebním výsledkem 4,3 % unikl, ocitla se strana ve vnitřních rozporech a postupně ztratila na politickém významu.

Také v plánech militantních neonacistů nehrála NPD během německo-německého sjednocování z důvodu jejího odstupu od neonacistických organizací žádnou roli. Celkově zůstala NPD až do počátku 90. let pro renesanci pravicového extremismu bezvýznamnou, protože se nedokázala vypořádat s mobilizujícím tématem xenofobie jako ostatní extrémně pravicové strany. Tehdejší předseda NPD Günter Deckert vedl stranu do poloviny 90. let až do existenční propasti, což šlo ruku v ruce s rapidním poklesem jejich členů a finanční krizí. Nakonec na sebe Deckert upozornil popíráním holocaustu, za což byl v roce 1995 odsouzen.

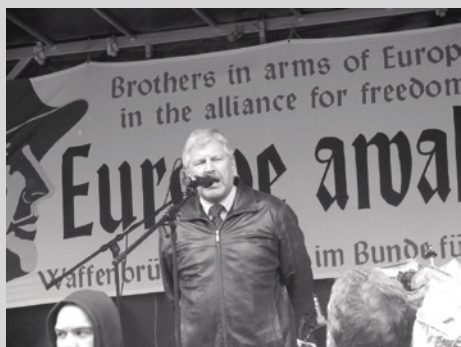
Velmi důležitý krok udělala NPD na počátku 90. let, když do Saska přestěhovala důležitou část své stranické infrastruktury – vydavatelství *Deutsche Stimme* společně se zásilkovým obchodem a vedením mládežnické organizace *Mladí národní demokraté* (Junge Nationaldemokraten, JN). Do Drážďan byli vysláni i různí straničtí funkcionáři a Drážďany byly vyhlášeny »sídlím celého hnutí«.

Změna strategie pod vedením Uda Voigta

Na spolkovém sněmu strany v roce 1996 ztratil Deckert své předsednické místo, které po něm převzal Udo Voigt. Tomu se podařilo stranu nově nasměrovat. Politicko-biografický profil Uda Voigta ukazuje na rozdíl od ostatních vedoucích postav extrémně pravicové scény, že se nejedná o politického hazardéra. Voigt je diplomovaný politolog a jeho úspěchy za posledních dvanáct let jsou evidentní. Strana je zastoupena na dvou zemských sněmech¹⁶ a počet jejích členů se oproti roku 1996 téměř zdvojnásobil.¹⁷ Je zastoupena také v mnoha komunálních zastupitelstvech nových spolkových zemí.¹⁸ Kromě toho se na spolkovém sjezdu strany v květnu 2008 v Bamberku podařilo Voigtovi navzdory skeptickému očekávání zklidnit rozhádaná stranická křídla. Jestli tomu bude tak i do budoucna, se teprve ukáže.

Od zvolení Uda Voigta předsedou se strana vyznačuje tématy se sociálně-politickým obsahem, otevřením se vůči neonacistickým silám a spoluprací s jinými extrémně pravicovými seskupeními. Příkladem je

Spolkový předseda NPD Udo Voigt na Svátku národů v roce 2007 v Jeně. Foto: Tolerance a občanská společnost

tzv. »pravice lidová fronta« společně s *Německou lidovou unií* (DVU) a tzv. Svobodnými silami (Freie Kräfte). Tato strategie má díky zesílené kooperaci získat větší vliv na pravicové extrémisty. Od roku 1997 se jednání NPD orientuje na strategický koncept »tří pilířů«. »Boj o ulici« má prostřednictvím organizování demonstrací a veřejných akcí zajistit stálou prezenci ve veřejném prostoru. V »boji o parlament« má být účastí ve volbách dosaženo politického vlivu na všech úrovních. »Bojem o hlavy« usiluje NPD o školení svých přívrženců a o dosažení moci skrze veřejné mínění. Další prostředek ke zvýšení povědomí o straně a jejich cílech představuje kromě toho strategie »skákáni do řeči«. Tato strategie využívá veřejné akce jiných aktérů jako základny pro šíření extrémně pravicové propagandy. Vývoj NPD ze staronacistické strany v aktivní organizaci jí zajišťuje stále větší přízeň. Z celkových 7000 členů v Německu je pouze v Sasku přibližně 1000 členů.¹⁹

Proces zákazu NPD

Ačkoliv NPD ve svých stanovách zdůrazňuje své liberálně-demokratické uspořádání, není žádou demokratickou stranou. Podle odstavce 21 Základního zákona SRN je založení politické strany vázáno výhradně na formální předpoklady, ale k přezkoušení skutečného obsahu nedochází.²⁰ NPD se snaží o odstranění demokratického státoprávního uspořádání a usiluje o vytvoření německé »národní pospolitosti«. Z tohoto důvodu byl v roce 2001 podán návrh na zakázání NPD kvůli aktivitám, které jsou v rozporu s německou ústavou. Tento proces ztroskotал na procedurálních nedostacích, NPD však tímto neúspěchem nebylo vystaveno žádné osvědčení o její ústavní konformitě.

Vedle NPD se na stranicky organizovaném extrémně pravicovém křídle dokázala prosadit nejprve *Německá lidová unie* (Deutsche Volksunion, DVU), která fungovala do roku 1987 jako občanské sdružení, a vedle ní v roce 1983 založení *Republikáni* (Die Republikaner). Hlavní osobou a předsedou DVU byl Gerhard Frey, mnichovský vydavatel extrémně pravicových novin National-Zeitung (Národní noviny). K této straně se připojili především někteří zklamaní členové NPD a přívrženci pravicově konzervativních kruhů bavorské CSU. DVU je financována ze zisků Freyova vydavatelství a platí za finančně velmi dobře zajištěnou stranu. Krátce po změně z občanského sdružení na stranu uzavřela DVU s NPD dohodu, na jejímž základě nemá ve volbách docházet k vysílání protikandidátů. První volební úspěch dosáhla DVU v roce 1987, kdy získala jeden mandát v zemském parlamentu v Brémách.²¹ Větších úspěchů pak dosáhla po společenských změnách z let 1989/1990.

V důsledku vnitropolitické krize CSU se na počátku 80. let spojili někteří bývalí členové CSU a založili novou stranu – *Republikány*. Pod předsednictvím Franze Schönhubera získali *Republikáni* překvapivě mnoho hlasů a slavili zisk 11 mandátů (7,5 %) v berlínském parlamentu.²² Tento nečekaný úspěch dokázali potvrdit i ziskem 7,1 % ve volbách do Evropského parlamentu a zároveň i dobrými výsledky v komunálních volbách ve čtyřech dalších spolkových zemích.²³ Tento úspěch s sebou přinesl i nárůst členské základny, ale *Republikáni* nedokázali v následujících letech na tento vývoj navázat.

Z ideologického hlediska se o »intelektuální« posílení pravicového extremismu v Německu pokoušela od konce 60. let tzv. »Nová pravice«. V protikladu k nacistické »staré pravici« se přiklápěla k novým

ideologickým fundamentům, kroužícím kolem témat jako národ a národní identita.²⁴ Díky tomu se pravicovému extremismu podařilo navázat na diskuse a témata ze středu společnosti.

Box 2 – »Nová pravice« jako intelektualizace pravicových extremistů?

Vznik »Nové pravice«

»Nová pravice« vznikla na konci 60. let poté, co NPD v roce 1969 unikl vstup do spolkového sněmu. Vznikla jako protikladný koncept k »Nové levice« a zároveň se výslovně distancovala i od »staré pravice«, jejíž nacionálně socialistický obsah pokládala za zpátečnický. Svůj společenský vliv se snažila zvýšit orientací na nová témata. K teoretickým základům patřily spisy Alaina de Benoist, duchovního otce »Nouvelle Droite« ve Francii.²⁵ Benoist využil teoretické koncepty italského komunisty Antonia Gramsciho, podle kterého je možno dosáhnout politických cílů skrze ovládnutí společenských diskursů a tím dosažení kulturní hegemonie. Tento koncept se snaží koncentrací aktivit i mimo úzké politické prostředí ovlivnit veřejné mínění ve prospěch pravice. U »Nové pravice« můžeme rozlišovat dva směry. »Mladí konzervativci« se vztahují především k myšlenkám »konzervativních revolucionářů« vystupujících proti Výmarské republice, např. Carla Schmitta a Ernsta Jünger, a zastupují německý lidový nacionalismus. »Národní revolucionáři« se oproti tomu zaměřují na požadavky pseudolevicového křídla NSDAP kolem Gregora a Otta Strasserových a pokoušejí se prosadit i v nepravicovém prostředí s původně levicovými tématy, jako je antikapitalismus a antiimperialismus.

Lid a národ

Základ nové pravicové ideologie tvoří etnicko-národnostně koncipovaný model národa, podle kterého »národ« představuje středobod státu. Namísto politicky definované právní společnosti je stát konstruován jako etnický homogenní jednotka. Podle této logiky mají být kulturní zvláštnosti »národů« zachovány, aby se zabránilo údajnému odcizení lidí. Migrace občanů se považuje za nežádoucí, protože poškozují »národní identitu lidu«. Za tímto novopracvicovým konceptem »etnopluralismu« se skrývají tytéž rasistické prvky jako ve zbývajícím extrémně pravicovém spektru. Skutečně pluralistickou, multikulturní společnost »nová pravice« odmítá.

»Nová pravice« a »drážďanská škola«

Myšlenky »nové pravice« jsou od poloviny 90. let rozvíjeny především šéfem NPD Udem Voigtem. Zdánlivě intelektuální pojetí témat lid a národ má nalézt nové sympatizanty i v akademických kruzích. Příznačný je vznik tzv. »drážďanské školy« v roce 2005, která se jako protipól k »frankfurtské škole« kolem Adorna a Horkheimerova snaží o vědecké zdůvodnění extrémně pravicové ideologie. Cílem této »politické školy sebevědomého národa«²⁶ je vyšší akceptace novopracvicové ideologie ve společnosti, což se jí od jejího vzniku podařilo jen mizivě.

Na subkulturní úrovni dominovalo pravicovému extremismu od konce 70. let skinheadské hnutí, které se vyznačovalo nacistickými tendencemi, agresivní xenofobií a přehnaným kultem mužnosti. Extrémně pravicová skinheadská uskupení, tzv. naziskini, vytvářela ideální prostředí pro rekrutování do násilnických neonacistických organizací jako např. *Akční fronty nacionálních socialistů* (Aktionsfront Nationaler Sozialisten, ANS), která vznikla v roce 1977 pod vedením bývalého důstojníka bundeswehru Michaela Kühnena. Toto striktně nacisticky orientované uskupení, jehož organizační strukturu kopírovaly skupiny »svobodných aktivistů«, vznikající po celém Německu později, bylo rozděleno do regionálních podskupin a do svého zákazu v roce 1983 dokázalo mobilizovat asi na 300–400 aktivních členů.²⁷

3. Mýtus antifašistické NDR

NDR se vůči nacismu striktně ohrazovala a antifašismus tvořil její centrální ideologii. Tato vlastní prezentace byla dokonce ukotvena i v ústavě: „*Německá demokratická republika, věrná zájmům*

německého národa a mezinárodním závazkům, vymýtla na svém území německý militarismus a nacismus."²⁸ Státně nařízený antifašismus měl své ekonomické opodstatnění. Podle tohoto chápání byla nacistická diktatura výrazem kapitalismu a třídního boje. Z toho mělo vyplývat, že se na území NDR podle definice nemohou nacházet žádní nacisté, neboť ti zůstali do posledního v kapitalistickém, postfašistickém západním Německu.

Pravicový extremismus proto v této zemi neplatil jako problém, dokonce samotný pojem pravicový extremismus se v oficiálním jazyce NDR nevyskytoval. Neexistovala tak žádná konfrontace s extrémně pravicovými strukturami a už vůbec nelze hovořit o zabývání se či systematickém sbírání dat o extrémně pravicových trestných činech. Tato problematika byla ignorována nebo bylo odkazováno na odpovědnost ideologického vlivu třídních nepřátel ze Západu. Násilné činy či přepadení, které byly ohlášeny na policii, byly označovány za projev „dekadentně-amorální orientace“ mladistvých chuligánů.²⁹

Kvůli nedostatku systematické dokumentace a stíhání extrémně pravicových a xenofobních aktivit jsou dnešní informace o těchto aktivitách spíše sporadické. Přesto se v různých archivech, jako je Ústřední stranický archiv SED nebo Archiv FDJ,³⁰ najdou důkazy a neonacistických aktivitách v NDR. Vedle hajlování, malování hákového kříže či zpívání písní oslavujících jednotky SS nebo wehrmachtu, jsou dokumentovány i poškozování židovských hřbitovů a extrémně pravicové násilné činy.³¹ Zmiňovaný pravicově extremistický potenciál se ve formě násilných činů projevil především v subkulturní oblasti, mezi fotbalovými chuligány a skinheady v 70. a 80. letech.

Počáteční volná uskupení v partách se v průběhu 80. let začala přetransformovávat do extrémně pravicových skinheadských uskupení na vysoké organizační úrovni, s dobrým vzájemným propojením a jasným násilnickým vystupováním proti migrantům, homosexuálům a punkerům.³² Až na několik málo výjimek byly případy s pravicově extremistickým pozadím na veřejnosti zamlčovány. K těm známým případům patří přepadení účastníků punkového koncertu asi 30 skinheady 17. října 1987 ve východoberlinském kostele Zionskirche, při kterém útočníci vyvolávali »Sieg Heil« či »Juden raus«. Socialistická média bagatelizovala tento čin a svedla odpovědnost na západoberlinské skinheady.³³

Veřejnost a odborníci se touto problematikou začali zabývat teprve ve chvíli, kdy byly extrémně pravicové projevy v NDR příliš zjevné. V listopadu 1989 pak byla zveřejněna studie vycházející z průzkumů berlinské Humboldtovy univerzity s názvem »Studie o poznatcích kriminální policie o neonacistických aktivitách v NDR«.³⁴ Vědci v této studii analyzovali výsledky, rozhovory a zprávy z padesáti procesů z let 1987 až 1989, které byly vedeny v šesti okrscích východního Německa a Berlína kvůli extrémně pravicovým činům. Výsledky ukazují, že se v 80. letech ve větší míře vytvářela skinheadská uskupení, která udržovala vztahy se skupinami v dalších regionech a cíleně útočila na osoby, které byly považovány za »neněmecké«, a proto »bezcné«. To se týkalo nejen cizinců, ale i homosexuálně orientovaných a punkerů. Z rozhovorů vychází také najevo, že si tyto útočníci mohli být jisti, že na jejich straně stojí i mlčící obyvatelstvo NDR.

Ani státním zařízením se pravicově extremistické aktivity nevyhýbaly. Podle záznamů Ministerstva pro státní bezpečnost bylo mezi lety 1960 a 1980 v lidové armádě zaznamenáno asi 700 extrémně pravicových trestných činů.³⁵ Bernd Wagner, tehdy nadporučík kriminální policie NDR, odhaduje, že se na konci 80. let v extrémně pravicovém spektru pohybovalo asi 5000 militantních osob.³⁶

Pravicový extremismus mohl po revoluci z let 1989/1990 navázat na již existující struktury, i když na východoněmeckém území oficiálně žádný pravicový extremismus neexistoval, jak se snažila tvrdit oficiální doktrína NDR. I zde byla velká část obyvatelstva orientována antisemitsky a xenofobně.³⁷ Diskriminace cizinců, například smluvních pracovníků z Polska či Vietnamu, byla navíc vzhledem

k neexistující společenské a prostorové integraci ještě samotným státem posilována. V NDR, stejně jako v SRN, tedy neexistovala žádná »nultá hodina«, neboť ve společnosti naprosto neprobíhalo vyrovnání se s historickou odpovědností a s podporou nacionálního socialismu. Tomuto otevřenému přístupu k minulosti bránilo i přepisování dějin, které z bývalých viníků a pasivních stoupenců dělalo antifašistické odbojáře a oběti nacismu. Pravicový extremismus mohl navazovat i na ideologii NDR, která agitovala protikapitalisticky a protiamericky.

4. Sílicí pravicový extremismus v Německu po roce 1989

Po společenských změnách z let 1989/1990 se mohly extrémně pravicové struktury za nových společenských podmínek na obou stranách bývalé hranice dále etablovat.

Extrémně pravicové stranické scéně dominovala v 90. letech jednoznačně NPD. Počet jejích členů rostl, díky cílené politice získávala nové partnery i v neonacistické scéně a v současnosti je zastoupena ve dvou zemských parlamentech – v Sasku a v Meklenbursku-Předním Pomořansku. DVU a *Republikáni* zůstali politicky relativně nevýznamní. I když má DVU více členů než NPD, nemůže se honosit přílišnými úspěchy. V 90. letech se jí sice čtyřikrát podařilo dostat se po volbách do některého zemského parlamentu,³⁸ mimo jiné i v Dolním Sasku, když získala v roce 1998 téměř 13 % hlasů. Následně však kvůli politické pasivitě a vnitřním sporům rychle ztroskotala. Znovuzvolení se DVU podařilo pouze v Braniborsku. Veřejně významné aktivity však DVU předložit nemůže. *Republikáni* dosáhli po revoluci volebních úspěchů pouze na komunální úrovni, především pak v Bádensku-Württembersku a v Bavorsku. V Bádensku-Württembersku byli dokonce ve dvou volebních obdobích v zemském parlamentu (1992–2001).³⁹ Celkově jsou však *Republikáni* už delší dobu na ústupu, což dokazují klesající počty členů, chybějící veřejná vystoupení a vnitrostranické boje.

V roce 2005 NPD a DVU znovu potvrdily tzv. »Německý pakt«, na jehož základě se vyhýbají konkurujícím kandidaturám ve volbách, a posilují tak vliv svých stran skrze regionální rozdělení a zároveň spojení voličských základů. *Republikáni* tuto dohodu odmítli, což velká část členstva ostře kritizovala. Hodně z nich si od této strategie slibuje posílení vlivu extrémní pravice, a proto opustili *Republikány* a vstoupili do NPD.

Od poloviny 90. let se začaly vytvářet nové organizační formy pravicového extremismu, což souviselo s represivními opatřeními státu, v jejichž rámci byla řada extrémně pravicových uskupení zakázána. Členové rozpuštěných stran a neonacistických organizací začali vytvářet regionálně organizované »svobodné kamarádšafty«⁴⁰, což jsou na první pohled volná sdružení bez viditelné organizační struktury, ale s výborným propojením mezi jednotlivými složkami. Především ve venkovských regionech se jim často podařilo dosáhnout hegemonie a vytvořit zóny strachu, neboli tzv. »no go areas«. V těchto místech pravicoví extremisté udávají tón do takové míry, že lidé, kteří nepasují do jejich světonázoru, se těmto oblastem ze strachu před násilným přepadením vyhýbají. Agresivita pravicových extremistů nesměřuje pouze proti migrantům, nýbrž také proti homosexuálům, lidem bez přístřeší nebo s postižením a alternativní, tzv. »neněmecké« mládeži.

Box 3 – »Kamarádšafty«

Podle údajů Úřadu na ochranu ústavy je v Německu v současné době aktivních přibližně 160 »kamarádšaftů«, z toho 41 v Sasku.⁴¹ Na základě principu »organizace bez organizace« vystupují na veřejnosti jako regionální, na sobě nezávislé spolky, za kterými se ovšem skrývají tvrdě militantní struktury. Z těchto důvodů jsou relativně odolné vůči státním zásahům.

»Kamaráďšafty« se odvolávají na ideologii národních socialistů. Jejich stěžejními aktivitami jsou pochody a demonstrace. Mezi »kamaráďšafty« a NPD existuje úzké spojení, sahající od členství ve straně až k veřejné podpoře při volebních bojích a na dalších akcích. Aktivita »kamaráďšaftů« jsou na veřejnosti vidět i v souvislosti s »bojem o ulici«, který je součástí strategického konceptu NPD.

Vytváření sítí mezi jednotlivými uskupeními neprobíhalo pouze v rámci subkulturní extrémní pravice. Od poloviny 90. let se extrémně pravicoví aktéři nejrůznějších směrů spojovali a vystupovali na veřejných akcích. Jako příklad může sloužit pravidelně pořádaný pochod v bavorském Wunsiedelu na počest úmrtí Rudolfa Hesse nebo vzpomínkový pochod u příležitosti výročí leteckých útoků na Drážďany z 13. února 1945, které je zneužíváno k revizionistické propagandě. Těchto demonstrací se účastní tisíce členů pravicově extremistických stran a přívrženci neonacistického spektra a »svobodných kamaráďšaftů«.

Kameradschaft Schlesien při manifestaci pro Rudolfa Hesse v roce 2004 v bavorském Wunsiedelu. Foto: havoc prod

S rozšířením extrémně pravicových struktur po politických změnách v letech 1989/1990 šel ruku v ruce i nárůst počtu pravicově extremistických násilných činů, které směřovaly na počátku 90. let především proti migrantům a žadatelům o azyl. Ti byli v souvislosti s rostoucí nezaměstnaností a strachem ze společenského propadu mnohými prohlášováni za odpovědné za tyto problémy. Jen v roce 1991 dokumentoval Úřad na ochranu ústavy 383 pravicově extremisticky motivovaných požárů a útoků s výbušninami na ubytovny cizinců či žadatelů o azyl.⁴² Za bezprostřední účasti místních obyvatel byly v Hoyerswerdě, Rostocku, Möllnu a Solingenu zapáleny ubytovny žadatelů o azyl, desítky z nich uhořely nebo byly vážně popáleny. Tyto útoky byly doprovázeny nadávkami místního obyvatelstva vůči postiženým žadatelům o azyl a potleskem stovek shromážděných zvědavců. Na veřejnosti pak byly tyto útoky spojeny s měsíce trvajícím diskusí o zpřísnění azylových zákonů, které měly zabránit údajnému zneužívání práva na azyl.

Rostoucí nepřátelství obyvatelstva vůči žadatelům o azyl bylo podporováno organizačními zmatky odpovědných úřadů, které způsobovaly, že žadatelé museli trávit týdny v katastrofálních hygienických podmínkách. Podpora směrem ke zlepšení této situace scházela a na stížnosti obyvatel nikdo nereagoval. V této situaci se pak agresivita nespokojených občanů, bezcílne se potulující mládeže a násilnických neonacistů projevila v útocích, které připomínaly pogromy. Právě účast přihlížejícího obyvatelstva a jeho otevřeně prezentované sympatie s těmito útoky ukazují široké rozšíření a ukotvení extrémně pravicových názorů ve velké části veřejnosti.⁴³

Útoky zaměřené proti cizincům, ke kterým došlo po revoluci ve východním i západním Německu, skončily pro mnoho lidí smrtí. Jorge Gomondai, mosambický smluvní dělník, byl 31. března 1991 v Drážďanech napaden skupinou neonacistů a těžce zraněn vyhozen z jedoucí tramvaje. Několik dnů poté těmto zraněním podlehl. Byl tak jedním z 136 lidí, kteří mezi lety 1990 a 2005 zemřeli na následky extrémně pravicového násilí.⁴⁴

5. Zvláštní případ východní Německo?

Ve východním Německu se mohl nově rozvíjející pravicový extremismus opřít o existující, vládou NDR popírané struktury, a prostřednictvím cílených lokálních aktivit se dokázal etablovat. Díky umístění pravicově extremistických vydavatelství, distribučních firem a hudebních labelů se podařilo vytvořit finančně dostatečně silnou infrastrukturu. Funkcionáři ze starých spolkových zemí byli vysíláni do nových, kde se spojili s »domácími« pravicovými extremisty. Prostřednictvím tohoto spojení externích sil a místních kontaktů se extremistům podařilo zakotvit na regionální i místní úrovni. Xenofobní, rasistické a antisemitské projevy těchto do značné míry respektovaných občanů napomáhalo pravicově extremistické ideologii k větší akceptaci. Úspěšné etablování extrémně pravicových struktur ve východním Německu se projevilo vstupem NPD do zemských parlamentů v Sasku a Meklenbursku-Předním Pomořansku. Tento vývoj ukazuje, že se pravicoví extremisté se svými tématy a svojí ideologií stali pro velkou část obyvatelstva akceptovatelnou volební alternativou. Jako krátkodobý a přechodný se tento fenomén rozhodně označit nedá.

Úspěšné prosazení organizovaného pravicového extremismu ve východním Německu lze interpretovat jako důsledek rozdílné podoby demokracie v obou německých státech. V SRN přispěl »hospodářský zázrak« 50. a 60. let a společenský vývoj k vytvoření participativní, aktivně prožívané demokracie. Rozvoj demokracie v nových spolkových zemích po roce 1989/1990 však nebyl podporován podobným hospodářským vývojem. Velké části obyvatelstva byly kvůli nezaměstnanosti, změně ve vzdělávacím systému a chybějícím strukturám občanské společnosti ze společenského života vyřazeny. Rychlé společenské proměny a z nich vycházející problémy vedly k anomickým stavům a obrovským nejistotám. Oproti občanům SRN, kteří měli desítky let zkušenosti s demokratickým systémem, byli občané NDR téměř přes noc konfrontováni s novým společenským uspořádáním. Jeho zažití proběhlo ve východním a západním Německu v jiném časovém horizontu. Při hodnocení rozdílného přístupu k demokratickým hodnotám a zacházení s demokratickou kulturou je třeba tento vývoj brát v úvahu.

Za těchto podmínek se pravicový extremismus v průběhu 90. let v nových spolkových zemích úspěšně rozvíjel. Extrémně pravicové »kamarádšafty«, strany a uskupení při tom navazovaly na myšlenkové struktury vzniklé v NDR. Opravdové vyrovnání se s nacionálním socialismem a s ním spojený odklon od totalitních ideologií se i přes sebezpřítání NDR jako antifašistického státu nekonalo. Toto nedostatečné zakotvení demokratických hodnot spojené s chybějící kulturou společenské diskuse usnadnilo pravicovým extremistům rozšíření jejich ideologie.

Poznámky

- ¹⁰ Směrnice kontrolní rady č. 24 z 12. ledna 1946: <http://www.verfassungen.de/de/de45-49/kr-direktive24.htm>
- ¹¹ Srov. Richard Stöss: *Ideologie und Strategie des Rechtsextremismus*, s. 4n.
- ¹² To odpovídá 1,8 % odevzdaných hlasů. <http://www.wahlrecht.de>
- ¹³ SRP dosáhla v zemských volbách v Dolním Sasku v roce 1951 volebního výsledku ve výši 11 procent. <http://www.wahlrecht.de>
- ¹⁴ Srov. Anna J. Merritt / Richard L. Merritt (ed.): *Public Opinion in Occupied Germany. The OMGUS Surveys 1945–1949, Urbana–Chicago–London 1970; Titiž: Public Opinion in Semisovereign Germany. The HICOG Surveys 1949–1955, Urbana–Chicago–London 1980*, in: R. Stöss: *Ideologie und Strategie des Rechtsextremismus*, s. 5.
- ¹⁵ Mezi lety 1966 a 1968 NPD získala celkem 61 mandátů při volbách do zemského sněmu v Hesensku, Bavorsku, Šlesvicku-Holštýnsku, Brémách, Porýní-Falci, Bádensku-Württembersku. <http://www.wahlrecht.de>
- ¹⁶ V letech 2004 a 2006 vstoupila NPD s volebními výsledky 9,2 % a 7,3 % do zemských parlamentů v Sasku a Meklenbursku-Předních Pomořanech (Úřad na ochranu ústavy: Zpráva z roku 2006).
- ¹⁷ V roce 1996 měla NPD podle údajů Spolkového úřadu na ochranu ústavy 3500 členů, v roce 2007 cca 7000.
- ¹⁸ Při komunálních volbách v červnu 2008 dosáhla NPD průměru v Sasku 5,1 % a tím se dostala do všech krajských zastupitelstev v Sasku, z toho v pěti krajích mohla založit stranickou frakci.
- ¹⁹ Úřad na ochranu ústavy Sasko: Zpráva Svobodného státu Sasko z roku 2007.
- ²⁰ Založení strany je podle odstavce 21 Základního zákona SRN možné za následujících podmínek: vnitřní struktura strany musí být demokraticky členěná, strana musí veřejně vést přehled o svých financích, strana nesmí ohrožovat SRN a svobodně-demokratické uspořádání. <http://www.bundesregierung.de/Anlage/760204/Grundgesetz.pdf>
- ²¹ <http://www.wahlrecht.de>
- ²² Po volbách v roce 1990 museli *Republikáni* berlínský parlament opět opustit. Srov. tamtéž.
- ²³ Tamtéž.
- ²⁴ Toralf Staud: *Moderne Nazis. Die neuen Rechten und der Aufstieg der NPD*, Köln 2005.
- ²⁵ Alain de Benoist: *Kulturrevolution von rechts. Gramsci und die Nouvelle Droite*, Krefeld 1985.
- ²⁶ Citováno podle Jürgena Gansela, saského poslance NPD: *Erklärung zum Wesen und Wollen der »Dresdner Schule«*, zveřejněno 4. května 2005 na internetové stránce saského zemského sdružení NPD.
- ²⁷ Antifaschistisches Presserarchiv und Bildungszentrum Berlin e.V., <http://www.apabiz.de/archiv/material/profile/ANSNA.htm>
- ²⁸ Ústava NDR z 6. dubna 1968: <http://www.verfassungen.de/de/ddr/ddr68-i.htm>
- ²⁹ Richard Stöss: *Rechtsextremismus im Wandel*, Berlin 2005.
- ³⁰ Archivní materiál je dnes uložen ve Spolkovém archivu v Berlíně, oddělení SAMPO – DDR.
- ³¹ Harry Waibel: *Rechtsextremismus in der DDR bis 1989*, Köln 1996; Christoph Butterwegge: *Rechtsextremismus, Freiburg–Zürich–Wien 2002*.
- ³² Bernd Wagner: *Handbuch Rechtsextremismus*, Opladen 2002.
- ³³ Tom Franke, Andreas Richter: *Die Nationale Front – Neonazis in der DDR*, dokumentární film, Berlín 2006.

- ³⁴ Studie vznikla v listopadu 1989 v pracovní skupině ministerstva vnitra NDR v Berlíně. Studie zpracovávala data o trestných činech z okrsků Postupim, Drážďany, Erfurt, Magdeburk, Chotěbuz, Frankfurt nad Odrou a Berlín.
- ³⁵ Úřad spolkové zmocněnkyně pro materiály Státní bezpečnostní služby bývalé NDR: <http://www.bstu.bund.de>
- ³⁶ Frank Neubacher: *Jugend und Rechtsextremismus in Ostdeutschland*, Bonn 1994.
- ³⁷ Thomas Hauray: *Antisemitismus von links*, Hamburg 2002.
- ³⁸ Kromě Saska-Anhaltska byla DVU zastoupena i v parlamentech Braniborska, Brém a Šlesvicka-Holštýnska. V Braniborsku byla v roce 2004 znovuzvolena: <http://www.wahlrecht.de>
- ³⁹ V zemských volbách v Bádensku-Würtenbersku dosáhli *Republikáni* v roce 1992 s 10,1 % hlasů a 15 mandátů dosud nejlepšího volebního výsledku extrémně pravicové strany v SRN: <http://www.wahlrecht.de>
- ⁴⁰ V českém prostředí neexistuje jednotný překlad německého slova »Kameradschaft«, které v doslovném překladu znamená »bratrská, kamarádská parta«. V naší publikaci jsme se rozhodli tento výraz nepřekládat a uvádět ho ve fonetickém přepisu a v uvozovkách. Pokud se jedná o člena této party, německy »Kamerad«, překládáme ho jako »svobodný aktivista«. Pokud se nejedná o konkrétní »kamarádšaft«, uvádíme také synonymně slovní spojení »svobodní aktivisté«.
- ⁴¹ Úřad na ochranu ústavy Sasko: Zpráva Svobodného státu Sasko 2006.
- ⁴² Spolkový úřad na ochranu ústavy: Zpráva z roku 1991.
- ⁴³ Krátce po útocích v Rostocku-Lichtenhagenu byly azylové zákony zavedením klauzule o bezpečných třetích zemích natolik zpřísněny, že získání azylu na základě politického pronásledování je jen velmi obtížné. Srov. článek 16a Základního zákona Spolkové republiky Německo: <http://www.bundesregierung.de/Anlage/760204/Grundgesetz.pdf>
- ⁴⁴ <http://www.mut-gegen-rechte-gewalt.de>

2. kapitola – Ideologický rámec pravicového extremismu v Česku a Německu

MIROSLAV MAREŠ

Ideologické prameny českého pravicového extremismu

V rámci českého pravicového extremismu lze najít několik ideologických směrů, které se různí podle odlišných interpretací české identity a českých dějin. Je třeba poukázat na to, že taková pojetí dějin, která neodpovídají hlavní linii české historie, jsou mnoha extremisty zneužívána. To ovšem vede k tomu, že široká veřejnost takovou »extremistickou« interpretaci českých dějin přijímá.

Z historického pohledu hraje pro vnitřní fragmentaci českého pravicového extremismu velkou roli také vztah k Německu, z dnešního pohledu vztah k dědictví nacismu. Jedním vysvětlením pro různé ideologické směry je rozdílnost »nacionalismu« a »neonacismu«, která ovšem nemá být chápána schematicky a dogmaticky. Nacionalistický směr je principiálně proti německému nacismu. Zároveň musíme ale mnoho českých neonacistů chápat jako nacionalisty.

Nacionalismus

Moderní český nacionalismus vznikl v 19. století s cílem ochránit českou řeč a kulturu před germanizací v době habsburské monarchie, jejíž součástí byly české země od roku 1526. Čerpalo se při tom z mnoha historických pramenů. Všechny nacionalistické koncepty, včetně neonacistických, se odvolávaly na tradici svatého Václava, která byla ovšem interpretována různými způsoby. Svatý Václav byl českým knížetem v 10. století. Je považován za českého patrona a za významnou postavu v době vzniku českých zemí.

»Neohusitismus«

Už v 19. století docházelo během českého národního obrození k rozporům týkajícím se české identity. Většinou je vyvolávaly náboženské konflikty. Habsburská monarchie byla přísně katolická. Liberální a nacionálně-socialistická část českého národního hnutí se proto opírala ve své propagandě o antiklerikální a z části také antikatolické motivy, přičemž se odvolávala na husitské války v letech 1420 až 1434. Hnutí Mistra Jana Husa vzniklé na začátku 15. století bojovalo proti tehdejšímu poměru v církvi. Hus sám byl církevním koncilem v Kostnici v roce 1415 odsouzen k smrti. Jeho mučednická smrt vyvolala válečná povstání proti papeži a římskému císaři a výpady proti katolíkům. Tyto války jsou v české národní mytologii zakotveny také jako boj »dobrých Čechů« proti zlým cizincům (německým křižákům) a skrytým zrádcům (katolíkům).

Menší část českého národního hnutí, která pocházela z katolického prostředí, se k této pozitivní interpretaci husitských válek nepřipojila. Tito národně uvědomělí katolíci kritizovali spíše ničivé následky husitských válek na blahobyt Čech a odmítali antiklerikální identitu českého národa. Navíc bylo husitské hnutí chápáno svými stoupenci také jako revoluční hnutí, což vedlo k jasnému zamítnutí této tradice v konzervativních kruzích.

Po založení československého státu se prosadil hlavně pokrokově liberální výklad českých dějin. Tato koncepce byla velmi blízká ideologii českého národního socialismu. V českém prostředí je nacionální socialismus spojen s takovými politickými silami, které se považovaly za demokratické, pokrokové a prozápadní. To ho odlišuje od národně socialistických koncepcí v Německu a od českých antisystémových uskupení.

Opoziční pravicoví extremisté v Česku se proto odvolávají na antihusitskou tradici. Mimoto je hodně nacionalistů inspirováno panslavismem. To platí především pro národní demokraty kolem jejich předsedy Karla Kramáře. Fašismus za první republiky tyto rozepře refleктоval jen částečně. Čeští fašisté byli většinou orientováni antiněmecky a panslavisticky. V NOF bylo také klerikální fašistické křídlo. Část katolických dogmatiků je dodnes přesvědčena o židovsko-německém, protestantském nebo zednářském spiknutí proti západoslovanským katolíkům.⁴⁵

Poté, co se moci chopili komunisté, převzal československý režim husitskou tradici, antiklerikalismus a antigermanismus.⁴⁶ Husitské hnutí bylo díky stejnému základu interpretováno jako předchůdce komunismu.

Když na konci 80. let skupina Orlík, tehdy vedoucí hudební skupina skinheadské kultury, hledala ideologii k odůvodnění extremistických excesů, našla ji opět v husitské tradici. Ale už po krátké době tuto orientaci mnoho skinheadů kritizovalo. Nová skinheadská hnutí našla inspiraci v tradici českého fašismu nebo v neonacismu.

Když v 90. letech Sládkovi republikáni poprvé dosáhli volebního úspěchu, neměli pevnou ideologii. Totéž platí pro následovnickou stranu RMS. Sládek a jeho přívrženci si účelně přisvojili velmi rozdílné, často dokonce protikladné tradice. Uvnitř strany působily různé směry. To vedlo z části ke groteskním výsledkům. Na jedné demonstraci *Republikánů* byl vychvalován první československý prezident Masaryk a zároveň byl ve stranických novinách pozitivně hodnocen Masarykův fašistický soupeř Gajda. V *Republikánské mládeži* (RM) byli aktivní také neonacisté. Tuto nejednotnou ideologii a míchání různých tradic můžeme pozorovat také v *Dělnické straně* (DS), vzniklé oddělením od *Republikánů*.

Postupně se na nacionalistické scéně formovaly jasně vymezené směry. První se dá označit jako »neohusitismus«.⁴⁷ Tento směr čerpá z antigermánské a laicistické tradice českých dějin. V mnoha případech má pozitivní vztah k první československé republice a jejím hlavním představitelům, především k oběma prezidentům Masarykovi a Benešovi. Tento směr propaguje také antiněmecké tendence Benešových dekretů. Obecně se staví proti imigraci, především proti obávané »islamizaci«. Nejdůležitějším zástupcem tohoto směru byl v 90. letech spolek *Vlastenecká liga* (VL), ve kterém se shromažďovali především kališníční skini neboli kališníci.⁴⁸ V současné době je hlavním zástupcem *Národní strana*. Silnou pozici má tento ideologický směr u zbytku *Republikánů Miroslava Sládka*.

Ultrakonzervatismus a neofašismus

Další extrémně pravicový směr nachází svou identitu v tradici autoritativně nacionalistické politiky. Odvolává se na konzervativní uctívání sv. Václava. Nejdůležitějším zástupcem sekulární větve tohoto směru je *Národní demokracie*, katolicky orientované větve pak *Právo a spravedlnost*. Mezi oběma těmito křídly stojí *Národní sjednocení*.

S národně demokratickými směry je propleteno také jedno seskupení, které se odvolává na tradici českého fašismu z první a druhé republiky. Takové neofašistické tendence se ale veřejně neprojevují. Oblíbené je oslavování vůdce NOF Radoly Gajdy. Nejdůležitějšími reprezentanty jsou organizace *Vlastenecká fronta* (VF), která je také odpovědná za internetový server altermedia.cz, a *Národní*

čest (NČ), která avšak od začátku roku 2008 existuje pouze jako internetový projekt k oslavě Gajdy. V poslední době se část tohoto národně konzervativního a neofašistického směru propojila s částí česko-neonacistického směru (viz níže).

Na pozadí slovanské orientace, antigermanismu a antiamerikanismu, stejně jako odmítavého postoje k EU, pozorujeme u českých nacionalistů, že tyto oblasti jsou základem pro spolupráci s extrémně levicovými částmi českého politického spektra. Různé levicové organizace kolem *Komunistické strany Čech a Moravy* (KSČM) jsou stejně tak nacionalisticky (>husitsky<) orientované a dají se označit jako »levicově nacionalistické«.

Neonacismus

Nacismus a kolaborace mají v Česku obecně velmi špatný zvuk. Proto bylo a je pro české neonacisty velmi problematické vytvořit politické strany, které by při volbách dosáhly úspěchu. Na druhou stranu je ale nápadné, že neonacistická scéna v Česku má relativně silnou oporu mezi mladistvými a čeští neonacisté zauímají silnou pozici v evropském nacismu.

Současný neonacismus v Česku má původ především v »nacifikaci« skinheadské subkultury v 90. letech, přičemž se první nacističtí skinheadi objevovali už na konci 80. let. Z této scény pochází také dnešní vedoucí postavy českého neonacistického hnutí. Touto skinheadskou identitou je však často v elitních nacistických kruzích opovrhováno.⁴⁹

Primárně germánsky orientovaný neonacismus

Mnoho českých nacistů nemá žádné jasné zdůvodnění pro svoje přesvědčení. Někteří se snaží navázat na historické tradice. Na začátku 90. let se odvolávala část skinheadské scény především z pohraničních oblastí Česka na sudetoněmecký nacismus. To se týkalo hlavně nacistických skinheadů s německými příbuznými. Tento vliv zůstal pro české neonacisty ze sudetských oblastí zásadní. Zároveň je v těchto regionech aktivní extrémně pravicové křídlo sudetoněmeckého hnutí. Malá část nacistické scény v Česku v současnosti navazuje na původní nacistickou koncepci Němců jako »nadlidí« a propaguje podřízení Čechů Němcům. To platí především pro *Rytíře slunečního kruhu* a pro organizaci *Ahnenerbe – dědictví předků*. Hlavním ideologem tohoto myšlenkového směru byl Roman Skružný (>Elmar«, 1932–2004), jeden z mála starších zástupců neonacistické scény postkomunistické éry. Aktivisté, kteří jsou dobře propojeni s dogmatickými německými nacisty, podporují také připojení Sudet k Německu.

Primárně český a pan-árijsky orientovaný neonacismus

Další část neonacistů vidí český národ jako směr slovanských, keltských a germánských rodů v historicky českém regionu. Podle tohoto předpokladu by se dali Češi chápat z části jako árijci. Tato ideologie ovlivnila především část *Blood&Honour Division Bohemia* v jižních a západních Čechách. Nejdůležitější část českých neonacistů tedy navazuje na tu tradici kolaborace, která usiluje o samostatný, národně socialistický, česko-moravský stát v rámci Nového evropského uspořádání. Pro tento směr nepředstavuje česká slovanská identita žádný problém. Svatý Václav je pokládán za muže, který přivedl Čechy k západnímu vlivu v »Římské říši«.

Rovnoprávnost árijských národů tvoří pro tento směr základ pro úzkou spolupráci českých a německých nacistů, přičemž se horlivě přebírá mnoho konceptů německé scény. To platí pro *Národní odpor*, který tvoří nejdůležitější strukturu tzv. svobodného nacionalismu v Česku. Dále pro Anti-Antifu, která je úzce spojena s *Národním odporem*, a další skupiny autonomních nacionalistů. V jedné části scény jsou populární také myšlenky německého »levicového« nacismu bratrů Strasserů.

V poslední době je možné pozorovat stále větší blízkost jednotlivých skupin neonacistů k nacionalistickým a neofašistickým seskupením. Mezi těmito skupinami také probíhá fluktuace členů. Jako most mezi oběma stranami slouží v mnohých regionech struktury autonomního nacionalismu, který v Česku částečně přijímá tradici českého fašismu. Jiní autonomní nacionalisté (nejvíce v severních Čechách) jsou pod »revolučním, národně socialistickým« vlivem německých autonomních nacionalistů. Vyhranění pojmů »autonomní nacionalismus« a »svobodný nacionalismus« zatím není ukončeno. Často jsou »husitští« nacionalisté považováni ze strany neonacistů za protivníky a dochází pak k rivalitě a střetům.

Čeští neonacisté vnímají sami sebe jako část mezinárodního hnutí »White Power« a nově formovaného euro-nacismu. Vedle kontaktů s německou, rakouskou, skandinávskou, anglickou a vlámskou scénou tu jsou také dobré vztahy s Ruskem nebo Srbskem. Jednotliví čeští aktivisté často cestují do Spojených států nebo tam dokonce žijí. Mimoto přibývá partnerství se stejně smýšlejícími aktivisty z románských zemí. Tradičně úzké jsou vztahy se Slovenskem.

Extrémně pravicové tendence v separatistických hnutích a menšinách

Bez povšimnutí by neměly zůstat extrémně pravicové tendence v separatistických hnutích a menšinách v Česku. Jednotliví moravští separatisté, kteří jsou v současné době víceméně bezvýznamní, hájili v minulosti xenofobní postoje nejen vůči Romům na Moravě, ale také vůči Čechům. Svoji moravskou identitu odůvodňují často slovanskou, antiněmeckou tradicí. Zároveň jsou na internetových fórech aktivní i jednotliví, nacisticky a progermánsky orientovaní Moravané, kteří tuto zemi vidí jako část »Německé říše«.

Ve Slezsku je v rámci česko-nacionalistické scény silný regionální patriotismus, ale žádné separatistické tendence. Část tamních aktivistů udržuje kontakty s extrémně pravicovými spolky německých Slezanů a podporuje jednotnou germánskou identitu Slezanů.

Uvnitř slovenské menšiny se snaží jednat jednotliví pravicoví extrémisté, ovšem nadále bez úspěchu. Podobné tendence se projevují i mezi Ukrajinci, Rusy a Srby v České republice, kteří udržují vztahy s českým extrémně pravicovým prostředím. Existují také informace o přívržencích amerických rassistických organizací v rámci pražské americké obce, která se ale ve své většině připojuje k levicově liberální orientaci (»Yuppie«).

Styčné body extrémně pravicového spektra

I když se hovoří o vnitřním roztržnění pravicového extremismu v České republice, neznamená to, že by zde nebyly společné zájmy a trvalá spolupráce. V následujícím textu uvádíme důležitá témata, která spojují extrémně pravicovou scénu v Česku.

Antikomunismus: Všechny extrémně pravicové směry se profilují jako protivníci levicových a liberálních sil – jsou zřetelně antianarchistické a antikomunistické.

Kritika vládních orgánů: Pro všechny extrémisty je typická silná kritika vládních orgánů, přičemž se jednotliví nacionalisté snaží přiblížit demokratické pravici, když jde o témata odmítání EU, o antikomunismus nebo propagování konzervativních hodnot. Některé nacionalistické skupiny se stavějí pozitivně k současnému prezidentu Václavu Klausovi. Neonacistická scéna ho považuje za »židovskou figuru«.

Kritika »politické korektnosti«: Jako hlavní protivník této scény bývají označována média, která z jejího pohledu propagují nežádoucí »politickou korektnost«. Přitom extrémně pravicový boj proti politické korektnosti je často jen záminkou pro boj proti antirasismu, otevřenosti a toleranci sexuálních menšin.

Boj za »svobodu mínění«: Různí pravicoví extrémisté se snaží vystupovat jako »bojovníci za svobodu«, přičemž chtějí dosáhnout rušení právních norem proti rasové nenávisti a propagandě extremistických hnutí. Jednotliví nacionalisté však tyto protinacistické normy podporují.

Právo a pořádek: Různé varianty pravicového extremismu se zasazují za tvrdou politiku práva a pořádku. Propagují trest smrti a vehementně zavrhnou drogy. Cílem takové rétoriky je mimo jiné také získání přívrženců u policie a armády. Problémy kriminality jsou v propagandě často etnicky orientované.

*Anticiganismus:*⁵⁰ Předcházející bod se vztahuje k anticiganismu všech pravicově extremistických uskupení. Mohli bychom ho nazvat dokonce hlavním tématem extrémně pravicového spektra. Pravicoví extrémisté vycházejí z té skutečnosti, že předsudky proti Romům v české většinové populaci jsou velké a že i mnoho »normálních« občanů sdílí extrémní vyjádření k tzv. »romské otázce«.

Antisemitismus: Čeští neonacisté a většinou také nacionalisté mají antisemitské postoje, jen pár nacionalistů toto téma nesdílí. Antisemitismus se na české veřejnosti projevuje obecně relativně slabě, i když skrytě existuje. Česká politika a média jsou proizraelská a izraelská politika má relativně velkou podporu i u českého obyvatelstva. Antisemitská propaganda se tudíž shledává s relativně malým ohlasem.

Boj proti přistěhovalectví: Extrémně pravicová scéna je proti přistěhovalectví, především z »jiných« kultur. S tímto tématem je spojen boj proti kriminalitě. V Česku ale není imigrace centrálním politickým tématem.

Islamofobie: V poslední době se mnozí čeští nacionalisté snaží o inspiraci západním vzorem a šíří islamofobní propagandu. Toto téma se ale v široké české veřejnosti téměř neshledává se zájmem, což souvisí i s nízkým počtem muslimů, a tudíž chybějícími projevy islámského radikalismu. Část neonacistického spektra podporuje díky svému antisemitismu dokonce jednotlivé aspekty islámské politiky. Velké oblibě se těší například iránský prezident Ahmadínežád. Tato pozice je jinými částmi neonacistického spektra kritizována, protože se na druhou stranu snaží získat volební hlasy právě odporem k islámu.

Odmítání globalizace: Pravicoví extrémisté různých odstínů jsou proti EU, NATO a USA a odmítají nasazení české armády v zahraničí. Stále větší oblibě se těší globální i národní ekologická témata. Pozoruhodné ale je, že například jaderná energie v Česku je relativně populární a čeští nacionalisté hájí jadernou elektrárnu Temelín proti rakouským protestům.

Shrnutí

V České republice existují různé varianty pravicového extremismu, které vycházejí z různých interpretací českých dějin. Hlavními variantami jsou nacionalismus a neonacismus. Hranice mezi oběma základními typy jsou plynulé, obě skupiny se dokonce částečně překrývají. Mnoho aktivistů formuluje své ideologické základy stále obecněji, takže je obtížnější najít v jejich aktivitách historické zdůvodnění. V mnoha oblastech mají různé směry pravicového extremismu v České republice společné zájmy.

Poznámky

- ⁴⁵ Podle této představy, která byla rozšířena ještě v roce 1990, byl Adolf Hitler židovský liberál »vyvolený« ke zničení Slovanů. Tento směr tudíž podporuje popírání holocaustu.
- ⁴⁶ Současně byla Německá demokratická republika v ČSSR pozitivně představována jako následník levicových tradic německých dějin.
- ⁴⁷ Tento pojem je formulací autora tohoto příspěvku, nejedná se tedy o vlastní označení scény nebo všeobecně používaný pojem.
- ⁴⁸ Kalich byl symbolem husitství.
- ⁴⁹ Více k tomuto tématu viz text od Kalibové a Cakla.
- ⁵⁰ Anticiganismus znamená odpor vůči Romům. Více k tomuto tématu např. v textu od Bohdálka.

Transformační procesy (východo)německého neonacismu. Vliv na pravicové extremisty v SRN

Následující text popisuje ideologické transformace, ke kterým došlo především po revoluci z let 1989/90 ve východoněmeckém neonacismu a které mají velký význam pro aktuální fenomény a vývoj německého pravicového extremismu. Autoři se zaměřili na ideologické změny především u NPD, v současné době nejvýznamnější strany extrémně pravicového spektra v Německu. Autoři ve svém textu zastávají tezi, že úspěch extrémně pravicové politické nabídky ve východním Německu spočívá v ideologickém přizpůsobení se mentalitě a tradicím východoněmecké společnosti.

Ideologický vývoj německého pravicového extremismu po roce 1945

Na konci druhé světové války byly lidově-nacionalistické koncepty extrémní pravice v Evropě diskreditovány. Vývoj organizovaného pravicového extremismu a jeho ideologie zůstává v Německu v poválečné době trvale ovlivněn politickou katastrofou holocaustu a obdobím nacismu. Jeho protagonistům se nikdy nepodařilo od tohoto dědictví ideologicky odpoutat. Při pohledu na nacistická zvěřstva se zdá, že moderní pravicový extremismus se dá zredukovat právě jen na nacionální socialismus. Tento předpoklad je však chybný. Základní ideové konstanty, které jsou pro německý pravicový extremismus konstitutivní, zasahují mnohem hlouběji než k jednotlivým projevům evropských fašismů.⁵¹

Ve skutečnosti se u pravicového extremismu jedná o systém světonázorového iracionalismu.⁵² V dobách stěžejní socioekonomické a politické změny jsou určité sociální skupiny ohroženy ztrátou vlastní moci, privilegií nebo sociální prestiže. Tak vzniká ze skutečného nebo pouze domnělého pocitu bezmocnosti nenávist, která reaguje na kolektivní strach ze společenského úpadku. Pravicový extremismus se snaží takové pocity ohrožení co nejvíce zesílit, aby vznikla potřeba vůdce a svrchovanosti, protože touto potřebou pravicový extremismus ospravedlňuje své mocenské nároky jako ochránce lidu a národa.⁵³ Pravicový extremismus nenásleduje žádnou jednotnou ideologii. Je to spíše heterogenní směsice různých explanatorních pokusů, což je příčinou organizační roztržičnosti extrémní pravice v Německu. Je to projev mnohotvárnosti vzájemně si konkurujících koncepcí a cílů, které budou osvětleny v následujících kapitolách.

Nosník a tři základní pilíře německého pravicového extremismu

Národní hnutí jako jeden pilíř extrémně pravicové ideologie se v Německu za uplynulých sto let v zásadě nezměnilo. Změnily se ale základní společenské podmínky pro existenci a úspěch pravicového extremismu. Aby získal větší ohlas, musí se neustále snažit svoji politiku přizpůsobovat měnícím se poměrům. Například za to, že se NPD mohla ujmout dědictví neonacistických organizací zakázaných v polovině 90. let, vděčí tomu, že na stranickém sjezdu v roce 1996 v Ohrelu (Dolní Sasko) schválila nový stranický program. Ten, stejně jako neonacisté na začátku 90. let, dával velkou váhu hospodářským otázkám a otázkám sociální politiky a byl zaměřený na kritiku kapitalismu a propagoval etnopluralismus. Nadále si držel i svou národně revoluční povahu. »Národní

NÁRODNOSTNĚ-RASISTICKÉ POJETÍ SPOLEČNOSTI

NACIONALISMUS

RASISMUS /
ANTISEMITISMUS

AUTORITATIVNÍ
ANTIPLURALISMUS

otázka« se ale v každém případě stala v práci s veřejností druhořadá, stejně jako revizionismus. Do popředí se dostala oproti tomu sociální otázka, která se měla vyřešit neorasisticky (národnostně). Krátký pohled do aktuálních spisů NPD ukazuje, že se strana vyjadřuje k mnoha politickým kontroverzím a tématům. Projednává se jak životní prostředí, tak politika pracovního trhu, situace přistěhovalců nebo zavírání škol. Rozpětí projednávaných témat v NPD je indicií pro modernizaci strany v posledních deseti letech. Přesto se všechna taková vyjádření vztahují ke třem základním pilířům extrémně pravicové ideologie:

Nosník: Národnostně-rasistické pojetí společnosti

Základem extrémně pravicové ideologie a programu je myšlenka národního společenství na základě »ras« a národu s jejich údajně »nezaměnitelnými národními vlastnostmi«. ⁵⁴ Místo politicky definované právní společnosti – občanů se stejnými právy a povinnostmi – je to stát založený na etnicky homogenní jednotě, jazykem pravicových extremistů »národní, osudové společenství«. V tomto národním státě se spojuje národ a stát do »říše«, jejíž jednota se ukazuje většinou v rasistické ideologii a je prezentovaná často jednou osobou (vůdcem). Toto je předlohou pro pravicové extremisty k uskutečnění »opravdové« vlády lidu v protikladu k nenáviděnému liberalismu, domněle ničícímu a oslabujícímu národ. Národnostní myšlení je v jádru reakcí na socioekonomickou změnu moderní doby, během níž v souvislosti s průmyslovou revolucí ztratily staré mocenské i hospodářské elity společnosti vliv a prestiž (zánik šlechty a ztráta významu /rolnické/ střední vrstvy obyvatelstva, vzestup měšťanského stavu, především dělnictva). S moderní dobou přichází i diferencování a pluralizování společnosti, které se politicky projevuje vznikem občanské společnosti (strany, spolky, odbory, zájmové skupiny). Pro extrémní pravici je tento vývoj stejně důležitý jako »rozpad národní společnosti«, protože zde se projednávají ekonomicko-sociální a politické zájmy jednotlivců, které podle pravicových extremistů zrcadlí rozvrácenost a ztrátu zodpovědnosti a svými egoistickými nároky oslabují státní autoritu. Místo toho by mělo platit: »Ty jsi nic – tvůj národ je vše.« ⁵⁵

K legitimaci národnostní ideje slouží teorie ras, která např. definuje germánský původ německého lidu, jehož existence je cizími vlivy ohrožena (např. vliv židovství, které svými údajně nízkými pudy zničilo německý národ, narušilo politický pořádek a kvůli nakupení židovského kapitálu ohrozilo německé hospodářství a zostřilo sociální otázku). Předpokládá se zde biologická nerovnost – v žargonu NPD »přírodě odpovídající pojetí člověka« –, podle které příslušnost k národu stanovuje určité rysy chování a jednání. Tato myšlenka biologické nerovnosti ústí v ideologickou nerovnocennost, kterou se NPD odklání od univerzální platnosti lidských práv, což znamená od principu, že všichni lidé mají stejnou hodnotu a základní práva. Podle stranického programu NPD to vypadá spíš tak, že lidská hodnota je závislá na »národnosti a kultuře«. ⁵⁶

Spolkový místopředseda NPD Jürgen Rieger nazývá společenskou formu, které se strana domáhá na již představeném národnostně-společenském základě, SOLIDARISMUS:

„Solidarismus říká, že opravdová demokracie je možná jen u stejnorodého obyvatelstva. Čím rozdílnější obyvatelstvo je, tím víc se ruší ve svých názorech, což v nutných případech vyžaduje diktátorské opatření k uklidnění. (...) Solidarismus vyžaduje tvrdší tresty pro zločince a odstranění příživníků. Národní pospolitost je rozbita asociály. Příživníci a kriminálníci do národní společnosti nepatří.“⁵⁷

Z citátu jasně vyplývá, že se biologická národní idea NPĐ netýká jen diskriminace jiných národností, ale také potírání odlišného chování, stejně jako u eugenických idejí nacismu. Podle NPĐ nevyplývá hodnota člověka ze svobodné vůle individua, ale je závislá na biologicko-genetickém podílu na národní společnosti. Tomu odpovídá i to, že »všeobecné blaho« (národní blaho) má vždy vyšší hodnotu než blaho jednotlivce. Podrobení se údajně přirozeně daným »národním zájmům« platí u NPĐ jako předpoklad pro úspěch v »boji o hierarchii národů«, o kterém tvrdí, že je nezvratnou skutečností.⁵⁸ Tohoto usilování o hierarchii⁵⁹ chce NPĐ dosáhnout i uvnitř společnosti. NPĐ tedy ve svých politických rozhodnutích striktně zastupuje hierarchický pořádek ve společnosti.

Pilíř 1: Nacionalismus

Jádrem extrémně pravicového chápání státu je požadavek národního státu, který je z vnitřku i z vnějšku autoritativní a nepoddajný vůči svým nepřátelům a soupeřům a své mocenské zájmy tvrdě prosazuje. K tomuto pojetí státu patří mimoto také podpora centralismu a vůdcovského principu. Také tento extrémně pravicový základní pilíř nacionalismu je úzce spojen s národnostním pojetím společnosti (národní společnost). V programu NPĐ pro poslední evropské volby stálo:

„Jako nacionální demokraté se cítíme zavázáni k zachování a dalšímu rozvíjení této národnosti a státní rozmanitosti, zatímco se jednotlivé formy internacionalismu (tzn. kapitalistický, komunistický, křesťanský a islámský univerzalizmus) snaží o prosazení »nového uspořádání světa«, které by bylo platné pro veškeré »lidstvo«. Tím, že na sebe tyto navzájem konkurující modely univerzalizmu narážejí, vznikají mezi národnostmi a kulturami nenávisť a nepokoje. Proti provokujícímu »střetu kultur«, který může přispět pouze americké světovládě, nasazujeme my, nacionální demokraté, náš koncept.“⁶⁰

Extrémně pravicovému nacionalismu jde o eliminaci všeho, co je definováno jako »cizí«, neboli o separaci do homogenních společností. Požaduje také spojení všech oblastí, které kdy byly Němci osídleny, v jeden národní stát. Připojení NDR ke Spolkové republice bylo z pohledu NPĐ pouze prvním krokem. Velké Německo, o které NPĐ usiluje, má zahrnovat i oblasti patřící od druhé světové války k Polsku, Rusku a Česku. Kdyby taková politická strana vládla, byl by mír v Evropě ohrožen.

Pilíř 2: Rasismus a antisemitismus

V programatických vyjádřeních a při veřejném vystupování používají pravicoví extremisté rasistické nebo antisemitské stereotypy a nerespektují tím zákonem danou rovnost a hodnotu všech lidí. »Mezinárodní židovství«, které podle NPĐ zásadně ovlivňuje politiku USA, prý brzdí »německý národ« v tom, aby mohl udělat tlustou čáru za německou minulostí a stal se rovnoprávným členem »společnosti národů«. NPĐ se snaží oživit přelud o údajně celosvětové židovské nadvládě. Rasistický program je elementární součástí celkové agitace a stranické hantýrky. Nesnášlivost k cizincům se zdá být v rámci světónázoru NPĐ oprávněným prostředkem »zachování druhu«, jakými biologickým a zavazujícím základním principem.

Takové rasistické a antisemitské pohledy jsou konstitutivní pro národnostní myšlení společnosti. NPĐ chce hájit kulturní osobitost národa, aby bránila údajnému odcizování lidí. Nepřeje si také migraci lidí, protože narušuje »národní identitu«. Rasistické stereotypy tedy v moderním pravicovém extre-

mismu zůstávají, jsou ale v konceptu »etnopluralismu« vysvětlovány národní identitou lidu. Etnopluralismus je koncept tzv. nové pravice, který se zasazuje o kulturní homogenizaci (státní) společnosti. Oproti konstrukci identity z biologického hlediska, již je pevně dáno, kdo je »cizí« nebo »jiný«, je zde zavedena také kulturní diferenciaci. Vlivy společností označených za »jiné« jsou chápány jako ohrožování »vlastní identity«. Místo pojmů jako »životní prostor« je zde řeč o »dědičných teritoriích národností«. Za »kulturní identitou« rozdílných národností se schovává jasný, i když modernizovaný, rasismus (viz glosář⁶¹). Pojmu »rasa« se vědomě vyhýbá. Ve volebním programu k evropským volbám 13. června 1999 spatřovala NPD v Německu národnostní stav nouze, který je důsledkem »systematického zatěžování Německa cizím vlivem«, kvůli kterému se ze »sociálně vyvážené a duchovně-kulturní země Němců« stal »mnohonárodnostní stát na malém prostoru podminovaný sociálními rozbuškami«. Pod heslem »národní solidarita« se NPD zastává zbavení práv, diskriminace a vyhoštění milionů migrantů ze země, ve které mnozí z nich žijí už desítky let.

Pilíř 3: Autoritativní antipluralismus místo pluralistické demokracie

Výše vysvětlená ideologie nerovnosti⁶² vede pravicové extremisty k odmítání parlamentních pluralistických systémů, které spočívají na národní suverenitě a většinovém principu,⁶³ jako např. liberální demokracie odvozené z humanismu, socialistické modely nebo křesťanství. Všechny tyto hodnotové systémy spočívají v rovnosti lidí (před zákonem, před bohem, ze sociálního pohledu). Pravicový extremismus místo toho vyžaduje autoritativní antipluralismus a bezpodmínečné podřízení se společnosti.

Pravicoví extremisté neustále hanobí liberální demokracii SRN a uspořádání právního státu podle ústavy: během aktuální debaty »Prosadit vládu lidu! – Ano přímým volbám spolkového prezidenta« 4. července 2007, vyžádané frakcí NPD v saském zemském sněmu, označil poslanec NPD Gansel německý „*parlamentarismus*“ za „*karikaturu vlády lidu*“. Pravicoví extremisté předhazují politickému uspořádání Spolkové republiky „*do očí bijící nedostatek opravdové vlády lidu*“, neboť „*poslanci odcizení lidu, sedící v povýšených parlamentech, systematicky vládnou bez ohledu na vůli a dobro lidu ... Celé politické prostředí SRN stále ovládané cizími vlivy se vyznačuje množstvím lži, intrik, arogance, úplatkářství a podvodů.*“⁶⁴ Sekretář NPD v Sasku-Anhaltsku Matthias Heyder zachází ještě dál: „*I nadále má národní odboj veškeré právo označit tento studený, zabetonovaný, zkorumpovaný, lidmi opovrhující systém za »bestii« ... Setrváváme tedy na tom: tento systém musí pryč. Politické strany si udělaly ze státu kořist a zavedly neuvěřitelný, pouze materiálně orientovaný, lidem opovrhující systém, který musí být bezesbýtky odstraněn.*“⁶⁵ NPD přitom nehledí na obohacování,⁶⁶ dětskou pornografii⁶⁷ nebo podvody se sbírkami⁶⁸ ve vlastních řadách, které jasně ukazují, že takové osobní zvýhodňování není spojeno se společenskými systémy, ale s lidmi. NPD je i přes své volání po demokracii antidemokratickou politickou stranou a usiluje o nahrazení stávajícího politického a společenského systému jiným, který se zakládá na národnostně-rasistickém solidarismu a porušuje lidská práva. Jednotlivec nemá být chápán jako svéprávně jednáající individuum, ale má se podřídit národní společnosti, resp. jedné politické straně, která organizuje veškeré společenské dění. Pravicový extremismus tím popírá všeobecná práva, svobody a rovnost lidí, především právo na život a tělesnou nedotknutelnost, právo na svobodu, právo na volný pohyb a sociální jistotu, právo na myšlenkovou a náboženskou svobodu a svobodu svědomí, právo na svobodně vyjadřování názorů a svobodu shromažďování a sdružování.⁶⁹

Strategie zapouštění kořenů: sociální demagogie a kritika globalizace

Rozhodující význam pro posílení extrémně pravicové ideologie mělo nové programové zaměření jako reakce na globalizaci (postmodernu). Modernizovaný pravicový extremismus vyměnil zastaralý antikomunismus za novou orientaci v podobě extrémně pravicové kritiky kapitalismu a globa-

lizace. Prioritou je otázka sociální spravedlnosti. Pojmem „*prostorově orientovaného národního hospodářství*“, kde „*německé hospodářství včetně zahraničních firem činných v Německu má sloužit německému lidu, jeho materiálnímu zabezpečení a jeho duchovně-kulturnímu vývoji.*“⁷⁰ se NPD podařilo programově se otevřít afektivně antikapitalistické mentalitě většiny východních Němců. Tato nová orientace NPD začala už v roce 1997, ačkoliv to je mnoha pozorovateli politické scény často vnímáno jinak. Pro opětné oživení sociální otázky po letech explicitní xenofobie a politické bezvýznamnosti je směrodatný komentář spolkového předsedy Voigta ve stranickém orgánu Deutsche Stimme u příležitosti voleb do zemského sněmu v roce 1998 v Sasku-Anhaltsku. Požaduje zde, „... *aby se NPD prezentovala jako strana moderního nacionalismu a ne jako banda starých pravičáků.*“⁷¹ NPD má podle vlastního pojetí splnit národní a sociální závazky. „*Stěžejním úkolem strany je (...) nejen reagovat na stále silnější společenské a sociální problémy, ale využít situace a udělat z nacionalistické hospodářské a sociální politiky těžiště stranických aktivit.*“⁷² Úspěšná účast na protestech proti HARTZ IV a pondělních demonstracích a úspěšná volební kampaň v roce 2004 především se sociálními tématy, nebyly pouhým populistickým úspěchem, ale výsledek vlastních aktivit, které byly pravicově extremistickou scénou přijaty. K podpoře nacionálně-socialistické kritiky systému využívají části extrémně pravicové scény akcí budících rozruch:

»Vyvlastnit velkokapitál« – transparent Autonomních socialistů při manifestaci v červenci 2005 ve Weisswasseru. Foto: art archiv

- V roce 2005 využila saská frakce NPD jako jediná strana zemského sněmu hrozící zavření východosaské textilní firmy »Erba – Lautex« k propagandistickému parlamentnímu procesu, kterým chtěla zabránit zavření firmy. Prostřednictvím několika písemných i ústních interpelací za přítomnosti mnoha zaměstnanců Lautexu se NPD prezentovala jako obhájce zájmů zaměstnanců a jako jediná kritická síla v parlamentu.
- V březnu 2007 zazdili pravicoví extremisté vchod do úřadu práce ve východosaské Žitavě a na zdi zanechali nápis »Nový systém nabízí nové alternativy.« Podpis: »Nacionální socialisté«.

Podobné akce jsou zaměřeny na využití společenských problémů například na pracovním trhu a docílení obecného odporu k ústavnímu uspořádání v obyvatelstvu. Pravicoví extremisté se stále snaží nalézat nové cílové skupiny. Předseda NPD Voigt nenechává nikoho na pochybách, na koho se NPD zaměřuje, když zdůrazňuje, že se strana podle něj nenechá odstrašit a „*vyzdvihne pozitivní aspekty NDR – právě v sociální politice ... Musíme právě ve středním Německu jasně ukázat, že my nacionalisté jsme skutečnými následovníky komunistů při zastupování sociálních životních zájmů německého lidu. (...) Podporujeme tím vývoj, který, pokud bude pokračovat, způsobí, že se naše strana stane bojovným uskupením dominovaným našimi středoněmeckými členy.*“⁷³

Jedním z hlavních bodů neonacistické agitace ve východním Německu jsou sociální témata. Pojem »nacionální socialismus«⁷⁴ pochází z programu *Německé dělnické strany* (Deutsche Arbeiterpartei, DAP) založené v roce 1919, která se o rok později přejmenovala na NSDAP.⁷⁵ Nacionální socialismus (NS) chtěl tehdy stejně jako dnes spojit národnostně rasistický nacionalismus (viz výše) s antikapitalistickými požadavky.⁷⁶ Tím se vymezil od konzervativních a levicově zaměřených stran, zároveň ale předložil jejich voličům nabídku účasti na společnosti za cenu nacionální exkluzivity. S nacionálně socialistickými formulacemi jako »Každý Němec má právo na práci. Pracovní místa

mají dostat v první řadě Němci. Muži a ženy mají být podle výkonnostních zásad hodnoceni stejně.«⁷⁷ může NPD u mnoha mladých lidí ve východním Německu získat ohlas.

Saská NPD zašla v roce 1998 ještě o jeden výrazný krok dál a v jednom letáku navázala bezprostředně na duktus a ideologii socialistické NDR:

„NPD je moderní a revoluční strana, která se staví v zájmu všech slušných Němců proti zničení naší země politiky mezinárodního velkokapitálu. Politiku spolkové vlády hodnotíme jako kapitalistický extremismus a fundamentalismus (...). Jsme antiimperialistická strana a solidarizujeme se všemi národy, které se nacházejí v obranném boji proti ničivému imperialismu USA a jeho pomahačů. Zastáváme tradice revolučního německého dělnického hnutí a zakořenění v dějinách německého národa se obracíme proti všem opatřením EU, spolkové vlády a zemských vlád (...). My, členové NPD v Sasku, se stavíme za celé německé dějiny a také za dějiny NDR. Většina našich členů je 8. rok po spojení NDR se SRN toho názoru, že NDR byla ta lepší část Německa (...).“⁷⁸

Tento »socialistický« leták však narazil na ostrou kritiku spolkového předsednictva NPD. Saský zemský spolek NPD poté ustoupil a nařídil, aby se členové v budoucnu vyhnutí pojmu socialismus. Voigt kritizoval, že je politickým nesmyslem označovat NDR za lepší německý stát.

NPD tak cíleně usměřuje obavy a zklamání obyvatelstva v nových spolkových zemích a vrací se přímo k jejich zkušenosti z NDR s omezenou svobodou, ale sociálně zajištěnou existencí. Tuto nostalgickou mentalitu spojuje NPD se svým sebepojetím jako systémové opozice. Obnova skrze východoněmecké poměry může být pro NPD pouze tehdy úspěšná, když se jí podaří být u obyvatelstva akceptována nejen jako ochránce sociální spravedlnosti, ale také východoněmecké minulosti, s čímž je neoddělitelně spojena role obhájce specifických východoněmeckých zájmů.⁷⁹

Posttotalitní společnost NDR – ideální živná půda pro extrémně pravicové ideje

Ideologie západoněmeckých neonacistických struktur nabízela sice některé společné body s autoritativními a xenofobními náladami ve východním Německu. Pouze omezenou kompatibilitu však projevila revizionistická a nacismus oslavující orientace mnoha extrémně pravicových kádrů ze západního Německa. Ve východním Německu panovala na počátku 90. let ideologická roztržičnost, ale sympatie zde byly věnovány především nacionálně revolučním tradicím fáze růstu a boje v období nacismu. Další konstitutivní element východoněmecké ideologické architektury tvořily ty protizápadní nálady, které se dají odvodit z nekritické povahy západoněmeckého společenského modelu. Jako důsledek dvou diktatur se ve východním Německu prosadilo autoritářství⁸⁰ a způsobilo dodnes účinnou politickou a každodenní obranu proti individualistickému a liberálnímu způsobu života a uspořádání společnosti (antiliberalismus). Tyto pozůstatky východoněmecké mentality neustále sankcionují takové chování, které se odklání od normy bezprostředního okolí. Tyto sankce se vztahují nejen na migranty a nepravcovou mládež, ale také na lidi s alternativním životním stylem nebo kritické demokraty a demokratky. K tomu přicházejí navíc pozůstatky nacionalistické mentality, vycházející z rasisticky konstruované německé pracovní morálky, která v NDR nadále existovala a dokonce byla komunistickým vedením využívána ke stabilizaci vlastní moci.

Extrémní pravice během německo-německého znovusjednocení

Opětným sjednocením, rýsujícím se od listopadu 1989, bylo neonacistické křídlo německé extrémní pravice překvapeno stejně jako strana *Republikánu*, dominující tehdy v extrémně pravicovém spektru.

První pokus o etablování *Republikánů* v bývalé NDR ztroskotal ještě na zákazu svobodně zvolenou sněmovnou lidu v červnu 1990.⁸¹ Se sjednocovacím procesem přišla extrémní pravice o jedno důležité identifikační téma, které se prostřednictvím silně nacionalisticky zabarvené celospolečenské debaty dostalo do moci CDU/CSU (viz hesla: Azylový kompromis, Německo není přístěhovaleckou zemí atd.).

V únoru 1990 se setkaly vedoucí postavy západoněmeckého neonacismu vedené Michaelem Kühnenem⁸² se zástupci neformálnějších extrémně pravicových skupin z různých okresů rozpadající se NDR, aby založili neonacistickou organizaci. Velmi rychle se ale ukázalo, že malé neonacistické organizace založené po tomto strategickém setkání nebyly schopné dlouhodobě integrovat existující potenciál politických sympatizantů ve východním Německu. Západoněmečtí mentoři »strukturního rozvoje východu« se potýkali s tím problémem, že jejich konspirativní, nepočtené skupiny a jejich vůdcové vzhledem k otevřenému vývoji ve východním Německu experimentovali a prosazovali do jisté míry opačné cíle.

Všeobecná amnestie⁸³ nařízená vládou NDR v prosinci 1989 pustila do ulic celou řadu mladých mužů odsouzených za extrémně pravicové trestné činy (v NDR nepoliticky nazývané »chuligánství«), kteří svůj odpor k cizincům dokázali projevit pouze násilnou formou. Už na konci roku 1989 došlo ke xenofobně motivovaným přepadením takzvaných smluvních pracovníků v menších městech NDR.⁸⁴ Všechny pokusy ze strany neonacistických vůdců využít této vlny rasistických násilných činů, nejdřív proti ubytovným takzvaných smluvních pracovníků v NDR, později proti žadatelům o azyl, byly s výjimkou událostí v Rostocku-Lichtenhagenu v roce 1992 nepřilíš úspěšné. Kvůli faktické nečinnosti úřadů NDR a nepřítomnosti exekutivních a soudních struktur právního státu (jejich výstavba se dá považovat za uzavřenou teprve začátkem 90. let) vzniklo mezistátní vakuum, které napomohlo těmto násilným eskalacím.

Teoretické reflexe – od buňkového modelu k »národnímu kamarádšaftu«

»Odstranit SRN – osvobodit Německo«: Transparent *Nacionálních socialistů Chemnitz* při demonstraci v lednu 2008 v Lipsku. Foto: maquis

tlaku státních orgánů odolnější. Vedoucí osobnosti teď už zakázaných organizací jako *Nacionalistická fronta* (Nationalistische Front, NF), *Německá alternativa* (Deutsche Alternative, DA), *Národní ofenziva* (Nationale Offensive, NO) a některých dalších hledaly takové organizační modely, které by se ukázaly jako rezistentní vůči zákazům a také by garantovaly alespoň minimální míru funkčnosti.

V letech 1992/1993 došlo ze strany ministerstev vnitra na spolkové i zemské úrovni k vlně zákazů neonacistických organizací a paralelně k tomu i ke změně azylového zákona. Obě události vzaly pravicovým extremistům na čas organizační i ideologickou půdu pod nohama. Následkem byla silná personální fluktuace a nutnost změny organizační i politické orientace.

Násilné excesy vůči cizincům na jedné straně a zákazy neonacistických organizací na straně druhé vyvolaly na extrémně pravicové scéně úvahy o tom, jak by bylo možné evidentně existující xenofobní potenciál východního Německa trvale využívat v organizacích, které by byly vůči

V rámci scény se začalo diskutovat o modelu neformálních, regionálních sdružení jednotlivců, která jednají ve vzájemném propojení. Nová oproti praxi neonacistických organizací z 80. let byla snaha hledat nové členy i mezi takovými skupinami, které nebyly příliš nakloněné fetišismu nacistických uniforem a ideologie – mezi extrémně pravicovými skinheady a chuligány ve východním Německu. Tato tehdejší struktura, která bývá označována jako buňkový model, může být chápána jako zárodek tzv. »kamarádsaftů«, které dominují současné podobě militantního neonacismu.

Tato strategická debata probíhala na stránkách časopisu Vorderste Front *Nacionálně demokratického vysokoškolského spolku* (Nationaldemokratischer Hochschulbund, NHB). Zde byl v polovině roku 1991⁸⁵ uveřejněn článek, který se pod nadpisem »Osvobozené zóny« zabýval otázkou, jak by se dal z nenávistných nálad vůči žadatelům o azyl vytlouct politický kapitál pro zapuštění extrémně pravicových kořenů ve východoněmeckých regionech.

Autoři článku doporučují koncentraci na exemplární místa, např. městskou čtvrť, mládežnický klub apod. Oproti obecnému předpokladu v posledních deseti letech však tento bojový pojem nebyl nikdy konkrétně uveden do praxe ve smyslu propagovaného zrušení administrativní moci právního státu v daném místě. Vznikla však určitá místa, která jsou nepravcovou mládeží, migranty a dalšími menšinami vnímána jako zóny strachu,⁸⁶ a proto se jim tyto skupiny obyvatelstva vyhýbají.

Nové ideologické směřování NPD: lidové nacionálně-revoluční hnutí

Předseda NPD Udo Voigt stojí od svého zvolení v roce 1996 za programatickými změnami své strany, v jejichž důsledku se strana stále více orientovala nacionalisticky⁸⁷ a revolučně. Také způsob, kterým strana tyto své postoje artikulovala, se změnil.⁸⁸ Tuto změněnou strategii shrnul durynský Úřad na ochranu Ústavy následovně:

- *„Zrušení »revizionistické kampaně« bývalého předsedy Güntera Deckerta;*
- *podpora snahy o sjednocení na pravém křídle politického spektra (kulaté stoly), s cílem dát nacionalistům šanci;*
- *zahájení spolupráce v »nacionalistickém táboře« prostřednictvím rozhovorů mezi předsednictvy jednotlivých stran a uskupení;*
- *vypracování »nacionálně demokratického« řešení sociálních problémů;*
- *intenzifikace elektronického spojení a větší důraz na využívání komunikačního prostředku internet;*
- *větší pozornost vůči činnosti mládežnické organizace JN a zlepšení jejího politického působení.“*

»Německo nám Němcům«: Volební plakát NPD v saské Pirně. Foto: havoc prod

Volební úspěchy se však na počátku nedostavovaly. Aby to změnil, prezentoval Voigt v roce 1997 strategický koncept tří pilířů (viz schéma), se kterým už NPD dosáhla několika úspěchů. Od té doby se NPD sama vnímá jako strana-hnutí nacionálního a nacionálně socialistického spektra. Prezentuje pak sama sebe jak »revoluční hrot« »národního tábora«. Pro ještě větší zdůraznění byla vytvořena v roce 1998 akční jednotka pod názvem *Nacionální mimoparlamentní opozice* (NAPO).

Tento pojem je synonymem pro »národní odpor« na ulicích.⁸⁹ První úspěchy se za Voigtova vedení projeví na konci 90. let nárůstem počtu členů. Především se jednalo o mladé muže z východního Německa. Tím získala NPD větší schopnost mobilizace a byla tak schopná organizovat demonstrace, které byly veřejností dostatečně vnímané. Téměř sedmina členů NPD pocházela v roce 2008 ze saské organizace strany, která je tak s odstupem největší regionální organizací NPD.⁹⁰ Mnozí noví členové sympatizují s neonacistickou scénou nebo jsou členy extrémně pravicových »kamarádšaftů«. Právě toto otevření vůči neonacistickým aktivitám představuje hlavní změnu, ke které došlo za éry Udo Voigta.⁹¹

Intelektualizace

Duševní spřízněnost NPD s historickým nacionálním socialismem po dlouhou dobu podkopávala snahu o nalákání intelektuálních podporovatelů. V každém případě nabízejí dvě parlamentní frakce v Sasku a Meklenbursku-Předním Pomořansku nemalý počet dobře placených míst pro publicisticky schopné zaměstnance, převážně ze starých spolkových zemí. Intelektuální vůdcové NPD jako Jürgen Gansel nebo publicista a teoretik Karl Richter tyto snahy intenzifikují. Organizace či publikace, jako například stranou založený časopis HIER & JETZT. Gesellschaft–Politik–Bewegung (TADY & TEĎ. Společnost–Politika–Hnutí), se však nesetkaly mimo pravicově extremistickou scénu s velkým zájmem. Historik Gansel⁹² ve spolupráci s Richterm vyhlásil dokonce založení »držďanské školy«. Tato škola měla tvořit intelektuální protiváhu »frankfurtské škole«, stavět se proti „americkému impériu“ a zároveň „osvobodit Němce z jejich zajetí viny“.⁹³ „Šílené vyrovnávání se s minulostí“ podle Gansela z Němců udělalo „neurotiky s vykastrovanou identitou a neschopné žít v současnosti“. Těmto sebevědomým proklamacím však v následujících letech následovalo jen velmi málo konkrétních činů.

Někteří intelektuálové se sice prostřednictvím kongresů a spisů snaží extrémně pravicovou agitaci ideologicky podpořit a připoutat k sobě další extrémně pravicové intelektuály. To dokazuje i vzrůstající počet programaticko-ideologických článků ve stranickém orgánu Deutsche Stimme. Všechno však zůstává pouze v náznacích. Podporu této intelektualizační strategie získala NPD ze strany coburgského měsíčníku nové pravice s názvem Nation & Europa (Národ & Evropa), který se však zároveň snažil uchovat si svoji pozici jako fórum pro celý »národní tábor« napravo od CDU/CSU.⁹⁴ Jeho odhadovaný náklad v roce 2006 byl asi 18 tisíc výtisků.⁹⁵ Menší odstup od NPD si udržuje Institut pro státní politiku (Institut für Staatspolitik, IfS), který má sídlo v sasko-anhaltské Albersrodě a ve svém nakladatelství Edition Antaios vydává časopis Sezession.

Koncept čtyř pilířů NPD

Zatímco zakladatelé NPD a její předsedové do počátku 90. let kladli důraz na průnik do parlamentů, vytvořila NPD za Voigta nový strategický koncept, »koncept tří pilířů«,⁹⁶ který byl v roce 2004 Voigtem rozšířen o čtvrtý pilíř. Jedná se o »boj o ulice«, »boj o hlavy«, »boj o parlamenty« a »boj o organizovanou vůli«. Důvod pro tuto novou strategii spočíval v analýze tehdejší situace. Ta říkala, že NPD nemá „téměř žádné finanční podporovatele“, je „odkázána na své členy a sympatizanty a jejich ochotu pomáhat“ a může dosáhnout „masového působení pouze prostřednictvím mobilizace na ulicích“.⁹⁷

V prvních letech za Voigtova vedení šlo NPD především o »boj o ulice«. Cílem této strategie bylo ukázat svoji přítomnost na veřejnosti a připoutat k sobě právě skrze tyto aktivity nové sympatizanty, především radikální neonacisty. „Pouze v momentě, kdy tento »boj o ulice« definitivně vyhrájeme, můžeme vést »boj o parlamenty« s výhledem na to, že nezískáme pouze protestní hlasy, které hned zmizí, ale dokážeme etablovat dlouhodobou národní sílu v poválečném Německu.“⁹⁸

»Boj o hlavy« směřuje k programatické změně. Jejím nejvýznamnějším projevem je tzv. strategie »skákání do řeči«, která se častěji objevuje od roku 2003. V jejím rámci dochází k narušování akcí politických protivníků a ke snaze strhnout při jejich diskusích pozornost na sebe. Součástí boje o hlavy je i školení členů a stranických kádrů a založení *Vzdělávacího spolku pro vlast a národní identitu*. Přitom jde NPD o tzv. reedukaci. *„Hlavy, které chceme získat, musíme nejprve osvobodit od myšlenek našich nepřátel.“*⁹⁹

Cílem boje o parlamenty jsou volební úspěchy. NPD chce dosáhnout lepších výsledků ve volbách a profilovat se nejen jako protestní strana. Za tím účelem se snaží prosadit a pracovat v komunálních zastupitelstvech a získat tak více důvěry. Předpokladem je, že práce v komunálních zastupitelstvech povede ve středním a dlouhodobém výhledu k širší akceptaci NPD na veřejnosti. Při saských zemských volbách v roce 2004 získala NPD 9,2 % a poprvé od roku 1968 se dostala do zemského parlamentu. Nejvyššího výsledku¹⁰⁰ dosáhla NPD s 25,2 % v příhraniční obci Reinhardtsdorf-Schöna v Saském Švýcarsku. V Meklenbursku-Předním Pomořansku získala NPD ve volbách v roce 2006 7,3 %. Nejlepšího výsledku zde dosáhla v obcích Postlow (38,2 %) a Bargischow (31,6 %) ve východním Pomořansku, kde obdržela více hlasů než jakákoli demokratická strana.

V roce 2004 rozšířila NPD svůj koncept o čtvrtý pilíř – »boj o organizovanou vůli«. Touto strategií chce NPD spojit všechny stranické i nestraničné síly pravicově extremistického spektra a vystupuje jako mluvčí všech lidí, kteří *„se ještě cítí jako Němci“*. V NPD *„se prosadilo přesvědčení, že je možno dosáhnout volebních úspěchů pouze za předpokladu, že další pravicové strany a svobodní aktivisté budou spolupracovat“*.¹⁰¹ Tím, že NPD pro tuto spolupráci používá termín »lidová fronta«, snaží se oslovit co možná nejširší spektrum lidí.

Poznámky:

- ⁵¹ Srov. Backes, U.: Aktuelle Gestalt und Bedeutung des intellektuellen Rechtsextremismus in Deutschland, [cit.2008-05-30]. Dostupné z <WWW:http://www.bpb.de/themen/503X3P,0,Aktuelle_Gestalt_und_Bedeutung_des_intellektuellen_Rechtsextremismus_in_Deutschland.html>.
- ⁵² Srov. Stöss, R.: Ideologie und Strategie des Rechtsextremismus, s. 4, [cit.2008-05-13]. Dostupné z <WWW:http://www.aktion-zivilcourage.de/downloads/Ideologiestrategie_rechts.pdf>.
- ⁵³ Srov. Stöss, R.: Tamtéž.
- ⁵⁴ Srov. Politisches Lexikon der NPD, [cit.2008-05-13]. Dostupné z <WWW:http://www.npd.de/index.php?sek=0&pfad_id=31&seite_id=30&vid=1187.html> (odkaz na Hanse F. K. Günthera, jednoho z vedoucích rasových ideologů nacistické diktatury).
- ⁵⁵ Propagační slogan NSDAP, který se neustále používal na říšských sjezdech strany a při výchově mladých lidí.
- ⁵⁶ Srov. Virchow/Dornbusch, Die Weltanschauung der NPD, [cit.2008-05-15]. Dostupné z <WWW:http://www.bpb.de/themen/BC4UZZ,0,Die_Weltanschauung_der_NPD.html>.
- ⁵⁷ Srov. Deutsche Stimme č. 5/2007, s. 20.
- ⁵⁸ Virchow/Dornbusch: Tamtéž.
- ⁵⁹ Srov. Politisches Lexikon der NPD: Tamtéž.
- ⁶⁰ Srov. Evropský program NPD, [cit.2008-05-15]. Dostupné z <WWW:http://partei.npd.de/medien/pdf/Europaprogramm_Netz.pdf>.
- ⁶¹ Glosář najdete na internetové stránce publikace »Nebezpečné známosti« – www.nebezpecne-znamosti.info.
- ⁶² Z rasistického pohledu na svět plyne nadřazenost bílé rasy; z hlediska etnopluralismu alespoň nadvláda evropské kultury.
- ⁶³ Srov. Stöss (2007): Rechtsextremismus im Wandel, s. 194n.
- ⁶⁴ Srov. programový článek »Wiederherstellung der Volkssouveränität!«, [cit.2008-05-16]. Dostupné z <WWW:http://www.npd.de/index.php?sek=0&pfad_id=9&cmsint_id=1&detail=16>.
- ⁶⁵ Homepage NPD Sasko-Anhaltsko, [cit.2008-08-23]. Dostupné z <WWW: <http://www.npd-sachsen-anhalt.de>>.
- ⁶⁶ Pokladník NPD Erwin Kemmna bylo státní zastupitelstvím obviněn z toho, že od roku 2004 provedl kolem 65 bankovních převodů v hodnotě 627 000 eur z účtů NPD na účet jedné ze svých firem.
- ⁶⁷ Poslanec zemského sněmu, člen předsednictva a okresní místopředseda NPD Míšeň / Radebeul Matthias Paul odstoupil ze všech funkcí poté, co u něj byly při prohlídce jeho soukromých a služebních prostor nalezeny materiály s dětskou pornografií. Jeho mandát převzal Peter Klose.
- ⁶⁸ Po finančním skandálu v zemském sdružení NPD Durynsko požadovaly státní orgány vrácení státní dotace v hodnotě 870 000 eur. Pokladník NPD Erwin Kemmna nabádal funkcionáře NPD, aby vykazovali každou jízdu autem jako služební jízdu, ale aby se proplacení jízdních nákladů vzdali formou daru ve prospěch strany. S těmito fingovanými účtenkami a falešným vyúčtováním dostávala NPD protiprávně úhradu cestovného ze státní pokladny.
- ⁶⁹ Srov. Stöss (2007), s. 25n.
- ⁷⁰ Stranický program NPD, 10. vydání, prosinec 2004, s. 5.
- ⁷¹ Voigt, U. (1998): Lagertheorien sind veraltet. In: Deutsche Stimme, roč. 23, č. 7/1998, s. 2.
- ⁷² Tamtéž.
- ⁷³ Tamtéž.

- ⁷⁴ O užívání tohoto pojmu už v raném období NSDAP srov. např. Albrecht Tyrell: Führer befehl... Selbstzeugnisse aus der Kampfzeit der NSDAP, Gondrom Verlag, Bindlach 1991, s. 119.
- ⁷⁵ NSDAP popsala pojmy »nacionalismus« jako oddanost jednotlivce národní společnosti a »socialismus« jako zodpovědnost národní společnosti za jednotlivce. Sdružení výrobních prostředků, které je hlavním cílem původních socialistů, většina NSDAP odmítla.
- ⁷⁶ Stöss (2007), s. 35.
- ⁷⁷ Srov. volební program NPD 2004.
- ⁷⁸ Leták zemského spolku Sasko (bez data), otištěno v DESG-inform 6/1998, s. 3, cit. podle Ptak, s. 117.
- ⁷⁹ Srov. Ptak (1999): Die soziale Frage als Politikfeld der extremen Rechten, s. 98n. In: Mecklenburg, Jens [ed.]: Braune Gefahr. DVU, NPD, REP – Geschichte und Zukunft, s. 97–145.
- ⁸⁰ Srov. Stöss (2007): s. 25n.
- ⁸¹ Srov. Schomers, M. (1990): Deutschland ganze rechts : Sieben Monate als Republikaner in BRD und DDR; Kiepenheuer & Witsch, Köln; Bugiel, B.: Rechtsextremismus in der DDR; LIT Verlag 2002.
- ⁸² Michael Kühnen (21. 6. 1955 – 25. 4. 1991) byl jeden z nejznámějších a nejdůležitějších představitelů militantního neofašismu a podílel se na vytváření militantních neonacistických struktur v SRN v 70. a 80. letech. Svou provokativní a obratnou mediální politikou („*Dřív než se člověk může stát oblíbeným, musí být známý!*“ – citát Kühnen) zajistil sobě a svým organizacím publikum. Ačkoliv bylo jeho postavení v pravicovém spektru nejednoznačné, disponoval kontakty v téměř všech neofašistických kruzích v Německu i v zahraničí.
- ⁸³ Srov. Zimmerling, Z. (1990): Neue Chronik DDR, část I; Tribüne Vlg., s. 45.
- ⁸⁴ Srov. Bugiel, B. (2002): Rechtsextremismus in der DDR, LIT Vlg., s. 80.
- ⁸⁵ Srov. Revolutionärer Weg konkret: Schafft befreite Zonen. In: Vorderste Front. Zeitschrift für politische Theorie und Strategie, č. 2, červen 1991. Časopis »Vorderste Front« je věstníkem *Nacionálně demokracického vysokoškolského spolku* NHB. Tato studentská organizace NPD byla a je poměrně nevýznamná, stejně tak i její věstník. Přesto udělal pojem »osvobozená zóna« – později rozšířený na »nacionálně osvobozená zóna« – velkou kariéru.
- ⁸⁶ Srov. Begrich/Weber (2007): Warum Angsträume mehr sind als No-Go-Areas. In: Heitmeyer (ed.): Deutsche Zustände Folge 5; s. 265.
- ⁸⁷ Grumke, T./Wagner B. (2002): Handbuch Rechtsradikalismus : Personen – Organisationen – Netzwerke, Opladen: Leske und Budrich, s. 402.
- ⁸⁸ Srov. Pfahl-Traughber, A. (2002): Antisemitismus in der deutschen Geschichte, Opladen: Leske und Budrich, s. 30.
- ⁸⁹ Srov. Grumke, T./Wagner B. (2002), s. 407.
- ⁹⁰ Počty členů v roce 2007 se liší. Zatímco Úřad na ochranu Ústavy uvádí 850 členů NPD v Sasku, mluví sama NPD nadále o 1000 členech.
- ⁹¹ Srov. Pfahl-Traughber (2002), s. 16.
- ⁹² Gansel je bývalým členem CDU a mentorem studentského spolku Dresdensia-Rugia v Gießenu. Později vstoupil do hessenské NPD a stal se členem extrémně pravicové *Organizace na pomoc národním politickým vězňům a jejich rodinným příslušníkům* (HNG). Dnes je poslancem a mluvčím pro vzdělávání frakce NPD v saském zemském sněmu a redaktorem stranických novin Deutsche Stimme.
- ⁹³ Srov. Gansel, 3. 5. 2005: Wesen und Wollen der „Dresdner Schule“, [cit.2008-05-25]. Dostupné z <WWW: http://www.npd.de/index.php?sek=0&pfad_id=9&cmsint_id=1&detail=291>.

- ⁹⁴ Pfahl-Traughber, A (2000): Zeitschriftenporträt: Nation Europa, In: Backes, U./Jesse, E. (ed.), Jahrbuch Extremismus & Demokratie, svazek 12, Baden-Baden 2000, s. 305–322.
- ⁹⁵ Zpráva Úřadu na ochranu ústavy 2007, s. 113.
- ⁹⁶ Udo Voigt (1999): Mit der NAPO auf dem Weg in das neue Jahrtausend, In: Holger Apfel, „Alles Große steht im Sturm“. Tradition und Zukunft einer nationalen Partei, Stuttgart, s. 469–475, zde s. 469.
- ⁹⁷ NPD-Parteivorstand: Das strategische Konzept der NPD. Grundgedanken, In: Tamtéž, s. 356–360, zde s. 360.
- ⁹⁸ Tamtéž.
- ⁹⁹ Tamtéž.
- ¹⁰⁰ Také v saských komunálních volbách 8. června 2008 dosáhla NPD v Reinhardtsdorfu-Schöně s 25,2 procenty svého nejlepšího výsledku.
- ¹⁰¹ Předseda strany Udo Voigt ve své řeči na stranickém sjezdu v Leinefeldu v roce 2004.

FRANK CARSTENS

Když se z nepřátel stanou přátelé. Konfliktní linie německých a českých neonacistů

Vztah mezi německými a českými neonacisty je tradičně ambivalentní. Němečtí neonacisté jsou ve srovnání s Evropou nejen nejpočetnější, ale mají také nejvíce zkušeností a možností neonacistické dění ovlivňovat. To jim oprávněně zajišťuje přednostní postavení a pozici vzoru pro přibývající neonacistické scény ve státech bývalého východního bloku.

Německý vzor a zájem českých neonacistů přispíval od začátku k jejich orientaci. Z německé strany je ale zájem malý a už vůbec nemůžeme mluvit o velké soudržnosti a organizovanosti. Jedním z důvodů je to, že jen málo německých neonacistů ovládá češtinu, kdežto čeští neonacisté mají často alespoň základní znalosti němčiny a angličtiny. Češi, stejně jako ostatní Východoevropané, platí navíc na německé nacistické scéně za Slovany, jinými slovy za »rasu podlidí«, a tento ideologický pozůstatek stále ještě podstatně ovlivňuje dnešní vztahy.

Zároveň zločiny spáchané Němci ve východní Evropě za druhé světové války nebyly zapomenuty. Právě ve východní Evropě způsobila ničivá válečná tažení třetí říše obrovské utrpení. To přirozeně ztěžuje ideologické sblížení. Aby se sblížení usnadnilo, bývají uváděny historické příklady spolupráce, například dobrovolnické jednotky Waffen-SS, které byly podporovány i v okupovaných zemích východní Evropy.

Čeští neonacisté se při snaze nahlížet na své německé přátele rovnocenně odvolávají především na teorii bílé árijské rasy a její boj proti všemu »méněcennému« a snaží se zařadit jako součást hnutí »White Power«.

Německý pragmatismus v obchodě s hudbou

Jednání ze strany Němců můžeme chápat jako pragmaticko-ambivalentní. Dlouho byla Česká a Slovenská republika oblastí umožňující výhodnou a v neposlední řadě nerušenou výrobu rechtsrockových¹⁰² CD. Němečtí neonacisté využívali také zdejšího méně ztuhlého zákonodárství a možnosti tisknout v Německu zakázané texty a tiskopisy. Velkou roli hrál též cenový rozdíl. Prodejem zvukových záznamů vyrobených ve východní Evropě bylo v Německu možné dosáhnout nezanedbatelných zisků.

Jak spolu přední osobnosti této sítě spolupracovali, objasňuje následující příklad:

Adrian Preiβinger, vlastník Agentur für Kommunikation AFK, nechával v Banské Bystrici po několik let vyrábět rechtsrocková CD, která potom vozil do Německa a dalším obchodníkům. Mezi jeho zákazníky patřily jak saské Blood&Honour – Movement Rec. z Wilsdruffu u Chemnitz, tak HA-Records Mirka Hesseho z Langburkersdorfu v Saském Švýcarsku. Pro Hesseho vyráběl Preiβinger mimo jiné také CD »Einstand« od skupiny 14 Nothelfer, která patřila k v té době zakázanému »kamarádšaftu« *Skinheads Sächsische Schweiz*. Pro stejného odběratele bylo v Bangkoku vyrobeno CD »Noten des Hasses« od skupiny White Aryan Rebels (WAR). „Vedle Hessem vytvořené brožury s 20 hákovými kříži a vlajkami Německa a Izraele opatřenými výrazem »Fuck« jsou to texty, které vzbuzovaly

*rozhruh. Řeč je o »upíru v šatech rabína«, jinde pak stojí, že »negři... to nejsou lidé, to je havět« nebo »brzy zemře výplod pekla, pak bude souhlasit ta pohádka o Auschwitz-Buchenwald«.*¹⁰³ Hesse, stejně jako Preißinger, byl v roce 2002 zemským soudem v Drážďanech za své obchody odsouzen. To jim ale v jejich kariéře nezabránilo. Zatímco Hesse byl odhalen jako tajný agent Spolkového úřadu na ochranu Ústavy, Preißinger pracuje v nakladatelství NPD Deutsche Stimme v saské Riese a píše do jeho stejnojmenných novin.

V souvislosti se spoluprací mezi hudebními skupinami, výrobci a prodejními strukturami vznikly také osobnější soukromé a obchodní vztahy. Yves Rahmel, provozovatel PC-Records z Chemnitz je považován nejen za klíčovou osobu saské rechtsrockové scény, ale také za spojku ke scéně české. Dobré kontakty dokládá na své webové stránce kromě jiného přátelskými fotografiemi se slovenskou hudební skupinou Before the War. Svou produkcí seznámil německé publikum s řadou českých a slovenských hudebních skupin, např. se skupinou Adler (Orel) a Conflict 88. Jelikož tyto skupiny často záměrně vystupují v blízkosti česko-německých hranic, můžeme vycházet z toho, že je Rahmel zapojen též do organizace koncertů. Prodává také jedno Live-CD skupiny Conflict 88, které bylo natočeno během koncertu v březnu 2005 v Jablonném v Podještědí. Třetinu z 400 účastníků tvořili saští neonacisté.¹⁰⁴

Ideologické spory v Sudetech

Členové Národního odporu z Brna při pochodu za Rudolfa Hesse v roce 2004 ve Wunsiedelu. Foto: havoc prod

zástupců mnoha dalších zemí mohou mít úvodní slovo. Rieger to totiž okamžitě zamítl. Bez omluvy za Benešovy dekrety tam prý nevystoupí žádný český řečník:

*„Češi musí prohlásit, že litují rozhodnutí svého parlamentu (téměř jednohlasného) o zachování Benešových dekretů, a že se zasadí o jejich zrušení. Dále se zasadí o to, aby sudetští Němci dostali svůj odcizený majetek zpět, a že obětem 300 000 zavražděných sudetských Němců bude Čechy vyplacena náhrada. Nakonec i český prezident bydlí v domě, který byl odebrán jedné německé rodině.“*¹⁰⁵

Odpověď české strany byla, že se nemůže omluvit za činy, kterých se někdo dopustil před dlouhou dobou. Mimoto však prohlásila, že Benešovy dekrety odmítá. Ty totiž byly údajně schváleny „židovsko-bolševickou okupační vládou“, proti které dodnes bojují.

Pokud jde o spolupráci z politického a obsahového hlediska, ze strany silněji orientovaných neonacistů je pořád ještě znatelný nepřátelský pohled na »Slovany«.

Příkladem může být Jürgen Rieger, známý hamburský právník, který už desítky let zastává pozici vůdčí osobnosti německé neonacistické scény a aktivní spojky se »staronacisty« neboli nacisty, kteří »to zažili«. Každoročně organizoval »Hessův pochod« ve Wunsiedelu, který se kvůli státnímu zákazu uskutečnil naposledy v roce 2004. Ačkoliv byla tato akce snahou o »evropský pochod«, došlo v roce 2004 ke sporu o to, jestli čeští neonacisté vedle

1. května 2006 v Lipsku se zástupce českého *Národního odporu* nově vyjádřil k Benešovým dekretům. Vysvětlil, že musíme sice hledět do budoucna, ale zároveň „*musíme nazývat věci pravými jmény. Vyhánění sudetských Němců byl ošřený a neomluvitelný zločin.*“ Objasnil také, že se přitom nejednalo o zločin českého národa, ale o „*kriminální činy řízené bolševiky, jejichž místo je tam, odkud se právě vrátili – v pracovním táboře.*“¹⁰⁶

Benešovy dekrety jsou i z pohledu české veřejnosti sporné. Podle průzkumu veřejného mínění v listopadu 2007 si více než 50 procent dotázaných přálo, aby dekrety zůstaly nadále součástí české legislativy. Pouze 11 procent bylo pro jejich zrušení. Ještě před pěti lety to bylo 67 procent ku 5 procentům. S tím souvisí postoj k *Sudetoněmeckému krajanskému sdružení* (Sudetendeutsche Landsmannschaft), které je v Česku vnímáno jako jediný zástupce sudetských Němců a považováno za revizionistické. Je nutno zdůraznit, že ti, kteří se přimlouvají za zrušení dekretů, nutně nemusí sympatizovat s revizionistickými názory, ale kritizují »divoký odsun« z morálního úhlu pohledu.

Subkulturní sblížení

Demonstrace *Národního odporu*
1. května 2006 v Praze. Černo-bílo-
červené vlajky patří k nezbytné výbavě.
Foto: Tolerance a občanská společnost

Na rozdíl od ideologických střetů je vztah na subkulturní úrovni výrazně uvolněnější. V obou zemích se neonacistická scéna v posledních letech dále rozvíjela a stala se rozmanitější, s celou řadou nových trendů v módě i hudbě. Západosaští neonacisté z »NSHC« (national socialist hardcore) říkají: »Není důležité, jak vypadáš. Důležité je, že jsi NS.« Proto nepřekvapí, když v každodenním politickém životě převažuje pospolitost, zájem o společné zážitky, zábavu a politiku. K tomu se připojuje také určitý dobrodružný charakter aktivit překračujících hranice. Z jakého kulturního spektra mladí aktivisté pocházejí, je čím dál tím méně významné.

V posledních letech počet českých neonacistů zúčastňujících se aktivit německých neonacistů neustále roste. Češi se účastní téměř všech větších akcí, ať už to je »Vzpomínka na hrdiny« v Halbe, »Smuteční pochod« v Drážďanech, oslavy nakladatelství Deutsche Stimme v Drážďanech (tzv. Pressefest) nebo »Svátek národů« v Jeně, kterého se v září 2007 zúčastnilo přibližně 120 Čechů. Kolem 16. února 2008 přijelo asi na tucet českých neonacistů z *Národního odporu* na přátelskou návštěvu do zemského sněmu NPD v Drážďanech a obchodních prostorů nakladatelství Deutsche Stimme v Riese. Poté se s dalšími přibližně 150 nacisty zúčastnili

smutečního pochodu v Drážďanech. Pro demonstraci své soudržnosti nesli transparent, na němž v němčině stálo »Spojenecký bombový holocaust německých a českých měst«.

Jeden druh ideologického pojítka našli neonacisté právě v těchto mezinárodních aktivitách, v etnopluralistickém způsobu myšlení o »vlastech Evropy« a také v antisemitismu, který je v České republice částečně otevřeně prezentován. Když pražští neonacisté na podzim 2007, záměrně 10. listopadu, organizovali pochod, říkali: „*Vítány (jsou) především transparenty našich kamarádů z Německa. Pochod projde přímo pod okny pražské židovské obce, takže si rabíni mohou po dlouhých 60 letech zase užít černo-bílo-červené vlajky.*“ To vyvolalo ohlas na východoněmecké scéně: „*Toto téma je třeba podpořit – vsude...*“ napsal například durynský neonacistický kádr Thomas Gerlach.¹⁰⁷

Poznámky

¹⁰² V německé terminologii se ustálil termín »RechtsRock« neboli »pravicový rock«. Zahrnuje však nejen rock, ale i jiné hudební směry, které mají společné ideologické pozadí v neonacismu, rasismu a xenofobii. Pro českou verzi jsme se rozhodli o převzetí tohoto termínu v podobě rechtsrock, který jazykově odpovídá již zažitým hudebním termínům bluesrock či hardrock.

¹⁰³ Gunnar Schubert: Nur drei Jahren Haft für „Noten des Hasses“. Neues Deutschland, 21. 12. 2002.

¹⁰⁴ Srov. odpověď saské vlády na písemnou interpelaci poslance Dr. Karla Heinze Gerstenberga, Drs. – č. 4/10369 z 18. 12. 2007.

¹⁰⁵ Jürgen Reiger: Vyjádření k tématu úvodního slova, 27. 08. 2004, [cit.2007-10-27]. Dostupné z <<http://www.altermedia.de>>

¹⁰⁶ Citováno z www.odpor.org

¹⁰⁷ Thiazi-Forum, [cit.2007-10-14]. Dostupné z <<http://www.thiazi-forum.de>>

3. kapitola – Metody, strategie a aktuální tendence pravicového extremismu

CARSTEN ENDERS

Evropské propojení pravicových extremistů

Skupiny pravicových extremistů a neonacistů jsou stále více koordinovány na mezinárodní úrovni. Tak může například hledaný nacistický násilník z Mnichova díky holandským a belgickým přívržencům na tři týdny zmizet v sousedních státech; webové stránky, které v Německu mají podle trestního práva závažný obsah, se objevují na serverech díky neonacistům z USA. Také se hodně cestuje po Evropě za účelem účasti na demonstracích. Pravicoví extremisté jsou díky internetu intenzivněji propojeni, využívají pochodů a koncertů pro sdružování a čile pěstují obchod s nacistickými materiály. Následující úryvky jsou dokladem těchto aktivit:

Mezinárodní propojení na stranické úrovni. Frakce v Evropském parlamentu

Pravicový extremismus se v evropské politice dlouhou dobu projevoval jako záležitost členských států. V polovině ledna 2007 byla ale také v Evropském parlamentu založena nová pravicově extremistická frakce s bezelstným názvem *Identita, tradice a suverénita* (ITS). Tím došlo v Evropském parlamentu po 13 letech znovu ke spojení pravicových extremistů.

ITS měla jednoho dnes už dávno zapomenutého předchůdce. V letech 1989–1994 byla v Evropském parlamentu vytvořena společná frakce francouzské *Front National* (FN), německých *Republikánů* a belgického *Vlaams Blok*. Ta ale brzy zanikla kvůli sporům ohledně statutu jižního Tyrolska. V období mezi oběma frakcemi v Evropském parlamentu (1994–2007) byly ze strany *Front National* podniknuty pokusy o pravidelné evropské propojení, především EURONAT (Evropa nacionalistů) v roce 1997, jež představovala nezávažné sloučení až 15 pravicově extremistických, především východoevropských stran. V roce 2005 získalo toto sloučení oficiální statut. V současné době je v EURONATu zastoupeno již jen šest stran, mezi nimi švédská *Nationaldemokraterna*. I když EURONAT opustili také bývalí východoevropští »spolubojovníci«, existují ještě vzájemné intenzivní bilaterální kontakty. Například v roce 2008 byla přivítána delegace české *Národní strany* u švédských kamarádů.

15. ledna 2007 mohla být v Evropském parlamentu založena frakce ITS. Toto v pořadí druhé sloučení umožnil vstup Bulharska a Rumunska do EU. Obě země vyslaly do Evropského parlamentu celkem 6 extrémně pravicových poslanců (zástupci strany *Velké Rumunsko* – Partikul Romania Mare a bulharské strany *Ataka*). Dále šlo o 14 poslanců z Francie, Itálie, Belgie, Velké Británie a Rakouska. Celkem se skupina skládala z 20 poslanců. Tím se splnil požadavek minimálního počtu osob (19) pro vytvoření frakce v EP. Patřily k ní silné pravicově extremistické strany jako francouzská *Front National*, dále v belgických Flandrech vlivná separatistická a xenofobní strana *Vlaams Belang*, dvě malé italské neofašistické strany a rakouská strana FPÖ.

Tak dostali ultranacionalisté, pravicoví extremisté a popírači holocaustu nové možnosti, jak rozšířit své antievropské, antidemokratické a především lidmi opovrhující pozice v Evropském parlamentu. Nově vzniklá frakce má podle údajů EP v roce 2007 k dispozici přibližně jeden milion euro. V nových volbách poslanců Evropského parlamentu v Bulharsku a v Rumunsku, které se konaly v roce 2007, mohlo ITS nejen obhájit své pozice, nýbrž zvýšit počet svých členů na 23.

Přes slibný vývoj společné frakce přišel na začátku listopadu 2007 její náhlý konec. Pět poslanců rumunské strany *Velké Rumunsko* vystoupilo ze svazku „na znamení protestu proti nepřátelskému jednání s cizinci a proti obvinění rumunského národa poslankyní Alessandrou Mussolini“.¹⁰⁸

Předcházel tomu silně rasisticky zabarvený útok Alessandry Mussolini proti rumunským imigrantům v Itálii. 14. listopadu byla frakce oficiálně rozpuštěna, protože nesplňuje minimální počet poslanců pro oficiální status. Zánik frakce bez pochyb představuje pro pravicově extremistickou a populistickou scénu značný pokles. Možnosti politického vlivu a finanční zdroje jsou ztraceny. Existují ale promyšlené plány, jak se společně zúčastnit příštích evropských voleb. Také německá a česká extrémní pravice se chce zúčastnit evropské kandidatury. Proto využil jak Udo Voigt, tak i další zástupci NPD, *Republikánů* a »Pro Köln« návštěvy frakce v Evropském parlamentu v září 2007, aby pod titulem »Společně pro Evropu národů« získali pro ITS vyjádření podpory. Také *Republikáni Miroslava Sládka* doufali ve společný vstup v rámci jedné evropské volební platformy. Sládkova strana (bývalá SPR-RSČ) se mohla v minulých letech těšit ze stále působivějších volebních návštěv předsedy krajně pravicové francouzské *Front National* Jean-Marie Le Pena. Obě strany zastávaly jednotná stanoviska v oznámeních týkajících se zamítnutí vstupu ČR do EU a NATO a »nového uspořádání světa«.

Po rozpadu ITS jsou zbylé strany nuceny obnovit plány společného vstupu do evropských voleb. Pokus o získání statutu frakce není ovšem v nedohlednu. V lednu 2008 se ve Vídni sešli poslanci stran *Vlaams Belang*, *Front National*, *Ataka* a FPÖ. Do listopadu 2008 by měli získat nové partnery, aby mohli společně sestavit evropskou krajně pravicovou stranu a čerpat z evropských fondů. Potencionálními novými pravicovými partnery spolku se zdají být poslanci polské strany *Liga polských rodin* a řecké strany LAOS, kteří již v Evropském parlamentu jsou.

Mimoparlamentní propojení – Evropská národní fronta

Jelikož NPD dosud nemohla do Bruselu vyslat žádné poslance, pracuje již dlouho na alternativních evropských sítích. Největší význam má *Evropská národní fronta* (ENF). ENF, jejíž motto zní »Pro Evropu vlastní«, byla založena v lednu 2003 při shromáždění španělské frankistické strany *La Falange*.

ENF se prezentuje na rozdíl od ITS jako mimoparlamentní a obsahově radikálnější. Krok volební strany NPD k této síti je spíše výjimka. Většina stran v ENF není ve svých zemích volební stranou a prezentují se spíše jako protisystémové. Stávající extremistické strany evropského spektra jako *Front National* se ENF vyhýbají a upřednostňují o něco občanštější ITS.

NPD hrdě zveřejnila na konci roku 2004 dohodu o spolupráci s *La Falange*. Tato dohoda působí jako „*signál pro ostatní evropské nacionalisty, aby se připojili k ose Madrid–Berlín*“.¹⁰⁹ V současné době jsou členy ENF vedle španělské strany *La Falange* pravicově extremistické organizace z Francie (*Renouveau Français*), Itálie (*Forza Nuova*), Řecka (*Symmachia*) a Rumunska (*Noua Dreaptă*). Přidruženy jsou také organizace z Nizozemí (*Nationale Alliantie*) a Bulharska (*Bulgarski Nationalen Sojuz*). Mezitím se přidala strana *Národní sjednocení*, která byla českým Ministerstvem vnitra označena za krajně pravicovou. Stejně tak se přidala polská strana *Narodowe Odrodzenie Polski* (NOP). NOP platí v Polsku za nejdynamičtější a nejnásilnější pravicově extremistické seskupení. Často propaguje popírání holocaustu a násilný antisemitismus.

Ideologickými vzory ENF jsou rumunský antisemita Corneliu Codreanu (1899–1938) a španělský fašista Jose Antonio Primo de Rivera (1903–1936). Jasný cíl ENF je spojit »národní« evropské sily a zastat se »základních zásad«. Mezi tyto zásady patří vytvoření Evropy vlastní a zabránění vstupu Izraele a Turecka do EU.

Předseda ENF Roberto Fiore zastává funkci předsedy italské strany *Forza Nuova*. Fiore byl v podezření, že se jako člen *Nuclei Armati Rivoluzionari* (NAR, Ozbrojené revoluční jednotky) podílel na bombovém útoku na boloňské nádraží. V nepřítomnosti byl v roce 1985 odsouzen k deseti letům vězení, čemuž se ukryváním ve Velké Británii vyhnul.

Evropské kongresy Mladých národních demokratů

Už mnohokrát působila NPD, resp. její mládežnická organizace *Mladí národní demokraté* (JN) jako organizátor evropských setkání v kontextu ENF. Tak se v říjnu 2003 setkalo na evropském kongresu ve středofranckém Gremsdorfu na 150 účastníků, mezi nimiž se objevily delegace z Itálie, Francie, Irska, Švédska a Řecka.

17. listopadu 2007 se měl v Sasku konat další »Evropský kongres mládeže«, který měl zároveň být sedmým setkáním *Evropské národní fronty* (ENF). Jako řečníci byli mimo jiné ohlášeni předsedové stran – Udo Voigt z NPD, Ion Geblescu z rumunské *Noua Dreapta* a Michael Haldimann ze *Strany nacionálně orientovaných Švýcarů* – PNOS. K atmosféře měly přispět balady skupiny Viking z Itálie a jednoho člena neonacistické hudební skupiny Kraftschlag.

Plánovaný sraz v Sasku s mottem »Aby se vítr otočil: Zaútočit proti globálnímu kapitalismu. Všude bojuje lid za svobodu národa« se ale kvůli chybějícím prostorám neuskutečnil. Přitom předseda JN Stefan Rochow s radostí oznámil, že se vhodné prostory podařilo zorganizovat. Ty ale byly ještě ve stejný den odřeknuty. Krátce před konáním setkání se sice nové prostory našly v hornolužickém Bernsdorfu, po ohlášení kongresu se ale starosta Bernsdorfu postavil striktně proti, takže 24 hodin před začátkem akce byl sál opět vypovězen. V předvečer konání byl proto Evropský kongres zrušen. V užším kruhu se na dva dny v prostorách nakladatelství NPD Deutsche Stimme v Riese setkali alespoň již přicestovalí mezinárodní hosté. Koncept spojit rutinní setkání ENF s větším kongresem, který by měl větší dosah na veřejnost, ztroskotal mimo jiné kvůli angažovanosti obecní samosprávy.

Spojení srazu ENF s akcí, která mohla více působit na veřejnost, se podařilo v únoru 2005 v Madridu. S mottem »Ne ústavě EU« demonstrovalo vedle 100 účastníků srazu ENF (mezi nimiž byl také spolkový předseda NPD Udo Voigt) asi 300 dalších většinou neonacistických aktivistů z Madridu.

Stejně bezúspěšně jako v saském Bernsdorfu proběhlo o dva měsíce později setkání krajně pravicových stran z celé Evropy v portugalském Lisabonu. I tady byl problémem nedostatek prostor. Portugalská *Strana národní obnovy* (PNR) a krajně pravicový mládežnický spolek *Juventude Nacionalista* plánovaly zaměřit se na téma »Formy aktivismu v Evropě«. V přípravném stádiu došlo v několika portugalských městech ke střetům policistů s aktivisty PNR, při kterých byly nalezeny zbraně a munice. Několika extremistům bylo nařazeno domácí vězení a šéf strany Mario Machado byl uvězněn. S národním socialistou Machadem, který má na ruce vyťetovaný hákový kříž, jsou spojeni zástupci »svobodných aktivistů« z Německa. Především altenburský neonacista Thomas Gerlach, který se pohybuje mezi »svobodnými aktivisty«, NPD a KDS (Kampfbund Deutscher Sozialisten – *Bojovní spolek německých socialistů*) udržuje s Machadem velmi blízký vztah. Účasti Němců na portugalském kongresu v roce 2006 předcházela výstup Machada jako řečníka při velké demonstraci 13. února 2006 v Drážďanech. KDS připisuje velkou hodnotu mezinárodním kontaktům, které ovšem na

domácí scéně nejsou zcela nesporné. Zvláštní význam se přikládá snaze vytvořit takzvanou »anti-imperialistickou frontu«. K nejzvláštnějším adresátům podpory a solidarity ze strany KDS můžeme počítat »lidové demokracie« v Severní Koreji.

Mezinárodní setkání se konají samozřejmě také v jiných zemích jako například ve Skandinávii, středovýchodní Evropě nebo také v jižním Tyrolsku a Řecku. Na konci ledna 2007 pobývala také 15členná delegace NPD a JN pod vedením Uda Voigta v Aténách v rámci shromáždění řecké *Symmaxie*. Zástupce stranického představenstva NPD a obchodní vedoucí nakladatelství Deutsche Stimme Jens Pühse zastupoval v červnu 2007 svoji stranu jako řečník na konferenci, která se konala při příležitosti 80. výročí militantní bojovky *Noua Dreapta* v Bukurešti. Spolu s úspěšným kongresem strany *Noua Dreapta* byl i pravidelný 8. sraz ENF velkou událostí na scéně hostující země.

Ačkoli koncept Rumunska byl úspěšný, musela se při posledním srazu ENF na začátku února 2008 v Aténách zrušit veřejná demonstrace hostitelských řeckých členských organizací na základě masových antifašistických protestů.

Sjednocujícím poutem evropských aktérů organizovaných v ENF je oslava národního socialismu a nacistických zločinců a revizionismus. Vedle ENF je NPD činná také v dalších sítích extrémní evropské pravice. »Evropa národů«, tak znělo téma mezinárodního kongresu v Římě, na který v roce 2006 NPD vyslala svého dolnosaského vrcholného kandidáta Andrease Molaua, zástupce šéfredaktora Deutsche Stimme a člena spolkového představenstva NPD. Na zasedání spekuloval předseda kasselského Thule Seminar (viz glosář) Pierre Krebs o „strategiích nového evropského vědomí“. Rekl: „Víme, že 4000letá evropská kultura pramení z jednoho jediného národa.“ Evropa se podobá „hlavě s germánskými, keltskými, románskými a slovanskými obličejí“ se „společným antropologickým původem“, vysvětlil Krebs k základu budoucí „evropské říše“. Její nepřítelé, „děti všech Jeruzalémů“ a jejich „věční cowboyové“ těží z „etnické sebevraždy“ Evropy. Kontinent nyní zažije rozhodující boj „mezi etnickou sebevraždou a etnickým vědomím, mezi ničiteli ras a etnokraty“.¹¹⁰

Subkulturálně orientovaná setkání

Svátek národů (Fest der Völker – FDV)

Zatímco v Aténách, v Bernsdorfu a Lisabonu se mezinárodní setkání nemohla uskutečnit, resp. mohla, ale v omezené míře, vznikl na durynské krajně pravicové scéně relativně neohrožený stěžejní bod evropského propojení. Toto setkání v Jeně se řadí mezi úspěšnější pokusy o celoevropské propojení v Německu. Po nyní již dvou setkáních v roce 2005 a 2007 má »Svátek národů« v Jeně dobré vyhlídky na to, aby se stal povinným termínem evropské neonacistické scény.

Způsob smýšlení organizátorů okolo funkcionářů NPD Ralfa Wohllebena a Andre Kapkeho je také díky titulu akce jasný: »Svátek národů. Pro Evropu národů«.

»Svátek národů«, tak zněl titul jednoho propagačního filmu s tématem letních olympijských her 1936 v Berlíně natočený Hitlerovou oblíbenou režisérkou Leni Riefenstahlovou; ve snímku je zřejmá opora v klasických nacistických symbolech a estetice. Motto podtitulu »Pro Evropu národů« ukazuje modernizaci jejich ideologie a přejímání konceptu etnopluralismu od tzv. nové pravice.

»Svátek národů« poprvé zorganizoval v roce 2005 místní aktivista a předseda jenské NPD Ralf Wohlleben. Ohlášeno bylo 13 řečníků, známé skupiny z okruhu *Blood&Honour* a jako hlavní aktér italská hudební skupina Block 11, která si dala jméno podle »bloku smrti« v Osvětimi a která úzce spolupracuje s *Veneto Fronte Skinheads*, skupinou brutálních násilnických skinheadů z Itálie.

Výzva k účasti byla několik týdnů předem přeložena do deseti jazyků a umístěna na webové stránce pořadatelů. Přijelo přibližně 500 účastníků z celé Evropy, ačkoliv byli zastrašováni neustálými diskusemi o zákazu akce. V den konání »Svátku národů« blokovala velká skupina protidemonstrantů prostranství Am Gries v Jeně-východ, které bylo nacistům přiděleno výmarským Vrchním správním soudem. Neonacisté se nemohli skrz blokády dostat a vůz s toaletami a pojízdné stánky s pivem zůstaly vězet před cílem. FDV se tak musel konat na prašném parkovišti na kraji města. Hlavním bodem programu bylo především vystoupení osmi hudebních skupin z Německa i zahraničí. Vystoupila také švýcarská skupina Indiziert, nizozemská skupina Brigade M, švédská neonacistická skupina Nothung a Defiance z Francie. Jako řečníci se objevili mimo jiné Claudia Mihutiu z rumunské *Noua Dreapta*, nizozemský neonacista Konstant Kusters (*Nederlandese Volksunie*) a vedoucí člen britské sekce *Blood&Honour* Stephen Swinfen.

Pro rok 2006 si toho organizátoři hodně předsevzali. Na FDV II bylo ohlášeno dvanáct zástupců nacionalistických a neofašistických organizací a stran z celé Evropy – vedle Uda Voigta tentokrát opět Mario Machado z Portugalska, Morten Borup, zástupce extrémně pravicové *Dansk Front*, dále pak Alessandro Mereu, vedoucí italské neonacistické organizace *Vertice Primo* a zároveň zpěvák hudební skupiny Hate for breakfast, a Robert Vesterlund, zástupce švédského anti-antifašistického časopisu Info 14 (viz glosář) a současně zástupce *Gula Korset*, organizace na podporu vězňů neonacistů. Z východní Evropy byli ohlášení mimo jiné extrémně pravicový publicista z Petrohradu Alexander Krasnov, dále pak šéf bulharského neonacistického sjednocení *Gvardija* Bojan Rassate, zástupce zakázané slovenské neonacistické strany *Slovenská pospolitost – Národní strana* (SP-NS) Michal Laššák a Michal Podolák z České republiky, zástupce neonacistické organizace *Národní odpor*. S Nickem Griffinem plánoval účast také zástupce extrémně pravicové *British National Party*, se kterou NPD udržuje častý kontakt.

Mezi řečnickými projevy měly stejně jako předchozí rok hrát skupiny, které z velké části patří k militantním neonacistickým sítím *Blood&Honour* a *Hammerskins*, zejména maďarská hudební RAC skupina Vérszerződés, slovenská Death-Metal skupina Before the War, švédská ženská hudební skupina Asynja a neonacistická skupina Hate for breakfast z Itálie, která několikrát vystoupila na koncertech *Blood&Honour* v celé Evropě.

V přípravné fázi se v březnu 2006 konal v Nógrádsáp severně od Budapešti koncert na podporu »Svátku národů II«, kde vedle tuzemských skupin vystoupili také Blitzkrieg z Chemnitz a Eternal Bleeding z Altenburgu.

Dobře probíhajícím přípravám udělal čaru přes rozpočet městský úřad. Kvůli shodě data s konáním mistrovstvím světa ve fotbale a hrozícímu nadměrnému nasazení policie mohlo město Jena ještě krátce před akcí vydat zákaz jejího konání. Pořadatelé utrpěli velké finanční ztráty za pronajatou techniku a za cestovní náklady řečníků, kteří již dorazili na místo.

Organizátoři se nicméně rozhodli pro další pokus v roce 2007. Tentokrát bylo jeviště vyzdobeno praporem se dvěma vojáky ze světové války a výrokem »Europe awake – Brothers in arms of Europe in the alliance for freedom« (»Evropo, probud se – spojenci Evropy v jednotě pro svobodu«).

Jako magnet pro účastníky FDV se osvědčily ohlášené hudební skupiny Before the War ze Slovenska, Sleipnir ze Saska, Ultima Frontiera z Itálie, Brutal Attack z Anglie a Conflict 88 z České republiky.

Vedle Uda Voigta, Řeka Nicka Giohalase a Rakušana Gottfrieda Küssela mělo mezi hudebními výstupy řeč několik dalších zástupců evropské nacistické scény. Giohalas je člen aténské hudební skupiny Der Stürmer, která se jmenuje podle antisemitského bulvárního plátku nacistického válečného zločince Julia Streichera (viz glosář). „*Moje zbraně budou zase krvavé. Brousím si sekeru, abych udělal*

vaší bídě konec. Negři, Židé, šikmoocí a rudoši, brzo bude zase téct vaše krev. Vítězství zdar!" zněl text jedné písně. Küssel je už desetiletí vedoucím nacionálně socialistického hnutí v Rakousku a jeden z iniciátorů kampaně za popírání holocaustu.

Kolem 1500 účastníků určitě nejen morálně podpořilo plánování dalších FDV v Jeně. Zejména příspěvek 10 eur za účastníka výrazně přispívá k finančním ziskům.

Organizátoři z durynské NPD a »svobodní aktivisté« se s programem »Svátku národů« připojují k »antikapitalistické a antiglobalizační kampani« řízené především neonacisty z Durynska, Saska a Saska-Anhaltska. Přitom se snaží navázat na stále rostoucí kritiku kapitalistického systému a stále rychleji postupující globalizaci a nabídnout jako alternativu „*národní socialismus*“ podle vzoru Stras-serova křídla NSDAP (viz glosář). „*Namísto pro lid cizí a bezúzemní kapitalistické ideologie*“ chtějí „*suverénní národní stát*“, „*územně orientované národní hospodářství*“ a „*soběstačnost*“.¹¹¹

V současné době v běžně dostupné dikci »moderních nacistů« je hned za prvním řádkem s mottem »My jsme Evropa!« napsáno: „*Vůle a zájmy národů Evropy se vzhledem k politice řízené globalis-ty ocitají stále více v pozadí!*“ Obviňována bývá „*likvidace národů a proměna k nim příslušejících lidí v nomádké pracovní otroky bez spojení s domovem, kulturou a rodinou*“, stejně jako „*masová imigrace, amerikanizace a pokračující kulturní rozpad*“ a údajně „*rasové nepokoje*“ ve Francii, Anglii, Španělsku a Portugalsku.¹¹²

„*Vždyť tady stojí nová mládež, která v sobě nosí ducha staré Evropy*“, píše se v jedné výzvě pro FDV a poji se myšlenky Evropy od Pierra Krebse s lidovou kritikou modernizace: „*My nasazujeme namís-to pro lid cizí a bezúzemní kapitalistické ideologie suverénní národní státy, které s územně oriento-vaným národním hospodářstvím vytvoří Evropu národů.*“¹¹³

Od každoročního konání »Svátku národů« si organizátoři vedle vyšších příjmů slibují zvýšení atraktivity právě pro mladší lidi. Měli by být osloveni a získáni pro propagandu extrémní pravice. Tato setkání sjednocují staro- a neonacisty, umožňují celostátní a mezinárodní kontakt a vznik nových sítí a posilují nacistickou scénu v politickém povědomí. Jak atraktivní budou »Svátky lidu« v budoucnosti, závisí hodně na protiakcích. Celostátními médii je sice opomíjený, přesto však může »Svátek národů« v roce 2008 ukázat, jestli má potenciál stát se dalším pevným bodem v kalendáři evropských pravicových extremistů.

V roce 2005 se snažila řecká *Symmaxia* a její členská organizace Golden Dawn uspořádat pod vedením Nicka Giohalase »EuroFest« ve stylu »Svátku národů« také v Řecku. Motto »Turecko ven z Evropy« podpořila vedle NPD také *Forza Nuova*, *La Falange* a *Noua Dreapta*. Masivní protesty v Řecku ovšem vedly k zabránění konání festivalu. To znamená, že Jena bude nadále ve středu evropské scény. Do roku 2015 jsou už rezervovány termíny.

Festival nakladatelství Deutsche Stimme

Deutsche Stimme je stranický orgán NPD. Noviny jsou vydávány předsednictvem NPD a vycházejí měsíčně nákladem 35 000 výtisků. Jednou za rok pořádá nakladatelství Deutsche Stimme tento festival, tzv. Pressefest, na proměnlivých místech, většinou ve východním Německu. Tato slavnost se postupem času stala jedním z větších setkání extrémně pravicové scény. Ke slovu se pravidelně dostanou i zahraniční extremisté jako David Duke (USA), Nick Griffin (GB) a známé rechtsrockové skupiny a písničkáři. Počet účastníků neustále roste, z přibližně 1500 návštěvníků 9. srpna 2001 v Grimmě přes 1800 návštěvníků 3. srpna 2002 v Königsluterru (Dolní Sasko) na přibližně 3800 návštěvníků 9. srpna 2003 v Meerane. 7. srpna 2004 ve východosaském Mücka přišlo přibližně 7000 návštěvníků. V roce 2005 se Pressefest kvůli přípravám voleb do spolkového parlamentu nekonal.

Pressefest nakladatelství Deutsche Stimme 5. srpna 2006 v Drážďanech-Pappritz. Foto: recherche nord

ka, Švédsko a Švýcarsko. Vedle přednášek, diskusí, prodejních a informačních stánků je navnadily mezinárodně známé neonacistické hudební skupiny jako americká teenie skupina Prussian Blue, která byla hlavní atrakcí večera a přilákala na tisíc návštěvníků. Už tři roky budí Lamb a Lynx Gaedovy, dvojčata narozená v roce 1992, se svými ozvuky na národní socialismus, rasovou válku, severskou mytologii, tričky s Hitlerem a chvalozpěvy na Hitlerova zástupce Rudolfa Hesse u veřejnosti pozornost. Jejich dívčí duo Prussian Blue patří v současné době se svou ideologickou hudbou mezi nejprominentnější zprostředkovatelky učení o svrchovanosti bílé rasy (»White Supremacy«) v USA. Jejich CD podporovaná *National Alliance* jsou v Německu prodávána výhradně nakladatelstvím NPD.

Další setkání

I v dalších zemích Evropy se pořádají podobná setkání, i když ne v takovém měřítku. Z českého pohledu je zajímavé, že kolem 100 stoupenců *Národního odporu* navštívilo 14. července 2007 Veneto Summer Fest v Itálii.¹¹⁴ Jeden nadšený návštěvník pod pseudonymem Sepp Dietrich¹¹⁵ na webových stránkách uvedl, že 3000–4000 návštěvníků koncertu (se sedmi hudebními skupinami, mimo jiné Sleipnir a Endstufe z Německa) slavilo evropskou solidaritu s mottem »Vlast v srdci – Evropa v hlavě«.

Demonstrace

Vedle setkání s charakterem koncertu mají velký praktický význam pochody s mezinárodní účastí, protože při nich dochází k výměně informací, sjednávání dohod a hlavně k pevnějšímu připoutání do nyní jen volně připojených skupin a převážně mladistvých. Kromě své funkce budování identity jsou demonstrace velmi důležité pro sebevědomí a semknutost pravicových extremistů. Velký význam mají jak na národní, tak na mezinárodní úrovni také vzpomínkové rituály. Za velkou prohru se na celoevropské neonacistické scéně pokládá to, že se v roce 2007 opět nepovedlo v bavorském Wunsiedelu uskutečnit pochod. Přitom se tamějších vzpomínkových pochodů na počest Hitlerova zástupce Rudolfa Hesse účastnilo každoročně v polovině srpna až 5000 neonacistů z celé Evropy. Od roku 2005 ale soud a místní občané pochod znemožňují. O to důležitějším termínem se pro stejně smýšlející z celé Evropy stal »Svátek národů« v Jeně a 13. února v Drážďanech.

Náhradou byl open air festival pořádaný NPD v Geře »Rock proti válce« s přibližně 500 návštěvníky. V roce 2006 se Pressefest konal 5. srpna v Drážďanech-Pappritz se 7000–8000 účastníky. Také zde pozorujeme rok od roku větší mezinárodní účast.

Den Saska – Sachsentag

Také mládežnická organizace NPD *Mladí národní demokraté* sází na hudbu jako na prostředek, jak nalákat více příznivců. S mottem »Práce, rodina, vlast« se 4. srpna 2007 v Drážďanech-Pappritz konal první »Sachsentag«, kterého se zúčastnili také návštěvníci z České republiky, Rakous-

Drážďany – pochody 13. února

Každoroční pochod 13. února v Drážďanech se stal jednou z největších demonstrací v celém Německu a Evropě; má se při něm vzpomínat na oběti bombardování Drážďan v únoru 1945. Stejně jako pochody v Halbe (dvakrát ročně), lovecké setkání v Mittenwaldu a pochody k výročí úmrtí Rudolfa Hesse slouží pochod v Drážďanech k vytvoření návaznosti na historický nacionální socialismus. Tato velká setkání přispívají k pevnějšímu semknutí účastníků a jejich soudržnosti ve smyslu jedné nacionálně socialistické identity.

Vedle tohoto vnitřního účinku jde také vždy o popírání a relativizaci toho, co se v minulosti odehrálo. Německá společnost se má dozvědět, že na nacionálně socialistickém systému bylo mnoho dobrého a správného. Proto neonacisté využívají bombového útoku na Drážďany k vytvoření obětního mýtu.

Spojenci jsou obviňováni z »nesmyslného, kriminálního masového bombardování«, při kterém se bez výjimky stali obětmi obyvatelé Drážďan a zároveň obyvatelstvo celého Německa. Nazýváním bombového útoku »ohnivou bouří«, »mořem plamenů« nebo »bombovým holocaustem« mají být relativizovány zločiny nacismu, především masové vyvražďování evropských Židů. Holocaust má tedy patřit k jednomu z mnoha válečných zločinů, které byly napáchány všemi stranami.

Tato koncepce je očividně atraktivní: zatímco v roce 1999 se zúčastnilo 150 demonstrujících (převážně Němců), v minulých letech už to bylo mezi 3000 a 5500 se stále větší zahraniční účastí. V roce 2008 přijela také delegace z Portugalska, Velké Británie, Španělska, Francie, Belgie, Nizozemí, Itálie, Švédska, Maďarska, České republiky, Slovenska, Švýcarska a Chorvatska. Za transparentem »Német-Magyar Barátság« (německo-maďarské přátelství) pochodovali také šéfové *Blood&Honour* Stephen »Swiny« Swinfen z Anglie a Illés Zsolt z Maďarska. Největší zúčastněnou zahraniční skupinou byla česká organizace *Národní odpor* se 120 členy. Nesli německy napsaný transparent s textem »Spojenecký bombový holocaust německých a českých měst«. Delegace *Národního odporu* byla také během svého pobytu v Drážďanech hostem frakce NPD v saském zemském sněmu. To byla během dvou měsíců už druhá pracovní návštěva aktivistů z *Národního odporu* v saské NPD.

Budapešť – mezinárodní pochod ke »Dni cti«

Každoročně se kolem 10. února v maďarském hlavním městě Budapešti koná mezinárodní vzpomínkové setkání neonacistů pod názvem »Den cti«, při kterém oslavují své historické vzory. Tradiční vzpomínková slavnost na počest padlých vojáků Waffen-SS se chápe jako pendant každoročního neonacistického únorového pochodu v Drážďanech u příležitosti bombardování v únoru 1945. 10. února 1945 podnikly maďarské vojenské oddíly spolu s jednotkami SS beznadějný únik z městské části Buda, která byla obklíčena sovětskou armádou; většina zúčastněných přišla o život nebo byla zajata.

Čeští neonacisté 16. února 2008 v Drážďanech při tzv. Smutečním pochodu. Na transparentu je německy napsáno »Spojenecký bombový holocaust německých a českých měst«. Foto: Tolerance a občanská společnost

V rámci »Dne cti« pochodovalo 10. února 2008 na budapeštském Náměstí hrdinů asi 1000 extremistů z Belgie, Bulharska, Německa, Anglie, Chorvatska, Rakouska, Švýcarska, Slovinska, České republiky (*Národní odpor*) a Maďarska. Podle tiskového vyjádření zemského svazu NPD v Berlíně se účastníci pochodu odmítají „*podřídít dějepisů nařizovanému bývalými vítěznými mocnostmi*“.¹⁶ Řečníky byli mimo jiné Udo Voigt, spolkový předseda NPD, Eckart Bräuniger, předseda NPD v Berlíně, Stephen Swinfen (Velká Británie) a Illés »Elek« Zsolt (Maďarsko).

Dostavil se značný počet neonacistů z Bavorska, Dolnobavorska, Středních a Horních Frank, Durynska a Dolního Saska. »Sláva a čest armádě«, hlásali Kameradschaft Nürnberg, Kameradschaftsbund Hochfranken oslavoval své hrdiny SS heslem »Věčně žije sláva mrtvých činů«. Pravidelným účastníkem je také předseda bavorské NPD Matthias Fischer z Fürthu, který se angažuje také v *Kruhu německo-maďarského přátelství*.

Čeští neonacisté z *Národního odporu* Brno 10. února 2007 při oslavě »Dne cti« v Budapešti. Foto: Tolerance a občanská společnost

Velký dojem udělala na německé účastníky válečnický působící jednotná forma maďarské demonstrace. Černě odění vlajkonosi pochodovali s červenobíle pruhovanou vlajkou Árpádovců, naposledy použitou v roce 1945 maďarským fašistickým hnutím *Šípových křížů* spojeným s německými nacisty. S jejich aktivním přičiněním došlo ještě v roce 1944 k deportaci 400 000 Židů do Osvětimi, kde byla jejich velká část zavražděna v plynových komorách. V Německu zakázané potisky »Tělesná stráž Adolfa Hitlera« nebo »Krev a čest« se tady mohly veřejně prezentovat. Setkání s mottem »Volá nás hlas krve« bylo organizováno *Hnutím pro jednotu a vlast*,

které je odnoží *Ver es Becsület (Blood&Honour)* a bylo úřady v prosinci 2004 zakázáno. Na závěr »Dne cti« se konal v blízkosti Budapešti ve městě Nogradsp ještě skinheadský koncert. V roce 2007 se objevily na internetu videonahrávky funkcionářů NPD (Matthiase Fischera a Normana Bordina) s ukázkami z večerního koncertu, na kterých je vidět jejich hajlování.

Pochod v Salemu

Další velký pochod v Evropě se koná každý rok ve švédském Salemu. 9. prosince 2000 přišel v Salemu (předměstí Stockholmu) při střetu s migranty o život mladý nacistický sympatizant Daniel Wretström. Tato událost se stala ústředním datem pro skandinávské neonacisty. Udělali z Daniela Wretströma mučedníka a tím se datum jeho smrti stalo symbolickým pro skandinávskou, ale i německou scénu. Od té doby se pochod koná každoročně na začátku prosince s téměř 1500 účastníky. Stále větší význam má pochod pro německé neonacisty a jejich účast se zvyšuje, a to především díky organizaci *Nordisches Hilfswerk* (NHW), která se snaží posilovat vzájemné kontakty mezi pravicovými extremisty ze Skandinávie a Německa. Vedoucím NHW je Stephan Günther, německý extremist, který už delší dobu žije ve Švédsku.

Další celoevropské demonstrace

Dalšími mezinárodními aktivitami, které vyžadují intenzivní spolupráci, jsou pravidelná setkání v belgickém Diksmuide na počest flanderských vojáků padlých za první světové války, dále pak

setkání v Madridu k výročí úmrtí generála Franca a vzpomínkové oslavy k výročí úmrtí zakladatele *Falange* Josého Antonia Prima de Rivery a také SS-Memorial-Day na německém vojenském hřbitově v Lommel v Belgii.

Propojení v oblasti péče o vězně

Povzbuzení pro zajaté neonacisty a materiální podpora – to je přístup různých neonacistických organizací, které dělají vše pro udržení tvrdého jádra militantní scény i při pobytu ve vězení. Vzorovou funkci v Německu zastává *Organizace na pomoc národním politickým vězňům* (Hilfsorganisation für nationale politische Gefangene, HNG). Se svými přibližně 550 členy patří za jednu z nejlivnějších a nejsilnějších organizací německého neonacismu. Pěstuje kontakty se svým švédským protějškem *Gula korset* s předsedou Robertem Vesterlundem. Na seznamu 25 nejprominentnějších zajatců je většinou 10–15 zahraničních uvězněných stoupenců, především z USA, Velké Británie, Francie a Itálie. Vedle HNG-Nachrichten (Zprávy HNG) existuje spolu s JVA-Report des Freundeskreis Brandenburg (Vězeňský zpravodaj kruhu přátel Braniborska) další časopis celostátní sítě neonacistů, kteří se starají o uvězněné neonacisty. Nápadné je, že *Klub přátel* klade čím dál tím větší důraz na mezinárodní propojení. Našly se například příspěvky amerických neonacistů o tamním vězeňském systému a reklamní inzeráty pro skupiny jako *Aryan Renaissance Society*. Poslední vydání sešitu je vedle regulérního čísla k dostání dokonce i v angličtině. Antisemitské karikatury se střídají s tipy pro všední dny ve vězení a běžnými extrémně pravicovými tirádami (»Německý lide, probud se!«, »Bílá rasa je ohrožena«). Hlavním bodem jsou rozhovory s uvězněnými neonacisty.

Mezinárodní komunikace

Internet nabízí neobyčejné možnosti pro komunikaci extremistů z různých států i kontinentů. Mezinárodní kontakty se udržují již dlouho, ale nikdy nebyl tok informací mezi pravicovými skupinami tak jednoduchý a bez rizika.

Pravicoví extremisté odjakživa využívali toho, že svoboda myšlení je v každém státě jinak definována. Jestliže jsou v Německu a Rakousku rasistická hesla a popírání holocaustu trestné, v USA jsou takové projevy chráněny ústavou.

I extremistické informační portály jsou už mezinárodně propojené. V používání elektronických médií a internetu byli američtí neonacisté o několik let napřed. Od počátku roku 1995 využívá stále více skupin v USA možnost šířit svou propagandu prostřednictvím webových stránek. První, poměrně profesionální neonacistickou stránku »Stormfront« nabídl v březnu 1995 na internetu Američan Don Black. Téma pravicového extremismu a nových médií získalo v roce 1993 pozornost německého tisku, když bylo oznámeno založení sítě *Thule*, která původně fungovala jako systém organizačně nezávislých e-mailových schránek, jenž se v červnu 1996 začal prezentovat svou vlastní webovou stránkou. Spojení různých e-mailových schránek mělo sloužit ideologickým diskusím a mobilizaci mezi extremisty. V roce 1996 bylo připojeno 18 různých e-mailových schránek. V roce 1999 došlo k jejich zrušení, neboť vzhledem k technickým možnostem internetu ztratily na významu a nebyly již téměř používány. Provozovatelé webové stránky *Blood&Honour* se stále v hojné míře snaží svou organizaci prezentovat jako transnacionální síť. Na svých stránkách uvádějí odkazy na stránky mnoha národních skupin *Blood&Honour* od Argentiny po Ukrajinu, které jsou všechny stejně vizuálně uspořádané a obsahově se točí kolem subkulturních témat extrémně pravicové skinheadské scény. Tato centralizace a sjednocení bezpochyby přispívá na extrémně pravicové hudební scéně k upevnění kolektivní identity i za hranicemi země.

Poznámky

- ¹⁰⁸ Redok, [cit. 2008-06-10]. Dostupné z <<http://www.redok.de/content/view/878/36/>>
- ¹⁰⁹ NPD Rhein-Sieg, [cit. 2008-06-10]. Dostupné z <http://www.npd-rhein-sieg.de/Bericht_Spanien.html>
- ¹¹⁰ Ateney, [cit. 2008-05-10]. Dostupné z <<http://www.ateney.ru/germ/germ011.htm>>
- ¹¹¹ Redok, [cit. 2008-06-10]. Dostupné z <<http://www.redok.de/content/view/463/40/>>
- ¹¹² Fest der Völker, [cit. 2008-08-12]. Dostupné z <<http://www.f-d-v.de/deutschland>>
- ¹¹³ Bundeszentrale für politische Bildung, [cit. 2008-05-12]. Dostupné z <http://www.bpb.de/themen/VXX3WN,0,0,Europe_awake.html>
- ¹¹⁴ Pořadatelem koncertu byla již zmiňovaná organizace *Veneto Fronte Skinheads*.
- ¹¹⁵ Národní odpor, [cit. 2008-06-05]. Dostupné z <<http://www.odpor.org/index.php?page=clanky&kat=&clanek=660>>
- ¹¹⁶ Bundeszentrale für politische Bildung, [cit. 2008-06-08]. Dostupné z <http://www.bpb.de/themen/22I31T,1,0,Die_Armee_der_wei%DFen_Rasse.html>.

JAN RAABE

Bratrství překračující hranice. Rechtsrock a obchod s hudbou

»No More Brother Wars«, tak zní titul alba vydaného v roce 1996 vydavatelstvím DI-AL-Records. Vystupují na něm bývalé špičkové hudební skupiny mezinárodní rechtsrockové scény jako Celtic Warrior (England), Krátky proces (Slovensko), Freikorps (Německo) a v neposlední řadě Excalibur (Česká republika). Na začátku hrají Celtic Warrior, jejichž »No More Brother Wars« je nejen titulní písní, ale také ideologickým vodítkem celého alba. Podle ní bylo soupeření evropských států ve druhé světové válce a tím pádem vzájemný boj lidí s bílou barvou kůže chybou. Nyní by se měli všichni bílí sjednotit pod jednou vlajkou a bojovat společně. Tato orientace na rasismus, ideologii »White Power« a nacionální socialismus tvoří základ pro mezinárodní spolupráci na rechtsrockové scéně. Oproti převážně nacionalistickým stranám extrémní pravice, které se ostře ohrazují proti cizincům, spolupracují v této oblasti všichni, kteří jsou ochotni se postavit pod vlajku s hákovým křížem. Pouze tak je možné vysvětlit, že česká skupina Excalibur, prezentující se písněmi »Svatá válka« a »Stalingrad«, ve svých textech ospravedlňuje agresivní útoky nacionálních socialistů. Skupina pocházející z jednoho ze států napadených nacistickým režimem při tom ospravedlňuje přepadení Sovětského svazu bojem proti komunismu a spojuje se s těmi, kteří přinesli českému obyvatelstvu neuvěřitelné utrpení.

Překročení hranic

V dobách globalizace existuje mnoho důvodů, proč spolupracovat na mezinárodní úrovni. Nacionalistům zde stojí jejich ideologie v cestě. Nacionálně socialistická scéna má s tímto ale problémů méně: pro ni není centrem národ, ale »bílá rasa«. Jde jim tedy o nadvládu »bílého světa«. Tak se stalo překročení hranic krokem ke sbatření a výchozím bodem pro vybudování mezinárodní sítě. Převedení do praxe ovšem není tak jednoduché, i zde existují běžné předsudky. Důkazem je vyjádření jednoho německého člena, který svoji návštěvu rockového koncertu v České republice shrnuje slovy: *„Po koncertu jsem hledal svoji bundu, kterou jsem si koupil týden předtím. Byla pryč. Co ale můžeme očekávat od takových zlodějů naší země.“* To ukazuje, že nebývá uvažováno v kategoriích »bílého bratrského národa«, ale v běžně rozšířených rasistických stereotypech. Vedle ideologie jsou zde samozřejmě i finanční, právní a další důvody pro mezinárodní kontakty, při kterých čeští nacisté jezdí do SRN a jejich němečtí stoupenci do České republiky. A nejsou to jen aktivisté, kteří na cestách za setkáním, manifestacemi a koncerty překračují hranice. Také produkce a prodej CD, desek a oblečení je mezinárodně organizovaná.

Zábava tady a tam

V osmdesátých letech se v mnoha evropských zemích vytvořila pravicová hudební scéna. V SRN se nejprve vyvinula z punkové hudby a později, stejně jako v mnoha jiných zemích, ze skinheadské scény. Jako všude, i zde byly začátky silně nacionalisticky ovlivněné. Němci se chtěli dokonce distancovat od rodné země rechtsrocku – Anglie. V roce 1984 zpívala rocková skupina Body Checks: „Eng-

landkult – Lass dich bloss nicht darauf ein. Englandkult, Englandkult, sei stolz darauf, Deutsch zu sein.“ (Kult Anglie – hlavně na to nepřistup. Kult Anglie, kult Anglie, bud' hrdý na to, že jsi Němec). Jen s malým zpožděním se v reálném socialismu v NDR vyvinula pravicová hudební scéna, i když podmínky pro její rozvinutí tam byly složitější.¹¹⁷ Sice se organizovaly skupiny, které spolu chodily pít, lpěly na nacistické ideologii a dopouštěly se útoků na ty, které považovaly za »německé«. Chyběly ale hudební skupiny, možnosti vystupování a přístup ke zvukovým nahrávkám. Klasické Doc Martens musely být nahrazeny jednoduchými pracovními botami a Levi's Jeans napodobeninami. Německá scéna ale zažila boom poté, co se otevřely německo-německé hranice a radost ze znovusjednocení spolu s rasismem řízeným strachem před domnělým zaplavením země cizinci působily na náladu v zemi.

Skupina Conflict88 na koncertě v Srbsku. Foto: Tolerance a občanská společnost

V České republice nebyl vývoj o moc rozdílnější. Také zde se rozvinula pravicově extremistická scéna na počátku 80. let. V roce 1997 napsal nacistický skinhead Jan Hanzlík do časopisu Vojenská knížka: *„V době od 1985 do 1988 byli čeští pankáči velmi radikálně proti komunismu. Skinheadi a pankáči společně navštěvovali koncerty a drželi spolu při pouličních bojích.“*

V 80. letech byla ale česká scéna ještě velmi malá. Hanzlík popisuje její další vývoj: *„Až když byly otevřeny hranice, došlo k velkému »boomu« v našem hnutí. 1990–1991 bylo v České republice konečně více skinheadů.*

První opravdovou NS skupinou v mé zemi byl BULDOK, který byl založen v roce 1991. Před

rokem 1991–1992 bylo jen málo NS-skinheadů.“ Popsány byly také ideologické rozdíly mezi nacionalisty a pravicovými extremisty: *„Od roku 1994 se vyskytlo několik problémů mezi nacisty a nacionalisty. Milují jenom Českou republiku a její obyvatele. My naproti tomu milujeme všechny bílé země s jejich obyvatele. Myslíme si, že bílí musí držet spolu, jako Waffen... Dohromady jsme silní. Vyhladte nacionalisty!!!“* Postupem času se na rechtsrockové scéně prosadila neonacistická část hnutí. Spolupráce na vydání »No More Brother Wars« bylo důležitým krokem v přeshraničních vztazích. Od roku 1993 se také konaly koncerty s mezinárodní účastí. Dodnes se prodává nahrávka pod názvem »First Strike« z jednoho koncertu konaného v roce 1993, kde vystoupily skupiny No Remorse z Anglie a Buldok. Dalším velkým krokem byl koncert v Plzni 9. listopadu 1996. Vedle českých skupin Buldok, Excalibur, Conflict 88 a Vlajka stanula na jevišti také anglická kultovní skupina Brutal Attack. Na tento koncert přijelo 700 lidí, mezi nimi mnoho Němců. Přílákání byli především skupinou Brutal Attack. Koncert se ale stal velkým zážitkem také z mnoha dalších důvodů. Na atraktivitě výjezdů za hranice se od koncertu v roce 1996 téměř nic nezměnilo. To ukazuje i následující příklad, citovaný ze zprávy o koncertu v časopise Foier Frei od autora vystupujícího pod pseudonymem »Thomas Ketschup«: *„9. listopadu byl znovu koncert v »Tschechei.«* Použitím urážejícího výrazu »Tschechei« dává hned najevo, že by si dobu národního socialismu s okupací Československa přál zpět. Na závěr popisuje důvody, proč jsou koncerty v České republice tak lákavé: *„Nejdřív jsme si došli pro něco k pítí (půllitr vynikajícího piva za 60 feníků). Všude se prodávaly ceděčka a oblečení. Neuvěřitelný výběr a ceny, při kterých by každého uchvátila nákupní horečka.“* Nízké ceny jsou pro německé nacisty i dnes hlavním důvodem cest do České republiky. Samozřejmě nejsou důvodem jediným, jak je ve zprávě zřejmé: *„V sále začala hrát*

první skupina (Vlajka, pozn. aut.) a atmosféra byla fakt dobrá. Co tam ale bylo použito za symboly, to by každému německému státnímu zástupci přivodilo infarkt.“ Na rozdíl od SRN nebyly tehdy pozdravy »Sieg Heil« a vlajky s hákovým křížem v Česku zakázány. Z těchto důvodů byly koncerty v zahraničí pro německé nacisty velkým zážitkem. Právní situace se ale změnila: teoreticky je dnes ukazování hákového kříže trestné. Ale podle zkušeností antifašistů toto téměř není kontrolováno. Dokonce ani v Německu není hajlování na koncertech neobvyklé. Co se ale vlajek, vyvolávání hesel a zpívání oblíbených písní týče, jsou zde zřetelné rozdíly. Totéž platí i o jednání policie. Takto popisuje autor svůj příjezd: „Hemžilo se to tam policií, z čehož jsem měl špatné tušení.“ K jeho překvapení ale „všechno proběhlo klidně“. V závěru píše: „Cesta do Čech za to vždycky stojí, člověk je přátelsky přijat. A ženy tam jsou pastvou pro oči, a tak by mohly být koncerty klidně častěji.“

Seznam přeshraničních hudebních kontaktů je dlouhý. Už na konci 90. let se v Čechách konaly koncerty německých skupin, např. 22. března 1997 koncerty skupin Thor's Hammer a Aufmarsch. Od roku 2000 pořádají české a německé organizace společné akce. Např. 21. října 2000 uspořádali šaští *Hammerskins* společně s českou odnoží *Blood&Honour* vzpomínkový koncert pro Joe »Hammer« Rowana, zabitého *Hammerskina* z USA. Hrály zde české skupiny Vlajka, Hlas krve a Překvapení a německé skupiny Wewelsburg a Aryan Rebels. Texty poslední skupiny jsou z důvodu rasistických vražedných fantazií téměř všechny trestné. Proto tato skupina hrála v Německu jen zřídka.

18. listopadu 2006 cestovaly skupiny německých fanoušků na první »Hatecore-Night« do České republiky. Čeští organizátoři zařídili dokonce kontaktní telefonní linku, díky níž němečtí kamarádi dostali informace k příjezdu. „*Heil, co pro tebe můžu udělat?*“ zeptal se hlas, který potom saským dialektem vysvětlil cestu na místo setkání. Zde pak čeští kamarádi přichozí prohlédli, aby zabránili vplížení nevídaného hosta. Na programu se objevily skupiny Teardown (USA), Race Riot (SRN), Fear Rains Down (SRN/USA) a Before the War (Slovensko). Hrál se hatecore, zvláště rychlý a tvrdý styl, který je na německé rechtsrockové scéně stále více oblíbený. Pozoruhodné je, že sice vystoupili velikáni takzvaného »National Socialist Hardcore« (NSHC), ale nebyla mezi nimi ani jedna česká skupina.

Jak při Hatecore-Night, tak při dalších podobných koncertech v Česku tvoří němečtí účastníci významnou část hostů, často dokonce polovinu. Tato výměna ale funguje oboustranně. Čeští neonacisté se pravidelně účastní akcí v Německu. V malém pohraničním styku se to ale projevuje málo. Krátké víkendové výlety do Saska, dokonalého místa pro rechtsrockové koncerty, se podnikají zřídka. Zato 26. srpna 2006 přijela větší skupina Čechů do Saska, aby se zúčastnila fotbalového turnaje „svobodných aktivistů“ a koncertu, na němž měla hrát i česká skupina Ecce Mors, ale protože byl koncert policisty předčasně ukončen, museli jet čeští účastníci zklamáni domů. Obecně můžeme říct, že Češi navštěvují koncerty v Německu především tehdy, vystupují-li na nich zahraniční špičky rechtsrocku nebo české skupiny, což se v roce 2007 odehrálo pětkrát až šestkrát. Zajímavější než malé koncerty jsou pro české kamarády velké, ohlášené, veřejně organizované akce. Těch se účastní pokaždé několik stovek až tisíc návštěvníků. Tak přijeli čeští nacisti v minulých letech na »Pressefest«, na »Den Saska« a na »Svátek národů«. ¹¹⁸ Tam také vystoupila česká skupina Conflict 88 a Martin Janda, zástupce českého neonacismu, pronesl řeč. Akce takového rozsahu se v České republice nekonají, proto je jejich návštěva v Německu pro české neonacisty obzvláštním zážitkem. Tím se koncerty a velké akce na německé scéně stávají vzorem pro scénu českou.

Blood&Honour jako motor pro hnutí White Power

V roce 1987 založil Ian Stuart Donaldson, zpěvák kultovní rechtsrockové skupiny Skrewdriver, neonacistickou hudební síť *Blood&Honour*. Ian Stuart se dříve angažoval v *Britské nacionální frontě*,

pak se však se stranou nepohodl. K odchodu přispěly finanční problémy, ale také otázky role skinheadů. Založil novou organizaci s mottem »od scény pro scénu«. Hlavními ideologickými body byl nacionální socialismus a boj za »bílou rasu«. *Blood&Honour* organizovala především koncerty a vyráběla a prodávala CD. Z Anglie se B&H rozšířila přinejmenším do 27 zemí, například i do Argentiny, na Nový Zéland, do USA nebo Ruska.

V Německu se struktura *Blood&Honour* rozvíjela od roku 1994. Během 90. let zorganizovala mnoho koncertů s neonacistickými skupinami, publikovala jeden z nejoblíbenějších časopisů a v neposlední řadě se podílela na produkci a prodeji ilegálních hudebních nahrávek. Vznikly také oblastní podseky, které též vydávaly své vlastní časopisy. Také pochodů se B&H účastnila se svou vlajkou a trans-parenty. 12. prosince 2000 byla německá sekce kvůli podobnosti s ideologií nacionálního socialismu v Německu zakázána. V soudním nařízení bylo doslovně zmíněno »šíření nacionálně socialistické ideologie pomocí skinheadských koncertů a časopisů« a dalších 25 bodů odkazuje na podobnost programu B&H se stranickým programem NSDAP. Vedoucí osobnosti zůstaly ale aktivní, a proto policie ještě po zákazu neustále prohledávala byty a další objekty neonacistů kvůli podezření z pokračování v činnosti. To samozřejmě nebylo neodůvodněné. Bývalí aktivisté vystupovali nějakou dobu například pod označením Division 28 a převzali zajišťování neonacistických koncertů. Číslo 28 zastupuje písmena B a H. Za známku života považujeme zveřejnění rechtsrockových alb »Trotz Verbot nicht tot« (2003) a »Voices of Solidarity« (2006).

V České republice byla sekce *Blood&Honour* založena v roce 1996. Předtím rechtsrock organizovala především další mezinárodní síť *Hammerskins*, která je ale menší a elitnější. Její roli nyní převzali aktivisté *Blood&Honour*. Od roku 1996 do 1999 zorganizovali asi 20 koncertů – některé s českými skupinami se 150–350 účastníky a některé se zahraničními skupinami, jež dosáhly většího počtu diváků. V přípravné fázi jednoho koncertu, který se konal 20. února 1999 v blízkosti Plzně, policie provedla zátaž. Bylo nalezeno mnoho ilegálních hudebních nahrávek, nášivek, odznaků a časopisů a obžalováno dvanáct osob. Od té doby jméno *Blood&Honour* stejně jako v Německu zmizelo. I zde však aktivisté pokračují ve své práci, částečně jako členové jiné organizace.

Obchody

Peníze hrají také při obchodování s rechtsrockem velkou roli. Česká vydavatelství vyrábějí CD za výrazně výhodnější ceny než německá. Navíc v České republice většinou není ověřováno poskytnutí autorských práv prostřednictvím hudebních agentur a nepřezkoumává se to ani právně. Totéž platilo i pro tržiště na německo-českých hranicích, kde bylo možné koupit obrovské množství rechtsrockových CD, především od německých skupin. Pohraniční obchod nabral takových obrátek, že bavorská policie byla v roce 2001 nucena rozdávat lidem překračujícím hranice informační leták s informací, že převoz CD od skupin jako Landser nebo Kraftschlag je trestný. Dnes se s těmito zvukovými nahrávkami na tržištích neobchoduje, přinejmenším ne veřejně.¹¹⁹

Zároveň se vyvinuly i jiné formy mezinárodního obchodu. Pokud si chcete koupit první oficiální tričko braniborské skupiny Downfall, stačí kliknout na internetové stránce skupiny na příslušné tlačítko a jste převedeni na stránky Hatecore-Shopu v Praze. Tato speciální zásilková služba nabízí vedle CD českých skupin také CD zahraniční, na nichž jsou zastoupeny například německé skupiny Race Rion, Eternal Bleeding a Path of Resistance. Objevení prvního trička skupiny Downfall v Česku není náhodou. Vždyť německá scéna je vzorem pro rozvoj v Česku. Proto jsou vyhledávány a – jak příklad dokazuje – také nalézány kontakty. Dalším důkazem následování německého vzoru je oblíbenost německého stylu oblékání u českých extremistů. Favoritem je stejně jako v SRN oblečení od špičkové módní značky Thor Steinar.

Exportní hit Thor Steinar

Thor Steinar je často považován kvůli malé našité norské vlajce za skandinávskou značku. Přesto jde o německý výrobek, jehož značka byla zaregistrována v roce 1999 firmou Mediatex GmbH založenou lidmi z extrémní pravice.¹²⁰ Název je odvozen od generála SS Felixe Steinera a od pohanského boha Thora. Mnoho výrazů, které se na oblečení objevují, pochází ze seversko-germánských mytologií: »Asgard«, severský bůh nebes, »Munin«, jeden ze dvou havranů božského otce Odina, nebo »Ultima Thule«, bájná země na dalekém severu. Často se také vyskytují severské písmenné znaky – runy. Runa Teiwaz a symbol wolfsangel, tvořící logo firmy, byly po určité dobu německými soudy zakázány, protože toto logo používalo symboly z doby nacionálního socialismu. Mezitím bylo vyvinuto nové logo, které se podobá ondřejskému kříži. Tato značka nabízí širokou produktovou paletu: vedle triček jsou to svetry, kalhoty, bundy, čepice a řada dalších doplňků. Přes vysoké ceny je tato značka u neonacistů velmi oblíbená nejen pro vysokou kvalitu, ale především díky dvojnásobně-jednoznačným motivům.

Prodej značky Thor Steinar se mezitím rozšířil také do Čech. Firemní webová stránka uvádí 23 obchodů. K nim patří Patria Shop v Chrudimi a Nordic Store v Domažlicích. Zvláštní roli přebírá Original Store v Plzni, který funguje také po internetu. Vzhled webových stránek se opírá o styl Thor Steinar. Vedle této značky figurují v nabídce také produkty dalších zahraničních značek jako Lonsdale a Fred Perry, které jsou mezi skinheady oblíbené, aniž by nesly politické pozadí. Firma Lonsdale podporuje dokonce různé antirasistické projekty, aby se od extrémní pravice distancovala. Dále se obchoduje také s českou značkou Grassel orientující se na známé zahraniční značky. Potisky a symboly jí propůjčují agresivní image. Majitel byl dříve známým aktivistou na pravicové scéně, nyní se ale soustřeďuje na obchod. Kvůli tomu je dnes tato značka sporná a některé neonacisticky orientované zásilkové služby ji už nenabízejí.

Další oblastí obchodu je výroba a prodej zvukových nahrávek. Na rozdíl od obchodování s oblečením funguje tato oblast také v opačném směru: celá řada zvukových nahrávek českých skupin byla vydána německými značkami. V roce 1999 vydala česká skupina Order CD u německého Movement Records, v roce 1999 a 2001 to bylo CD skupiny Excalibur. Tato skupina se zdá být s produkcí v SRN spokojena, protože i pro CD »Memoirs« vydané v roce 2004 si vybrala německého vydavatele PC-Records z Chemnitz. Také skupina Oberon vydala své CD »I hate everyone equally« v roce 2004 v Německu. Jedním z důvodů může být to, že německý rechtsrockový trh je celosvětově největším. S tím spojené obraty přitahují rockové skupiny ze zahraničí, ačkoliv šance na velký odbyt CD v českém jazyce nejsou vysoké. Jazykem rechtsrockové scény je angličtina. I české skupiny se řídí tímto pravidlem. Excalibur zpívá sice na svých deskách vydaných v Německu česky, texty jsou však na obalu přeložené do angličtiny. Není známo, že by německé skupiny vydávaly své desky u českých labelů.

Produkce

Neustále se objevují informace, podle kterých jsou rechtsrocková CD produkována ve východní Evropě. Protože však vydavatelství s ohledem na svou pověst nenechají na veřejnost proniknout žádné informace, je známo jen málo skutečných fakt. Pouze soudní procesy příležitostně umožní nahlédnutí do této branže a osvětlí některé souvislosti. Například Adrian Preißinger, který se po obvinění z hanobení národa přemístil do zahraničí, navázal ze Slovenska kontakty s vydavatelstvími v oblasti Prahy. Díky těmto stykům se stal kontaktní osobou pro neonacistické rockové skupiny, které nemohly svá CD kvůli trestnému obsahu produkovat v Německu. Preissinger organizoval

jejich vydání. V prosinci 2002 byl opět obviněn z hanobení národa. Předtím však došlo k zabavení asi 3000 CD a také zisků z prodeje dalších 46 000 desek. Dnes pracuje Preissinger v nakladatelství Deutsche Stimme. V roce 2001 údajně zorganizoval produkci CD pro svého stranického kolegu Thorstena Heiseho. Když kvůli tomu stál v červnu 2007 před soudem, ukázalo se, že tyto nahrávky byly z části vyráběny v České republice. Preissinger si ale prý vzpomněl jen na to, že pro Heiseho nechal vyrobit jedno CD s dechovkou. Další detaily mu prý vypadly z hlavy.

České speciality

Jestliže jsou paměťovými médii pro hudbu už po několik let CD, budou to za pár let podle expertů digitální paměťová média, která se zmocní trhu. Současně ale můžeme pozorovat i návrat ke gramofonovým deskám. K největším výrobcům vinylových desek patří česká firma GZ-Digital Media. Zde byla vyrobena celá řada desek německých rechtsrockových skupin, jako například hatecorové Eternal Bleeding, Path of Resistance a klasičtí rechtsrockoví Störkraft, Sleipnir, Magog a Nachtfalke. Už i obaly těchto desek zřetelně ukazují, že se jedná o desky extrémně pravicových skupin.

Hranice pro překračování hranic

Nacionálně socialistická ideologie a víra v nadvládu »bílé rasy« tvoří základ mezinárodních aktivit rechtsrockové scény. Často ale její členové nejsou schopni překonat předsudky a bariéry každodenního života, takže stále můžeme slyšet urážlivé poznámky německých aktivistů o východoevropské scéně. Jednou z překážek, která se nemůže podceňovat, je jazyk. I když se často využívá angličtiny, pro bezproblémovou komunikaci dostačujícím dorozumivacím prostředkem není. Přes všechny jmenované dobré důvody pro přeshraniční spolupráci nevznikla žádná společná scéna. Vzájemné kontakty příliš nepronikají do běžného života aktivistů. Přesto dosahují tyto kontakty takové hloubky a flexibility, že přesahují možnosti jiných aktérů pravicově extremistického spektra, především politických stran.

Poznámky

¹¹⁷ Viz texty v první kapitole.

¹¹⁸ Viz texty Enderse a Cakla/Kalibové.

¹¹⁹ Viz reportáž Hendrika Lasche.

¹²⁰ Kvůli nechtěné asociaci žalovalo norské Nejvyšší státní zastupitelství majitele značky za zneužití norské národní vlajky.

Informace o propojení českých a německých neonacistů

Úvod

Při přípravě textu bylo nutné se vypořádat s odbornou terminologií, kterou je v ČR popisována pravicově extremistická scéna. Uchopit pojem extremismus je v zásadě velmi obtížné, vzhledem k tomu, že je třeba předně definovat středovou situaci, od které budeme následně popisovat jednotlivé extrémy. Při sestavování textu jsme za střední měřítko zvolili ústavně souladný demokratický stát postavený na soutěži politických stran a respektování práv a oprávněných zájmů menšin žijících na jeho území.

Vzhledem k tomuto východisku jsme následně definovali pravicové extremisty jako ty osoby, které svými aktivitami útočí na demokratické základy společnosti a základní lidská práva a svobody s cílem nastolit nedemokratický režim, resp. diktaturu. Historicky přitom vycházejí z idejí nacionálního socialismu nebo fašismu. Pravicovými radikály pak nazýváme ty jedince sdružené v legálních politických stranách, hnutích a sdruženích, kteří v zájmu své ideologie usilují o zákonnou změnu režimu prostřednictvím voleb. Jsme si vědomi, že toto rozdělení není ideální a koresponduje se západním pojetím individualistického demokratického státu. Pro účely této stati je ale považujeme za dostačující.

Představitelé české ultrapravice během devadesátých let navázali kontakty s ideově spřízněnými spolky a kolegy ze zahraničí. Tradičně se česká ultrapravice orientuje na své bezprostřední sousedy Německo, Polsko, Slovensko a Rakousko, dále pak na Velkou Británii, USA, Srbsko, Rusko a Itálii. Článek se zabývá porovnáním české a německé ultrapravicové scény s ohledem na to, že se tyto scény vždy významně ovlivňovaly. Autoři si pokládají otázku, zda propojení české a německé neonacistické scény je rovnoměrné, či zda to nejsou pouze čeští neonacisté, kteří se u svých německých kolegů inspirojí a přejímají jejich strategie, zatímco němečtí neonacisté je stále považují pouze za nevýznamnou součást neonacistického hnutí.

Struktury a osoby

Účelem textu není komplexně popsat českou ultrapravicovou scénu a její jednotlivé aktéry. Text rámcově charakterizuje významné skupiny, jejich typické znaky a současně se věnuje propojení či inspiraci těchto skupin německou ultrapravicovou scénou. V rámci české ultrapravicové scény je nutné rozlišovat mezi nacionalisty a neonacisty, dále je vhodné zmínit koncept autonomního nacionalismu a českého neofašismu.

Nacionalisté

Čeští nacionalisté jsou ústavně konformní skupiny, které mohou mít podobu politické strany, občanského sdružení nebo zcela neformálního uskupení. Nejvýznamnějšími a nejaktivnějšími subjekty jsou *Národní strana*, *Národní sjednocení*, *Právo a spravedlnost* (vše politické strany) a *Vlastenecká fronta* (občanské sdružení). Předkládaný text se věnuje především neonacistům a autonomním nacionalistům, zatímco nacionalisty zmiňuje pouze v okamžiku, kdy jejich aktivity přesahují do extremistického spektra.

Neonacisté, autonomní nacionalisté a neofašisté

Čeští neonacisté pracují na principu leaderless resistance, tj. principu odporu bez vůdce. Znamená to, že v rámci neonacistického hnutí vznikají v jednotlivých regionech samostatné buňky, které vyvíjejí politickou činnost nezávisle, ve prospěch hnutí jako celku. Na teoretické úrovni by princip leaderless resistance měl odbourat vzájemné soupeření o moc a umožnit efektivnější práci celého hnutí a odolnost vůči zásahům policie. V praxi naráží princip leaderless resistance na problém obtížné koordinovatelnosti buněk v okamžiku, kdy hnutí usiluje o to, aby působilo silně a jednotně. Nedostatek komunikace aktivistů pohybujících se v ilegalitě se následně projevuje jejich malou účastí na koncertech či demonstracích nebo dublováním veřejných akcí v jeden den a s tím související nižší návštěvností. Nejvýznamnější českou neonacistickou organizací současnosti je *Národní odpor*, nástupce české divize *Blood&Honour*.

Národní odpor

Národní odpor (NO) se vyprofiloval z pražské pobočky *Blood and Honour Division Bohemia* (BaH DB) někdy během let 1998–1999, kdy oproti dosavadnímu směřování BaH DB usiloval o prohloubení politické činnosti (včetně veřejných aktivit v ulicích) na úkor pouhého organizování rasistických koncertů a obchodování s white power hudbou. *Národní odpor* se koncem devadesátých let etabloval i na mezinárodní neonacistické scéně, kdy navázal kontakty především s německými neonacisty a usiloval o vytvoření mládežnické pobočky *Národně demokratické strany Německa* (NPD), tzv. *Junge Nationaldemokraten*. Kromě pořádání neonacistických koncertů se NO zaměřil především na pořádání demonstrací, které se neobešly bez násilných střetů s jeho politickými odpůrci, a na boj v ulicích. NO přijal koncept tzv. leaderless resistance s cílem bez ústředního vedení převzít moc v určitém regionu, postupně vytvořit národně osvobozené zóny a revolučně ovládnout celý stát. V současné době má NO několik regionálně aktivních buněk (NO Praha, NO Slezsko, NO Havlíčkovobrodsko, NO Jihlava, NO České Budějovice, NO Brno, NO Karlovy Vary aj.). Boj v ulicích vedený NO proti osobám jiné barvy pleti a proti jeho politickým odpůrcům eskaloval v Praze v letech 2000–2002, následně se násilné střety vyvolané aktivisty NO přesunuly do regionů. V současnosti představují aktivisté NO nebezpečí především v menších městech (např. Světlá nad Sázavou, Jihlava, Havlíčkův Brod).

V posledních měsících se aktivisté NO začali personálně prolínat s nově vzniklým uskupením *Autonomní nacionalisté*, personálně posílili také osobami, které opustily *Národní korporativismus*.

Aktivité NO se účastní řada osob, které jsou stíhány nebo pravomocně odsouzeny za rasově motivované násilí (demonstrace NO na 1. máje 2007 se zúčastnili dva aktivisté, kteří byli následně stíháni za trestný čin vraždy).

Autonomní nacionalisté

Uskupení *Autonomní nacionalisté* vzniklo v roce 2007, kdy navázalo na činnost *Nacionalistů Kladno* (vznik 2005). Koncept autonomního nacionalismu byl přejat z Německa, kde vznikl zhruba kolem roku 2002 a je reprezentován především osobou Christiana Worchy. Čeští *Autonomní nacionalisté* jsou podle svých slov svobodní a nezávislí, odmítají centrální řízení, protože je nepružné a zranitelné vůči zásahu zevně, a preferují členění na lokální skupiny, které budou vytvářet vlastní politickou činnost a reprezentovat se samostatně. Jednotlivé skupiny mezi sebou spolupracují, ale ne natolik, aby zásah proti jedné skupině paralyzoval hnutí jako celek. Společně pak lokální skupiny pořádají veřejné a soukromé akce, vytvářejí a aktualizují webové stránky. Nacionalismus chápou *Autonomní nacionalisté* jako „*boj za národ a jeho práva na vůdčí roli při řízení této země*“.¹²¹ Současně se však nebrání spolupráci s původními evropskými národy. Národ je podle *Autonomních nacionalistů* sku-

pina lidí se společnými „*tradicemi, historií, etnicitou a jazykem*“¹²² *Autonomní nacionalisté* kromě nacionalistů sdružují i národní socialisty a spolupracují se skupinami Anti-Antifa. Vytvářejí monitoring svých ideologických odpůrců, které následně napadají. *Autonomní nacionalisté* jsou aktivní především ve Středočeském kraji, na Svitavsku, Zlínsku a v severních Čechách. Mezi jeho čelné představitele patří Jiří Bunda.

Národní korporativismus

Uskupení *Národní korporativismus* (NK) se konstituovalo v roce 2004, původně pod názvem *Společnost korporativního směru vyššího vývoje* (SKSVV). K prvnímu významnému veřejnému vystoupení SKSVV došlo na demonstraci neonacistického *Národního odporu* v Brně v květnu 2005, v létě téhož roku se SKSVV transformovala v neoficiální politické sdružení *Národní korporativismus*. NK se záhy stalo jedním z neaktivnějších subjektů stojících na pomezí mezi nacionalismem, neonacismem a neofašismem. Během roku 2006 uspořádalo NK devět demonstrací po celém území ČR a stalo se tak politicky veřejně neaktivnějším pravicově extremistickým subjektem. Četností svých aktivit vystřídal NK neonacistický *Národní odpor*, který se orientuje především na pořádání koncertů rasistických hudebních skupin, ale zastihuje i do té doby aktivnější nacionalistickou *Vlasteneckou frontu*. NK svým příznivcům kromě jiného předkládá i program sociálního darwinismu a eugeniky vlastní hitlerovskému nacionálnímu socialismu. Podle NK a jeho »antinatalitní politiky« je třeba omezit vysokou porodnost té skupiny obyvatelstva, jejíž neadaptovatelné chování vede ke generačnímu neúspěchu. Pro narozené děti s mentálním nebo fyzickým postižením měli *Národní korporativisté* připravené konečné řešení v podobě eutanázie hrazené státem.¹²³

Politický program, participace na veřejných shromážděních a personální složení činilo z NK extrémní pravicovou organizaci oscilující mezi nacionalismem, neonacismem a neofašismem. V průběhu přípravy a korektur tohoto článku oznámili *Národní korporativisté* ukončení své činnosti (duben 2008), aktivisté se přesunuli jednak do *Národního odporu* a *Autonomních nacionalistů*, na politické úrovni pak do *Dělnické strany*.

Ženy v neonacistickém hnutí

České neonacistické hnutí bylo dlouhou dobu tvořeno převážně aktivisty mužského pohlaví. Ženy se demonstrací a koncertů účastnily ve velmi malém počtu především v pozici partnerek jednotlivých neonacistů.

Zhruba v polovině 90. let vznikla v Brně kolem tamějších *Bohemia Hammer Skinheads* ženská skupina *Árijské sestry* (vydávající vlastní časopis *Freya*), která se skládala z „*hrdých árijských dívek, kterým záleží na bílé rase a není jim lhostejná budoucnost jejich dětí*“. Program *Árijských sester* byl otevřeně rasistický („*zákaz přidělování pracovních míst imigrantům ze 3. světa a přísné finanční potrestání těch, kdo tyto lidi zaměstnává*“)¹²⁴, orientovaný na sociální otázky, propagující znovu zavedení trestu smrti a ostře odmítající homosexualitu. Na rozdíl od podobně orientovaných zahraničních skupin se *Árijské sestry* stavějí proti feminismu. V 90. letech dále vyšlo několik čísel zinů určených pro ženy – Valkýra, Bílá růže, Bílá lilie a Skinheadgirl.

České neonacistky se v roce 1997 pokusily založit skupinu *Skinheadgirlfreundeskreis Česká republika*, pobočku stejnojmenného německého uskupení. Podrobnosti o činnosti tohoto spolku nejsou známy.

Další aktivní ženskou neonacistickou skupinou je *Svaz žen*, činný od konce 90. let, jehož cílem je „*propagace rasové čistoty, mateřství a rodinných hodnot*“. Původně vznikl *Svaz žen* jako buňka neonacistické *Národní aliance*, v současnosti vyvíjí činnost samostatně. Aktivistky jsou „*hrdé na*

své bílé muže a na své bílé děti". Jejich největší a nejkrásnější povinností je „*uchovat kouzlo rodiny, jež je posvátná!*". Svaz žen odmítá feminismus, protože „*si žena začala vymýšlet, že její práva nejsou příliš velká a bezdůvodně se chtěla vyrovnat mužů. Začala nosit kalhoty a volit. Došlo to tak daleko, že najednou je tu dnešní doba a většina žen chce být rovna mužům. Z žen se stávají feministky.*“¹²⁵ Aktivistky se staví proti pornografii a potratům. V současné době jsou aktivní především prostřednictvím webových stránek.

Aktivistka RWU na demonstraci 1. května 2008 v Praze.
Foto: Tolerance a občanská společnost

Veřejnou aktivitu v současné době přejaly ženy aktivní kolem *Národního odporu* a *Autonomních nacionalistů*, které postupně v roce 2007 vytvořily dvě nezávislé ženské neonacistické skupiny. Na jaře 2007 vznikla skupina *Supporter National Resistance – Women side* (NRS-WS), která aktivně podporuje aktivisty z *Národního odporu*. Cílem této skupiny je především péče o rodinu a děti, vlastní politický program nevytváří, kromě účasti na demonstracích nejsou její členky politicky aktivní. Aktivistky *Women Side* vytvořily na rozpuštěné demonstraci *Národního odporu* v Brně na 1. máje 2007 vlastní sekci v šikujícím se průvodu, nesly transparent

rent využívající barevnou kombinaci černé, bílé a červené. Po několika měsících byla jedna z aktivistek označena za policejní konfidentku, celá skupina je pak mužskými aktivisty hodnocena jako informačně riziková a potenciálně infiltrovatelná ze strany státních orgánů. Po této události aktivní zapojení *Women Side* v rámci veřejných demonstrací nápadně klesá, naopak roste její činnost na internetu. Většina neonacistických organizací stáhla bannery odkazující na webové stránky této ženské neonacistické skupiny.

Později v roce 2007 vznikla odštěpením od NRS-WS nová skupina *Resistance Women Unity* (RWU), která se rychle profiluje jako vedoucí pravicově extremistická ženská organizace. Ačkoli je RWU podpůrnou organizací *Národního odporu* a *Autonomních nacionalistů*, usiluje o vytvoření svébytného politického programu, který následně prosazuje prostřednictvím webových stránek a projevů na neonacistických demonstracích. Členky RWU se nepovažují za feministky, které by požadovaly „*nadvládu žen či minimální počty osob ženského pohlaví zastoupených v každé firmě, jak se o to snaží některé současné gender organizace*“¹²⁶ proti feminismu však na rozdíl od předcházejících skupin aktivně nevystupují. Odmítají multikulturní společnost, drogy, prostituci, pedofilii, polygamií, homosexualitu, anarchismus a komunismus. RWU podle svého tvrzení navázala v roce 2007 také spolupráci s německými neonacistkami¹²⁷ sdruženými kolem *Ring Nationaler Frauen*, napojeného na NPD.

Neonacisty mužského pohlaví jsou ženy neonacistky respektovány pouze do té míry, kterou dovoluje výchozí pozice ženy-podporovatelky a matky. Pravidelně je jim sice umožněno vystupovat s projevy na demonstracích (a těší se relativně velkému úspěchu), avšak individuální politické aktivity (např. v podobě vlastní demonstrace) se od českých neonacistek nedají očekávat a pravděpodobně by nebyly jejich mužskými kolegy podporovány.

Individuální propojení s Německem

Kontakty s německými neonacisty probíhají především na individuální úrovni aktivistů jednotlivých neonacistických skupin. Nacionalistické subjekty (*Národní strana*, *Vlastenecká fronta*) osobní

kontakty s německými ultrapravicovými aktivisty nenavazují, a to vzhledem k rozdílným politickým východiskům. Na svých webových stránkách sporadicky upozorňují na situaci v Německu, pokud je vyhodnocena jako taková, jež ohrožuje svobodu slova.

Významnější kontakty s německými kolegy navázali koncem 90. let představitelé *Národního odporu Praha* Filip Vávra a Jan Brčák, kteří byli především díky své jazykové vybavenosti schopni tato spojení nejen navázat, ale hlavně je i udržovat. Brčák s Vávrou se po policejní razii v roce 1999, která paralyzovala plzeňskou pobočku BaH DB a tím část neonacistického hnutí, snažili založit legální sdružení a inspirovali se mládežnickou organizací NPD – *Junge Nationaldemokraten*, což se jim ale nepodařilo.

Dlouhodobé vztahy s německou NPD udržuje Michal Podolák, aktivista *Národního odporu Jihlava*, který z taktických důvodů nevystupuje na veřejných demonstracích pořádaných na území ČR, pravděpodobně však stojí za většinou proněmecky orientovaných článků publikovaných na webu *Národního odporu*.

V současnosti navázala a udržuje spojení s německými neonacisty skupina kolem Erika Sedláčka, Patrika Vondráka, Milana Hrocha a Jiřího Bárty, kteří několikrát ročně navštěvují lokální frakce NPD zejména v Sasku, zvou s různým úspěchem německé aktivisty do Česka a obecně šíří strategie německých pravicových extremistů v Čechách.

Témata

Po obsahové stránce nalézají čeští pravicoví extremisté a radikálové řadu styčných bodů, zároveň však existují témata, která je vzájemně odlišují natolik, že v zásadě znemožňují oficiální spolupráci. Oboustranně pocítovaná odlišnost má svůj původ ve vnímání historie a úlohy českého národa v hranicích, které mu byly přisouzeny hitlerovskou třetí říší.

Pravicoví radikálové-nacionalisté (*Národní strana, Vlastenecká fronta*) tematizují zejména nacionalismus, tradicionalismus, češství, konzervativní přístup k rodině, manželství a partnerství, rasovou a náboženskou homogenitu českého

národa. Naproti tomu se kriticky staví k nacismu a neonacismu, profilují se protiněmecky, neudržíjí kontakty s německými extrémně pravicovými politickými stranami (NPD, DVU). Kontakt s obdobně laděnými uskupeními v zahraničí je marginální. (*Národní strana* je ve styku se *Sverige Demokraterna* a účastnila se i pochodu proti islámu, který byl organizován v roce 2007 v Bruselu. Občanské sdružení *Vlastenecká fronta* publikuje na webových stránkách cz.altermedia.info, které jsou součástí celoevropské nacionalisticko-konzervativní sítě. Udržuje spojení se slovenskou nacionalistickou stranou *Slovenská pospolitost*.)

Naproti tomu se pravicoví extremisté-neonacisté (*Národní odpor, Blood and Honour Division Bohemia, White Justice*) otevřeně prezentují jako nacionální socialisté, kteří se orientují na mezinárodní neonacistické hnutí, jehož hlavním pojítkem je idea nadřazenosti bílé rasy (white supremacy) a boj

»Multi-Kulti? Ne s námi!« Foto: Tolerance a občanská společnost

za tuto myšlenku. Právě touto orientací se čeští (resp. slovanští) neonacisté snaží překonat historický problém spočívající v tom, že jim německý tradiční nacismus přisoudil roli osob druhé kategorie vhodných k asimilaci či k likvidaci. Podle webu *Národního odporu* „nacionální socialisté věří v obnovenou jednotu bílého lidu, chtějí zachovat jeho jedinečnost. Proto (...) není důležité, jestli je soukmenovec ze západu či východu Evropy nebo zda pochází ze severu či z jihu, avšak důležité je právě to, zda je naším soukmenovcem. Zda je jeho původ bez poskvrny s cizími rasami a jeho krevní linie zůstala od sestupu jeho předků z Kavkazu čistá. Pro rasové míšence, byť sympatizující s naší věcí, není místo mezi námi, je ale kdekoliv jinde na světě, kde místní obyvatelé chtějí praktikovat multirasovou společnost. V Evropě ne.“¹²⁸ Zároveň se vypořádávají s vlivy německé větve nacionálního socialismu, což je patrné v tvrzení, že „NS politika byla v první řadě velice ovlivněna německým nacionalismem a bouřlivou dobou vytváření národních států v Evropě. Přesto však NS idea nebyla pouze germánská.“¹²⁹

Současně se vůdčí osoby českého neonacistického hnutí snaží působit na řadové aktivisty v tom smyslu, že německé neonacisty představují jako rovnocenné partnery.

Zejména *Národní odpor* se v poslední době myšlenkově ztotožňuje s politikou NPĐ a dalších německých neonacistických subjektů. Aktivisté NO navázali kontakty s NPĐ a svojí účastí podporují její veřejná shromáždění a další akce. Představitelé tohoto uskupení již neakcentují nacionalismus v podobě češství, vyzdvihují zejména ty osoby, které se zasloužily o nacistickou česko-německou kolaboraci a představují období Protektorátu Čechy a Morava jako období prosperity českého státu pod ochranou Říše.

Přejímání témat je jednosměrné – pro německé neonacisty nejsou jejich čeští kolegové inspirací, spíše jsou vnímáni jako mladší kolegové z východu, jejichž činnost je možné podpořit, nikdy však na úkor vlastních zájmů.

Na pomezí mezi nacionalisty a neonacisty se tematicky pohybuje uskupení *Autonomní nacionalisté* a *Národní korporativismus*. Obsahově se částečně shodují s nacionalisty, především v otázce českého národovectví a historických tradic. Neváhají však přijmout některá témata neonacistického *Národního odporu*, například se zapojují do kampaně Anti-antifa a aktivně podporují tzv. POW (Prisoners of War), neonacisty vězněné v souvislosti s násilnou trestnou činností.

Personálně jsou tyto subjekty propojeny s *Národním odporem*. Vzhledem k tomu, že *Národní odpor* je v současné době obecně považován za neonacistickou organizaci, čímž se jeho působení na veřejnosti stává komplikovanějším, je možné, že se *Autonomní nacionalisté* stanou budoucí platformou aktivistů *Národního odporu*, především s úmyslem vyhnout se represí ze strany státních orgánů.

Rasismus a anticiganismus

Vlastním, víceméně typickým tématem českých pravicových extremistů a radikálů je anticiganismus, zvláštní forma rasismu orientovaná proti romské minoritě.

Jak pravicoví radikálové, tak pravicoví extremisté považují za své ústřední téma otázku homogenity českého obyvatelstva. Cílem jejich rasové nenávisťi jsou především představitelé romské minority a následně občané Vietnamu a Číny a osoby tmavé barvy pleti.

Cílovou zemí zahraniční migrace se Česká republika (ČR) stala až po roce 1989 – zejména pro osoby ze zemí bývalého Sovětského svazu a Vietnamu. ČR zatím nezasáhla větší migrační vlna osob tmavé barvy pleti a osob muslimského vyznání. Českou společnost lze z tohoto hlediska považovat za etnický, náboženský a kulturně homogenní, jež v zásadě nemá otevřené problémy s integrací

Aktivisté *Národní strany* narušili v květnu 2007 pamětní shromáždění na místě bývalého koncentračního tábora pro Romy v Letech u Písku. Foto: Tolerance a občanská společnost

pietních akcí. Na svém veřejném shromáždění v Letech u Písku v lednu 2006 zpochybnila tato strana genocidu českých a moravských Romů v období protektorátu, kteří byli umístěni ve zdejší sběrném táboře.

Relativizovala ji tvrzením, že tento koncentrační tábor byl určen pro osoby práce se štitíci, tedy že zde Romové pobývali oprávněně, a že jedinými skutečnými oběťmi epidemie břišního tyfu byli tři čeští četníci, kteří dozorovali osoby shromážděné v tomto táboře. Pět aktivistů *Národní strany* pak v květnu 2007 narušilo svojí přítomností a transparenty pietní setkání Romů k uctění památky romského holocaustu.

Národní strana představuje romskou minoritu jako skupinu nepřizpůsobivých příživníků a varuje před nárůstem jejich počtu. Romové jsou nekorektně označováni jako cikáni.¹³⁰ Na webových stránkách strany je možné nalézt jednoduchý program populační kalkulačky, který umožňuje vzhledem k roku 2050 vypočítat nárůst »cikánského« obyvatelstva oproti poklesu českého obyvatelstva, a upozorňuje tak na nebezpečí »cikanizace« českého státu. *Národní strana* má pro romskou komunitu připraven vlastní program, a sice odsun do země původu, tj. do Indie.

V roce 2007 podnikla *Národní strana* několik provokativních »spanilých jízd«,¹³¹ kdy v romských komunitách rozdávala noviny *Národní politika* s cílem vyvolat konflikt s osobami obývajícími vyloučené lokality.

Také neonacisté z *Národního odporu* užívají anticiganismus jako jednu ze svých výchozích tezí. Na webových stránkách mu však věnují mnohem méně prostoru než antisemitismu, pravděpodobně i vzhledem k tomu, že určitou část textů přebírají ze zahraničních webových serverů či dokonce z historických pramenů, které za své hlavní nepřátele považují představitele židovské komunity. Především v 90. letech byl anticiganismus hlavní ideovou náplní velké části veřejných shromáždění českých neonacistů, častá byla hesla »Cikáni do plynu, Cikáni do práce«, »Chceme bílé Čechy« a »Oi na ROI«¹³². Protiromské texty měla ve svém repertoáru také většina neonacistických hudebních kapel.¹³³ Verbální útoky na romskou komunitu byly obsaženy ve většině zinů publikovaných především v 90. letech. Rasističtí a neonacističtí skinheads patřili zejména v uvedeném období k častým pachatelům rasového násilí páchaného na Romech a příslušnících jiných menšin. Anticiganismus je typický také pro *Autonomní nacionalisty*, kteří se domnívají, že »je potřeba, aby se doposud mlčící část veřejnosti ostře ohradila proti svému okrádání problematickým etnikem, proti aroganci, hulvát-

cizinců žijících na jejím území, především s ohledem na jejich nízký počet a izolaci do vlastních komunit. Je možné, že rasismus, náboženská, etnická a jiná nesnášenlivost časem poroste, a to kvůli nárůstu počtu nových a usazujících se migrantů, z důvodu růstu jejich konkurenceschopnosti mimo tradiční nízkokvalifikované profese, a také vzhledem k nevládnuté integrační politice, jejíž význam je do určité míry podceňován.

Anticiganismus je vlastní celému spektru pravicových extremistů a radikálů. *Národní strana* útočí proti Romům především prostřednictvím svých webových stránek, stranické tiskoviny *Národní politika* a rovněž cíleným narušováním romských

ství a agresivně cikánských tlup. Je potřeba, aby naše policejní orgány konaly vždy svoji povinnost, když dojde k porušení zákona. Je také nutné se začít hlasitěji ozývat v případech, kdy nám média otevřeně lžou o životě cikánů. Nelze donekonečna přihlížet tomu, jak vřed na těle většiny roste. Ten je třeba vyoperovat. A to hned!"¹³⁴

Asijská – zejména vietnamská – komunita je dalším z častých cílů verbálních¹³⁵ i brachiálních útoků ze strany pravicových radikálů a extremistů. Vietnamští obchodníci jsou jimi prezentováni jako nepoctiví obchodníci a podvodníci, jejichž cílem je zaplavit český trh nekvalitním zbožím a zlikvidovat české živnostníky. Útoky vedené proti této komunitě se opakovaně vyskytovaly zejména počátkem 90. let (viz část věnující se rasovému násilí).

Je zajímavé, že velice početná komunita pracovních migrantů ze zemí východního bloku pro pravicové extremisty a radikály zatím nijak významné téma nepředstavuje.

Antisemitismus a popírání holocaustu

Dalším tématem, které je vlastní pravicovým extremistům a na němž se shodnou i se svými zahraničními kolegy, je antisemitismus. V zásadě se ovšem omezuje zejména na verbální násilí a násilí vůči majetku ve vlastnictví židovské komunity. Například webové stránky *Národního odporu* slouží k šíření antisemitismu mezi uživateli internetu: „*Žid. Jaký je vlastně rozdíl mezi ním a člověkem? Jaký je rozdíl mezi bojem jeho a bojem naším? Opět má na něj právo jen on? Jako na vše ostatní? Smí beztrestně napadat cizí státy, beztrestně vraždit bezbranné civilisty, smí vše omlouvat svým Já? Já Žid, Já Vyvolený, Já Všechno?*“¹³⁶ Aktivisté *Národního odporu* si v roce 2007 výletem do Polné připomněli tzv. hilsneriádu, soudní proces z konce 19. století, ve kterém byl obviněn Žid Leopold Hilsner z rituální vraždy katoličky Anežky Hružové. Soudní řízení provázela mohutná vlna antisemitismu. Komentář *Národního odporu*: „*Židovská drzost vydávat vraha za oběť je do nebe volající. (...) ...podle talmudské morálky je Žid Hilsner samozřejmě větší oběť než jím zavražděná gójská dívka. To však věci znalé sotva překvapí.*“¹³⁷ Pravidelně se na internetu nebo v tištěných zinech setkáváme s karikaturami Židů.

Také na území ČR se objevuje tendence k popírání holocaustu. Významným popíračem holocaustu byl ing. Roman »Elmar« Skružný, nestor českého nacismu a neonacismu. Skružný celý život tvrdil, že Sudety jsou nedílnou součástí Velkoněmecké říše. Na přelomu roku 2001 začala v neonacistických kruzích kolovat Skružného nahrávka »Pravda o lži«, jejímž obsahem bylo mj. obhajování naci-onálního socialismu, sociálního darwinismu a popírání šoa. Skružný byl za nahrávku stíhán (viz text o rasovém násilí).

Čeští neonacisté také veřejně projevují podporu stíhaným zahraničním revizionistům. Velké podpory se dočkali především Ernst Zündel a David Irving v roce 2005 v souvislosti se svým stíháním v SRN a Rakousku. Ve stejném roce pořádal *Národní korporativismus* společně s *Národním odporem* demonstraci před německým velvyslanectvím za spravedlivý proces právě s německým popíračem holocaustu Ernstem Zündelem. V souvislosti s touto demonstrací byl k podmíněnému dvouletému trestu odsouzen neonacista Antonín Čermák. Na výtku jednoho z přítomných účastníků protestního shromáždění: „*Milion židovských dětí jste zničili.*“ odpověděl slovy „*jenom, jenom?*“, čímž naplnil skutkovou podstatu trestného činu podpory a propagace hnutí směřujících k potlačení práv a svobod člověka.

V roce 2000 byla vydána a následně v roce 2005 na několik desítek středních a vysokých škol neonacisty rozesílána publikace »Osvětím – fakta versus fikce«. Pachatel, který vystupuje pod pseudonymem Pavel Fabián a je předsedou *Národné vzdělávacího institutu*, nebyl dosud identifikován.

ván. Historický revizionismus je v ČR na vzestupu, o čemž svědčí i webové stránky této organizace, odkud si je možné stáhnout řadu revizionistických materiálů – jako například tzv. Leuchterovu či Rudolfovu zprávu zpochybňující existenci plynových komor v nacistických koncentračních táborech nebo již zmíněnou »Pravdu o lž«i Romana »Elmara« Skružného.

Antikomunismus, antikapitalismus a další antipostoje

ČR je postkomunistickou zemí, která se se svojí minulostí dosud plně nevyrovнала. Pravicoví extrémisté a radikálové se s oblibou prezentují jako osoby, které aktivně vystupují proti komunismu a levici. V případech, že protikomunistické aktivity pravicových extremistů nejsou médií podrobeny objektivní kritice, jsou obecnou veřejností přijímány jako nezávadné.

Antikomunismus se objevuje v cílech drtivé většiny ultrapravicových skupin, které zpravidla synonymně užívají označení komunismus a bolševismus. Podle *Autonomních nacionalistů Sever* je třeba „omezit jejich (komunistů, pozn. aut.) sílu, musíme stále připomínat zvěřstva napáchaná na národu a vlasti, aby komunismus nikdy nepovstal a nepáchal zlo...“. V zásadě je v boji proti komunismu dovoleno používat jakékoli nástroje: „Musíme proti bolševismu bojovat v jakékoliv podobě, jak politické, tak i násilné.“¹³⁸ *Národní odpor* již tradičně pořádá akci »Sportem proti drogám, hudbou proti komunismu«.

Neonacistické skupiny působící na území ČR se ostře staví proti kapitalismu, resp. buržoazní demokracii. Aktivisté *Národního odporu* tvrdí, že „globální pseudokapitalismus je kapitalismus, který už nestojí na vytváření hodnot, ale především na manipulaci s penězi. Je to systém, který dokonale srostl s liberální demokracií a proměnil se v tu nejzkaženější formu vlády, jakou kdy lidské dějiny spatřily. Zaslouží si vlastně tento systém ještě název kapitalismus? Je kapitalismus ten problém, o který tu jde? Ne, náš problém se nejmenuje kapitalismus. To je jen slovo, které jsme si nechali vnutit. Náš problém se totiž jmenuje, buržoazní demokracie.“¹³⁹ Kapitalismus coby neudržitelnou formu společnosti je tedy podle *Národního odporu* třeba svrhnout a nahradit nacionálním socialismem.

Antikapitalistický program byl také součástí demonstrace *Národního odporu* na 1. máje 2007. *Národní odpor* považuje 1. máj i nadále za státní svátek v tradici Hitlerovy třetí říše, podle které „nacionální socialismus chrání jednotlivého dělníka před tím, aby se stal někdy znovu předmětem vykořisťování jednotlivými kapitalisty“. Proklamaci svých antikapitalistických postojů se neonacisté paradoxně přibližují svým politickým odpůrcům z řad anarchistů. „Řekli jsme ne současné formě kapitalismu, bezohledné honbě za ziskem, ne likvidaci našich národních hodnot. I to je poselství našeho prvního máje. Tímto pochodem ať nekončí vaše aktivita! Naopak, v našich městech, na ulicích, v podnicích či školách musí přijít začátek. Začátek konce systému zvaného kapitalismus!“¹⁴⁰ Obě skupiny, které svátek 1. máje považují za součást své ideologie, se pravidelně střetávají právě o tomto dni.

Všechna pravicově extremistická hnutí a skupiny se vyjadřují a demonstrují proti zapojení České republiky do nadnárodních politických a vojenských struktur (EU, NATO). Tuto participaci chápou jako zásah do národní suverenity a národních zájmů českého státu, jako hrozbu, která směřuje k rozpuštění českého národa v multikulturní Evropě. V souvislosti s otázkou umístění protiraketového radaru na území ČR demonstrovali pravicoví extrémisté společně s iniciativou *Ne základnám* (která zahrnovala zástupce širokého politického spektra od příznivců KSM, přes KSČM, Zelené, pacifisty) a levicově orientovanými aktivisty.

Svoboda projevu a boj se systémem

Neonacisté si boj se systémem vymezují jako jeden ze svých cílů. Momentálně se nacházejí ve fázi, kdy se na tento zápas připravují, snaží se personálně posílit a připravit na skutečný boj v ulicích.

Sami sebe pak prezentují jako pronárodní aktivisty usilující o záchranu národní suverenity, resp. bílé Evropy. Vládnoucí režim označují za totalitní: „*Je již třetí milénium a my opět musíme stát čelem proti nesvobodě a proti totalitnímu systému. Opět musíme snášet represe pro-USraelských zaprodanců a opět se musíme stavět na odpor proti nepříteli. Opět je zde někdo, komu se nelíbí naše chuť po svobodném myšlení, po svobodném chování, opět je zde někdo, komu se nelíbí naše chuť po svobodě! Opět tak musíme vytvářet snahy k projevení ODPORU, a tím si zajistit právo na svůj život.*“¹⁴¹

Především v souvislosti s opakovanými zákazy veřejných shromáždění organizovaných pravicovými extremisty začali v druhé polovině roku 2007 neonacisté tematizovat problematiku svobody slova a svobody shromažďování.

Zákazy shromáždění, které byly vydány orgány státní správy a následně soudně zrušeny, mohou představovat nebezpečný precedens, neboť neonacistické hnutí tak má nyní v rukou argumenty podporující jejich tvrzení, že je demokratickou společností neopodstatněně perzekuováno. „*Sešli jsme se zde proto, že události posledních dnů nás opět přesvědčily o tom, že vládnoucí garniturou proklamovaná svoboda slova a shromažďování ve stávajícím Systému prostě nefunguje! Ano, narážím na čtvrtě protizákonné rozhodnutí o zrušení demonstrace za svobodu slova primátorem Plzně panem Rödlem, která se měla konat právě v tuto dobu v západočeské metropoli.*“¹⁴²

Politická odpůrci a občanská společnost

Cílem verbálních i brachiálních útoků nacionalistů a neonacistů jsou již pravidelně jejich politická odpůrci a představitelé občanské společnosti. Zatímco nacionalisté se omezují na verbální útoky a znevažování činnosti občanských hnutí, neonacisté neváhají užít fyzického násilí.

Zhruba od roku 1995 vytvářejí neonacisté seznamy fotografií, jmen a adres svých nepřátel, kteří jsou určeni k fyzické likvidaci. Seznamy jsou publikovány na webových stránkách na otevřených nebo uzavřených fórech.

Současné strategie

„*Propaganda je důležitá, aby noví lidé získali zájem o naši věc. Je ale důležitá také proto, aby ukázala kamarádům nacionálním socialistům úroveň aktivity a profesionalismu, kterého vaše organizace dosáhla. Pamatujte si, že to může být v tomto stádiu důležitější než získání iluzorních a v těchto časech mytických »mas«. Kolem existuje spíše víc neorganizovaných »veteránů« nacionálních socialistů, než existuje »nových« potenciálních nacionálních socialistů.*“

Max Hammer, Polní manuál¹⁴³

Čeští neonacisté se aktuálně soustředí především na rozvoj svého hnutí, rozšiřování myšlenek a ideologie nacionálního socialismu i oslovování nových stoupenců. V menší míře realizují násilné pouliční aktivity, o vstup do politiky momentálně neusilují. Dlouhodobě se neonacistické hnutí nachází ve fázi přípravy na boj se »Systémem, nepřizpůsobivými menšinami, islámskou hrozbou a sionistickou lobby«. Současně čelí represi ze strany orgánů činných v trestním řízení a správních orgánů, které kladou veřejné neonacistické propagandě jasné limity a neumožňují tak větší rozvíjení neonacistického hnutí.

Hlavními nástroji neonacistické propagandy je pořádání demonstrací, koncertů, sportovních a vzdělávacích akcí, realizace a aktualizace webových stránek a výroba a šíření tištěných propagandistických materiálů.

Pravicovní radikálové (nacionalisté) se od násilných aktivit distancují v plné míře, svoji propagandu realizují především prostřednictvím demonstrací a předvolebních mítinků, distribucí tištěných materiálů a provozováním webových stránek. Nacionalisté rádi využívají zájmu médií a účastní se předvolebních politických debat.

Demonstrace

Demonstrace jsou jedním z nástrojů, kterými se extrémní pravice s oblibou prezentuje na veřejnosti. Jsou využívány k oslovování veřejnosti a veřejnému deklarování politických názorů, posilování sounáležitosti aktivistů s idejemi hnutí, ale i k demonstraci „sily národního socialismu“.¹⁴⁴ Demonstrace jsou chápány jako předstupeň skutečného boje: „*Jedno ale vím jistě už teď. V pátek se bude demonstrovat. V sobotu se bude bilancovat. A jednou – jednou se bude účtovat!*“¹⁴⁵

Demonstrace na 1. května 2006 v Praze. Foto: Tolerance a občanská společnost

Pořádání demonstrací a jiných veřejných shromáždění je upraveno zákonem o právu shromáždovacím, kterým je možnost uspořádat takováto veřejná shromáždění (pochody, manifestace) zaručena v zásadě každému. Veřejné shromáždění v ČR podobně jako v Německu nepodléhá povolení ze strany správního orgánu. Ten může demonstraci předem zakázat pouze v případě, že ohlášený účel shromáždění směřuje k porušování ústavy a platných zákonů ČR, potlačování práv a svobod ostatních osob nebo k výzvě k násilí. Zákaz veřejného shromáždění nelze tedy odůvodnit tím, že jeho svolavatel je příslušníkem některé extremistické organizace. Po ohlášení lze pak demonstraci na místě rozpustit ze stejných důvodů, pro které lze demonstraci zakázat. Demonstraci může ohlásit jednotlivec, právnická osoba nebo skupina osob. V ČR neexistuje seznam zakázaných organizací, které nesmějí demonstraci ohlašovat nebo ji konat. V případě, že by shromáždění bylo identifikováno jako demonstrace směřující k propagaci myšlenek některého uskupení, které směřuje k potlačení práv a svobod jiných, byl by to důvod k zákazu, popř. rozpuštění shromáždění.¹⁴⁶

Významným rozdílem, který je možné s ohledem na pořádání demonstrací v České republice a Německu zmínit, je skutečnost, že český zákon o právu shromáždovacím oproti situaci v Německu nezakazuje demonstrantům nosit kukly či si nějakým jiným způsobem zakrývat obličej. Pouze v případě, kdy je proti demonstraci veden policejní zákrok, musí demonstranti na základě výzvy své obličeje odhalit. Vzhledem k tomu, že zakrytí obličeje na demonstraci není zákonem sankcionováno, bývá 30–70 % účastníků maskováno. Tato anonymita u některých osob jednak zvyšuje ochotu veřejně se ztotožnit s neonacistickým hnutím, jednak usnadňuje páchaní trestné činnosti či přestupků na demonstraci nebo bezprostředně po ní. Neonacisté využívají také psychologického aspektu maskování, kdy zahalený dav působí vůči veřejnosti velmi agresivně.

V posledních třech letech stoupá oproti létům devadesátým počet veřejných shromáždění pravicových extremistů a radikálů, zaznamenán je i meziroční nárůst jejich demonstrací (z 23 v roce 2006 na cca 35 v roce 2007). Současně roste i počet účastníků na jednotlivých neonacistických demonstracích, na nacionalistických shromážděních počet demonstrantů naopak klesá.

Veřejná shromáždění se konají po celé ČR, zejména *Národní korporativismus*, *Národní strana* a *Národní odpor* jsou ochotny oslovovat své příznivce i v menších městech. V některých případech může na jedné demonstraci vystupovat více subjektů (např. *Národní odpor*, *Autonomní nacionalisté*, *Národní korporativismus* a *Dělnická strana*, *Vlastenecká fronta* a *Národní korporativismus*), které k sobě mají ideově blízko. Nacionalisté zásadně nevystupují společně s neonacisty, neonacisté však mohou nacionalistická veřejná shromáždění individuálně podpořit. Ačkoli spolu tedy neonacisté s nacionalisty oficiálně nespolupracují, jejich veřejná shromáždění jsou do značné míry personálně totožná. Zároveň lze vyzkoušet trend, že s narůstající silou a intenzitou neonacistických demonstrací klesá podpora nacionalistických akcí ze strany neonacistů.

Subjekty extrémní pravice pořádají demonstrace buďto pravidelně ve dnech, které jsou pro ně z různých důvodů významné, anebo nárazově, v době, kdy se potřebují zviditelnit nebo kdy mohou pro své účely uchopit veřejně diskutované téma.¹⁴⁷

Pro nacionalisty jsou významnými dny především dny spojené s historickými událostmi vztahujícími se k území ČR. Tradičně si tedy *Národní strana* připomíná vznik Československa (28. října 1918) či pořádá vzpomínkové setkání k obsazení Československa a vytvoření Protektorátu Čechy a Morava (15. března 1939). *Vlastenecká fronta* (orientovaná na tradice českého fašismu) se v poslední době pravidelně setkává u hrobu Radoly Gajdy, legionáře a předsedy předválečné *Národní obce fašistické*.

Neonacisté z *Národního odporu* považují za významný především 1. máj, svátek práce prvně institucionalizovaný pod vládou NSDAP. V posledních dvou letech je českými neonacisty připomínán také 21. červenec, tedy den, kdy byl zabit Rom Ota Absolón, za jehož vraždu byl odsouzen rasistický skinhead Vlastimil Pechanec. Neonacisté se tradičně scházejí k připomínce tohoto domnělého justičního omylu a osud Pechance využívají k politickým cílům a kritice soudnictví, bez ohledu na skutečné zájmy odsouzeného.

Nacionalisté i neonacisté na svých demonstracích opakovaně tematizují znovuzavedení trestu smrti,¹⁴⁸ vystupují proti zneužívání drog, účasti na ozbrojených konfliktech realizovaných v rámci struktur, do kterých je Česko zapojené,¹⁴⁹ existenci ČR v rámci Evropské unie, protestují proti pozitivní diskriminaci, komunismu, homosexualitě, levici a anarchismu atd. Poté, co bylo několik neonacistických demonstrací v letech 2006 a 2007 zakázáno, popř. rozpuštěno na místě konání, je hlavním tématem jejich veřejných shromáždění svoboda slova a projevu.

Tradičně jsou na demonstracích používány vlajky a transparenty s různými slogany. Většina organizací se identifikuje vlastními symboly, logy, prapory apod. Nacionalisté zpravidla využívají českou státní vlajku. Naproti tomu ji neonacisté z *Národního odporu* zásadně neuvítají (na demonstraci na 1. máje 2007 byla dokonce skupinka aktivistů, kteří si české vlajky přinesli, z demonstrace vykázána), zato mají v oblibě prapory v barvách schwarz-weiß-rot (černá-bílá-červená, tradiční barvy třetí říše) a různé obdoby říšských vlajek.¹⁵⁰ Jiné transparenty pak reprezentují jednotlivé místní organizace, které se dané demonstrace účastní, nebo vyjadřují ústřední témata veřejného shromáždění. *Národní odpor* jako současná vedoucí neonacistická organizace se při poslední velké demonstraci (1. máj 2007) nechal zřetelně inspirovat slogany i vizualizací užívanou v Německu. Například pokřik »Svobodný, sociální, národní odpor« lze považovat za českou modifikaci hesla německých neonacistů »Frei, Sozial, National«. Nápis »Evropa, povstaň« alias »Europe Awake« je zřetelně inspirováno hitlerovským heslem »Deutschland erwache«.

Z Německa byl českými neonacisty převzat i trend profilovat se na veřejnosti jako sociální hnutí vystupující proti kapitalismu a kapitálu (»Zlikvidujme kapitalismus – antikapitalisticky, revolučně, sociálně« – slogan na 1. máje 2007). V posledních několika letech je také zřetelný příklon k transnacionálním tématům, jako jsou zejména svoboda projevu a svoboda shromažďování.

Němci v ČR

Němečtí neonacisté se demonstrací v ČR začali účastnit především díky individuálním kontaktům s neonacisty Filipem Vávrou a Janem Brčkem, orientovali se však zejména na neonacistické koncerty (viz níže). Demonstraci v ČR podpořili v této době pravděpodobně pouze dvakrát – první byla demonstrace na 1. máje 1999 organizovaná *Národním odporem*, při níž došlo k násilným střetům s antifašistickými anarchisty, a dále se účastnili demonstrace konané 21. srpna 1999 k »Uctění poslední oběti druhé světové války«, kterou nebyl míněn nikdo jiný než přední německý nacist Rudolph Hess.

Čeští pravicoví extremisté jsou ochotni vyjádřit podporu německým kolegům i bez jejich přímé účasti. V prosinci roku 2001 protestovali před německou ambasádou proti rozpuštění NPD neonacisté sdružení kolem *Národně sociálního bloku* (skupiny, která usilovala o zaregistrování jako politická strana, což se jí později také podařilo, a to pod názvem *Pravá alternativa*). V roce 2005 vystoupili na stejném místě pravicoví extremisté z *Národního odporu* a *Národního korporativismu* s projevy ve prospěch právě stíhaného popírače holocaustu Ernsta Zündela.

Další významnější participace německých neonacistů na veřejných shromážděních v ČR byla zaznamenána až v roce 2007. Manifestaci na 1. máje měla do Brna údajně přijet podpořit skupina osob z NPD v čele s Klausem Jürgenem Menzelem, později vyloučeným poslancem této strany. Na poslední chvíli se však prý omluvili a na dálku vyjádřili podporu a poděkování českým kamarádům s příslibem účasti na prvomájové demonstraci příští rok.

Také demonstraci *Mladých národních demokratů* (fakticky však osob sdružených kolem *Národního odporu*) přijeli 10. listopadu 2007 podpořit lidé z okolí NPD. Právě kontakty mezi českými a německými neonacisty vedly k zákazu tohoto veřejného shromáždění pražským magistrátem. *Mladí národní demokraté* oznámili zmíněnou demonstraci jako »Protest proti účasti ČR na válce v Iráku«. Současně byla jménem českého *Národního odporu* na německém neonacistickém fóru www.thiazi.forum.de zveřejněna pozvánka na pochod středem pražského židovského města. Obě veřejná shromáždění se shodovala v čase i trase pochodu. Právě díky této shodě a také díky osobám svolavatelů Erika Sedláčka a Patrika Vondráka, kteří patří mezi vůdčí představitele neonacistického *Národního odporu*, rozhodl pražský magistrát o zákazu demonstrace. Ačkoli byl zákaz shromáždění posléze Městským a Nejvyšším soudem zrušen, demonstrace se vzhledem k vlně občanského odporu a policejnímu zákroku proti neonacistům nekonala.

Češi v Německu

V porovnání se svými německými kolegy navštěvovali čeští neonacisté Německo mnohem častěji a ve větším počtu. Je zřetelné, že mnohé z konceptů, které byly posléze realizovány na české neonacistické scéně, byly převzaty nebo inspirovány německým ultrapravicovým prostředím.

Jedním z prvních zaznamenaných kontaktů je účast dvou členů *Národně sociálního bloku* v Lipsku v roce 2001 na akci pořádané NPD v tzv. Vlasteneckém klubu. Po dobu svého pobytu v Lipsku byli ubytováni u členů německé white power hudební skupiny GESTAPO.

Delegace cca 40 osob z *Národního odporu* podpořila v roce 2003 pochod k připomínce Rudolfa Hesse v bavorském Wunsiedlu. O rok později činila česká účast již přibližně 120 osob. Češům však na rozdíl od jiných delegací (paradoxně včetně zástupců Ruska) nebyl poskytnut prostor k vystoupení na pódiu. Organizátor pochodu, neonacistický právník Jürgen Rieger, se vyjádřil v tom smyslu, že pokud chtějí čeští neonacisté vystoupit s projevem, budou muset splnit jeho požadavky – odmítnout Benešovy dekrety a prohlásit Sudety za tradiční německé území. Před další manifestací zahájili tedy zástupci *Národního odporu* jednání o možném vystoupení s vlastním projevem.

Také v letech 2005–2007 se čeští neonacisté účastnili různých demonstrací a veřejných akcí pořádaných většinou NPD (8. květen 2005 – Berlín, 21. srpen 2005 – Berlín, 1. máj 2006 – Lipsko, únor 2007 – Drážďany). Poslední velkou participací český neonacistů na veřejných shromážděních v Německu bylo výročí vybombardování Drážďan v únoru 2008, česká delegace představovala přibližně 80 osob a účastnila se s transparentem »Alliiertes Bombenholocaust der deutschen und tschechischen Städte« (Spojenecký bombový holocaust německých a českých měst).

Na webových stránkách *Národního odporu* pak byla tato účast široce komentována jako důkaz úspěšné přeshraniční spolupráce. Prokazatelně byl navázán kontakt mezi aktivisty *Národního odporu* sdruženými kolem Erika Sedláčka, Patrika Vondráka, Michala Podoláka, Milana Hrocha a Martina Jandy (kromě Vondráka se jedná o aktivisty NO Světla nad Sázavou a Jihlava) a saskou pobočkou NPD.

Je možné předjímat, že politická spolupráce mezi českými a německými neonacisty v dalším období poroste. Spolupráci nahrává jednak koncept white supremacy, jednak oslabení pozice Jürgena Riegera, ale také zrušení hranic uvnitř Schengenského prostoru.

Koncerty a hudební průmysl

Čeští pravicoví extremisté, zejména neonacisté, se od počátku 90. let orientují na pořádání koncertů white power hudby. Koncerty slouží v zásadě ke čtyřem účelům:

- šíření ideologie, prohlubování ideologických východisek a přesvědčení;
- navazování a upevňování kontaktů;
- iniciace nových členů;
- získávání finančních zdrojů

U zrodu white power scény stála na přelomu 80. a 90. let kapela Orlík. Ačkoli texty této hudební skupiny neobsahovaly ani zdaleka tolik nenávisti, rasismu a antisemitismu jako texty pozdějších white power kapel,¹⁵¹ skupina Orlík a její příznivci se zasloužili o rozvoj rasistické větve hnutí skinheads. Přestože Orlík oficiálně ukončil svoji činnost v roce 1991, poté, co jeho koncerty začali ve zvýšené míře navštěvovat nazi skinheads,¹⁵² skupina a její frontman Daniel Landa patřili ještě dlouho v 90. letech k idolům rasistické hudební scény, resp. později spíše k idolům začínajících kinderskins.¹⁵³ Téměř současně s kapelou Orlík vznikla otevřeně rasistická kapela Braník, jejíž členové byli jako první v ČR stíháni za obsah textů.

Po zániku Orlíku převzaly štafetu nově vznikající white power kapely, mezi nejvýznamnější patřily skupiny Hlas Krve, Buldok, Vlajka, Agrese 95, Zášť 88, Conflict 88 a další. Do současné doby vzniklo a hrálo na území ČR přibližně 50 kapel, celkem vydaly kolem 90 CD. ČR se zároveň díky své geografické poloze stala vyhledávaným centrem pro pořádání neonacistických koncertů pro kapely z celé Evropy. Koncerty s mezinárodní účastí se ve zvýšené intenzitě konaly zhruba do konce 90. let. V současnosti se koncerty mezinárodního charakteru konají maximálně 2–3krát do roka.

Mezinárodně se čeští organizátoři white power koncertů orientovali především na Slovensko (v zásadě lze hovořit o jednotné česko-slovenské white power scéně, existující díky historickým a politickým souvislostem a také díky téměř nulové jazykové bariéře), Německo, Polsko a v poslední době rovněž na Belgii a Itálii.

Koncerty konané na území ČR lze dělit do tří kategorií:

- koncerty pořádané neonacistickými organizacemi, na kterých vystupují neonacistické kapely;
- koncerty pořádané jinými organizátory, na nichž vystupují neonacistické kapely a které jsou díky

tomu navštěvovány neonacisty (typicky BlackMetalové koncerty, na kterých se představují NS-blackmetalové kapely);

- koncerty, na kterých nevystupují neonacistické kapely, nejsou organizovány neonacistickými organizacemi, ale které navštěvují neonacisté.

Pořádání koncertů je doménou neonacistické scény. Radikální nacionalisté koncerty jako nástroj své propagandy nevyužívají, tímto přístupem se tedy významně liší od strategie NPĐ, která pravidelně využívá akcí typu »Rock für Deutschland« a »Pressefest« ke svému zviditelnění a otevřeně spolupracuje s kapelami napojenými na strukturu *Blood and Honour*.

V zásadě bylo pořádání white power koncertů první aktivitou, kterou se čeští neonacisté veřejně projevovali (současně s vydáváním zinů), a to ještě před pořádáním demonstrací a dalších veřejných protestů. První organizací, která se zaměřila na pořádání neonacistických koncertů, byli *Bohemia Hammerskins*, které posléze vystřídala *Blood and Honour Division Bohemia*. Právě pod hlavičkou této organizace, aktivní především ve středních a západních Čechách, se uskutečnily dva významné koncerty, kterých se účastnili němečtí neonacisté.

Po zátahu, který byl veden proti české – zejména západočeské – pobočce *Blood and Honour*, vystřídalo tuto organizaci uskupení *Národní odpor*. Zhruba od roku 1999 je většina koncertů na území ČR pořádána pod jeho hlavičkou. Množství koncertů se v letech 2005–2007 ustálilo na počtu kolem 20, s účastí od 50 do 400 osob.

Němci v ČR

Němečtí neonacisté participují na české white power scéně coby návštěvníci jednotlivých koncertů, ale také jako členové vystupujících kapel. Koncertů v ČR se účastní jednak v případě, že zde hraje některá z německých skupin, a jednak pokud v Česku vystupuje nějaká významnější zahraniční kapela. Motivací pro návštěvu koncertu v ČR jsou i nízké náklady na vstupné a občerstvení.

Největší účast německých neonacistů byla zaznamenána na koncertě organizovaném *Blood and Honour Division Bohemia* v roce 1996 v Kozolupech. Vystoupení se účastnilo celkem 700 osob, z toho přibližně 250 osob z Německa. *Národní odpor* společně s *Hammerskins Sachsen* organizoval koncert v Doubku u Říčan. Další koncerty s německou účastí se odehrály v Nových Hamrech u Karlových Varů (2000), ve Zloníně (2001), Kolečovicích (2001), Senohrabech u Říčan (2001) a na koncertě *Blood and Honour* v Teplíciích (2004). Účast německých neonacistů na českých white power koncertech byla v posledních letech zaznamenána především na akcích konaných v příhraničních oblastech. Např. na jaře roku 2005 v Jablonném v Podještědí téměř třetinu účastníků tvořili právě neonacisté z Německa. Zatím poslední koncert s německou účastí se konal v červenci 2007 v Blatnu u Chrudimi.

Na území ČR průběžně vystupují německé white power kapely. V březnu 2004 se tady představili němečtí Frontal Kraft, v červenci pak na koncertu v Olomouci zahrála skupina EisenHerz. Na již zmiňovaném koncertě v Jablonném v Podještědí v březnu 2005, organizovaném českou pobočkou *Blood and Honour*, vystoupila německá kapela Race Riot. Němečtí návštěvníci koncertu kromě této kapely ocenili především americké hudební skupiny Final War a Max Resist. Společně zahráli ještě čeští Conflict 88 a slovenská skupina Before the War. Druhý den se americké kapely přesunuly do Saska, kde se mělo konat jejich další vystoupení. Koncert byl nakonec zrušen, oficiálně kvůli překročení kapacity koncertního sálu.

O pár týdnů později si svoje vystoupení v ČR zopakovali v Hostěnicích u Brna Frontal Kraft. Mediálně známého koncertu ve Křteticích (září 2005), který byl údajně organizován *Blood and Honour Division Bohemia Combat 18* jako ISĐ Memorial, se účastnila další německá neonacistická

skupina Oidoxie, která zaujala mj. písní Rudolf Hess. Na koncertě se hajlovalo, distribuovaly se zde neonacistické materiály a skandovala rasistická hesla, přesto policie koncert nezrušila. Postup policie a ministerstva vnitra byl následně kritizován médii a nevládními organizacemi, snížením hodnoty a platu na jeden rok byli potrestáni dva policisté ve vedoucích pozicích.

Výsledkem další mezinárodní spolupráce na neonacistické hudební scéně byla akce v Dražicích v listopadu 2006. Takzvanou Hate Core Night navštívili kromě americké kapely Teardown také němečtí neonacisté ze skupin Race Riot a Path of Resistance. Proti koncertu policie nezasáhla.

Češi v SRN

Čeští neonacisté jezdí do Německa především za kvalitní hudbou německých neonacistických skupin napojených na *Blood and Honour* a rovněž na koncerty zahraničních neonacistických kapel, které se prozatím nepodařilo přilákat do ČR.

Opakovaně čeští pravicoví extrémisté navštěvují veřejnou akci organizovanou NPD »Pressefest«, kde vystupuje řada prominentních neonacistických skupin. Prokazatelně se tohoto setkání účastnili čeští neonacisté v letech 2004 a 2006. V roce 2007, kdy byl Pressefest nahrazen tzv. »Dnem Saska« (Sachsentag), se uvedené akce zúčastnila delegace osob aktivních kolem Milana Hrocha. Jedním z hlavních motivů jejich účasti bylo vystoupení amerického dívčího dua Prussian Blue. Čeští pravicoví extrémisté se účastnili i open air festivalu »Rock für Deutschland« v Geře.

Boj o ulice, Anti-antifa a kampaň Good Night Left Side

Součástí strategie neonacistického hnutí je kromě politických nenásilných veřejných aktivit (demonstrací a dalších setkání) i cílené napadání politických odpůrců a osob z řad menšin. Vnímání násilí jako legitimní cesty k uchopení moci je součástí většiny veřejných projevů českých neonacistů z *Národního odporu* a *Autonomních nacionalistů*. Vyzývání k násilí bylo součástí demonstrací na veřejných místech především v devadesátých letech (»Dnes bude pochod, zítra bude boj.«).

Strategie a kampaň Anti-antifa, která jde napříč celým neonacistickým spektrem, byla přejata z Německa, kde byly skupiny Anti-antifa založeny v roce 1992 Christianem Worchem. Kampaň samotná je reakcí pravicových extrémistů na činnost revolučních nebo militantních antifašistů (zkráceně antifa). Cílem Anti-antify je postupná fyzická likvidace jejich ideologických odpůrců, zrádců, v poslední době ale také osob jiné barvy pleti, odlišného etnického původu, náboženství, dále homosexuálů, bezdomovců atd. Součástí aktivit Anti-antifa je cílený monitoring nepřátel, shromažďování jejich adres, jmen a fotografií a následné cílené napadání. Do kampaně se neonacističtí aktivisté zapojují individuálně ze všech výše zmíněných uskupení *Národního odporu*, *Národního korporativismu* a *Autonomních nacionalistů*.

Součástí pouličního boje českých neonacistů je i kampaň Good Night Left Side (Dobrou noc, levice), přejatá taktéž od německých neonacistů. Kampaň vznikla v 90. letech jako reakce na aktivity německé hardcore scény zastřešené heslem Good Night White Pride (Dobrou noc, bílá hrdosti), které směřovaly proti stoupající toleranci vůči white power hudbě a narůstajícímu rasismu a xenofobii ve společnosti. Kampaň Good Night Left Side spočívá v distribuci nálepek, plakátů, triček, nášivek a dalších materiálů, jež mají vzbudit nenávisť vůči levicovým aktivistům a antifašistům.

Sportovní akce

Sportovní aktivity patří k dalším činnostem, kterým se čeští pravicoví extrémisté s oblibou věnují. Zpravidla nejsou součástí politické agitace (kromě akce »Sportem proti drogám, hudbou proti komunismu« – viz výše).

Především vzhledem k tradičně prosazovanému kultu těla a k deklarované potřebě umět se bránit, popř. násilím vystupovat proti »nepřízřusobivým« menšinám a politickým odpůrcům, velká část neonacistů pravidelně navštěvuje posilovny nebo se věnuje bojovým uměním (thai-box, ultimátní zápasy). Řada z nich dosahuje ve své kategorii celoevropských úspěchů. Neonacisté se připravují na boj: *„Každý zodpovědný jedinec (nacionální socialista dvojnásob) by měl být připraven na nečekané situace a schop se s nimi zodpovědně vyrovnat. Ruku v ruce s psychickou připraveností jde i připravenost fyzická a – řekněme – i militantní. Měli bychom se udržovat v kondici. Kondice samotná však nestačí. Je třeba se ozbrojovat, stejně jako i vzdělávat v oblasti přežití a boje. Dnes není problém pořídit si zbrojní průkaz a zbraň, která je sice v současné době vhodná pouze na cvičnou střelbu, nicméně, člověk nikdy neví, kdy se bude hodit při sebeobraně a ochraně svých blízkých.“*¹⁵⁴

Dovednosti získané na trénincích bojových sportů jsou následně využívány při pouličních střetech s představiteli militantní levice (tzv. »boj o ulice«, tedy z Německa přejatý koncept Kampf um die Straße).

Několikrát ročně pořádají čeští neonacisté výcvikové tábory (víkendové nebo i vícedenní), které je mají připravit k fyzickému i politickému boji. V první řadě se zde zdokonalují v bojových sportech, učí se základům přežití v přírodě a nepříznivých podmínkách a připravují se na vedení pouličního boje. Součástí této přípravy je nácvik chování na demonstracích při střetu s policií (např. součástí zimního tábora *Národních korporativců a Národního odporu* byl i výcvik přežití v prostoru zamořeném slzným plynem).

Význam výcvikových táborů pro neonacistické hnutí dále spočívá v navazování a utužování kontaktů mezi jednotlivými aktivisty, vytváření nových strategií a pořádání diskusí nad východisky a směřováním hnutí. Je pravděpodobné, že zde dochází i k zasvěcení nových členů, iniciační rituály čerpající z nacistické, pohanské nebo severské mytologie nebyly však zaznamenány jako existující či snad dokonce narůstající trend. (V druhé polovině 90. let existovalo krátkodobě v lesích v jižních Čechách rituální místo s kamny s vyrytým runovým písmem.)

Oblíbenou zábavou českých neonacistů je hraní paintballu a airsoftu, pravděpodobně proto, že během nich mohou imitovat boj se střelnou zbraní. Oba dva sporty jsou provozovány na venkovních střelnicích, které jsou dostupné široké veřejnosti a nejsou ve zvýšené míře sledovány policií jako bezpečnostně rizikové. Některé zdroje uvádějí, že airsoft a paintball je provozován i mimo uvedená hřiště, tedy zcela mimo veřejnou kontrolu.

Pravicoví extremisté mají velmi pozitivní vztah k střelným a jiným zbraním. Řada z nich disponuje plynovými pistolemi, někteří jsou držiteli zbrojního pasu. Díky příznivým legislativním podmínkám je zbraň dostupná širokému spektru osob. Přitom nejsou žádným speciálním testem zkoumány psychické dispozice žadatele o zbrojní průkaz, zejména sklony k násilí a iritabilita.

Jedním ze sportů, kterým se pravicoví extremisté také věnují, jsou seskoky padákem. Pravděpodobně kvůli jejich výhodné ceně i vstřícnějším legislativním podmínkám podnikají podobné paravýcviky na území ČR i němečtí neonacisté, aniž by přitom měli nějaké vazby na svoje české kolegy.

Kromě zvyšování fyzické zdatnosti mají neonacisté možnost vzdělávat se i teoreticky prostřednictvím publikací dostupných na jednotlivých webech. Oblíbený je zejména »Polní manuál« a »Cesta vpřed« předního představitele *Blood and Honour* Maxe Hammera. Pro praktický politický boj pak slouží jednotlivé návody zpracované pravicovými extremisty, které jsou volně dostupné na neonacistických webových stránkách (např.: »Jak se chovat u výslechu«, »Bezpečnostní manuál pro extrémní znesnadnění práce Policie ČR«, »Bezpečnostní manuál pro extrémní práci na iNETU«, »Bezpečnostní manuál pro extrémní práci s mobilním telefonem – aneb Pozor, nepřítel naslouchá« atd.).

Internet

Pravicoví extremisté a radikálové využívají stále častěji ke své komunikaci a publikování i šíření svých myšlenek téměř nekontrolovatelného veřejného prostoru, který představuje internet. Weby používají k sebe prezentaci, šíření ideologie, zveřejňování instruktážních textů, glos a fotografií. Na webových fórech pak navazují kontakty, diskutují a informují se o chystaných akcích. Vlivem internetu se komunikace mezi pravicovými extremisty zrychlila, usnadnila a podstatně zlevnila.

Weby – prezentace

Čeští pravicoví radikálové a extremisté spravují 40–50 webových stránek. Zatímco většina webů pravicových radikálů má své stránky hostovány na českých serverech, neonacisté, kteří internetový prostor užívají především k šíření rasové, náboženské a jiné nenávisti a nepokrytě se ztotožňují s ideologií nacionálního socialismu, využívají z taktických důvodů hostingu webových stránek v USA, kde jejich www prezentace nemohou být vzhledem k liberální legislativě zrušeny.

Za první samostatnou internetovou stránku, na které se prezentovali čeští neonacisté, je možné považovat web *National Socialist Education Center* (www.nsec-88.org). Podle tvůrců vznikl NSEC „*po dospění k názoru, že vzdělávání dnešních příznivců Nacionálního Socialismu a Árijců všeobecně je jeden z nejdůležitějších prvků potřebných ke konečnému vítězství naší Árijské rasy*“.¹⁵⁵ NSEC využívá internetového prostoru i propojení s americkou neonacistickou organizací NSDAP/AO (NSDAP – Ausland Organisation) Garyho Laucka, jejímž cílem je šířit ideologii nacionálního socialismu a dosáhnout jeho politického nastolení. NSEC byl primárně určen českým neonacistům, jeho první verze však vznikla v roce 1999 v angličtině a sloužila k informování zahraničních neonacistů o dění v ČR. Česká verze stránek byla zprovozněna v roce 2000, zakladatelem a hlavním administrátorem webu byla osoba vystupující pod nickem Brutus Maximus. Brutus Maximus údajně jmenoval Sedlize Dieharda/Erika Sedláčka hlavním mluvčím NSEC, v červenci 2004 Sedláček ze své funkce odstoupil a stal se aktivním na internetových stránkách *Národního odporu*. Na stránkách NSEC byly také velmi záhy publikovány knihy významné pro nacionální socialisty, mj. »Mein Kampf«, »Osvětím – fakta vs. fikce«, »White Power«, »Analýza 17. listopadu« aj. Postupně od roku 2004 začali nazi-skins publikovat na webech, které byly spojeny s činností jednotlivých neonacistických skupin (*Národní odpor, Autonomní nacionalisté, Národní korporativismus*). NSEC přestal být aktualizován v roce 2006. Svým obsahem NSEC dodnes patří mezi jedny z nejextrémnějších neonacistických www stránek, které se otevřeně hlásí k nacionálnímu socialismu, a to v rozsahu, který nemá mezi českými neonacistickými weby obdobu. Vlastním přínosem NSEC z pohledu návštěvníků těchto stránek bylo zejména šíření nacistických a neonacistických publikací a knih v českém jazyce.

Národní odpor zřídil své internetové stránky v roce 2002, ve větší míře byly pravidelně aktualizovány zejména od roku 2004, resp. 2005, kdy jsou hostovány na doméně www.odpor.org. Již z vizuálního pojetí těchto stránek je patrná inspirace sousedním Německem. Hlavními barvami *Národního odporu* jsou černá-bílá-červená alias trikolóra schwarz-weiß-rot. Obsahově jsou stránky rozděleny na aktuální informační část, která obsahuje pozvánky a reportáže z demonstrací, koncertů a dalších aktivit *Národního odporu* a spřízněných skupin, ideologickou část, ve které se organizace nepokrytě přihlašuje k ideologii nacionálního socialismu,¹⁵⁶ a historickou část, v níž jsou přetiskovány archivní články. Web *Národního odporu* obsahuje řadu odkazů na německé www stránky, včetně internetových prezentací *Nacionálních socialistů Dolní Sasko* (Nationale Sozialisten Niedersachsen, <http://naso-nds.de.vu/>), německých *Autonomních nacionalistů* (Autonome Nationalisten, <http://anm-info.net>), dalších regionálních neonacistických uskupení, a v neposlední řadě na stránky www.widerstand.info spravované Christianem Worchem.

Webová prezentace *Autonomních nacionalistů* (www.nacionaliste.com) patří v současné době mezi nejrychleji se vyvíjející a nejčastěji aktualizované stránky, prostřednictvím kterých jsou příznivci tohoto uskupení informováni o aktuálním dění. *Autonomní nacionalisté* nesporně přejali svůj ideologický koncept z Německa. Ačkoli se profilují jako čeští vlastenci navazující na historické tradice českého nacionalismu, lze konstatovat, že mají nesporně blíže k neonacismu a neofašismu než k nacionalismu, který v ČR reprezentuje především *Národní strana*.

Nejextrémnější internetové stránky však v současné době představuje web organizace *White Justice* (<http://www.whitejustice.com>), která se snaží prezentovat jako militantní poloteroristické neonacistické uskupení: „*Organizace se snaží prosadit v boji proti stoupající popularitě komunistických uskupení, útočným oddílům antifašistů a v neposlední řadě též proti neárijským multikulturním a multirasovým přistěhovalcům atd. Je naší přední snahou vymýtit z naší společnosti tyto destruktivní články. V našem případě není důležité, jakým způsobem se nevhodné aspekty žití vymýtit.*“¹⁵⁷ Webové stránky jsou přístupné pod heslem a kromě jiného obsahují i návody na to, jak si zhotovit zbraně a efektivně útočit na nepřátele. *White Justice* v současné době provozuje monitoring svých ideologických nepřátel, zaměřuje se především na mladé komunisty, anarchisty a antirasistické aktivisty (<http://www.whitejustice.com/redwatch/>), navazuje na předchozí monitoring *Národního odporu*, který se ale zaměřoval hlavně na antirasistické a anarchistické aktivisty a představitele židovské a romské komunity.

Z hlediska informační významnosti je nutné zmínit antisemitsky a revizionisticky zaměřené webové stránky *Národně vzdělávacího institutu* (www.vzdelavaci-institut.com). Ke stažení je zde řada dokumentů významných pro nacionalisty a zejména neonacisty. Stránky se zaměřují především na popírání šoa a zpochybňování legitimacy vzniku a existence státu Izrael. Ředitel *Národně vzdělávacího institutu*, vystupující pod pseudonymem ing. Pavel Fabián, rozeslal v roce 2005 na jednotlivé střední a vysoké školy publikaci »Osvětim – fakta vs. fikce«, ve které je zpochybňována existence plynových komor v osvětimském vyhlazovacím táboře.

Internetová fóra a chatroomy

Internetová fóra a chat roomy jsou významným komunikačním kanálem, který je využíván ke vzájemné komunikaci především neonacisty. Mezi nacionalisty jsou internetová fóra oblíbená v menší míře, pravděpodobně s ohledem na odlišnou strukturu sympatizantů této části ultrapravicového spektra, kteří neuvítají počítače tak často jako mladší neonacističtí aktivisté, a také vzhledem k tomu, že příznivci nacionalistických uskupení s oblibou přispívají na některé jiné tematicky zaměřené servery (www.valka.cz). Neonacisté vytvářejí webová fóra jednak v rámci vlastních internetových stránek, jednak jako součást jiných veřejných portálů. Prvním fórem navštěvovaným neonacisty byl chatroom »Národní odpor. Es kommt der Tag!« na webu www.mageo.cz. Posléze se neonacisté napojení na tyto www stránky začali scházet na stránkách fotbalových chuligánů www.hooligans.cz, především v sekci Politika. Vzhledem k tomu, že prostor těchto webů je veřejný – je tedy také navštěvovaný policií a politickými odpůrci neonacistů – stahují se neonacisté na uzavřená fóra na webových stránkách hostovaných v zahraničí (např. na českém fóru na stránkách www.combat18.org). Neonacisté i nacionalisté využívají k vzájemné komunikaci Skype i ICQ.

Narušování a cílené navštěvování přednášek

Pod pojmem narušování chápeme cílené navštěvování veřejných pietních setkání, tryzen, přednášek na téma holocaust, nacismus a neonacismus ze strany příznivců radikální a extrémní pravice. Na rozdíl od Německa je v ČR tohoto způsobu užíváno velmi zřídka, a pokud už k němu dojde, narušitelé hrají víceméně pasivní roli.

Na jaře v roce 2007 navštívili neonacisté z *Národního odporu* seminář o rasismu, xenofobii a extremismu, který se konal v rámci filmového festivalu Jeden svět, do diskuse nezasahovali, svoji účast posléze komentovali na webových stránkách. V květnu 2007 pět aktivistů *Národní strany* narušilo pietní akt v prostorách bývalého sběrného tábora v Letech u Písku, kde zahynulo téměř 300 Romů a Sintů. Obecní policie umožnila pravicovým radikálům přijít až na místo, kde pietní akt právě probíhal. Teprve když došlo k verbálním konfliktu mezi radikály a účastníky setkání, byli narušitelé policíi odvedeni mimo pietní místo.

V lednu 2008 se pak přednášky pro studenty, na které vystoupila pamětnice šoa, účastnil Pavel Sedláček a Jan Skácel. Oba aktivisté *Národní strany* do diskuse zasahovali, přerušovali ji a studentům sdělovali, že příčinou antisemitismu ve 30. letech byli sami Židé. Profesorka obchodní akademie, která umožnila Sedláčkovo a Skácelovo vystoupení, neshledala na jejich účasti na přednášce nic kontroverzního.

Oblečení

Od svého vzniku se rasističtí a později neonacističtí skinheads snaží vizuálně odlišit od zbytku populace. Fakticky tak jejich oblečení do značné míry funguje jako uniforma. Původně se rasističtí skinheads oblékali téměř totožně jako jejich apolitičtí kolegové do bombrů, maskáčů a vysokých těžkých bot a stříhali se velmi nakrátko. Oděvní značky přijímali ze zahraničí, jednalo se zejména o Lonsdale, Fred Perry, Ben Sherman, Pit Bull, Hooligan. Některé značky byly postupně neonacistickou větvi skinheads odmítány (Lonsdale, Fred Perry), nicméně jsou na veřejných akcích k vidění dodnes.

Čeští neonacisté přijali s velkým nadšením oblečení značky Thor Steinar, které začalo být velmi rychle distribuováno ve všech regionech. V létě 2004, poté, co se německý Thor Steinar dostal do problémů ohledně starého loga, v němž byla rozpoznána kombinace starogermánských run a symbolu užívaného ukrajinskými jednotkami Waffen SS, byly v obchodech v Karlových Varech, v Plzni, Praze a v Českých Budějovicích provedeny policejní razie proti distributorům této značky. Provedeným vyšetřováním s využitím znaleckého posudku nebylo shledáno porušení platného trestního zákona. Zabavené věci byly prodejci vráceny. Thor Steinar je i nadále distribuován a patří k nejoblíbenějším značkám mezi pravicovými extremisty.

V roce 2001 založili aktivisté sdružení kolem *Národního odporu* vlastní design a značku Grassel. Název značky, který v obecné češtině označuje lotra, využívá dvojitého ss, tedy otevřeně odkazuje k označení nacistických polovojenských jednotek SS (Schutzstaffel) určených k ochraně NSDAP. Oděvy Grassel nebyly podle dostupných informací distribuovány do zahraničí. Část neonacistických obchodů s oblečením odmítá značku Grassel distribuovat, patrně kvůli neshodám s majitelem ochranné známky Petrem Ondrušem. Grassel pronikl do prostředí bojových sportů.

Druhou – a zatím poslední – původní českou neonacistickou oděvní značkou je Nibelungen, jež odkazuje k severské mytologii. S ohledem na cenu oblečení si čeští neonacisté obě české značky velmi brzy oblíbili.

Prvním obchodem orientovaným na skinheadský streetwear byla pražská Černá můra, která vznikla v roce 1994. Záhy byly zakládány obchody tohoto zaměření také v dalších městech. Oděvní značky postupně pronikaly i do běžných prodejen se sportovními oděvy. Posléze začali samotní neonacisté zakládat vlastní obchody s oblečením a dalším zbožím orientovaným výlučně na poptávku pravicových extremistů. V současné době existuje v celé ČR přibližně 15 prodejen distribuujících oblečení oblíbené mezi neonacisty. Nejvýznamnějším obchodem je pražský Hate Core Shop, jehož majitel Martin Franek stál pravděpodobně za zorganizováním neonacistického koncertu v Křteticích a Dražicích. Kromě oděvů jsou v obchodě k dostání také nahrávky hatecore a white power music, některé z nahrávek lze získat pouze pod pultem.

Stejně jako jejich zahraniční kolegové vyrábějí i čeští pravicoví extremisté trička s domácím potiskem. Vlastní trika, prapory a transparenty si vytváří například *Národní odpor*, *Autonomní nacionalisté* a *Národní korporativisté*. Jejich prodejem získávají finance na podporu POW.

Zhruba od roku 2007 se čeští neonacisté začínají zejména na demonstracích odívat celí do černého. Tzv. Black block z Německa přinesli a současně jej zde i zpopularizovali čeští *Autonomní nacionalisté*. Podstatou tohoto způsobu odívání je anonymizovat osoby pohybující se na demonstracích, vyhnout se stíhání za veřejné nošení symbolů propagujících neonacismus a neofašismus a v neposlední řadě působit jednotně a vzbuzovat respekt. Nevýhodou uvedeného stylu je, že v případě pouličních střetů s levicově orientovanou *Antifašistickou akcí* může vzhledem k jejich identickému černému oblečení dojít k vzájemné záměně.¹⁵⁸ Čeští neonacisté ve shodě s ostatními západoevropskými neonacisty také postupně opouštějí vizuální koncept skinheadství.

Podpora POW

Pro vraždu odsouzený Vlastimil Pechanec je neonacisty prezentován jako oběť systému. 21. 7. 2007 se konala ve Svitavách demonstrace na jeho podporu. Foto: Tolerance a občanská společnost

rasově motivovanou vraždu a o kterém neonacisté tvrdí, že je nevinný. Pechancův případ je veřejnosti zpřístupněn prostřednictvím webových stránek, na kterých je dostupný rozbor trestního řízení, včetně údajných chyb vyšetřovatele, státní zástupkyně i soudu. Vlastimila Pechance lze podpořit zásilkami do vězení, opakovaně jsou v jeho prospěch pořádány sbírky a pravidelně také demonstrace ve Svitavách, na kterých je prezentován jako oběť justičního omylu. V zásadě je však Pechancovo jméno různými neonacistickými skupinami zneužíváno k prosazování vlastních politických záměrů.

Vzdělávací akce

Pravicoví extremisté a radikálové pořádají sebevzdělávací akce, jejichž cílem je jednak utužit vědomí vzájemné sounáležitosti, jednak představit, příp. si připomenout východiska, o něž se jednotlivé skupiny ideologicky opírají, a dále posílit historické a politické znalosti, které jsou pro ně významné.

Velkou tradici má zejména Zimní univerzita Vlastenecké fronty, která se v roce 2007/2008 pořádá již po sedmé a v rámci níž je vždy pořádáno několik přednášek. Oblíbeným tématem jsou zejména osudy osob významných pro český historický fašismus (Radola Gajda) nebo legionářskou tradici (Lev Prchala). Přednášky realizuje také *Národní korporativismus*. Ostatní ultrapravicová uskupení samostatně ideologické přednášky nepořádají, teoretická příprava je součástí sportovních či jiných volnočasových aktivit.

Zkratka POW slouží k označení tzv. Prisoners of War, neonacistických aktivistů, kteří jsou označováni za politické vězně »Systému«. V zásadě se jedná o pravicové extremisty, kteří jsou ve výkonu trestu v souvislosti se svou rasově či ideologicky motivovanou trestnou činností, ale i v souvislosti s běžnou majetkovou kriminalitou. Jak již bylo uvedeno, ve prospěch POW pořádají ultrapravicoví aktivisté řadu aktivit, podpora POW je doménou ženských neonacistických skupin. Případy jsou sledovány na webových stránkách www.pows.tk, kde jsou dostupné adresy jednotlivých vězňů, rozhovory s nimi a články popisující život těchto vězňů. Prominentním POW se v červenci 2001 stal Vlastimil Pechanec, který byl odsouzen za

Poznámky

- ¹²¹ Autonomní nacionalisté. In Autonomní nacionalismus [online]. 2006 [cit.2008-06-16]. Dostupné z <WWW: <http://stred.nacionaliste.com/view.php?navezclanku=autonomni-nacionalismus&cislocclanku=2006120005>>.
- ¹²² Tamtéž.
- ¹²³ Z projevu Zdeňka Zvoníčka, místopředsedy NK, Brno, 1. 5. 2005.
- ¹²⁴ Freya. 1994–1995, č. 1–2.
- ¹²⁵ Svaz žen. In Nová tvář svazu žen [online]. [cit.2008-06-16]. Dostupné z <WWW: <http://www.womensunion.wz.cz/>>.
- ¹²⁶ Resistance Women Unity. In O nás [online]. 2007 [cit.2008-06-16]. Dostupné z <WWW:<http://women-unity.org/O%20NAS.htm>>.
- ¹²⁷ Resistance Women Unity. In Shrnutí činnosti Resistance Women Unity pro rok 2007 [online]. 2007 [cit.2008-02-16]. Dostupné z <WWW: <http://women-unity.org/>>.
- ¹²⁸ Everhard, E., Národní odpor. In Nacionální socialismus dnes [online]. 2006 [cit.2008-01-10]. Dostupné z <WWW: <http://www.odpor.org/index.php?page=clanky&kat=&clanek=474>>.
- ¹²⁹ Viz tamtéž.
- ¹³⁰ Použití termínu »cikán« závisí na souvislosti, v které je použit. Sami Romové se jako cikáni (resp. cigáni) označují zcela běžně. V podání nacionalistických a neonacistických organizací má tento termín ovšem pejorativní nádechy.
- ¹³¹ Termínem »spanilá jízda« označuje *Národní strana* výjezdy do regionů, jejichž cílem je šířit myšlenky českého nacionalismu. Významově tento termín odkazuje do období husitství, kdy byly spanilé jízdy podnikány husity na území, která se následně snažili ideologicky ovládnout.
- ¹³² Co se týče podstaty hesla „Oi na ROI“, jde o název písně neonacistické kapely Braník, která ve svém textu útočila proti Romské občanské iniciativě (ROI) – první romské politické straně činné v ČR.
- Oi na ROI
Krást, pít, znásilnit, to je to, co dovedou
teď nejsem v bezpečí, jakmile něco provedou
co s nima dál, dál, dál.
Oi na roi oi oi na roi
Oi na roi oi oi na roi
Cigán neví snad, co znamená pracovat
zato vždycky rád, jen s prachama vekslovat
nech táhne dál, dál, dál.
Oi ...
Nechtěj skinheads být, co je tohle za lidi
nechcem je tu mít, v bílejch Čechách bude klid
nemaj nás srát, srát, srát.
- ¹³³ Ukázka z písně Tvoje cesta kapely Conflict 88, vydané na nahrávce »Power Oi!«:
- Obsadili náměstí, kavárny a bary
Každej bílej bojí se za nima ohlídnout
Teď se všichni dívíte, komu jste Čechy dali

Nenechám se v noci od cikána podříznout
Neplatí tu nájemný, na zákony kašlou
Jejich chování se pořád omlouvá
Kdy už konečně v týchle zemi chcípnu
Kdo je tady nechce, ať jde s námi do kola
Já to vím, ten svět bude čistej
stačí si jen za svým jít.
Jsem si tím víc než jistej
stačí jen rozhodit síť.
Lidi, vyjděte ze svých domů
pojdte se přidat k nám!
Už bylo dost, těch všivejch Romů
jejich mrav bude potrestán.

¹³⁴ Autonomní nacionalisté Střední Čechy. In Musíme s nimi žít!? (část.5) [online]. 2007 [cit.2008-05-10]. Dostupné z <WWW: <http://stred.nacionaliste.com/view.php?cisloclanku=2007120013>>.

¹³⁵ Ukázka z písňe Čechy Čechům kapely Braník, vydané na nahrávce Power Oi!:

Ňáká žlutá hlava, každej rudej rákoc dejchá tady s náma.
My Češi už toho máme vážně plně. Pošlem je do hajzlu, budem se mít krásně. Oi.
Mají tady pracovat, místo toho vražděj, bazén zprasili svejma nemocema.
Že je tu nechceme, to pochopí snad každej. Proč bychom tu měli bydlet s Vietnamcema.

¹³⁶ Rys, J., Národní odpor. In Bestie [online]. 2008 [cit.2008-05-10]. Dostupné z <WWW: <http://www.odpor.org/index.php?page=clanky&kat=9&clanek=743>>.

¹³⁷ Národní odpor. In Po stopách Anežky Hrůzové [online]. 2007 [cit.2008-05-10]. Dostupné z <WWW: <http://www.odpor.org/index.php?page=clanky&kat=1&clanek=737>>.

¹³⁸ Jochen, Autonomní nacionalisté Sever. In Komunismus – Co tu ještě chce? [online]. 2007 [cit.2008-05-10]. Dostupné z <WWW: <http://sever.nacionaliste.com/view.php?cisloclanku=2007050005>>.

¹³⁹ Národní odpor. In Projevy připravené k 1. máji 2007, 1. Projev [online]. 2007 [cit.2008-06-10]. Dostupné z <WWW: <http://www.odpor.org/index.php?page=clanky&kat=&clanek=613>>.

¹⁴⁰ Viz tamtéž.

¹⁴¹ Bárta, J., Projev. Dostupné z <WWW: <http://www.odpor.org/index.php?page=clanky&kat=2&clanek=791>>.

¹⁴² Národní odpor. Projev z 18. 1. 2008 v Praze. Dostupné z <WWW: <http://www.odpor.org/index.php?page=clanky&kat=2&clanek=748>>.

¹⁴³ Hammer, M. In Polní manuál [online]. [cit.2008-06-10]. Dostupné z <WWW:<http://www.nsec-88.org/knihy/Polni-manual-Hammer/3-Propaganda.html>>.

¹⁴⁴ Z proklamace před 1. 5. 2007, Národní odpor, Brno.

¹⁴⁵ Sedlis Diehard (Erik Sedláček). In Když se prase bojí řezníka .... [online]. 2005 [cit.2008-06-10]. Dostupné z <WWW <http://www.odpor.org/index.php?page=clanky&kat=&clanek=320>>.

¹⁴⁶ Dne 1. 5. 2007 organizoval Národní odpor v Brně »Pochod k tradičnímu uctění 1. máje«.

¹⁴⁷ Např. Demonstrace proti účasti České republiky na ozbrojeném konfliktu v Iráku.

¹⁴⁸ Národní korporativismus, Chomutov 2006; Národní korporativismus, Frýdek-Místek 21. 7. 2007.

¹⁴⁹ Mladí národní demokraté, Demonstrace proti válce v Iráku, 10. listopadu 2007.

¹⁵⁰ To, že čeští neonacisté využívají trikoloru schweiz-weiß-rot, bylo mj. diskutováno na německém neonacistickém fóru www.thiaziforum.de.

- ¹⁵¹ Orlík byl zpočátku vnímán jako kapela kališnických skinheads. Kališničtí skinheads čerpali své ideologické zdroje z období husitství, orientovali se pronárodně a protiněmecky, zpočátku též protineonacisticky. Na svém repertoáru měl Orlík mj. píseň Faschos. (Faschos, faschos, faschos tu nechceme ... Můžete tu klidně chlastat pivo na korbele, ale s křížem hákovým jděte do prdele.) Více viz box č. 4.
- ¹⁵² Pro Katolickou revue Daniel Landa připustil, že ukončil činnost Orlíku právě proto, že na jeho koncertech hajlovalo až 800 osob. Z tohoto hlediska lze tedy Orlík považovat za jednu z neúspěšnějších kapel mezi nazi skinheady.
- ¹⁵³ Kinderskins je termín používaný k označení velmi mladých skinheads, cca do 17 let.
- ¹⁵⁴ Krieg, H., Národní odpor. In Bud' připraven [online]. 2006 [cit.2008-05-10]. Dostupné z <WWW: <http://www.odpor.org/index.php?page=clanky&kat=9&clanek=63>>.
- ¹⁵⁵ NSEC-88. In Historie NSEC [online]. 2000 [cit.2008-05-10]. Dostupné z <WWW: <http://www.nsec-88.org/cesky.html>>.
- ¹⁵⁶ Viz například Manifest Národního odporu, dostupné na: <http://www.odpor.org/index.php?page=clanky&kat=&clanek=39>, Nacionální socialismus dnes, dostupné na: <http://www.odpor.org/index.php?page=clanky&kat=&clanek=474>, Nacionální socialismus není „dogma“, dostupné na: <http://www.odpor.org/index.php?page=clanky&kat=&clanek=566>, Proč má smysl bojovat za nacionální socialismus, dostupné na: <http://www.odpor.org/index.php?page=clanky&kat=&clanek=621> [cit.2008-05-10].
- ¹⁵⁷ White Justice. In O nás [online]. 2000 [cit.2008-05-10]. Dostupné z <WWW: http://whitejustice.com/wj/?page=clanky&sekce=tiskove_zpravy&clanek=70>.
- ¹⁵⁸ Autonomní nacionalisté Střední Čechy. Jak na to? – Black block a demonstrace – přílohy [online]. 2000 [cit.2008-05-10]. Dostupné z <WWW: <http://stred.nacionaliste.com/view.php?cislocianku=2008030004>>.

MIROSLAV BOHDÁLEK

Box č. 4 – Orlík

Hudební skupina Orlík byla založena v roce 1987 dvěma kamarády a studenty herectví Danielem Landou a Davidem Matáskem. Kapela fungovala jen do roku 1991 a v této době vyprodukovala dvě alba – v roce 1990 »Oi! (Miloš Frýba for president)« a 1991 »Demise«. Po rozpadu kapely pokračoval Daniel Landa dál ve své hudební kariéře a je do současnosti jeden z nejúspěšnějších českých hudebníků. Je také autorem muzikálů, filmařem a automobilovým závodníkem. Už ve své době byla kapela Orlík velmi populární, obě alba se dostala do popředí českých hitparád a jsou dodnes bez problémů k dostání.

Z různých stran byli Landa a Matásek obviňováni z propagace rasismu, fašismu a neonacismu. Jejich obrana je založena na tvrzení, že jejich písně byly špatně pochopeny a že oni nemohou za to, co posluchači v jejich jménu potom páchají. Jejich koncerty byly navštěvovány rasistickými skinheady a punkery a jejich texty jsou dodnes považovány za jeden z hlavních ideologických zdrojů rasistických skinheads.

Landa sám sebe označuje za patriota a v tomto duchu lze chápat i jeho současné aktivity, které i nadále vyvolávají kontroverzní reakce. Je spoluzakladatelem dnes již nefungujícího řádu *Ordo lumen templi* a čestným členem *Vlastenecké ligy*, organizace stojící na hranici pravicového radikalismu. Pro velkou část veřejnosti je Landa úspěšný hudebník a hrdý Čech, který se už distancoval od své minulosti, pro jiné byl a je rasista a »nácek«, který se nezměnil. Podle mého názoru je důležité se podívat detailněji na písně Orlíku.

Velká část z 18 písniček prvního alba »Oi!« (např. Noční kluby, Oi! Oi!, Oi!, Orlík, Skinheadskej stát) propagovala hnutí skinheads s jeho atributy – vyholenou hlavou, vysokými botami a nespoutanou konzumací alkoholu, především piva. Minimálně u čtyř skladeb se dá najít otevřený nacionalismus (Skinhead, Čech, Vozová hradba, My proti nám). Poslední dvě jmenované skladby propagují husitství a jedna skladba je otevřeně protiněmecká (Faschos). Pouze dvě písně (Bílý jezdec, Álib agil) se dají označit za rasistické.

Druhé album s názvem Demise je v tomto ohledu už jednoznačnější. »Skinheadské« písně už téměř vymizely (Boty, Dokolečka). Za to se však objevily xenofobní (Dudy, S.O.S.), rasistické (Bílá liga), násilnické (Všem, Prima večer), protikomunistické (Zdrůdy, Ty vole Láďo) a protiromské skladby (Dvojí metr). V jedné z písní (Zpráva pro tisk) se Orlík sice brání proti nařčení z rasismu a fašismu, avšak v předposlední písni alba označuje bojovníka proti apartheidu Nelsona Mandelu za teroristu.

V textech kapely Orlík je tedy jednoznačně možné najít nacionalistické až šovinistické, xenofobní a rasistické pasáže. Při záběrech z koncertů je také jasně vidět, kdo byli posluchači těchto písní. Slabou stránkou kritiky Daniela Landy je snaha označit ho za neonacistu. Landa v době Orlíku a v subtilnější podobě i minimálně na počátku své sólové kariéry nereprezentoval neonacistický, ale nacionalistický proud českého pravicově extremistického či radikálního myšlení a stál u znovuzrození jeho »husitské« větve.

Dodnes zůstal v jeho tvorbě přítomen český nacionalismus, počáteční husitství se rozšířilo o obdiv k mytickým příběhům a hrdinům (Bílá hora, Blaničtí, Slovanská bouře), což je vidět i na jeho divadelní hře a projektu.

Ukázky z textů skupiny Orlík

Bílý jezdec (Oi! – 1990)

Kolik bílejších rytířů
padlo pro tu pravdu svou
kolik lesklejších pancířů
rozdupáno většinou
tak buďte trochu šlechetní
ať tu není jako host
na tu bitvu poslední
je vás tady přece dost.
Bílý jezdec, bílá zář
bílý den a bílá tvář.

Bílá liga (Demise – 1991)

Co to bylo za ránu, kdo nám to sem z dálky spad
černý oči, černý tělo to není můj kamarád.

...

bílá liga je bílá bílá
vyčisti si boty, v nich je tvoje síla

Všem (Demise – 1991)

Zařvi si OI OI
držku mu rozbij
s takovým šmejdem nesmíš se srát

Teror (Demise – 1991)

Tak poslouchej Mandela
Takle se to nedělá
Jedna věc je skoro jistá
Ty si těžkej terorista

My proti nám (Demise – 1991)

Dýchá Rýn z hranice dým
Mistr Jan umírá se svým poselstvím

Budem bránit naši zem
Proti kříži kalichem
Bok po boku svorně jdem
Proti světu, proti všem
Píseň na rtech, v ruce zbraň

Zemi svou si hrdě braň
Musíš splatit krví daň
Lide český rychle vstaň

Daniel Landa**Dneska mě někdo (Chcíply dobrý víly – 1995)**

Tak si v pohodě kráčím temnou ulicí
vedle se perou dva rváči, ne česky mluvící.

...

Střílení je dneska v módě,
hlavně pro ty z ciziny.

Zdroj: www.elyrix.net

Formy aktivit a strategie pravicových extremistů v Sasku

27. ledna 2007 uspořádal *Spolek pro demokracii a občanskou odvahu Gröditz* v okrese Riesa-Großenhain benefiční plavání. Vítězek soutěže přispěl na místní plavecký bazén. Stejně jako v uplynulých letech se NPD přihlásila pod pseudonymem »Plavci císaře Wilhelma«. Když pořadatel účast oddílu odmítnul, reagovala NPD písemně odkazem na ústavu, zákon o shromažďování a na obecné zákony o rovném zacházení slovy: „*Jestliže nám i přesto přístup nepovolíte, budeme přinuceni si právo na vstup vynutit s pomocí policie.*“ Po právním přezkoumání byla NPD opět vykázána a soutěže se nezúčastnila. Den po sportovní události však zástupci NPD starostovi na zasedání městské rady přesto předali vítězek pro plavecký bazén v hodnotě 50 euro. Téměř zároveň se objevil leták s mottem »Sport by měl zůstat sportem«, kde NPD píše: „*Bráníme se proti tomu, aby kvůli levicovým politickým záměrům byla zmařena nepolitická benefiční akce.*“

NPD využívá stejně jako »svobodní aktivisté« různých forem aktivit a strategií, aby propagovala a pracovala na odstranění demokratického právního státu. V tomto článku jsou představeny a popsány různé strategie. Následující citát je od mládežnické organizace NPD, *Mladých národních demokratů*. „*Stěžejní úkol našeho politického boje spatřujeme v základní práci ve městech, okresech a obcích. Společným působením se tam snažíme rozšířit naše politické představy mezi širší kruhy německé mládeže, protože, aby se v budoucnosti mohly politické změny stát realitou, musí si většina mládeže uvědomit, že k současnému systému existuje alternativa.*“¹⁵⁹ Toto vyjádření ukazuje, že NPD chce aktivní práci s mládeží (a nejen s touto věkovou skupinou) ve městech a vesnicích rozšířit smýšlení namířené proti demokratickému státu a politickým stranám. Přitom se může opírat o »svobodné aktivisty«, kteří jsou ve stále větší míře politicky činní a pořádají různé akce.

Se vznikem konceptu »svobodných aktivistů« neboli »kamarádšaftů« v polovině 90. let se tyto spolky ustavily také v některých dalších regionech Saska. Uskupení jako *Skinheads Sächsische Schweiz (SSS)*, *Sturm 34z Mittweida*, *Nationaler Jugendblock Zittau e. V.* nebo *Kameradschaft Oberlausitz e. V.* byla známá i mimo Sasko. Přes pozorovatelný úbytek počtu takovýchto spolků tvoří »svobodní aktivisté« ze Saska s přibývajícím počtem svých členů třetinu všech krajně pravicových »svobodných aktivistů« v Německu: v roce 2006 to bylo 39 spolků z celkových 160. Podle Úřadu na ochranu ústavy¹⁶⁰ už »svobodní aktivisté« často nevystupují jako členové konkrétního spolku, ale jako tzv. »svobodné síly« nebo pod označeními jako »svobodný odpor« nebo »svobodní nacionalisté«.

Spolky »svobodných aktivistů« se vyznačují revolučními programy a nacionálně socialistickou ideologií. V některých regionech Saska jsou tato uskupení téměř jedinými organizacemi, které nabízejí volnočasové činnosti a práci s mládeží. Svými aktivitami – koncerty, hudebními večery, fotbalovými turnaji, demonstracemi a udržováním tradic – tak spojují touhu mladistvých po kulturních možnostech sebevyláčení s vlastními politickými obsahy.

Koncerty a hudební večery

Jak se dá využít hudby jako strategického prostředku, popisuje bývalý vydavatel pravicově extrémního hudebního časopisu »Rock Nord« Torsten Lemmer, který z neonacistického hnutí vystoupil: „*Hudbou se dají získat mladí lidé, oni se s ní totiž identifikují. A když jim pak je třicet, odsunou třeba*

hudbu stranou, ale její obsahy už ne. A proto jsme se snažili do lidí dostat obsah té hudby, aby se pak, až budou starší a stanou se rodiči, mohl tento obsah stát součástí výchovy. A takto, zadními vrátky, budeme jednoho dne běžně přijatelní, i když to nikdo nechťel."

Za tímto účelem rozdávala NPD v Sasku při volbách do zemského sněmu v roce 2004 a do spolkového sněmu v roce 2005 takzvaná »školní CD«. Zčásti se jednalo se o zhudebněný stranický program NPD. Většinou vyšlo rozdávání CD v bezprostřední blízkosti škol na prázdnou. Úspěšnější bylo jejich šíření mezi spolužáky samotnými. Přes velké množství materiálů, které k tomuto tématu poskytuje Ministerstvo školství a saské vzdělávací agentury, jich využívá jen velmi málo učitelů. V Saském Švýcarsku je nám znám případ střední školy v Königsteinu, kde učitelka hudební výchovy použila »školní CD« jako podklad pro diskusi o tomto tématu. Jeden ředitel školy nedal materiál s komentářem »nebudeme štourat do vosího hnízda« k dispozici vůbec.

Vedle těchto akcí s bezplatnými CD jsou nabízeny hudební večery a koncerty. Právě koncerty se zdají být velmi působivé. V popředí tu stojí společné zážitky: *„Často jsme byli celý den na cestě, to nám ale nevadilo, protože jsme si užívali už během cesty, i když jsme nejdřív museli jet od jednoho přestupního místa k jinému. (...) Jak si myslíš, že se cítíš, když společně se stovkami kamarádů naplno slavíš na tajném koncertě a hlasitě se zpívá: »Nabruš si nůž o chodník. Vraž ho do židovského břicha. Krev musí střikat. A my sereme na svobodu týhle židovský republiky!«“*¹⁶¹ Zemskému úřadu na ochranu ústavy bylo v roce 2006 známo 47 extrémně pravicových koncertů plánovaných v Sasku. Čtyřicet z nich se uskutečnilo.¹⁶² Průměrný počet účastníků byl přibližně 130. I přes malý pokles se počet koncertů v této oblasti pohybuje vysoko a tvoří třetinu vystoupení pořádaných v celém Německu.

Nabídka sportovního vyžití

K zážitkově orientovaným nabídkám patří také organizace různých sportovních akcí. Většinou se jedná o fotbalové turnaje nebo návštěvu různých akcí pořádaných demokratickými subjekty.¹⁶³ Ve srovnání s hudebními akcemi mají sportovní události tu výhodu, že oslovují všechny generace. Důkazem je příklad z jara 2007 z Reinhardtsdorfu-Schöny v Saském Švýcarsku. NPD je zde zastoupena dvěma členy v obecním zastupitelstvu, má aktivní místní skupinu NPD a může se zde opřít o aktivní pravicovou mládežnickou scénu. NPD plánovala fotbalový turnaj v tamním sportovním centru, ale většina obecního zastupitelstva včetně starosty nechťela dát halu k dispozici. Na základě zákona o rovném zacházení nemohli ale uskutečnění turnaje zabránit, protože halu využívaly v minulosti i ostatní politické strany. Předsednictvo NPD proti rozhodnutí obecního zastupitelstva navíc vzneslo žalobu.

Starosta si chtěl o celé akci udělat svůj obrázek. To, co viděl, bylo velmi poučné: družstvo místní pobočky NPD mělo na sobě tričko s nápisem »Fit pro říši«. Takový způsob prezentace vlastního vyznání si starosta nenechal pro sebe a po diskusi ve spolku rodáků vyloučili členy NPD z předsednictva spolku. V takzvaném »Klartextu« NPD vysvětlují svůj nápis pro místní občany takto: *„My vidíme motto »fit« zcela sportovně a »pro říši« jsme vybrali proto, že nám pojem »republika« připadá jako příliš zatížený. A protože z gramatického hlediska mluvíme o budoucnosti, není zde žádné spojení s třetí říší – k čemu také! Hledíme do budoucnosti a chceme zemi, která bude lepší než tato republika.“*¹⁶⁴ Později slyšel starosta ještě výtku od jednoho z občanů: on byl přece jediný, kdo ta trička viděl. Kdyby to nezveřejňoval, nevznikl by žádný neklid.

Ne vždy je na první pohled patrné, že se jedná o extrémně pravicový fotbalový turnaj. V minulosti probíhalo přihlašování na tyto akce také přes lidi, kteří byli vnímáni spíše v souvislosti se svou

činností ve sportovních spolcích než s extrémně pravicovými aktivitami. Tak tomu bylo například při extrémně pravicovém fotbalovém turnaji v únoru 2006 v Žitavě, kterého se zúčastnilo i družstvo z Liberce. Nahlašovatelem byl mladý muž, který byl dřív aktivním fotbalistou ve známém fotbalovém klubu Lok Zittau.

Především NPD se stále více snaží přilákat k účasti i běžná mužstva, aby mohla širšímu publiku ukázat svůj zdánlivý zájem o veřejné dobro. NPD chce provokovat a v případě odmítnutí se prezentovat jako oběť. Jejím záměrem je také demaskovat tzv. »rádobydemokraty« a jejich toleranci. To dokládá na začátku citovaný příklad z plavecké soutěže v Gröditz, do níž NPD v roce 2005 poprvé přihlásila svůj oddíl. NPD využila své účasti k vystavení vlastních transparentů na diváckých ochozech. O rok později se chtěla NPD znovu zúčastnit, což pořadatele tak znejistilo, že benefiční plavání pro rok 2006 zrušili a v roce 2007 ho přesunuli na 27. ledna, pamětní den osvobození koncentračního tábora v Osvětimi. NPD i v tento den přihlásila jeden oddíl, účast mu ale nebyla povolena. Jak už bylo zmíněno, totéž se opakovalo rovněž v lednu 2008 – z pohledu NPD opět bez úspěchu.

Vyloučení NPD ze sportovních akcí není občany a členy pořádajících sportovních klubů vždycky vnímáno dobře. Ve vesnicích a menších městech, kde se lidé mezi sebou často znají, považují NPD za méně nebezpečnou, jelikož není zakázána, nebo jsou toho názoru, že sport je nepolitický. Toto zdůvodnění se dalo také zaslechnout, když krajský sportovní svaz Riesa-Großenhain a mládežnická organizace CDU pořádaly 3. října 2007 fotbalový turnaj s mottem »Kopeme pro toleranci a demokracii«. Pod stejným jménem se přihlásilo i družstvo krajského předsednictva NPD. Ne všichni zúčastnění považovali vyloučení jejího družstva za nutné. Přesto se ale většina rozhodla pro jasné odmítnutí jeho účasti.

Udržování tradic a ochrana vlasti

Vztah ke germánství a k tradicím hraje pro extrémně pravicovou scénu a politické strany velkou roli. Pořádají se slavnosti slunovratu a germánské desetiboje. Většinou jsou to akce organizované »svobodnými aktivisty«. Ve východosaském maloměstě Seiffhennersdorf organizuje místní *Kameradschaft Oberlausitz e. V.*, jeden z nejstarších spolků »svobodných aktivistů« v Sasku, už nejméně pět let »germánský desetiboj« s hodem sekýrou a hodem kmenem stromu do dálky. V Saském Švýcarsku zvali zase tamní »svobodní aktivisté« na »polní bitvu«. Těmito zdánlivě nepolitickými akcemi oslovují mladistvé, navazují s nimi vztah a přitom je politicky ovlivňují. Ne vždy je však náš pohled na tyto aktivity sdílen, což dokládají odpovědi majitelů pozemku, na kterém se zmíněný »germánský desetiboj« konal. Na naši otázku odpověděli, že nechápou, co by mělo být na letních slavnostech špatného nebo nebezpečného: jedná se o mladé lidi, kteří se na dva dny sejdou a pak po sobě zanechají louku zase ve vzorném stavu.

Pro mladé lidi jsou společné zážitky důležité. Zpívání u táboráku, výměna myšlenek a názorů a prodej CD můžou být ale extrémně pravicově »nabité«. Následující příklad dokládá, jaké dosahy může tato strategie mít: Matka šestnáctiletého chlapce hrdě vyprávěla řediteli místní školy, jak se její syn o víkendu zúčastnil slavnosti slunovratu v Seiffhennersdorfu pořádané »svobodnými aktivisty«, a že tam směl dokonce složit přísahu věrnosti. Dříve pro něj bylo těžké naučit se něco z paměti a pak to předříkat. Tím dosáhli »svobodní aktivisté« toho, co ostatní v malých městech nedokážou: dát druhému pocit, že je potřebný. Jak složité pak je pro ředitele školy postavit se s argumenty proti hrdé matce?

Uchopením místních historických témat navazuje NPD na propojenost lidí s jejich regionem a jejich vesnicí. Ve stále komplikovanější společnosti dává lidem tato možnost identifikace jistotu. Toho využívá také NPD. Místní skupina NPD v Reinhardtsdorfu-Schöně se věnovala například vzpomínce

na takzvaný obětní dub, který padl na jaře 2007 na Zschirnsteinu: „Byl to statný strom, který pamatoval první osadníky, kteří začali mýtit hluboké lesy. Viděl drancování během 30leté války, rabující husity, jak vesničánům odváděli jejich dobytek, tisíce uprchlíků a vojáků, kteří putovali přes naši vesnici v roce 1945. Viděl, jak po celá staletí na jaře zemědělci obdělávají svá chudá a kamenitá pole, jak pučí pupeny ze sukovitých kmenů. Viděl přicházet a odcházet čeled a teď odešel i on, tiše a osamocen – tak, jako tam po celá ta léta rostl – »obětní dub« na Malém Zschirnsteinu! Už od mateřské školky jsem každý rok stál v jeho dutém kmenu a pln hluboké úcty jsem pozoroval jeho první zelené lístky. Na jaře 2007 jsem se toho nedočkal! Michael Jacobi.“¹⁶⁵

Demonstrace

»Zabezpečit budoucnost a vlast. Proti kapitalismu a globalizaci!« – tak znělo motto jedné demonstrace ve Freitalu 1. května 2006. Znovu se objevila stejná vlastenecká rétorika, tentokrát v souvislosti s »bojem o ulice«. Historické dny a aktuální příležitosti nabízejí stejně tak příležitost pro revizionistická, antikapitalistická a antiglobalizační témata.

»Proti demokratům & levicovým fašistům: Nacionální socialisté« Transparent na demonstraci 12. 1. 2008 v Lipsku. Foto: maquis

Freitalské demonstrace, která byla jednou z mnoha aktivit – ať už členů strany, nebo nezávislých pravicových extremistů, se 1. května zúčastnilo kolem 70 lidí, především mladistvých. V rámci závěrečné manifestace směřovali pozornost především k prodeji místní nemocnice a celou záležitost tematicky spojili s antikapitalistickou kampaní krajní pravice. Demonstranti se tak mohli cítit jako součást »většího celku«. Nezávislé síly, které s pravicovou NPD nechtějí mít moc co do činění, mohly cítit stejné povznesení a zaujetí pro věc jako nové mladé kádry strany. Ačkoliv se demonstrace konala na hlavní třídě, obyvatelé nevěnovali této akci

příliš pozornost. Jinak to ovšem líčí extrémisté sami – na svých webových stránkách uvádějí, jak byly letáky děkovně přijímány a jak manifestace freitalské obyvatele zajímala, takže ji sledovali až do konce.

O rok později, 1. května 2007, uspořádalo široké sdružení demokratických stran a několik místních spolků ve Freitalu akci na oslavu demokracie. Po jejím ukončení uskutečnili extrémisté pod vedením okresního předsednictva NPD spontánní demonstraci. Ty jsou v poslední době čím dál více oblíbené. Vedle této neohlášené demonstrace se v Sasku konaly ještě minimálně tři další. Přibližně 200 pravicových extremistů z Braniborska a Saska demonstrovalo neohlášeně v časově úzkém sledu v Roßweinu (okres Döbeln), Riese (okres Riesa-Großenhain) a Oschatzi (okres Torgau-Oschatz). Témata byla podobná: »Proti systému a kapitalismu: Nacionální socialismus« nebo »Nacionální socialismus je uskutečnitelný, pane sousede. Národní a socialistické akce«.

Spontánní akce v různých městech ukazují na dobrou propojenost a velkou mobilitu extremistů. Volena je tato forma, aby se zabránilo občanským protestům a zákrokům úřadů. Navíc spontánní demonstrace uspokojují touhu po dobrodružství a zážitcích či přání vyzkoušet něco nového. Míra jejich působení na veřejnost je ale na druhou stranu nepatrná, i když se pak v různých zprávách

můžete dočíst o velkém pozitivním ohlasu. Ze strany občanů a zastupitelů zaznívá vůči těmto akcím spíše nesouhlas. Ačkoliv se pravicoví extremisté při demonstracích velké pozornosti těšit nemohou, při maření různých akcí pořádaných demokracií se jim pozornosti dostává určitě.

Strategie »skákání do řeči«

Od vstupu NPD do saského zemského sněmu na podzim 2004 jsou pravicoví extremisté sebevědomější. To je v neposlední řadě viditelné v prosazování jejich strategie »skákání do řeči«. ¹⁶⁶ Vedoucími kádry, jako jsou spolkový předseda NPD Udo Voigt nebo bývalý spolkový obchodní vedoucí JN Mathias Rochow, je tato strategie popisována jako ideální metoda „*přímé konfrontace*“ ¹⁶⁷, kterou mohou být „*ti, kteří vládou, stále častěji přinuceni k diskusi, při které je možné jejich neschopnou politiku předvést národu*“ ¹⁶⁸

Uvedená taktika nabízí mimo jiné možnost uspokojit i ty části NPD, které se snaží stranu učinit běžně přijatelnou: Člověk se účastní veřejných akcí a jakožto člen povolené strany se nemusí schovávat. Tato strategie navíc vychází vstříc kamarádšaftům«, které mají rády akce.

V listopadu 2007 byl hostem ve freitalském kulturním domě autor knihy »Moderní nacisté a vzestup NPD« Toralf Staud. Před začátkem přednášky, kdy bylo na místě přítomno zatím pouze pár návštěvníků, vstoupil do sálu okresní předseda NPD, zdánlivě sám. Krátce nato přišla skupina asi dvaceti dalších extremistů pod vedením předsedy NPD ze sousedního okresu. Avšak zrovna ve chvíli, kdy přednáška začínala, informovala policie pořadatele, že dalších 25 extremistů z okruhu »svobodných sil« se snaží násilně dostat dovnitř. Pořadatel a policie tomu ale nakonec zabránili. Staud chtěl sice diskutovat rovněž s extremisty, kdyby této druhé skupině ale nebylo ve vstupu zabráněno, charakter přednášky by se změnil: v sále by dominovali pravicoví extremisté. Svým pokusem vydobýt si vstup násilně se však z účasti na ní sami diskvalifikovali. ¹⁶⁹ V průběhu přednášky, ještě před začátkem diskuse, se šesti mladistvým podařilo dostat dovnitř zadním východem. Na příkaz pořadatelů byli policií vykázáni ze sálu. To vedlo ze strany přítomných přívrženců NPD a členů k vyjádření solidarity. Situace byla ale policií uklidněna. Na začátku diskuse se přihlásil jeden člen okresního předsednictva NPD okamžitě o slovo. Aniž by se obrátil na přítomného autora s nějakou svojí otázkou ohledně knihy nebo tématu, vedl řeč přímo k ostatním posluchačům. Upozornil na to, že jsou svědky »neslýchané události«. Na protest proti této nehoráznosti, jak to nazval, opustili pak pravicoví extremisté se slovy »Pro lid a vlast« společně sál. Chtěli tím u publika dosáhnout soucitu a projevů solidarity. Zřetelný byl ovšem rozdíl ve způsobu vystupování členů NPD a aktivistů: na jedné straně straničtí funkcionáři, kteří přišli včas a působili seriózně – »civilní vystupování«, jak to nazývá Jürgen W. Gansel, člen frakce NPD v saském zemském sněmu. Na druhé straně »svobodné síly«: toužící po akci, násilně se domáhající vstupu, vyhledávající bezprostřední konfrontaci. Přesto v tomto momentu dostali podporu členů NPD. Úzkou spoluprací NPD a »svobodných aktivistů« dokládá jak tato událost, tak i parlamentní písemné interpelace k postupu policie v podobných situacích či jiný způsob praktické pomoci.

Ne vždy se podaří jasnou domluvou (pomocí antidiskriminačních pravidel, moderování akce nebo díky vhodným aktérům) této strategii zabránit. ¹⁷⁰ Na podzim 2006 uspořádala zmocněnkyně pro rovná práva města Freital diskusní večer na téma »Ženy a pravicový extremismus«. Úvodní řeč zde měla pracovnice Kulturbüro Sachsen e. V. Chvilí před začátkem přišla Gitta Schüßler, poslankyně zemského sněmu za NPD a spoluzakladatelka *Ring Nationaler Frauen*, spolu s okresním předsedou NPD Dirkem Abrahamem. Jména obou byla referentce i ostatním přítomným dobře známá a po přečtení antidiskriminačního pravidla byli na začátku programu požádáni o opuštění místnosti. Po krátké diskusi výzvu uposlechli. Další osoby, které již osazenstvu jmenovitě známy nebyly (přičemž šlo z velké

části o mladší ženy), patřily, jak se později jasně ukázalo při diskusi, také k extrémně pravicové scéně. Útočně totiž zastávaly extrémně pravicové pozice. V místnosti představovaly citelnou většinu, takže se ostatní ženy ke slovu radši nehlásily, ale spíš zaujaly roli pozorovatelek »výměny úderů« mezi pravicovými návštěvnicemi a referentkou. Přítomnost těchto aktivistek zabránila smysluplné výměně argumentů. Večer se stále snažily dominovat, přičemž do diskuse neustále vnášely témata jako trest smrti pro sexuální devianty, což je mezi německými extremisty velmi oblíbené téma. To ukazuje, jak je důležité, aby si pořadatel ujasnil cíl akce. Už předem by mělo být jasné, s kým chce vést rozhovor, co by mělo být výsledkem akce a jak jsou lidé chráněni před pravicovým násilím.

Hegemonie

To, že se pravicoví extrémisté domáhají nadvlády, je zřejmé z jejich vystupování při různých akcích, kde se snaží chopit slova, či z pokusů obsadit posty v zastupitelstvích obcí a měst. Často můžeme takové pokusy pozorovat v klubech pro mládež. Pravicově extremističtí návštěvníci přinášejí CD, prezentují se rasistickými a hanobícími urážkami a nosí příslušné oblečení. To vše s cílem vydobýt si v klubu vedoucí pozici. Také můžeme pozorovat, že se pravicově orientovaní mladiství nechávají volit do klubové rady, aby tím zastupovali svou skupinu. Pokud se proti tomu nepravcoví mladiství a pracovníci, kteří nesou za klub odpovědnost, nepostaví, může se takový klub pro mládež stát rychle útočištěm extrémně pravicových uskupení. Před takovými pokusy chrání pouze jasný řád a lidé, kteří jeho dodržování prosazují a kontrolují.

Tento způsob nárokování nadvlády je přenositelný i na veřejné prostory, kde se pohybují party, jež chtějí mít hlavní slovo a šíří strach. Například na autobusových zastávkách, v parcích či v domovních vchodech. Při tomto hraje oblečení svoji nepodcenitelnou roli. Přispívá k vytváření skupin, a tím i k demonstraci příslušnosti nebo k odlišení se od ostatních. Otřesným příkladem je smrt Alberta Adriana, který byl v noci z 10. na 11. června 2000 zbit neonacisty v dessauském městském parku kvůli svojí tmavé barvě pleti. O tři dny později zemřel v nemocnici. Někteří z pachatelů (neonacisté) se neznali, poznali se však poté, co jim ujel vlak do Wolfen a Bad Liebenwerda. Poznávacím znamením bylo typické oblečení značky Consdaple, která dostala své jméno podle toho, že obsahuje písmena NSDAP. Založena byla provozovatelem zásilkové služby Patria a funkcionářem NPD v Horním Bavorsku.

Saský funkcionář NPD Jürgen W. Gansel popsal vhodné formy chování pro funkcionáře NPD, které ale samozřejmě nejsou vždycky a všemi dodržovány: *„Mírným tónem, civilním vystupováním a tématy blízkými běžnému životu se nacionalistům mnohde podaří stát se nedílnou součástí společenského života, přičemž se síly systému budou lidu stále více odcizovat.“*¹⁷¹

Když na podzim 2006 dostali JN v Saském Švýcarsku od jednoho spřáteleného staršího muže starý mlýn, obrátili se na občany vesnice s letákem. Jako vydavatel pod ním bylo podepsáno »Zájmové sdružení Mlýn Brausenstein«. Co se jeho formy týče, leták působil seriózně a obsahově přívětivě. Byla v něm řeč o založení mlynářského muzea a zapojení občanů formou dne otevřených dveří ve mlýně. Samozřejmě se z něj nedalo vyčíst nic o extrémně pravicových hudebních večerech a školeních, které se zde měly konat. Starosta společně se zastupiteli našťásti odhalili a zveřejnili v radničních novinách i tuto »tvář« letáku. Podepsaná osoba, obchodní vedoucí JN, se totiž stal známým pár let předtím, kdy přivezl několik stejně smýšlejících mladíků k místnímu klubu mládeže, který pak přepadli.

To, jak těžké však je pro občany rozpoznat příslušníky NPD či identifikovat v textech extrémně pravicové výpovědi, ukazují dva další příklady. V Saském Švýcarsku byla před pár lety středověká

rytířská skupina říkající si Rolandslanze (Rolandovo kopí). Vystupovali také při vesnických průvodech a slavnostech. Skupina sestávala převážně z funkcionářů JN a NPD a příslušníků v té době zakázaného *Kameradschaft Skinheads Sächsische Schweiz*. Trénovali na statku místní obecní zastupitelky. Trvalo celkem dlouho, než rozpoznala, co za hosty mívá pravidelně na svém dvoře. Nějakou dobu pak zase trvalo, než se jí podařilo skupinu rozpustit. To se povedlo až teprve poté, co se o tom dozvěděl místní tisk a chtěl informaci zveřejnit. Předtím se Rolandslanze zúčastnili místních oslav k 650 letům založení obce. Další příklad: Během masopustního průvodu v roce 2007 se v jednom malém saském městě objevil vůz s figurínou amerického prezidenta George W. Bushe a sloganem »Dnes USA, zítra celý svět. USA – mezinárodní vyvražďovací centrála.« Nikoho nenapadlo, že se tento slogan často používá při extrémně pravicových demonstracích a že stejný titul má i jedno z CD neonacistické skupiny Hauptkampflinie.

Na těchto příkladech je vidět, že formy pravicového extremismu mohou být různé a pro mnohé těžko rozeznatelné. Extremisté se nebojí vstupovat do spolků nebo se účastnit slavností obcí a měst. Konečně je to i součástí jejich politické strategie – zapojit se do dění v obcích a městech, být viděn na veřejnosti a prezentovat to jako »znormálnění«. Aktivní spolupráci ve spolcích usilují o veřejnou akceptaci. Ať jde o domovský, fotbalový, turistický nebo masopustní spolek nebo dobrovolné hasiče, před extrémně pravicovými aktivitami chrání jen jasné pozice a zdůraznění hranic tolerance. Předpokladem pro to je schopnost rozeznat pravicové názory a aktivity, a především vůle chtít proti tomu něco dělat.

JOSEF SMOLÍK

Box č. 5 – Fotbaloví chuligáni

Chuligánství je v Německu a České republice známým fenoménem, který má mnoho podob. Nejčastěji to jsou násilné výtržnosti, především při fotbale, čímž je postaráno o velkou pozornost i odpovídající opatření ze strany policie, fotbalových klubů a dalších institucí. V souvislosti s tématem této publikace bychom chtěli stručně zmínit několik bodů.

Identita jednotlivce jako chuligána, který vyhledává násilné střety s ostatními skupinami nebo s policií, tady nabývá důležitějšího významu než ideologická přesvědčení, ke kterým často patří rasismus, nenávisť k cizincům nebo neonacismus. Mezi fotbalovými chuligány v Česku a Německu neexistují žádné pevné a institucionální kontakty nebo partnerství. Spíše je možné hovořit o osobních vztazích mezi jednotlivými chuligány. K velkým nedorozuměním mezi německou policií a českými chuligány dochází kvůli nošení »problematických« značek oblečení, které jsou u českých chuligánů velmi oblíbené. Typicky se jedná o značky, které hrají velkou roli také na německé extrémně pravicové scéně. Zatímco v Česku je toto oblečení považováno za neproblematické nebo slouží jen jako symbol protestu a revolty, a je tak i volně prodáváno, v Německu je označeno jako extrémně pravicové a jeho nošení je dokonce trestné. To se týká nejen značky Thor Steinar, která je v Česku oblíbená i mimo extrémně pravicovou scénu. Mezi další značky oblečení, které mohou být považovány za problematické, patří Nibelung, Eighty-Eight nebo Grassel. Právě zevnějšek mohl být i příčinou toho, proč měli čeští chuligáni při fotbalových zápasech a v neposlední řadě během Mistrovství světa 2006 problémy s německou policií.

Poznámky

- ¹⁵⁹ Junge Nationaldemokraten. [cit.2008-01-19]. Dostupné z <WWW: http://www.jn-buvo.de/index.php?Itemid=26&id=12&option=com_content&task=view>.
- ¹⁶⁰ Bundesverfassungsschutzbericht 2007, s. 48; interní statistika Kulturbüro Sachsen e. V.
- ¹⁶¹ Zpráva z koncertu od Patricka B. In: Andreas Speit, Mythos Kameradschaft. Gruppeninterne Gewalt im neonazistischen Spektrum.
- ¹⁶² Verfassungsschutzbericht 2006, s. 16.
- ¹⁶³ Srov. článek od Cakla a Kalibové.
- ¹⁶⁴ Klartext Reinhardtsdorf-Schöna, léto 2007. Klartext je občasník místní organizace NPD v obci Reinhardtsdorf-Schöna nedaleko Hřenska.
- ¹⁶⁵ Tamtéž.
- ¹⁶⁶ Srov. Wortergreifungsstrategien der ‚neuen Rechten‘. [cit.2008-01-19]. Dostupné z <WWW: <http://www.kulturbuero-sachsen.de/dokumente/8Wortergreifung.pdf>>.
- ¹⁶⁷ „Mitteldeutsche Aktionsplattform“ als konkretes Ergebnis einer Führungstagung gegründet. [cit.2006-03-23]. Dostupné z <WWW: http://www.npd.de/index.php?sek=0&pfad_id=7&cmsint_id=1&detail=340>.
- ¹⁶⁸ Voigt, Udo (2007): Der alte Ruf... [cit.2008-01-19]. Dostupné z <WWW: <http://www.npd-sachsen-anhalt.de/landesverband/1693-der-alte-ruf....pdf>>.
- ¹⁶⁹ Antidiskriminační pravidlo: Organizátoři si vyhrazují právo vyloučit z této akce osoby, které jsou členy extrémně pravicových stran a organizací, které je možné přiřadit extrémně pravicové scéně, nebo které se již dříve projeví rasisticky, nacionalisticky nebo antisemitsky.
- ¹⁷⁰ Srov. Kulturbüro Sachsen e. V. (2007): Umgang mit Rechtsextremen bei Saalveranstaltungen [online]. [cit.2008-01-19]. Dostupné z <WWW: <http://www.kulturbuero-sachsen.de/dokumente/9Umgang.pdf>>.
- ¹⁷¹ Jürgen W. Gansel. [cit.2008-01-19]. Dostupné z <WWW: http://www.npd.de/index.php?sek=0&pfad_id=9&cmsint_id=1&detail=711>.

HENDRIK LASCH

»Zakázáno? Žádný problém« – na německo-českých pohraničních tržnicích jsou pravicoví extremisté stále úspěšní

Které hudební skupiny patří k nejoblíbenějším právě u německé mládeže? Pokud bychom vzali jako měřítko nabídku na tržištích podél německo-českých hranic, získáme překvapující seznam hitů. K dostání jsou trika od Die Ärzte a Toten Hosen, Tokio Hotel a od rappera Bushido – a od dvou extrémně pravicových skupin. Trička od Böhse Onkelz a od Landser visí ve stáncích společně vedle oblečení s Madonnou a Simpsons. Milovníci rechtsrockových skupin zde najdou svoje oblíbené oblečení ve všech velikostech od S po XXL, a to vhodné do každého počasí, k dostání jsou oděvy od trik po bundy s kapucí. Ruksaky od Landser jsou v nabídce rovněž, pro dívky dokonce i v růžové barvě. Extrémně pravicoví rockeři, známí svými bojechtivými texty, mohou být sotva nadšeni.

Tržiště v malých pohraničních obcích jsou pro přívržence pravicové scény dobrou adresou. Jako hořká ironie však působí, když vietnamští obchodníci prodávají zboží pro fanoušky skupiny, která v refrénu jedné ze svých písní zpívá »Fidschi, Fidschi, gute Reise« (Šťastnou cestu, rákosníci) – text, který němečtí neonacisté skandovali také při přepadení Vietnamců. Vypadá to ale, že prodávající, kterým obsahy textů nejsou pravděpodobně vůbec známy, se pranic nestarají o to, že zvukové nahrávky skupiny Landser jsou ve Spolkové republice na seznamu zakázaných, a že skupina samotná je od roku 2005 označena jako zločinecká organizace. „Zakázané?“ ptá se obchodník s oblečením na tržišti v Hřensku, když je upozorněn na ilegální status skupiny: „*To není problém. Hodně se to prodává.*“

Na trzích v příhraničním Hřensku jsou běžně k dostání trička rechtsrockové kapely Landser. Ta byla v Německu zakázána jako zločinecká organizace a stejně tak i jejich písně. Foto: Archiv Kulturbüro Sachsen e. V.

Hojně se kupují především trika, která visí v desítkách stánků v Hřensku, jež leží dobrých 20 kilometrů jižně od Pirny v údolí Labe. Stánky najdete ve velkém počtu také v Dolní Poustevně, čtvrt hodinu chůze od náměstí města Sebnitz. Z finančního hlediska se přívržencům rechtsrockových skupin cesta vyplatí: za jedno tričko Landser, na kterém je zpodobněna ocelová helma wehrmachtu, kde chybí jen hákový kříž a je zde švabachem uveden titul alba »Deutsche Wut« z roku 1998, chce prodejce pět euro. A pokud krátce otáľíte, sníží cenu na čtyři. Trička s kapucí stojí osm euro, ruksak deset – a i tady jsou připraveni vyjít skeptickým zákazníkům vstříc: „*Drahé?*“ ptá se obchodník a dává na srozuměnou, že by nákup neměl ztroskotat na ceně: „*Prodám za sedm euro.*“

Získat CD je nepodstatně obtížnější, protože rechtsrockové desky se neprodávají veřejně. Početné stánky s německou lidovou hudbou nebo slágrý obecně z tržišť zmizely. To ale neznamená, že už

by se nedala koupit žádná hudba – a je jedno, jestli jde o Andreu Berg, Marianne a Michaela nebo o Landser. Na otázku, zda mají jejich CD, si vietnamská prodavačka v Dolní Poustevně nechá napsat na lísteček jméno skupiny a zmizí s ním do labyrintu stánků. Za chvíli přijde jedna z jejich kolegyně s kompaktním diskem. »Landser – Best« stojí pokrouceným písmem na obalu. Na zadní straně obalu, na němž je obrázek amerického tanku, který míří na pozorovatele, je uvedeno »Zigeunerfahrt« (Cikánská jízda). Za toto CD, na kterém jsou i písně s názvy jako »In den A...« (Dopr...) a »Rudolf« (myšlen je Rudolf Hess), požaduje prodávající 5 euro. Výběr je větší, dává na srozuměnou – jen musí donést bednu s cédéčky z auta.

Od roku 2001, kdy politici z česko-německé pohraniční oblasti upozornili na prodej takovéto hudby na tržištích, se tedy nic nezměnilo. Sociální demokraté z obou stran hranice poukazovali na čilý obchod. „*Zamezte tomu už v začátcích!*“ varoval pirnský člen SPD Klaus Fiedler a požadoval, aby „*cílem příslušných českých úřadů bylo zamezit prodeji a zásobování obchodníků*“. Děčínský poslanec parlamentu Vladimír Laštůvka oznámil, že na toto ožehavé téma upozornil pražské ministerstvo vnitra. V jedné tiskové zprávě se také psalo o dialogu se státním zastupitelstvím o „*nasazení tvrdšího postupu proti prodeji*“.

Když ovšem o rok později Fiedler a aktivisté pirnské *Aktion Zivilcourage* udělali namátkovou kontrolu v oblasti od Cínovce po Dolní Poustevnu, zjistili, že obchod kvete stejně jako dříve. CD sice nebyla veřejně nabízena jako předtím, avšak při poptávce zákazníka zájímavější se o cédéčko od Böhse Onkelz, Störkraft, Landser a Neue Härte byly tyto disky vyndány zpoza pultu. Překážkou nebylo ani to, že dovoz takovýchto zvukových nahrávek do Spolkové republiky je zakázán a trestně stíhán, a dokonce ani skutečnost, že kupujícím hrozí od ledna 2000 určité následky také v Česku: pokuta za nákup nacistické propagandy a za hanobení národa, rasy a přesvědčení.

Obchody ale zjevně nepoklesly, právě naopak. Od roku 2003 je podle odpovědi saského ministra vnitra Albrechta Buttola (CDU) na písemnou interpelaci Strany zelených v zemském sněmu registrován „*stálý přírůstek pokusů o dovoz zakázaných materiálů do Saska*“, přičemž se jedná jak o zvukové nahrávky, tak o oblečení. Nakolik se jejich počet zvýšil, se asi zjistit nedá: Zemský úřad pro vyšetřování, který tyto případy předal k vyšetření spolkové pohraniční strážní a policii, oznámil, že z 1907 takovýchto trestných činů zaznamenaných v Sasku v roce 2005 mělo 33 charakter „*mezinárodních propojení*“. Další rok byl tento počet přesně totožně vysoký. Podle jednoho z mluvčích se jednalo buď o propojení při prodeji zboží mezinárodní zásilkovou službou, nebo o převoz přes hranice. Přesnější statistiky prý nejsou. Rovněž Zemský úřad na ochranu ústavy na dotaz odpověděl, že „*co se týče dovozu trestného zboží, počet případů už několik let stoupá*“. Přesněji to však vyčíslit neuměli.

Jakého druhu ono zboží, které je v zahraničí nakupováno a poté převáženo přes hranice, vlastně je, dává tušit seznam, který poskytlo Spolkové ministerstvo vnitra na požadavek strany Levice ve Spolkovém sněmu. Podle něho bylo při kontrolách na hranicích v roce 2005 zajištěno šest trestných zvukových záznamů, všechny od Böhse Onkelz. V roce 2007 to byla tři rečnická CD – písničkáře Franka Rennickeho a skupin Kraftschlag a Landser. O rok dříve, v roce 2006, bylo však uváděno celkem 78 zvukových záznamů. Na seznamu jsou skupiny od Edelweiß, Endstufe přes Leitwolf, Nahkampf, Sturm 18 až po Volkszorn. Jestli bylo z druhé strany hranice převáženo a následně zabaveno také oblečení, je nejasné: „*K tomu nemáme žádné informace*," uvedlo ministerstvo.

Tato extrémně kolísající čísla ukazují, že přesný objem dováženého extremistického zboží se dá těžko zjistit. I v době, kdy byly česko-německé hranice ještě kontrolovány, bylo nebezpečí přistižení se zakázaným CD jen nepatrné. Celníci mohli dělat nanejvýš namátkové kontroly. Od zrušení kontrol v prosinci 2007 se riziko přistižení s takovým CD snížilo na absolutní minimum.

Mnohem důležitější by proto bylo zabránit jejich prodeji především na příhraničních tržnicích. Česká policie dosáhla několika úspěchů. Mluvčí Policie Ústí nad Labem uvedla, že cizinecká policie a další úřady provádějí pravidelné kontroly, přičemž za první čtvrtletí roku 2008 jich proběhlo zatím šest. Především v letech 2000–2002 byla opakovaně nalezena CD skupin Böhse Onkelz, Landser, Kraftschlag a dalších. Zvukové nahrávky byly prý zabaveny a na prodávající bylo podáno trestní oznámení. Jestli došlo i k jejich odsouzení, sděleno nebylo. Každopádně, jak uvedla mluvčí, obsah zvukových nahrávek obchodníkům zpravidla nebyl znám, a proto není možné dokázat úmysl šířit extrémně pravicový materiál.

České úřady přesto věří, že jejich tlak nese ovoce: díky pravidelným kontrolám už pravicově extremistické zboží „není téměř vůbec nabízeno“. To však nekorresponduje se zjištěním německých úřadů, které registrují rostoucí dovoz, především pak ale s tím, co je patrné z pozorování každodenní reality na tržnicích: koupit CD od Landser je všechno jiné, jen ne namáhavá práce. Trička této zakázané skupiny – ať už s potiskem »Německý hněv« či s lebkou a ozdobným nápisem »Přijdeme k vám« – jsou vystavována zcela veřejně.

Vzhledem k aktivitě obchodních kanálů s hudbou je pouze malou útěchou, že extrémně pravicová vydavatelství a obchodní struktury v Německu z hraničního obchodu neprofitují. Ke spolupráci mezi nimi a výrobci v Česku dochází pouze ve výjimečných případech a v malém rozsahu. U těch, kteří jsou na hranicích přistiženi se zakázanými CD, se podle úřadu na ochranu ústavy jedná „většinou o jednotlivce“, upozornění na větší anebo výdělečný převoz chybí. Což je však dáno hlavně tím, že jak v případě CD, tak u oblečení jde o plagiáty – jako prakticky u všeho zboží, které se prodává na pohraničních tržnicích. Sice jsou zde k dostání boty, košile a trička Gucci, Hugo Boss či Adidas, jeden jediný produkt ale není pravý. Stejně tak působí i CD skupiny Landser, které si můžete koupit v Dolní Poustevně. Obal vypadá, jako by byl vytištěn na inkoustové tiskárně a CD bez etikety je zjevně vypáleno na počítači.

Kde se trička a CD skutečně vyrábějí a jestli jsou do běžné nabídky zahrnovány z toho důvodu, že se po nich zákazníci ve stáncích často ptají, nebo protože se v Německu provádí kvalitní průzkum trhu, se nedá nikterak zjistit, protože znalosti němčiny a češtiny se u obchodníků omezují jenom na pár slov. Jdou si za svými obchody, bez velkého řečnění kolem. Proto chybí informace i k jednomu nápadnému nedostatku na tržnicích v Hřensku či Dolní Poustevně. Nabízí se tam oblečení všech oblíbených značek – od Leví s přes Pumu k Jack Wolfskin. Jedna značka, která se v Německu nosí stále častěji nejenom na extrémně pravicové scéně, se však v ráji značkových pirátů koupit nedá: Thor Steinar nenajdete na žádném stánku.

4. kapitola – Situace obětí pravicově extremistického násilí

KLÁRA KALIBOVÁ

Rasové násilí a násilí páchané pravicovými extremisty – Situace v ČR po roce 1989

Záhy po změně politického systému v roce 1989 došlo k nárůstu rasově motivovaného verbálního, ale především fyzického násilí. Odhaduje se, že většina pachatelů patřila mezi příznivce hnutí rasistických skinheads. Ozbrojeni mačetami, baseballovými páčkami, řetězy a noži terorizovali příslušníky menšin, naháněli je v ulicích, číhali na ně před ubytovny. Vznik, vývoj a perspektivy násilné kriminality mající zdroje v pravicově extremistickém hnutí shrnuje následující text, který se současně věnuje právě zejména té části rasově a ideologicky motivované kriminality, jejíž pachatele je možné označit jako pravicové extremisty a radikály. Především ve vztahu k oficiálním statistickým údajům bylo někdy velmi obtížné se vyrovnat s terminologickou otázkou problému.

Zdroje extremistického násilí

Nárůst extremistického násilí na území ČR souvisel s rozvojem rasistické a neonacistické větve hnutí skinheads. U zrodu rasistické větve hnutí stála kapela Orlík, která počátkem devadesátých let vystupovala například s písněmi *Bílá liga*, *Bílý jezdec* a *S.O.S.* Přestože byla činnost kapely ukončena již v roce 1991, patrně z obav jejích představitelů z narůstajícího násilí, které vystupování kapely provázelo, lze texty Orlíku právem považovat za základní ideologická východiska rasistických skinheads. Postupně se na území České republiky etablovaly skupiny organizovaných neonacistických skinheads. První takovou skupinou byli *Bohemia Hammerskins*, kteří se soustředili především na organizování koncertů hudebních white power kapel. V této činnosti je posléze vystřídala česká odnož mezinárodní organizace *Blood and Honour* a posléze uskupení *Národní odpor*. Koncerty neonacistických kapel jsou typické tím, že na nich dochází k propagaci nacismu, šíření rasové nenávisti a diskriminace. Také pořádání koncertů prošlo během devadesátých let svým vývojem. Na počátku byla běžná setkání, kterých se účastnilo několik set neonacistů včetně návštěvníků ze zahraničí, otevřeně se skandovaly texty vyzývající k násilí (»Juden Raus«, »Cikáni do plynu«, »Sieg heil«, »Ku-Klux-Klan«, »Zabijem, Zabijem všechny«), byla na nich distribuována CD s rasistickými texty a policie jim nečinně přihlížela. Vlivem médií a nevládních organizací, které na nečinnost a pochybení policie vytrvale upozorňovaly, došlo ke snížení počtu neonacistických koncertů i ke snížení počtu jejich návštěvníků. Koncerty se konají stále více konspirativně, organizátoři se vyhýbají otevřené propagaci fašismu nebo nacismu a policie proti nim již několikrát zakročila. Přesto představují neonacistické koncerty místo, kde dochází k šíření rasové, etnické, náboženské a jiné nenávisti, rekrutování nových příznivců a získávání peněz, které jsou dále používány k rozvoji pravicově extremistických hnutí.

Souvislost neonacistických koncertů s rasově motivovaným násilím je prokazatelná. Řada organizátorů a především osob starajících se o bezpečnost koncertů byla zadržena a odsouzena pro spáchání rasově motivovaného násilí. Organizátor neonacistických koncertů v západních Čechách Jaroslav Brož je stíhán za napadení hostů romské zábavy, Tomáš Kebza, který se podílel na pořádání koncertu ruské neonacistické kapely v srpnu 2003, byl stíhán v souvislosti s napadením skupiny Romů v Praze, a Jiří Tůma, participující na neonacistických koncertech v jižních Čechách, napadl na Jesenicku romskou rodinu s malými dětmi.

Postupně se na území České republiky etablovaly neonacistické organizace a radikální nacionalistická hnutí a politické strany. Neonacistické organizace se zaměřovaly na jedné straně na pořádání neonacistických koncertů (*Bohemia Hammerskins, Blood and Honour*) a později demonstrací (*Národní odpor*), na druhé straně stály za fyzickým napadáním příslušníků minorit či svých politických odpůrců.

K eskalaci rasově motivovaného násilí docházelo především v 90. letech 20. století. Velký podíl na tomto nárůstu měla především nečinnost policie a lhostejnost obecné veřejnosti. Rasové násilí páchané pravicovými extremisty bylo na denním pořádku. Policie většinu útoků nechávala bez postihu a jen v minimální míře zasahovala. Média postupně začala informovat pouze o těch střetech, při kterých zasahovala policie a záchranná služba. Veřejnost zůstávala lhostejná, v plné míře se tak projevil po léta skrývaný rasismus a xenofobie. Nově nabitou svobodu mnozí zaměnili za apatii a sledování vlastních zájmů.

Po sérii rasově nebo ideologicky motivovaných vražd, na kterou veřejnost reagovala založením nevládních organizací zabývajících se rasismem a pravicovým extremismem, došlo postupně k obratu také v přístupu policie a dalších orgánů činných v trestním řízení. Zhruba od roku 2004 počty rasově motivovaných trestných činů vytrvale klesají. Také informace z komunit, které jsou cílem násilí ze strany pravicových extremistů, potvrzují, že četnost útoků rasistických skinheads oproti 90. letům výrazně klesla.

Hate crimes, podpora a propagace hnutí směřujících k potlačení práv a svobod člověka a právní rámec

Pravicoví extremisté (radikální nacionalisté a neonacisté) se v zásadě dopouštějí trestné činnosti na třech úrovních:

- trestné činy motivované nenávisí (hate crimes)
- trestné činy podpory a propagace hnutí směřujících k potlačení práv a svobod člověka (včetně popírání holocaustu)
- ostatní trestné činy, tedy ty trestné činy, které nesouvisí s politickou participací jejich pachatelů

Právní rámec stíhání těchto trestných činů tvoří trestní zákon.¹⁷²

Hate crimes

Hate crimes – trestné činy z nenávisí¹⁷³ – jsou takové trestné činy, které jsou motivovány rasovou, etnickou nebo náboženskou nenávisí či záští vůči jednotlivci nebo skupině osob, pro jejich sexuální orientaci, politické přesvědčení či příslušnost k určité sociální skupině.

Platný trestní zákon (TZ) řeší kriminalitu motivovanou nenávisí prostřednictvím zakotvení skutkových podstat trestných činů násilí proti skupině obyvatel a proti jednotlivci (§§ 196 a 197a TZ), hanobení národa, etnické skupiny, rasy a přesvědčení (§198 TZ), podněcování k nenávisi vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod (§198a TZ).

Pomocí zakotvení těchto trestných činů v právním řádu jsou stíhány jednak konkrétní mezietnické a podobné konflikty mezi jednoznačně vymezeným pachatelem a jeho cílem, jednak ty trestné činy, kdy pachatel útočí na neurčitou skupinu osob.

Trestné činy z nenávisti mohou nabývat různých forem, typicky půjde o:

- fyzické násilí a vyhrožování;
- způsobení škody na majetku (vč. ničení a poškozování židovských hřbitovů, památníků a obdobných objektů);
- bezprostřední verbální násilí vůči konkrétní osobě (nadávky, vyhrožování apod.);
- výrobu a distribuci různých materiálů, jejichž prostřednictvím lze šířit nenávist (tiskoviny, ziny, texty písni, materiály zobrazující příslušníky určité skupiny urážlivým či ponižujícím způsobem);
- výrobu a provozování webových stránek s obsahem směřujícím proti některé skupině osob či šířícím rasovou, etnickou, náboženskou aj. nenávist;
- projevy na demonstracích a podobných shromážděních;
- vystupování na neonacistických koncertech a aktivní participaci na těchto akcích.

Ukázka z písně Rasový zákon české neonacistické skupiny Hlas Krve, proti jejímž členům je v současné době vedeno trestní řízení:

*Co se to děje v tý naší zemi, kde je ta síla odhodláni
Jugoši vekslujou, židi zas kradou
To není možný, drogy jsou k mání
Teď pozvednem své kruté zbraně
Vyrážíme vyčistit stát
Teď přijde den, na který čekáme
Nikdo nám nebude naši zem brát*

Z hlediska extremistických trestných činů je vhodné se zmínit o skutkové podstatě zakotvené v § 198 odst. 3 písm. b), na jejímž základě je postižitelné takové jednání, při němž se pachatel aktivně účastní činnosti skupin, organizací a sdružení, které hlásají diskriminaci, násilí a rasovou, etnickou nebo náboženskou zášť. Typicky může jít o spolupodíl na aktivitě politických stran, občanských sdružení nebo i neregistrovaných uskupení (jako je např. *Národní odpor*, *Autonomní nacionalisté* apod.), za určitých podmínek mohou být podle tohoto ustanovení stíháni také organizátoři, účinkující a účastníci neonacistických koncertů.

V dalších skutkových podstatách (trestný čin vraždy, ublížení na zdraví, poškozování cizí věci) zákon počítá s rasovým nebo jiným motivem z nenávisti jako s okolností podmiňující použití vyšší trestní sazby.

Podpora a propagace hnutí směřujících k potlačení práv a svobod člověka (§ 260–261a trestního zákona)

Zvláštní skupinou trestných činů, kterých se z velké míry dopouštějí pravíkoví extremisté, jsou trestné činy podpory a propagace hnutí směřujících k potlačení práv a svobod člověka, zakotvené v ustanovení § 260–261a. V zásadě zakotvují typově tři odlišná jednání:

- podporu či propagaci hnutí směřujících k potlačení práv a svobod člověka či hlásání zášti k různým skupinám osob;
- veřejné projevování sympatií s takovým hnutím;
- popírání, zpochybňování, schvalování nebo snahu ospravedlnit nacistické nebo komunistické genocidium nebo jiné zločiny nacistů nebo komunistů proti lidskosti.

Původně byla, jako důsledek nacistického násilí během II. světové války, kriminalizována především podpora a propagace fašismu nebo jiného podobného hnutí. Kategoricky formulovat trestněprávní imperativ zakazující jednání ve prospěch fašistického nebo podobného hnutí pomohl zakotvit Norimberský tribunál, který fašismus/nacismus, resp. jeho prominenty uznal vinnými ze spáchání válečných zločinů a organizace NSDAP, Gestapo, SS a SD prohlásil za zločinecké. Po roce 1989 byla tato ustanovení několikrát významně novelizována, což bylo motivováno především snahami o to, aby se česká společnost vyrovnala se svou komunistickou minulostí a postavila komunismus a nacismus na roveň.

Skutková podstata se ustálila v té podobě, že je možné kriminalizovat každé jednání spočívající v podpoře či propagaci hnutí směřujícího k potlačení práv a svobod člověka. Přitom se nemusí jednat o explicitně nacistické nebo neonacistické (popř. komunistické) hnutí, ale i takové hnutí, jehož cílem je potlačovat práva a svobody jiných osob, tedy postupovat v rozporu s demokratickými hodnotami právního státu.

V ČR tak (oproti Německu) nedochází k dělení organizací na zakázané a povolené. Při konkrétním trestním stíhání bude vždy kladena otázka znalci, zda lze hnutí, v jehož prospěch jednání pachatele směřovalo, klasifikovat jako takové, které prokazatelně směřuje k potlačení práv a svobod člověka nebo hlásá národnostní, rasovou, náboženskou či třídní zášť nebo zášť vůči jiné skupině osob.

Zajímavá je i otázka, zda hnutí, v jehož prospěch pachatel jedná, musí v daném okamžiku existovat či nikoliv. Nejvyšší soud sice dovozuje,¹⁷⁴ že lze podporovat či propagovat pouze existující hnutí, nicméně v různých směrech s tímto názorem nelze souhlasit, a to zejména v otázce podpory již zaniklých organizací a proudů, jejichž prokazatelným cílem bylo potlačovat lidská práva a svobody.

Podpora může být realizována mnohými způsoby. Zprvée půjde o přímou finanční podporu hnutí, realizovanou např. poukazováním financí na účet, pořádáním sbírky, darováním hotovosti apod. Nepřímou finanční podporou je například placení vstupného na koncertech hudební extremistické scény, které jsou obvykle pořádány ve prospěch některé organizace, již lze považovat za hnutí směřující k potlačení některých práv a svobod. Za pořádání koncertů a distribuci materiálů, která probíhala na koncertech v západních Čechách, byl stíhán a odsouzen k 4letému trestu¹⁷⁵ odnětí svobody Jaroslav Brož, vůdčí osobnost plzeňské pobočky *Blood and Honour*. V souvislosti s pořádáním jiných neonacistických vystoupení bylo v rámci tzv. kauzy Patriot stíháno 9 osob. Pravomocně odsouzen byl Martin Franek.¹⁷⁶

Propagováním hnutí se rozumí oslavování a vyzdvihování hnutí, jeho ideologie nebo jeho představitelů, šíření informací o tomto hnutí, to vše s cílem získat další příznivce nebo rozšířit jeho vliv. K propagaci může dojít předně přímo pořádáním demonstrací, koncertů nebo jiných veřejných aktivit ve prospěch určitého hnutí, publikováním textů v tištěné nebo elektronické podobě nebo skrytě, např. prostřednictvím symbolů nebo zástupných znaků, či prostřednictvím literárního nebo audiovizuálního díla.

Cílem propagace je ovlivnit smýšlení dalších osob ve prospěch předmětného hnutí. Právě v tomto znaku se propagace liší od pouhého vyjadřování sympatií s hnutím, jehož trestnost je zakotvena v ustanovení § 261 TZ. Skutkovou podstatu tohoto trestného činu by osoba mohla naplnit již samotnou účastí na demonstracích a koncertech, nošením zástupných symbolů, verbálním vyjadřováním, publikací různých textů, aktivní účastí v internetových chatroomech atp.

Trestnost tzv. osvětimské lži čili popírání nacistického genocidia byla do trestního zákona zavedena v roce 2000, a to jako reakce na úsilí mnohých neonacistů zpochybnit holocaust.

Např. přední český neonacista, zemský vedoucí *Národní aliance* Vladimír Skoupý, pronesl při shromáždění *Vlastenecké fronty* dne 28. 10. 1999 ke shromážděnému davu: „*Již jsem to na veřejných místech prohlásil a znovu opakuji, odmítám věřit báchorkám o holocaustu, žádných šest milionů neexistovalo, neexistovaly ani žádné plynové komory, neexistovalo žádné vyhlazování židů, neexistovalo žádné vyhlazování cikánů, a i kdyby to náhodou byla pravda, i kdyby nějaký holocaust existoval, říkám jediné, copak má český člověk, skutečný hrdina, navíc legionář, menší hodnotu než nějaký Izák nebo Lakatos?*“ Stihán však byl pouze za podněcování k nenávisti vůči některé skupině osob.

Ustanovení § 261a přiblížilo českou trestněprávní úpravu pojetí běžnému ve většině evropských zemích, které tzv. osvětimskou lež, jak je popírání holocaustu také někdy nazýváno, považuje za tak závažné jednání, že mu přiznává trestněprávní sankci. Pouze v České republice je dané ustanovení explicitně rozšířeno i na období komunistické totality.

Ostatní trestné činy

Pravicovní extremisté se mohou dopouštět i běžné kriminality, řada z nich spáchala v minulosti nějakou majetkovou trestnou činnost, včetně loupežných přepadení. Tyto trestné činy nesouvisejí s angažováním pachatelů v některém pravicově extremistickém hnutí či skupině.

Policejní statistiky

Trestná činnost s extremistickým podtextem – včetně fyzického násilí – je na úrovni policie systematicky evidována až od roku 1995.¹⁷⁷ Častými pachateli byli především rasističtí skinheads, jejichž trestná činnost je sledována v rámci skupiny případů, které jsou označeny jako případy s extremistickým podtextem.¹⁷⁸ Z policejních statistik vyplývá, že v roce 1990 bylo zaznamenáno 17 případů s extremistickým podtextem, v roce 1993 jich bylo již 51, v roce 1997 bylo na území České republiky zaznamenáno 273 skutků, u kterých byl policií evidován extremistický podtext, v roce 2002 to pak bylo 544 takovýchto činů.¹⁷⁹ Na první pohled by se mohlo zdát, že extremisticky motivovaná trestná činnost, včetně rasově motivovaného násilí, postupně stoupá. Skutečnost je však taková, že v devadesátých letech policie rasově motivované trestné činy zřídka kdy řešila jako rasově motivované, do statistik se tedy jako takové vůbec nedostaly. Poškození se z různých důvodů báli se svým napadením obrátit na policii a celková objasněnost těchto trestných činů byla velmi nízká. Současné vysoké počty odhalených trestných činů s extremistickým podtextem souvisejí s tím, že policie začala rasově a extremisticky motivované skutky intenzivněji šetřit a vykazuje tak větší objasněnost. K policejním statistikám je potřeba přistupovat s vědomím vysoké latence násilné trestné činnosti spáchané pravicovými extremisty. Tato latence pramení především z neochoty poškozených oznamovat rasově motivované násilí nebo násilí páchané pravicovými extremisty odpovědným orgánům. Poškození se obávají msty ze strany pachatelů, v jiných případech zase nedůvěřují orgánům činným v trestním řízení.

Pachatelé

Pachateli extremistické trestné činnosti a trestné činnosti motivované nenávistí jsou jednak osoby bez vztahu k jakékoli extremistické skupině, jednak členové a příznivci extremistických a radikalistických hnutí. Prakticky poslední poznatky charakterizující pachatele mezinárodních konfliktů přináší výzkum Institutu pro kriminologii a sociální prevenci,¹⁸⁰ který zachycuje období 1997–2001. Je třeba upozornit na určitou metodickou problematičnost tohoto výzkumu, kterému jako zdroj dat posloužily pravidelné Zprávy ministerstva vnitra o stavu extremismu na území ČR a také soudní protokoly. Příslušnost pachatelů k některé extremistické skupině tak tvůrci výzkumu přímo nezkoumali, ale přejímali data z policejních a soudních protokolů. Je přitom pravidlem, že pacha-

Bývalý mluvčí *Národního odporu* Petr Kalinovský, poté co byl odzbrojen účastníky antifašistické demonstrace, protože na ně vystřelil z plynové pistole (10. 11. 2007, Praha). Foto: Tolerance a občanská společnost

Podle citovaného výzkumu se extremistického a rasově motivovaného násilí dopouští oproti obecnému předpokladu pouze 20 % příznivců hnutí nazi skinheads, přičemž převažují osoby mladší věkové kategorie. Podíl nazi skinheads mezi pachateli rasového násilí se snižuje (v roce 1997 jedna třetina pachatelů, v roce 2001 pak 16 %). Jsou-li pachateli rasističtí skinheads, používají ve zvýšené míře (až 77,6 %) fyzické násilí a vykřikují nacistická hesla (24 %).

K obecné charakteristice pachatelů lze dále podotknout, že mezi nimi převažují osoby s maximálním dosaženým základním vzděláním (47,3 %) nebo osoby vyučené (40 %). Někteří z pachatelů stále ještě studují, předpokládá se u nich zvýšení kvalifikace. Výzkum lze v tomto bodě vyložit rovněž tím způsobem, že pachatelé s vyšším vzděláním stojí v pozadí a jsou schopni se trestnímu stíhání vyhnout. Nejvíce následně obžalovaných pachatelů (38,2 %) bylo v době spáchání trestného činu s rasovým motivem nezaměstnaných, následovali žáci a studenti (21,8 %).

Aktuální čísla ze statistiky Nejvyššího státního zastupitelství hovoří následovně: V roce 2006 bylo zahájeno trestní stíhání proti 221 pachatelům (97 pro některý z trestných činů podpory a propagace hnutí směřujících k potlačení práv a svobod člověka, 197 pro některý z hate crimes). Tyto údaje představují oproti roku 2005 pokles o 73 stíhaných osob. Pouze u trestného činu podpory a propagace hnutí směřujících k potlačení práv a svobod člověka podle § 261, tedy toho trestného činu, který postihuje vyjadřování sympatií s nějakým extremistickým hnutím, došlo k mírnému nárůstu stíhaných osob (o 6,8 %). Celkově pak rasově a extremisticky motivovaná kriminalita nepředstavuje

ani 0,5 % trestné činnosti.

Vývoj rasově a extremisticky motivované kriminality srovnaj ve vlevo uvedené tabulce, přetištěné z Informace o problematice extremismu na území České republiky v roce 2006.¹⁸¹

§	1990	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
§196 odst. 2	85	76	85	80	41	61	71	41	45	29	59
§ 198	62	46	69	85	111	86	105	71	101	63	63
§198 a	11	11	15	19	11	16	19	11	13	14	23
198 b	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
§219 odst. 2g	6	2	3	1	0	1	0	0	0	0	0
§221 odst. 2b	20	19	25	7	11	5	6	14	9	7	14
§222 odst. 2b	4	10	10	4	5	7	4	7	5	11	10
§235 odst. 2f	0	5	0	3	1	3	2	1	4	1	0
§ 236	5	1	2	0	1	1	1	0	0	0	0
§ 238 a	25	30	25	0	1	1	0	1	0	0	0
§257 odst. 2b	82	51	82	38	11	6	14	4	4	0	0
§ 259	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
§ 260	33	20	32	70	53	88	95	77	50	35	34
§ 261	50	62	104	107	95	174	123	123	87	73	122

Přehled extremistických trestných činů, u nichž byl veden útok na národ, národnost nebo rasu či pro příslušnost k nim anebo hlasitím národumstní nebo rasové zášti - celkový napaď v letech 1990 - 2006 podle skutkových podstat (dle Evidenční statistického systému kriminality Policejního prezidia ČR - ZSSEK)

Oběti rasově motivovaného násilí a násilí spáchaného pravicovými extremisty

Etnicita či jiná příslušnost obětí trestné činnosti spáchané pravicovými extremisty se v českých policejních a soudních statistikách nesleduje vzhledem k tomu, že by toto sledování odporovalo základnímu principu nediskriminace, jenž je zakotven v Listině základních práv a svobod. Z poznatků nevládních organizací, které se dlouhodobě věnují problematice pravicově extremistických hnutí, ale také na základě analýzy projevů pravicových extremistů a radikálů na internetu a na veřejných shromážděních vyplývá, že nejzranitelnějšími skupinami obyvatel jsou s ohledem na extremisty produkované fyzické násilí Romové, cizinci jiné barvy pleti, skuteční nebo domnělí političtí odpůrci pravicových extremistů a v poslední době i lidé bez přístřeší. Verbální útoky a útoky na majetek byly zaznamenány také proti židovské komunitě.

Romové, kterých žije na území ČR přibližně 200 tisíc, představují nejrizikovější skupinu z hlediska rasového násilí a rasové diskriminace. Nenávisť a předsudky vůči Romům jsou posilovány nezvládnutou integrační politikou, která se projevuje sociální exkluzí. Řešení »romské otázky« tematizovala v polovině 90. let politická strana *Sdružení pro republiku – Republikánská strana Československa*, v současné době především *Národní strana, Dělnická strana*, ale také předseda parlamentní strany KDU-ČSL Jiří Čunek. Fyzickému násilí ze strany neonacistických skinheads byli vystaveni především v 90. letech. Četné útoky, nedostatečná činnost policie při jejich vyšetřování i nízké tresty pro odsouzené vedly k mohutné emigrační vlně romské populace do Kanady a Velké Británie. Mnozí Romové získali politický azyl právě z toho důvodu, že česká společnost nebyla schopna ochránit jejich bezpečnost před rasově motivovaným násilím.

Další skupinu ohroženou etnickým násilím představují vietnamští občané, kteří po roce 1989 začali do ČR zvýšeně migrovat za účelem podnikání. Podle údajů Policie ČR, ale i dle vietnamské komunity samotné byly především v 90. letech rasistickými skinheads opakovaně napadány vietnamské ubytovny a tržiště, Vietnamci se obávali pohybovat na veřejnosti jinak nežli ve skupinkách. Vzhledem k uzavřenosti vietnamské komunity je vysoce pravděpodobné, že řada napadení nebyla vůbec oznámena policii. V poslední době označuje vietnamskou, a stejně tak i čínskou komunitu jako zdroj ekonomické kriminality a korupce rovněž neonacistická organizace *Národní odpor, Autonomní nacionalisté* a některé white power kapely. Je možné, že pokud budou Vietnamci, kteří prostřednictvím svých tržišť a obchodů představují významnou podnikatelskou sílu, označeni jako osoby, které škodí českým živnostníkům, násilí vůči jednotlivým představitelům vietnamského etnika poroste.

Stejně tak se terčem rasového a etnického násilí mohou stát i cizinci jiné barvy pleti, kteří pobývají v České republice, například také proto, že si je útočníci spletou s Romy. Zatím poslední známý případ se odehrál na podzim roku 2007, kdy byl ve Zlíně zmlácen student ze Srí Lanky.

V roce 2006 bylo Policií ČR zaznamenáno 14 antisemitismem motivovaných trestných činů (oproti 23 trestným činům v roce 2005). Útoky byly především verbálního charakteru. Dále byly vedeny vůči židovskému majetku, včetně hanobení židovských hřbitovů. Fyzický útok na příslušníka židovské komunity nebyl zaznamenán. Významným trendem, který může posléze vyústit v závažnější jednání, je nárůst verbálních antisemitských útoků realizovaných prostřednictvím neonacistických webových stránek a nárůst demonstrací namířených proti židovské komunitě. V listopadu roku 2007 byla českými neonacisty zorganizována demonstrace pražským židovským městem provokativně v den výročí tzv. Křišťálové noci, kdy do Prahy přicestovalo několik set neonacistů z celé Evropy, včetně delegace NPD. Popírání holocaustu či jiných zločinů proti lidskosti spáchaných nacisty není v České republice až tak časté. Zatím nejvýznamnější revizionista (a ideolog) českého původu Roman »Elmar« Skružný zemřel v roce 2003, čímž se vyhnul nástupu trestu odnětí svobody v délce trvání 3 let za trestný čin podpory a propagace hnutí směřujících k potlačení práv a svobod člověka.

Jsou to především nacionalistické subjekty (*Národní strana, Vlastenecká fronta*), které stále častěji označují za ohrožení české veřejnosti a bezpečnosti islám a muslimy, a jsou tak hlavním zdrojem islamofobie v ČR. Muslimská komunita na území ČR čítá pouze 11 tisíc členů, kteří se veřejně významnějším způsobem neprofilují a nejsou zdrojem napětí mezi majoritou a minoritou. V roce 2006 byly Policií ČR evidovány 3 trestné činy s antiislámským podtextem.

Cílem útoků mnohých pravicových extremistů jsou levicovní aktivisté, anarchisté a příznivci SHARP skinheads. V některých případech jsou potyčky vzájemné, popř. jsou vyprovokovány příznivci levice. Útoky ze strany pravicových extremistů jsou vedeny zpravidla v přesile a v nočních hodinách. Opakovaně dochází k napadání koncertů příznivců punku, popř. ska. Hlavními útočníky jsou v těchto případech neonacisté, kteří se hlásí k militantní úderce pod hlavičkou Anti-antifa.

Smrt jako důsledek pravicového extremismu

Od roku 1989 došlo na území České republiky k 27 úmrtím souvisejícím s pravicovým extremismem. Některých se pravicovní extremisté účastnili přímo jako pachatelé trestného činu vraždy, některé způsobili nepřímo a ve 4 případech se stali oběťmi konfliktu, který předtím sami vyvolali. Motivem vražd byla většinou rasová nebo ideologická nenávisť, ne všechna úmrtí byla však jako taková vyšetřována. Jedna z vražd byla loupežná, nicméně je zde zahrnuta také, protože byla spáchána pravicovými extremisty. Výše uvedené číslo představuje počet zemřelých evidovaných nevládními organizacemi¹⁸² a nemusí být vzhledem k okolnostem vyšetřování úplné.

Většina osob, které zemřely v důsledku aktivit pravicových extremistů, byli Romové (15 osob), tři zavraždění byli cizí státní příslušníci s jinou barvou pleti, dva muži byli zabiti, protože se hlásili k hnutí punk, dvě z obětí nepatřily k žádné minoritě.

První obětí etnické nenávisť byl občan Turecka zavražděný rasistickými skinheads a příznivci punks. V červenci 1990 ho napadla skupina 23 útočnicků a řetězy a páčkami jej ubila k smrti, pravděpodobně proto, že si ho spletli s Romem. Po prvním útoku pak v řadě následovaly brutální útoky na příslušníky minorit a na představitele alternativní mládeže. Třídenní pogrom na rodinu romských usedlíků nepřežil Emil Bendík, šestiletého romského chlapce uskrtil a doslova mu střepem rozpáral břicho nazi skinhead Petr Krnáč, Tibor Danihel byl zahrán do řeky, kde se utopil, v Hrádku nad Nisou do jednadvacetiletého Roma vyprázdnil zásobník legálně držené pistole skinhead Robert Strobach, sedmnáctiletý anarchista Zdeněk Čepela byl pobodán do krku a na následky zranění zemřel, Tibor Berki zemřel na krvácení do mozku jakožto následku opakovaných úderů baseballovou páčkou, soudánský student Hassan Abdelradi podlehl dvěma bodnými ranami, Rom Ota Absolón byl ubodán v červenci 2001...

Lhostejnost policie při šetření rasově motivovaných trestných činů páchaných pravicovými extremisty byla v 90. letech příčinou toho, že se napadení začali samostatně bránit. Oběťmi se stávali i sami útočníci. V sebeobraně byl zabit útočící sedmnáctiletý skin Aleš Martinů, Daniel Hejdánek podlehl střelnému zranění, když společně s 20 dalšími rasistickými skinheady útočil na dům, jež obývali Romové, pravicový extremist Miloš Reho zemřel ve rvačce, kterou vyvolal s romskou minoritou...

Poslední obětí roku 2007 se stal Jan Tót, který byl upálen čtyřmi nazi skinheady aktivními na demonstraci *Národních korporativců*. Vražda nebyla šetřena jako rasově motivovaná, Jan Tót totiž zneužíval drogy a pachatelé se hájili tím, že jej chtěli pouze potrestat za to, že je narkoman a že se jim hnusí. Ačkoli byli pachatelé známi svými projevy rasismu a navzdory tomu, že měli již dříve konflikty s jiným Romy, soud konstatoval, že se o rasově motivovanou vraždu nejednalo, protože

se nepodařilo prokázat, že pachatel útočil na poškozeného právě z tohoto důvodu. Pro trestný čin vraždy byl odsouzen pouze jeden z útočníků, ostatní, kteří se však prokazatelně na činu podíleli a pachateli pomáhali, byli odsouzeni pro trestný čin výtržnictví.

Reakce veřejnosti na rasově motivované násilí – vznik občanských iniciativ a antiracistických organizací

Významnou roli v boji proti rasově motivovanému násilí hrály občanské iniciativy i jednotlivci (Jakub Polák, Markus Pape). Proti násilí a ideologii neonacistů začíná již v roce 1991 vystupovat především anarchistické hnutí a tzv. alternativní mládež, která se v důsledku toho sama stává terčem násilí ze strany pravicových extremistů.

V září roku 1993 byl kopnutím zezadu do hlavy zavražděn devatenáctiletý punker Filip Venclík. Zbytečná mladíková smrt iniciovala vznik *Hnutí občanské solidarity a tolerance* (HOST), jež se v následujících letech zaměřilo na sledování rasismu a xenofobie v České republice. Hnutí vytvořilo rozsáhlou databázi rasově motivovaných útoků, které nebyly poškozenými nahlášený na policii a statisticky tedy neexistovaly, výsledná čísla se od policejních statistik významně lišila. Díky této metodě byla policie nucena změnit svůj postoj vůči rasově motivovanému násilí a začít detailně šetřit motiv každého násilného trestného činu mezi příslušníky dvou etnik. Práce HOSTU a navazujícího sdružení *Tolerance a občanská společnost* se projevila posléze. Policie začala k šetření násilí motivovaného nenávistí k některé skupině osob přistupovat aktivněji, společnost přestala tolerovat projevy rasové a ideologicky motivovaného násilí v jeho nejtvrděší podobě.

Změna atmosféry v celé společnosti je v současnosti zřejmá. Pravicoví extremisté jsou vytlačeni na její okraj, neonacistické koncerty jsou veřejně odsuzovány, rasově motivovaných útoků proti fyzické integritě osob bylo v roce 2006 zaznamenáno pouze 15, tedy nejméně od roku 1990. Zájmy osob různého rasového, etnického, kulturního a sociálního původu hájí mnohá občanská sdružení. Stát vytváří integrační programy, policie disponuje styčnými důstojníky pro národnostní menšiny.

Stále však zřetelně chybí organizace (instituce), která by se věnovala obětem rasově motivovaného násilí a násilí páchaného pravicovými extremisty a zajistila poškozeným právní a psychologickou pomoc. Na podporu této úzké skupiny poškozených nejsou státem vyhrazeny žádné finanční zdroje, a jsou tak odkázáni na pomoc obecných občanských poraden, které nedisponují specializovaným poradenstvím, jež oběti rasového násilí vyžadují.

K projevům rasového násilí a diskriminace a k trestné činnosti pravicových extremistů přesto neustále dochází. Česká republika je na tom relativně dobře – v porovnání s ostatními středoevropskými státy, které mají pravicové extremisty zastoupeny i v parlamentu. Ono relativně může však pro jednotlivé oběti rasově motivovaného násilí znamenat hodně bolestivé příslovce.

Poznámky

- ¹⁷² Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů.
- ¹⁷³ Nejedná se o legislativní termín aplikovaný v českém právu.
- ¹⁷⁴ Stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu, sp. zn. Tpjn 302/2005.
- ¹⁷⁵ Jednalo se o souhrnný trest také za předešlou trestnou činnost.
- ¹⁷⁶ Zpráva o problematice extremismu na území České republiky v roce 2002, s. 54. Informace o problematice extremismu na území České republiky v roce 2003, s. 18. [cit.2008-01-02]. Dostupné z <WWW: <http://www.mv.cz/dokument/index.html#extrem>>.
- ¹⁷⁷ Zpráva o postupu státních orgánů při postihu trestných činů motivovaných rasismem a xenofobií (1997). [cit.2008-01-02]. Dostupné z <WWW: <http://www.mv.cz/extremis/zprava/zprava.html#trestna>>.
- ¹⁷⁸ Ve skupině extremistických trestných činů jsou zahrnuty i trestné činy levicových extremistů a radikálů, což činí jisté výkladové potíže.
- ¹⁷⁹ Zprávy a Informace o problematice extremismu. [cit.2008-01-02]. Dostupné z <WWW: <http://www.mv.cz/dokument/index.html#extrem>>.
- ¹⁸⁰ ŠTĚCHOVÁ, M., et al. Interetnické konflikty: jejich příčiny z pohledu teorie a empirických sond.
- ¹⁸¹ Informace o problematice extremismu na území České republiky v roce 2006. [cit.2008-01-02]. Dostupné z <WWW: <http://www.mv.cz/dokument/2007/extrem06.pdf>>.
- ¹⁸² Zejména *Hnutím občanské solidarity a tolerance, Dokumentačním střediskem pro lidská práva a Toleranci a občanskou společností*.

Případová studie. Interview s Markem Polákem ml.

Mark Polák, tehdy osmnáctiletý student obchodní akademie, byl v noci 26. října roku 2002 v Praze na Palmovce napaden skupinou čtyř násilníků. V důsledku kopanců těžkou obuví, ran pěstí a trhání vazem utrpěl řadu poranění na těle, tržnou ránu na hlavě a otřes mozku, což vedlo k dlouhodobým bolestem a potížím. Obvodní soud pro Prahu 8 vynesl v hlavním líčení 15. srpna 2003 rozsudek ve věci čtyř obžalovaných mladíků. Jakubu Melničákovi, Robertu Boušemu, Filipu Kousalovi a Tomáši Ovsennému byly vyměřeny podmíněné tresty, nejvyšší přitom Melničákovi, který v době činu již dosáhl plnoletosti. Ten u hlavního líčení řekl: „*Udělal jsem to, protože jsem rasistou.*“

Obžalovaní byli shledáni vinnými ve všech bodech obžaloby a odsouzeni za trestný čin pokusu o těžké ublížení na zdraví s rasovým motivem (§ 222 odst. 1, 2 písm. b) trestního zákona) v jednočinném souběhu s trestným činem výtržnictví (§ 202 odst. 1 trestního zákona). Při rozhodování o trestu přihlížel Obvodní soud pro Prahu 8 ke skutečnosti, že tři obžalovaní jsou mladiství, jeden je blízký věku mladistvých a že nebyli dosud trestáni, a vyměřil jim podmíněné tresty odnětí svobody na dolní hranici s dohledem probační a mediační služby ČR. Tři z odsouzených nevyužili svého práva na odvolání – v jejich případě tedy rozsudek nabyl právní moc. Soud rovněž uznal nárok poškozeného Marka Poláka na náhradu škody z titulu bolestného ve výši 12 720 Kč. Dva z odsouzených dosud ovšem svou podílnou částku i přes písemnou upomínku neuhradili. Třetí požádal o možnost postupného splácení z důvodu, že není výdělečně činný, a zaslal první splátku ve výši 200 Kč.

Na základě pravomocného rozsudku advokát David Strupek podal jménem Marka Poláka žalobu na ochranu osobnosti. Městský soud v Praze jí v květnu 2005 vyhověl a nařídil, aby se každý žalovaný žalobci omluvil a zaplatil náhradu nemajetkové újmy ve výši 25 000 Kč. Tři ze žalovaných (kromě Jakuba Melničáka) se proti rozsudku řádně odvolali.

Dne 9. října 2007 proběhlo odvolací řízení u Vrchního soudu v Praze. K soudu dorazili pouze dva z útočníků – Robert Bouše a Tomáš Ovsenný. Filip Kousal byl zastupován advokátem Janem Skáčelem. Čtvrtý pachatel Jakub Melničák nezládl poslat odvolání s patřičnými náležitostmi v řádném termínu. Kousalův obhájce požadoval u soudu snížení náhrady z pětadvaceti na patnáct tisíc korun. Argumentoval tím, že jeho mandant je ve složité finanční situaci, protože kvůli trestnímu záznamu těžko shání práci. Omluvu pak odmítal s odvoláním na články 7 a 10 Listiny základních práv a svobod. Soud u všech obžalovaných odvolání zamítl. Proti verdiktu mohli podat do dvou měsíců dovolání u městského soudu, avšak jen ze závažných právních důvodů.

Rozhovor s Markem Polákem ml.

Jak došlo k napadení? Jaký to byl pocit?

Stalo se to, tuším, v roce 2002, stál jsem na zastávce Palmovka okolo půlnoci, když jsem se otočil a stáli tam čtyři skinheadi, oblečení v bombrech, kanadách a spartanských šálách. Řekli mi: Zbijeme tě, dneska chcípneš. Dal jsem se na útěk. Oni mne pronásledovali. Jak jsem utíkal, stále jsem se otáčel, jestli jsou ještě za mnou, pak jsem je už neviděl a chtěl jít nejkratší cestou k mé babičce. Jeden běžel nějakou zkratkou, já jsem zase utíkal, on mne doběhl a začal mě mlátit. Nebyl oblečený jako skinhead, spíš jako rocker. Měl delší vlasy, koženou bundu a jiné kalhoty.

Nadával mně do černé držky, mlátil mi hlavou o beton, sedl mi na rameno, abych se nemohl hýbat. Ptal se mě, jestli má zavolat ty ostatní, já jsem řekl: Nech toho. Volal jsem o pomoc, nikdo nikde nebyl. Nakonec přiběhli i ostatní, jeden na mně seděl, ostatní mě mlátili, kopali do mne, no hrozné, jeden mi kopl kanadou přímo do obličeje. To už jsem omdlával, ale ještě jsem viděl, jak kolem pomalu projíždělo policejní auto a měl jsem pocit, že už jeli pryč. Oni řekli: Pozor, to jsou policajti. A dali se na útěk. Pak je ale chytli.

Ke mně přišli dva lidé, holka a kluk, jeden myslím dokonce zavolal sanitku, pak přijela sanitka a odvezli mě do nemocnice. Když se mě ptali, co se stalo, vůbec nic jsem nevěděl. V nemocnici jsem byl asi týden. Pak mne vzali rodiče domů.

Měl jsem pocit, že mě chtějí zabít. A taky to řekli. Proto jsem pak měl u soudu za to, že tresty jsou nízké. Měli by být tvrdě potrestáni.

Jak začalo vyšetřování ze strany policie?

Policisté, kteří je chytli, řekli u soudu, že už cestou na stanici jim ti skinheadi řekli: Proč to děláte? Vy nejste na naší straně? Přece to byl cikán! Sami se k tomu hned přiznali a také řekli, že cikány prostě nemají rádi. Před soudem to ale zase popřeli a tvrdili, že ti policajti jim to vkládali do úst.

Jak ses cítil u trestního soudu?

U prvního soudu to bylo špatné. Vypadalo to tak, jako kdybych já ublížil jim. Státní zástupkyně mně kladla takové otázky, jako kdybych byl obviněn já. Pak řekla, že vypovídám teatrálně. Je pravda, že ve mně byly emoce, když jsem viděl ty skinheady, kterým to bylo jedno, kteří dokonce byli hrdí na to, že mě zmlátili. Na tom soudu jsem měl právníčku z Ligy lidských práv, ale ona ani nesměla mluvit. Mohla jen říct, že chceme nějaké odškodnění. Měl jsem pocit, že oni byli vítězové a já poražený. Nikdo se nechtěl omluvit.

Nakonec dostali všichni podmínku a mně museli jenom zaplatit za poškozenou bundu a telefon. Bylo to směšné, asi tak 13 tisíc korun. Podle mne mě chtěli zabít a to mi také řekli. To byl jejich plán. Soud je ale odsoudil jen pro ublížení na zdraví.

Asi půl roku po tom soudu mi řekl spolužák ze školy, že jeden z těch odsouzených mi vzkazuje, že se mi pomstí. K ničemu našťěstí nedošlo. Ale měl jsem strach vyjít na ulici.

Tím to skončilo?

Ne, někdo mě seznámil s panem Strupkem, který mne pak u občanskoprávního soudu zastupoval. Ten byl výborný a přesvědčivý. Na tom soudu ale soudkyně jenom četla výpovědi a já měl pocit, že se s tím nic neděje. Nebrali to vážně. Prostě nechtěli. Jako kdyby ta soudkyně řekla: Máme tady další případ, odklepeme to.

Soud pak rozhodl, že ti skinheadi mají zaplatit 100 tisíc korun, tedy každý čtvrtinu z toho. Tím to skončilo. Také se mi nelíbilo, že těm skinheadům řekli: Buď to zaplatíte přes bankovní účet, anebo složenkou. No a tím se samozřejmě dozvěděli o mé adrese – mohli přijít a znovu mě napadnout. Což se našťěstí nestalo.

Oni se odvolali a pak zase dlouho nic. Čekal jsem snad další tři roky a loni se konečně konal odvolací soud a tam ta soudkyně byla dobrá. Brala to vážně a dokonce řekla těm skinheadům, že udělali něco proti lidskosti.

A platí odškodnění?

Dva se na to úplně vykašlali, neomluvili se a neplatí. Ostatní dva se omluvili a platí. Nevím, co se s tím dá dělat. Ale už jsem napsal advokátovi, aby s tím něco udělal. Nedávno přišli nějakí kluci na stanoviště mého táty – táta je taxikář –, ale zrovna tam nebyl, tak mluvili s těmi vyhazovači a řekli, že mne znovu zmlátí, když nedám pokoj.

Kdy jsi byl napaden poprvé?

To už bylo v základní škole. Když jedu v tramvaji a nastupují nějakí skinheadi, kteří začínají provokovat, my pak nic neříkáme a oni si myslí, že jsme třeba Italové nebo Američani. S tou diskriminací to ale začalo už dříve. Když jsem chodil do základní školy, ostatní děti se na mne dívaly jako na cikána, na někoho, který je určitě míň, ten určitě není tak chytrý, jako jsme my, ten musí něco dokázat. Také mě chtěli dát to zvláštní školy, říkali, že se mi to bude víc líbit. Ale protože mám rodiče, kteří za mne bojovali, tak mě tam nedali. Třeba jsem dostal trojku anebo čtyřku a ti učitelé na nás řvali. Já jsem tehdy nebyl jediný Rom ve třídě – vůči nám si dovolili víc než k těm ostatním. Byli na nás drzejší. Pak jsem šel na jinou základní školu a tam to bylo lepší.

Co se od doby tvého napadení změnilo v tvém životě?

Poté, co mne napadli, tak se v České republice necítím bezpečně – vůbec. Jsem nedůvěřivý vůči lidem, nevěřím jim. Mám z nich strach, a to nemusí být skinhead, to může být obyčejný chlap, bojím se, že by mně někdo mohl ublížit jen kvůli tomu, že jsem Rom.

Jaký to má následek?

Nerad chodím do společnosti, ve které jsou většinou Neromové. Třeba občas jdu s přítelkyní do diskotéky, do které Romové moc nechodí – abych řekl pravdu, tam mám strach.

A jak se cítíš mezi Romy?

Tam se cítím jako mezi svými. Jsem sebevědomější. Víím, že se tam nikdo nekouká jinak jenom kvůli tomu, že jsem Rom. Nemusím nic nikomu dokazovat.

Jak se cítíš dnes ve škole?

Tam je to multikulturní, tam jsou Američani, Asiati, tam to je v pohodě. Ale pozor, je tam i dost Čechů. Víím však, že tam určitě k fyzickému útoku nedojde. Ale jeden Čech tam měl určité narážky na Romy a já jako Rom je pak musel obhajovat. Řekl jsem mu: Ano, máš pravdu, je to špatné, ale zkus se na to podívat z jiného hlediska. A ten Čech mi řekl: Promiň, já jsem nevěděl, že jsou Romové, jako jsi ty.

Co děláš, aby se to neopakovalo?

Učím se sebeobranu a jsem více v klidu. Nejsem už tak impulsivní. Dříve jsem byl drzejší, také jsem se chtěl prát. Dneska už to беру v klidu, když vidím nějaké skinheady, tak se nerozčiluji hned, jenom je pozoruji.

Co bys dnes poradil někomu, kdo byl také napaden?

Stalo se to kamarádovi. Řekl jsem mu: Hele, Roberte, jdi na policii. A on: Proč? Pro mě nic neudělají. Proč by je měl zajímat nějaký cikán. A já mu říkám: Ty musíš, protože to je jejich práce. Ty musíš být tvrdý! Ty musíš znát svoje práva, ty musíš znát svoje povinnosti, ty musíš vědět, co máš dělat.

Co vlastně děláš dnes?

Chodím na Anglo-American College, studuji politiku a sociální věci. Teď dělám bakaláře a pak chci udělat i magistra. Určitě chci odjet do Ameriky. Tam se teprve rozhodnu.

A co tě baví?

Mě baví psát. Možná bych někdy chtěl napsat nějakou knihu. Zjistil jsem, že se mi lépe píše, než abych mluvil do mikrofону. Takže spíše budu psát.

O čem bude ta první kniha?

Možná o mém životě. Protože já jsem jeden z té nové generace. Takový ten, který žije de facto v ghettu, ale pomalu se z toho dostává. Protože já mám na výběr: buď být venku na ulici, kouřit trávu a dělat blbosti, anebo se věnovat studiím. Chtěl bych popsat tu svoji cestu a kdo mně v tom pomohl. Možná to pomůže i dalším.

Oběti pravicově extremistického násilí v Sasku. Situace z pohledu poraden AMAL e. V. a RAA Sachsen e. V.

SANDER SCHULZE

»Změnit musíme klima«

Uběhlo už 20 let od revoluce, jejímž následkem došlo i v Sasku k vlně rasistického násilí. Ještě v 90. letech se věřilo, že se u násilníků jedná o ty, kteří se s revolucí nevyrovnali, a že tento fenomén časem zmizí. Opak se ale stal pravdou. Od pogromu v Hoyerswerdě v roce 1991 až po štvanci na Indy v Müggeln v roce 2007 nemine v Sasku téměř jediný týden bez rasistického násilí. Násilí v posledních letech dokonce přibýlo, jak vyplývá ze statistik poradenských míst pro oběti násilí. To, že od roku 2001 existují taková místa pro osoby postižené pravicovým násilím, je výsledkem změny vnímání tohoto fenoménu.

Pro devadesátá léta byla příznačná výhradní koncentrace na pravicově extremistické násilníky. To se projevilo ve zlehčování trestných činů a v popření jejich politické motivace. Vedle toho se vyčerpaly státní nástroje proti pravicovému extremismu v takzvané akceptující sociální práci s mladistvými a represivních opatřeních ve formě zákonů trestního práva a zákazů pravicově extremistických stran. Oběti se většinou ztratily z dohledu. Podpory se jim dostalo jen zřídka, a to od dobrovolníků.

Po vraždě Alberta Adriana v Dessau vyhlásila spolková vláda v roce 2000 »vzpouru slušných«. Přínejmenším na spolkové úrovni – v Sasku to trvalo o několik let déle – došlo k rozpoznání rozsahu pravicově extremistického násilí a také skutečnosti, že má svou živnou půdu ve středu společnosti a že samo od sebe nezmizí. Výsledkem tohoto poznání jsou poradny pro oběti pravicově extremistického násilí v nových spolkových zemích a v Berlíně, které byly podpořeny jako modelové projekty. V Sasku se těmito projekty dosud zabývaly dvě organizace – RAA Sachsen e. V. a AMAL e. V. Obě dvě byly od roku 2005 podporovány prostředky Svobodného státu Sasko. Charakteristika poradenských míst vyplývá z potřeb cílové skupiny. Bezplatné poradenství, zaměřené na pomoc postiženým, probíhá přímo na místě, nezávisle na oznámení na policii. Zahrnuje podporu při všech problémech, které s útokem souvisejí; postižení mohou využít profesionální podpory při zvládnání následků činu.

Toto poradenství je velice potřebné, protože v Sasku funguje ustálená a vnitřně diferencovaná extrémně pravicová scéna. NPD a »svobodní aktivisté« mají sice rozdílnou klientelu, přesto ale jsou spolu často úzce spojeni. Jednají ve smyslu strategie NPD: boj o hlavy, boj o ulice, boj o parlamenty. Především boj o ulice zahrnuje také násilí proti jinak smýšlejícím, jinak vypadajícím a jinak milujícím. Už dávno se v Sasku zformovalo přízvušné extrémně pravicové prostředí, jehož příslušníci až děsivě často prokazují své militantní přesvědčení ve smyslu výše jmenované strategie.

Tím trpí zvláště dvě skupiny obětí. První skupinou jsou lidé, jejichž napadení je motivováno rasisticky. Ve druhé skupině se jedná o lidi, kteří pocházejí z alternativního prostředí nebo jsou svými extrémně pravicovými trýzniteli k takovému prostředí přiřazováni. Saské poradny pro oběti napočítaly v roce 2007 celkem 306 extrémně pravicově motivovaných útoků, při nichž bylo přímo postiženo 402 osob. Vzhledem k uplynulým rokům (2006: 208 útoků; 2005: 168 útoků) musíme bohužel mluvit o kontinuálním a silném nárůstu extrémně pravicového násilí.

Samozřejmě je nutné při posuzování počtu případů brát v úvahu také to, že tyto poradny jednají stále více profesionálně a díky intenzivní spolupráci s dalšími partnery má k poradenství přístup více postižených. Přesto představují zveřejněná čísla pouze část reality a určitý trend. Stejně jako v jiných oblastech kriminality se musí i zde vycházet z vysokého počtu oficiálně nezjištěných údajů, protože se mnoho postižených neobrátilo ani na policii, ani na poradnu. Důvody pro to jsou různé: strach z odvety, stud, špatné zkušenosti s úřady činnými v trestním řízení. Ovšem každý čin, který není stíhán, posiluje pachatele v jejich motivaci a jednání. Strach (potenciálních) obětí dává pachatelům a jejich okolí moc. Cítí se povzbuzeni a neoblíbené skupiny lidí pomaloučku vytlačují ze společnosti. To je totiž cílem extrémně pravicových násilníků: získat nadvládu, aby mohli svou nenávisťnou představu světa začít uplatňovat v praxi.

U devadesáti procent útoků se jedná o ublížení na zdraví. Pachatelé útočí většinou spontánně a téměř vždy na veřejných místech. Tak vznikají pro potenciální skupiny obětí místa, kterým se vyhýbají. Alternativní mladiství vědí často velmi přesně, kterým akcím a které diskotéce je lepší se vyhnout, aby se nevystavili zdraví nebo dokonce životu nebezpečné situaci. Také každý člověk v Sasku s tmavou barvou pleti může referovat o situacích, ve kterých byl vystaven rasistické diskriminaci. Často zůstanou taková ponížení pod hranicí fyzického násilí, ale mají dopad na vnímání a kvalitu života postiženého. Pro lidi s nejistým statutem pobytu je situace po napadení ještě problematičtější. Nemají téměř žádné finanční prostředky k napravení následků činu, neboť jejich každodenní život není nijak zajištěn a často se musejí obávat nuceného vyhoštění.

Na extrémně pravicové násilí se v posledních letech poukazuje ve zvýšené míře; zprostředkovat pohled postižených osob v médiích je snazší než dříve. Justice problém pojmenovává častěji než v 90. letech a uznává politickou dimenzi pravicového násilí. Mnoho iniciativ dostává od Svobodného státu finanční podporu, protože se angažují proti pravicovému extremismu, rasismu a antisemitismu. To vše zjednodušuje práci poradenských míst pro oběti.

Pravicové násilí se stalo v Sasku normální, projevy solidarity s postiženými bohužel ne. Pozitivní prognózu v současné době bohužel dát nemůžeme. Společnost musí vidět, že každý takový čin posiluje na jedné straně extremisty a na druhé straně za sebou zanechává postižené, kteří často potřebují dlouhou dobu na to, aby hrůzyplné momenty pokoření zpracovali. Musí se změnit klima, ve kterém k těmto násilným činům dochází. Poradny¹⁸³ stojí se svou pomocí nablízku.

Modelový případ

J. je vyučený kuchař, momentálně v pracovní neschopnosti. Pětatřicetiletý manžel a pětinasobný otec trpí stavy úzkosti, a to především mezi cizími muži na ulici. J. se vyhýbá pobytu mimo svůj byt. Je více vznětlivý, ostražitý a neklidný. Podle diagnózy psychologa je příčinou jeho stavu násilný čin, kterému byl vystaven před sedmi měsíci. J., který žije už dvanáct let v Německu, se stal obětí extrémně pravicevého násilného činu v Drážďanech.

Když jel jednou večer společně se svým známým tramvají, nadávala mu skupina opilých cestujících: »Štěnice! Cizinci ven!« Tímto vystrašen, chtěl J. opustit tramvaj. U východu ho chytili dva mladí muži ze sedmičlenné skupiny. Bili ho pěstmi do obličeje a horní části těla. O hlavu mu roztříštili láhev od piva, další na něj hodili. Oběť utrpěla krevní podlitiny a řezné rány na nose a dalších částech obličeje, z nichž některé bylo nutno šít. Tento extrémně pravicevý násilný čin byl už druhý, který tento muž v Sasku zažil. Před osmi lety byl přepaden v malém městě poblíž Drážďan.

Extrémně pravicevé násilí v Sasku – situace

Zkušenost J. – stát se obětí pravicevého násilí – sdílí mnoho dalších lidí v Sasku: Svobodný stát Sasko vykazuje už roky nejvyšší počet extrémně pravicevých násilných činů v nových spolkových zemích a Berlíně.¹⁸⁴ Za rok 2006 byly poradenským místům známy průměrně čtyři extrémně pravicevé činy za týden. V roce 2007 stoupl počet na šest za týden. Vystavení jsou těmto útokům především lidé, kteří na první pohled nejsou extrémně pravicevě orientovaní; další přepadení jsou rasisticky motivována. Homosexuálové a transsexuálové, lidé s postižením a lidé sociálně znevýhodnění tvoří další skupinu. U devadesáti procent deliktů se jedná o ublížení na zdraví. K přepadením dochází nejčastěji spontánně a téměř vždy na veřejných místech. Je nutné vycházet z vysokého počtu oficiálně nezjištěných údajů. Počty zahrnují výhradně rasisticky a extrémně pravicevě motivované násilné činy; případy diskriminace a verbálních urážek nejsou zahrnuty.

Po napadení pravicevým extremistou: perspektiva postiženého

Na základě popsaného případu chceme ukázat, v jaké situaci se lidé po extrémně pravicevém přepadení nacházejí a jaké kroky je z pohledu poraden nutno podniknout.

Organizátorská práce v extrémní situaci

Postižení jsou po násilných činech většinou v šoku. Trvání, intenzita a závažnost zkušenosti s násilím se individuálně velmi liší. Pokud symptomy jako zvýšená nervozita, velký strach nebo otupělost opět nezmizí, může dojít k trvalým psychickým poruchám. To závisí na různých faktorech. Vedle traumatických a biografických vlivů mají velký význam také sociální faktory.

Z vyobrazeného příkladu drážďanského přepadení je patrné, že J. má kvůli násilné zkušenosti dlouhodobé psychické potíže. Neustále se vracející vzpomínky na čin a s tím spojený strach ho velmi omezují v jeho způsobu života. Byt téměř neopouští. Jeho děti mohou vycházet pouze do školy nebo školky. Práce v gastronomii se vzdal, v neposlední řadě kvůli strachu z nočních návratů z práce domů. Strach z dalších

přepadení dominuje všednímu dni celé rodiny. Žije, kromě nejnutnějších aktivit mimo byt, izolovaně od okolního světa. V této zátěžové situaci musel J. podstoupit mnoho lékařských ošetření, výpovědi u policie a další. Musely být také shromážděny informace ohledně pojištění a složité právní situace.

Nabídka poradenských projektů

Cílem poraden je postiženému rychle nabídnout pomoc. O přepadení J. se poradna dozvěděla z místního tisku. Přes státní zastupitelství a příslušnou ředitelku policie bylo možné mu zprostředkovat informace o poradně, kterou J. okamžitě vyhledal. Většina níže načrtnutých poradenských procesů trvala několika měsíců až let.

Poradenství, zprostředkování informací a doprovod v právních souvislostech

Prvním krokem poraden je často zprostředkování právních informací. Postiženému vysvětlí souvislosti mezi policií a státním zastupitelstvím, konkrétní průběh trestního řízení a jeho práva. J. byl informován, že při podání trestního oznámení u policie může být doprovázen blízkou osobou a že mu může být na jeho přání dán k dispozici tlumočnick. J. si přál, aby na něm spáchaný násilný čin byl trestně stíhán. V odpovídajícím trestním návrhu napsal policejní úředník do kolonky trestný čin / událost: »§ 185 trestního zákona – urážka«. Vezmeme-li v této souvislosti v úvahu na začátku vyličený průběh trestného činu, bylo třeba prověřit, zda nepřicházejí v úvahu i další trestné činy, např. (těžké) ublížení na zdraví. V této záležitosti jsme J. zprostředkovali kontakt na jednu právničku. Odpovídající pomoc s financováním byla předem projednána. Díky právnímu zastoupení měl J. možnost informovat se o policejním postupu vyšetřování. Potom bylo připraveno soudní jednání, během něhož se zvažovaly různé možnosti. Pro oběti ublížení na zdraví je možné připojit se jako vedlejší žalobce. To představuje pro poškozené možnost soudní jednání spoluutvářet a situaci osvětlit z vlastního pohledu.

Praktická podpora postiženého v běžném životě

V poradenských rozhovorech jde vedle detailních právních otázek také o témata zkušenosti s násilím a diskriminací, které oběti zažily. Ve společných rozhovorech s J. a jeho ženou vykristalizovala potřeba terapeutické pomoci. Nejčastějším problémem poškozených je strach z pomsty ze strany obviněných. Omluvný dopis od jednoho obžalovaného, který J. dostal krátce před zahájením soudního procesu, ho velmi znejistil. Strach a chybějící podpora ze strany společenského prostředí vedly často k úvahám o změně bydliště. Pracovníci poradny pomáhají při rozhodování, při zvažování všech možností a v nejistých případech motivují k přestěhování. Přitom pomáhají s hledáním bytu, kontaktují příslušné úřady a odkazují také na možnosti finanční podpory.

Finanční podpora a náhrada

V popsané situaci pana J. finanční podpora samotná starosti a problémy nevyřešila. Přesto byla naléhavě nutná, a tím nepochybně přispěla k uklidnění situace. Poradny disponují fondem pro oběti extrémně pravicového násilí. Okamžitá pomoc v podobě menších částek je proto možná. Navíc může být navázán kontakt s dalšími organizacemi jako je nadace Amadeu-Antonio-Stiftung (s fondem Cura pro postižené extrémně pravicovým násilím) nebo s organizací Weißer Ring. J. se rozhodl podat žádost o odškodné u Spolkového úřadu pro justici. Žádosti bylo vyhověno.

Kritéria pro konstruktivní jednání s osobami postiženými pravicovým násilím

Představením jednoho případu není možné ukázat všechny skutečnosti, se kterými se poškození musí vypořádat. Proto zmiňujeme další problémy, které se v poradenské praxi často vyskytují, a kritéria konstruktivní práce s postiženými osobami.

Projev solidarity a podpora sociálního prostředí

Různí lidé, kteří zažili extrémně pravicové násilí, sdílejí společnou zkušenost: přepadení z důvodu přiřazení ke společenské skupině, která je pachateli odmítána. Zkušenost s tím, že je jakožto (potenciální) cíl útoku vnímán jako reprezentant určité skupiny, člověka senzibilizuje vzhledem k chování společnosti. Při vyrovnání se s rasistickým a extrémně pravicovým útokem hraje tedy pro každého postiženého sociální prostředí důležitou roli.

Rodině J. se nedostalo žádné podpory ze strany jejich okolí. Taková situace je z pohledu poraden typická pro většinu postižených. Pokud se na pravicové násilí reaguje, často se tak děje formou veřejných diskusí. Mluví se přitom o chování pachatelů a ve středu pozornosti stojí otázka motivace činu. Situace postiženého se tak odsouvá do pozadí. Často dochází k pokusům o svalení viny na oběť s cílem, aby obec či město, kde se případ stal, nebyly vystaveny negativnímu zájmu veřejnosti. Dokonce u případů těžkého ublížení na zdraví se často najdou důvody pro ospravedlnění. Míra zranění bývá relativizována.

Pro konstruktivní práci je bezpodmínečně nutný přímý projev solidarity s napadeným. Ze vzorového případu je zřejmé, že diskriminace a násilí může vést k zásadní ztrátě důvěry v sociální okolí, k dezorientaci. Pokud oběti dostanou praktickou podporu, pocit účasti a pomoc získat odvalu, mohou se s danou situací lépe vyrovnat a pocit vyčlenění se zmírní. Možný dojem, že okolí toleruje činy pravicových extremistů, nevznikne, pokud sousedé, kolegové v práci a odpovědné osoby nabídnou (potenciálnímu) postiženému podporu.

Průběh policejních zásahů

Ačkoliv mnoho policejních zásahů probíhá dobře, nepovedené akce vedou často k dalšímu zklamání. Postižení extrémně pravicovým násilím referovali, že po tom, co byla policie k nouzové situaci přivolána, dorazila na místo činu mnohem později a případ bagatelizovala nebo odmítla podání trestního oznámení. V důsledku toho se postižení cítí být vydáni útočníkům napospas, aniž by mohli očekávat ochranu nebo spravedlnost. Vzniká tím distancovaný vztah k policii a justici, což vysvětluje mimo jiné časté nepodání trestního oznámení. Přitom musíme upozornit, že policie podléhá jasnému poslání danému zákonem. Neměla by tedy jednat na základě libovůle či subjektivních rozhodnutí. Především rozhodnutí týkající se trestní relevance nejsou v rukou policie, ale v odpovědnosti státního zastupitelství.

Dostatečný policejní evidenční systém

Různé přístupové bariéry vedou k tomu, že postižení vyhledají poradny většinou pozdě nebo vůbec ne. V zásadě můžeme ale vycházet z toho, že postižení poradenství potřebují. V případě J. byla pomoc díky spolupráci s policií umožněna bez komplikací. To se ale bohužel nestává vždy.

Pokud je po trestném činu podáno oznámení, mohou poradny při hledání poškozených spolupracovat s policií. Ze samotných policejních zpráv se ale nedá zjistit, zda šlo o čin s extrémně pravicovým nebo rasistickým pozadím. Často se stává, že informace o možnosti využití poradenství nejsou poškozeným předány. Příčinou jsou pravidelné neshody v interpretaci a zařazení trestného činu mezi policií a postiženým či poradnou.

Od roku 2001 se používá nový policejní evidenční systém – »Politicky motivovaná kriminalita«. Čin je podle něj považován za politicky motivovaný, *„když lze podle okolností činu nebo postoje pachatele usoudit, že se pachatel zaměřil na osobu kvůli jejímu politickému mínění, národnosti nebo národní příslušnosti, rase,¹⁸⁵ barvě pleti, náboženství, ideologii, původu, sexuální orientaci, postižení nebo*

vnějšímu vzezření, resp. jejímu společenskému postavení“¹⁸⁶ Tato definice pravicově motivovaných činů se zcela zásadně shoduje s jejich chápáním ze strany poraden. Přesto se od sebe zařazení extrémně pravicových násilných činů výrazně liší.

Poradny za příčinu považují fakt, že se při zařazování vychází z pachatele. Tím pádem nejsou násilné činy uznány jako pravicově extremistické, ale jsou považovány za běžnou kriminalitu. Subjektivní vnímání postiženého se zpravidla nezohledňuje. Aby byla situace postiženého brána vážně, je podle našeho mínění nezbytně nutné zeptat se oběti na její názor. V jiných evropských zemích má pohled poškozeného mnohem větší váhu. Postavení obětí rasistického násilí se například ve Velké Británii výrazně posílilo. Za rasistický se tam považuje „každý případ, který je obětí nebo jinou osobou vnímán jako rasistický“¹⁸⁷ Pro další vyšetřování to má následující konsekvence: pokud postižený uvede, že považuje čin za rasisticky motivovaný, je policie povinna toto prvotní zařazení převzít a okolnosti činu podle toho vyšetřovat. Na evropské úrovni hodnotí *European Monitoring Centre on Racism and Xenophobia* (EUMC) tuto praxi jako vzorovou a vneslo požadavek na její převzetí ve všech státech EU. Bohužel se výzva v Německu zatím neseťkala s ohlasem.

Právníkové zpracování

Od trestního oznámení až k soudnímu rozsudku uběhne často několik měsíců až let. V Sasku byl v září 2004 přepaden jeden mladý muž. Soudní jednání proti obviněnému členovi zakázané extrémně pravicové organizace *Skinheads Sächsische Schweiz* (SSS) bylo ale v březnu 2005 přerušeno. Teprve na podzim 2007 se v jednání proti obžalovanému, který měl na svědomí více vážných ublížení na zdraví, pokračovalo – tři roky poté, co došlo ke zmíněnému přepadení. Takové situace jsou pro postižené velmi zatěžující. Zpracování prožitého traumatu často z velké části souvisí s ukončením jednání. Pokud k němu ale nedojde, jsou poškození vystaveni bolestným vzpomínkám. To, že musí u soudu po dlouhé době detailně vypovídat, je stejně těžké jako to, že jsou nuceni se s podezřelým opět setkat. Z pohledu poraden je tak dlouhá doba neúnosná.

Za frustraci poškozeného a neporozumění může často nedostatečné posouzení motivace činu. V jednom z dalších případů byl pachatel, který je kritickým pozorovatelům znám z prostředí SSS, odsouzen za ublížení na zdraví. V předchozích soudních jednáních byl odsouzen za používání symbolů protiústavních organizací. I svědci potvrdili, že čin byl rasisticky motivován. Tato motivace k činu ale nebyla zohledněna. Co se týká náležitého jednání s oběťmi extrémně pravicového násilí, objevuje se další kritérium. K vyrovnání se s diskriminujícími a násilnými zkušenostmi je vedle odsouzení obžalovaného také nutné vyzdvihnout politickou motivaci činu. Jinak je posilován pocit, že justice sice postihuje násilnické delikty, ale toleruje rasistické a homofobní názory.

V této souvislosti upomíná *European Commission against Racism and Intolerance* (ECRI) Spolkovou republiku Německo už několik let. Požaduje, aby bylo ukotveno v zákoně, že při posuzování případů budou trestné činy motivované rasismem nebo nesnášenlivostí k cizincům trestány ostřeji. To by vedlo k nutnosti objasnění motivů činů. Ministerstvo vnitra spolkové země Meklenbursko-Přední Pomořansko předložilo v listopadu 2000 ve spolkové radě odpovídající zákonnou iniciativu ke změně paragrafu 46 trestního zákoníku. Návrh byl ale zamítnut.

Dostatečné odškodnění

V drážďanské tramvaji napadený J. obdržel pomoc z fondu Spolkového úřadu pro justici. Tento fond především odškodňuje postižené extrémně pravicovým násilím a umožňuje často jednoduchou a jistou formu finanční náhrady. Fondy pomáhají ale jen těm, kteří byli postiženi extrémně pravicovým násilím s následnou újmou na zdraví. Vedle toho podporují také pozůstalé oběti, které

v důsledku pravicově extremistického násilí přišly o život. Poradny se však pravidelně dozvídají o případech, kde došlo i k nemalým věcným škodám. Týká se to především majitelů obcerstvení. Po přepadeních se musejí vyrovnat s obrovskými finančními ztrátami. Tomu odpovídající státní fond na odškodnění ale neexistuje. Poškození mají pouze možnost podat na pachatele občanskoprávní žalobu a požadovat náhradu škody, což je značně náročné a spojené s finančním rizikem. Rozšíření systému odškodňování v tomto smyslu by kromě lepší situace postižených vedlo k dlouhodobému uplatňování pohledávek vůči pachatelům. Ohledně utrpené újmy na zdraví se tak již děje. Spolkový úřad pro justici může v těchto případech nařídít pachateli úhradu schváleného odškodného.

Zaměření na násilné delikty: zúžení tematiky

Mluví-li se v Sasku o pravicovém extremismu, posuzování této problematiky přednostně na základě násilných činů by bylo zjednodušující. Je totiž nutné zdůraznit, že jednání pravicových extremistů bývá většinou obyvatelstva odsouzeno jako protizákonné, ale ideologie, která se za tím skrývá, je většinou společností tolerována.¹⁸⁸ Rasistické, homofobní nebo sociálně-darwinistické postoje jsou silně zastoupeny ve všech skupinách obyvatel, což vyplývá ze studie zkoumající v Sasku nenávisť zaměřenou na určité skupiny lidí. Například 42 procent dotázaných souhlasilo s výpovědí: *„Je nechutné, když se dva homosexuálové líbají na veřejnosti.“* S názorem, že *„v Německu žije příliš mnoho cizinců“* souhlasilo 65 procent. 45 procent Sasů si myslí, že *„žebrající bezdomovci by měli být odstraněni z pěších zón“*.¹⁸⁹

Extrémně pravicové názory často ovlivňují chování ve společnosti. V důsledku toho mohou být osoby, které ponižování ostatních lidí netolerují, samy vystaveny diskriminaci. Tak se může stát, že učitelce, která kritizuje nošení oblečení značky Thor Steinar ve vyučování, se budou žáci vysmívat nebo ji šikanovat. V občanovi, který neustále naráží na běžně používané oslovení »Fidschi« (Vietnamec, hanlivě), to vyvolává podráždění. Základním předpokladem pro konstruktivní zacházení s oběťmi pravicově extremistického násilí tedy je nespojovat pravicový extremismus pouze s násilnými činy. Nejde jen o problém (vykonstruovaného) extrémního kraje, nýbrž o problém, který spočívá v rozšířené představě nerovnoprávnosti a na nepřátelském chápání pojmu »tolerance«. Pravicový extremismus musí být chápán jako problematika celé společnosti.

Závěr

V Sasku přišlo od roku 1990 o život při extrémně pravicových a rasistických trestných činech jedenáct lidí. V celém Německu zemřelo 135 osob.¹⁹⁰ Vedle případů, které vešly v celostátní známost, existuje mnoho případů, které zůstanou neodhaleny. Kontaktem poraden s poškozeným vyjde často na povrch množství dalších případů; mnoho jich není vůbec oznámeno, přičemž odhad takových nezjištěných případů je téměř nemožný. Studie k této otázce zatím nebyly vypracovány, experti odhadují, že mezi neohlášené spadá 75 procent všech případů.¹⁹¹ Rasistická diskriminace je v Sasku znepokojivě častá. Běžný život přistěhovalců nebo lidí s tmavou barvou pleti ovlivňuje diskriminace v sousedství, ve škole nebo v zaměstnání, při vstupu na diskotéku, hledání bytu nebo při jednání s úřady. Často zůstanou taková pokoreň pod hranicí fyzického násilí, ale silně ovlivňují vnímání a kvalitu života postiženého. Pachatelé jsou »obyčejní« občané. Nepřátelský postoj můžeme pozorovat ve všech skupinách obyvatelstva.

Abychom konstruktivně čelili extrémně pravicovému násilí, musí dojít ke změně pohledu na tuto oblast. To znamená pochopit pravicový extremismus jako problém celé společnosti. Dále je nutné brát v úvahu hledisko oběti. Změna chápání problematiky pravicového extremismu jde ruku v ruce

s emancipovaným pochopením poškozených. Ne všichni lidé, kteří zažili extrémně pravicové násilí, chápou sami sebe jako oběti, přestože žádají pomoc. Proces »přeměny v oběť« (viktimizace) je urychlen různými faktory. Vedle spáchaného násilí a reakce na ně k tomu přispívá především strukturální znevýhodnění postiženého. Jak toto znevýhodnění vypadá v policii, soudnictví a ve finančních otázkách, bylo popsáno. Objasněna byla také kritéria, která mohou této takzvané viktimizaci zabránit a postiženému pomoci se od pozice oběti oprostít.

Pro naplnění těchto kritérií je především nutná změna pohledu na postižené extrémně pravicovým násilím. Na oběť by se nemělo nahlížet jako na slabou pasivní osobu, ale také jí naopak nesmíme připisovat vinu nebo událost zveličovat. Nedůvěra ve výpovědi postižených stejně jako zatajené nebo veřejné přitknutí viny mohou vést k obnovení jejich traumatu. Základním předpokladem při práci s postiženým je uznat jeho subjektivní posouzení události a při analýze situace vycházet z jeho vyjádření.

Aby lidé nebyli stavěni do pozic obětí, je nutná změna pohledu na věc u každého jednotlivce – u sousedů, zaměstnavatele, právníků, policistů, poradců. Vedle toho je nutné přistoupit k odstranění strukturálních znevýhodnění. Politické návrhy, jak by správný postup policistů a právníků při takových případech mohl vypadat, jsou k dispozici.

Poznámky

¹⁸³ V roce 2008 se mění situace poradenských míst v Sasku. Do nynější poradenskou činnost poskytovaly organizace AMAL e. V. a RAA e. V., v budoucnu ji bude zajišťovat samotná RAA, a to na profesionální úrovni v hlavním pracovním poměru. Důvodem je nový spolkový program »Podpora poradenských sítí«, který v polovině roku 2007 nahradil starý program CIVITAS. Mimo jiné bylo stanoveno, že na každou spolkovou zemi připadne jedno poradenské místo. Tento bod saské ministerstvo sociálních věcí a úřad vlády restriktivně prosadily. Fúze obou organizací nebyla však po společných poradách v dohledu, proto bylo rozhodnuto o podání konkurenčních žádostí. Ohodnocení obou žádostí nezávislým odborným grémiem se nakonec neuskutečnilo. V polovině prosince 2007 bylo poradně AMAL sděleno zamítnutí její žádosti. Práce na projektu v roce 2008 tedy musí být zastavena, což znamená zřetelný zásah pro kritickou občanskou společnost, obzvlášť pro poradenství obětem v Sasku.

¹⁸⁴ To vyplývá ze statistických průzkumů v nových spolkových zemích a v Berlíně.

¹⁸⁵ Pojem »rasa« je vědecky vyvrácen a zkušeností nacionálního socialismu politicky zdiskreditován. Srov. vyjádření Expertní komise UNESCO Statement on the nature of race and race – differences by physical anthropologists and genetics z roku 1950.

¹⁸⁶ Spolkový úřad na ochranu ústavy.

¹⁸⁷ Wendel, Kay: Rechte Gewalt – Definitionen und Erfassungskriterien. [cit.2008-01-31]. Dostupné z <WWW: <http://www.opferperspektive.de/Chronologie/624.html>>.

¹⁸⁸ Hirschfeld, Uwe, In: Zwischen Ausschluss und Hilfe. Soziale Arbeit und Rechtsextremismus. Evangelische Verlagsanstalt Leipzig, 2000.

¹⁸⁹ Stichs, Anja: Gruppenbezogene Menschenfeindlichkeit in Sachsen (2002–2005). Universität Bielefeld, 2006.

¹⁹⁰ Srov. Nadace Amadea Antonia, www.amadeu-antonio-stiftung.de

¹⁹¹ Peter Wetzels, Thomas Fabian, Stefan Danner, Fremdenfeindliche Einstellungen unter Jugendlichen in Leipzig. Leipziger Beiträge zur Sozialen Arbeit. Lit-Verlag, 2001.

SANDER SCHULZE

Rozhovor s mladíkem z malého saského města na českých hranicích

Můžeš se prosím krátce představit?

Jmenuji se André Pfuhlmann (jméno bylo změněno), je mi 19 let a v současné době jsem nezaměstnaný. Předtím jsem se dva roky učil na zedníka, ale bohužel jsem to nedodělal. Bydlím v malém městě přímo na českých hranicích.

Měl už jsi někdy problém s neonacisty?

No jasně. Byla to napadení na hranicích, přímo před hraničním přechodem. Taky v Löbau jsme byli přepadeni několika neonacisty. A spousta dalších menších věcí. Často tu jsou konflikty.

Proč?

Protože jinak přemýšlím a mám jiné názory. Nejsou natolik tolerantní, aby moje názory trpěli, ale zároveň nejsou schopní svoje vlastní názory vyjádřit slovy. Jsem známý jako alternativec, a proto s nimi mám problémy.

Má to vliv na tvůj všední život a chování?

Nepřímo ano. Ve městě už není tolik punkerů, ale když se to spočítá dohromady, je nás tu ještě tak pět až deset. Když jdeš po ulici nebo nakupovat a potkáváš lidi, často přemýšlíš, jak na tebe asi zareagují a jestli tě nebudou blbě otravovat. V takových případech se většinou chováš jinak, ale já se snažím si z toho moc nedělat.

Je blízkost hranic jednou z příčin?

Já si myslím, že to s hranicemi nemá co dělat. Města v okolí mají s nacistickým násilím stejné problémy. Tady prostě převládají pravicové názory.

Vesnické a lidové slavnosti jsou často místem, kde dochází k přepadením ze strany pravicových extremistů. Vyhýbáš se takovým událostem?

Ne, chodím tam. Už si jimi nenechám zkazit zábavu. Když tam jsou problémy s pravičáky, tak tam prostě jsou. V poslední době se vyskytují často. Nedávno na zábavě dostali moji kamarádi od skinů zase na hubu. Ví se už dopředu, že budou problémy, a těch je teď hodně. Když se k tomu ještě pije, začnou být hrubí a vyhledávají střety. Já ale nejsem ten typ, který se jim vždycky klidí z cesty. To, že tam jsou náckové, není pro mě žádný důvod tam nejít. Moji kamarádi to vidí celkem stejně, tak tam často jdeme ve skupině. Je to i větší zábava, být někde společně, a vždycky z toho nějak vyvážneme. Někdy je i klid, protože jsou náckové zrovna na jiných akcích. Nebo se stáhnou do svého kouta a my do našeho. Vždycky to ale nevjde.

Týká se to i diskoték?

S tím nemám moc zkušeností. Tam, kde jsem byl, nejsou lidi jako já moc vítáni. To ale platí i pro skiny. Tam chodí většinou normálně oblečení lidi, pak je míň problémů. Na diskotékách platí jasná pravidla pro zákaz vstupu, a když někoho vyhodí, nezbývá než to přijmout.

Jak vystupují neonacisti ve tvém městě?

Skupiny neonacistů jsou často velmi organizované. Existují skupiny jako KO (Kameradschaft Oberlausitz) ze Seiffhennersdorfu, Kameradschaft Sohland, Nationale Jugend Oderwitz a směrem k Budyšínu Sturm 24. Hodně z nich jsou takové ty typy z posilovny a vypadají docela fit. U nás ve městě nejsou skupiny tak organizované. Setkávají se v bytech, kde pijí a společně pak razí do města. Ale opravdová organizovaná skupina to není. Ještě ne... Za poslední půlrok se jich do centra města nastěhovala celá řada, čímž se situace fakt zhoršila.

Existují kontakty mezi německými a českými nacisty?

O tom nevím. Někteří jezdí do Čech nakupovat. Zásobují se tam cigaretami nebo si tam kupují mikiny Pit Bull. České nacisty jsem ještě nepotkal.

Jsou ve tvém okolí „no go areas“?¹⁹²

Určitě jsou místa, kterým by se měl punker vyhnout, když nechce mít problémy. U nás ve městě je pár míst, kde bydlí pravičáci, a jeden klub, kam chodí. O těchto místech se ví, že když se tam punker ukáže, hned se do něj pustí. Také na soukromých pozemcích je tomu tak. Jednomu mému kamarádovi se stalo, že mu před jedním domem dali na hubu. Já ale nejsem takový typ, který se schovává.

Co by se ve tvém městě mělo bezpodmínečně změnit?

Měli by odtud vyhodit všechny nacisty. Ale to je úplně nereálné, to se prosadit nedá.

Jak bys poznal, že se něco změnilo?

Když jdu k hranicím, jdou často hned nějací ve skupinách ke mně a hned se do mě pustí. To by muselo zmizet. Potom by se člověk mohl zase venku scházet na ulici nebo v parku v altánu, aniž by po pěti minutách jel kolem někdo autem a pozoroval tě. To by byl začátek.

Poznámky

¹⁹² »No go area« neboli místo, kam se raději nechodí; v jazyce neonacistů pak »nacionálně osvobozené zóny«.

5. kapitola – Reakce legislativy a orgánů činných v trestním řízení

MIROSLAV MAREŠ

Reakce legislativy a judikativy na pravicový extremismus v Česku

V České republice platí zákony, které umožňují relativně efektivní trestní postih pravicového extremismu. Na druhou stranu však existují i nejasnosti ohledně uplatňování těchto norem. K tomu přispívají jak jednotlivá rozhodnutí Nejvyššího soudu, tak neznalost těchto rozhodnutí na straně nižších úrovní policie, státních zastupitelství a soudů.

Zásah české policie při extrémně pravicové demonstraci v Praze. Foto: Tolerance a občanská společnost

k nějakému neonacistickému hnutí, což je velmi komplikované. Ukazuje se, že jednodušší je aplikace protirasistických norem, které jsou zakotvené v jiných částech trestního zákoníku. Jako další problém můžeme uvést přeceňování role soudních znalců a jejich posudků. V současnosti existuje pouze jeden soudní znalec; vedle něj bývají oslovováni i někteří další politologové či historikové. Často nedávají tyto posudky jednoznačnou odpověď, nebo odpovídají na příliš obecné otázky.¹⁹³

Policejní postihování pravicového extremismu je poměrně efektivní. Policie však nemůže odstraňovat společenské zdroje pravicového extremismu. Policie České republiky má specializované orgány, které se bojem s extrémní pravicí profesionálně zabývají. Problematická je situace na obvodní úrovni, kde panuje velká fluktuace mezi odborníky na toto téma a ti se musejí ještě zabývat dalšími formami kriminality.

Velký zájem médií panuje v souvislosti s koncerty rechtsrocku. Stále častěji dochází k aktivním zákrokům policie, pokud dojde k porušení zákonů. Ale není to tak dávno, kdy byli místní policejní

Debata v parlamentu o případné preciznější formulaci postihu verbálních extremistických činů stojí poněkud v pozadí, protože se někteří poslanci snaží o postavení nacismu a komunismu z pohledu trestního práva na stejnou úroveň. Různé úpravy trestního práva v této oblasti však vedou k tomu, že jsou tyto normy jen těžce aplikovatelné – paradoxně také s ohledem na potenciální stíhání komunistické propagandy.

Obecně se dá říct, že české trestní právo klade v oblasti trestání neonacismu silný důraz na motivaci pachatele. To konkrétně znamená, že orgány činné v trestním řízení musejí pachateli často prokázat příslušnost

úředníci mnohem pasivnější. Také proto, že jim chyběly fundované znalosti legislativní situace. To vedlo k posílení interní kontroly a tím i k aktivnějšímu přístupu policie při jednotlivých operacích v souvislosti s neonacistickými koncerty.

V českých médiích bývají často kritizovány údajné sympatie jednotlivých policistů s extrémně pravicovou ideologií a jednotlivé případy bývají silně tematizovány. Obecně je třeba říct, že členové specializovaných protiteroristických jednotek jsou demokraticky orientováni a nemají žádné sympatie s pravicovým extremismem. Nelze však popřít, že na nižších úrovních se občas tato podpora extrémně pravicových ideologií objevuje, především v souvislosti s předsudky vůči Romům. Na lokální úrovni může existovat i propojení mezi městskou policií a pravicově extremistickou scénou, nemůžeme to však považovat za masový fenomén. Častější jsou případy, kdy jednotliví pravicoví extremisté pracují v bezpečnostních agenturách.

Silně rozvinuté je sledování extrémně pravicové scény informačními službami, konkrétně Bezpečností informační službou (BIS). Stále častější je i zapojení Vojenského zpravodajství (VZ), což souvisí se zájmem pravicových extremistů o službu v armádě.

Obecně se dá říct, že česká protiextremistická politika na úrovni státních orgánů funguje poměrně efektivně, což do značné míry souvisí s úspěšnou koordinační rolí ministerstva vnitra. Zde funguje i spolupráce s nevládními organizacemi a vědeckými institucemi. Ostatní ministerstva této problematice věnují méně zájmu. Do budoucna je důležité důsledné vzdělávání policie, justice i široké veřejnosti ve věci legislativní situace v této oblasti. Slabými místy jsou prevence a chybějící jednota, co se aplikace zákonných opatření týče.

Poznámky

¹⁹³ Pro detailnější popis legislativy v této oblasti viz text Kláry Kalibové ve 4. kapitole.

Reakce policie na extrémně pravicové aktivity v Sasku

Příklad 1: Pravicově extremistické demonstrace

Nedotknutelná základní práva, která jsou vyjmenována v úvodu Základního zákona, mají ve svobodné Spolkové republice Německo výsadní postavení. Ze zkušeností s třetí říší se Spolková republika poučila: svoboda myšlení a shromažďování jsou elementárními předpoklady, aby všichni měli možnost prezentovat své myšlenky a očekávání široké veřejnosti. Demonstrace a veřejné projevy jsou možnosti, které dává demokratická společnost těm lidem, kteří nemohou využít jiných prostředků či cest a nemohou tedy své myšlenky prezentovat prostřednictvím masových médií nebo parlamentní většiny. Stát a jeho orgány, tedy správa, policie a justice musejí brát na tato práva ohled a aktivně je chránit.

Jejich úkolem je starat se o to, aby se demonstrace mohly konat bez kontroly jejich obsahu či pořadatelů. Stát má možnost jen ve velmi úzkém ústavním rámci svobodu shromažďování a myšlení omezit nebo jejím projevům zabránit. Pro stát, a tedy policii neexistují žádné »dobré« (rozuměj demokratické) a »špatné« demonstrace, nýbrž podle článku 8 Základního zákona pouze demonstrace »poklidné«. To v praxi znamená, že i extremisté (ať už zleva či zprava) požívají ochrany Základního zákona. Úzký prostor, v jehož rámci může stát zakročit, je neustále všemi soudy až po Ústavní soud potvrzován.

Extrémně pravicová scéna v Německu a v Sasku, v současnosti vedená NPD, využívá tyto možnosti, které německé státní uspořádání pravicovým extremistům nabízí, až po nejzazší hranici. Pořádá pravidelné pochody či veřejná shromáždění, při kterých ji podporují »svobodní aktivisté« či skinheadi. Ale i další extrémně pravicová uskupení vědí, že právě mladé lidi osloví nejlépe prostřednictvím nejrůznějších akcí, které posilují pocit sounáležitosti, zajišťují rozvoj členské základy a také ji omlazují.

Většina německého obyvatelstva odmítá extrémně pravicové demonstrace a shromáždění, ať už z historických důvodů či na základě zkušeností s dnešními činy pravicových aktivistů. Od státu, potažmo policie pak očekává, že podobným akcím zabrání. Právě to je však často nerealizovatelné. Článek 8 Základního zákona dává všem občanům Německa právo *„se bez nahlášení či povolení pokojně a beze zbraní shromáždít“*. Jen při porušení těchto pravidel Základního zákona má stát právo proti demonstrantům zasáhnout. Právě zde se pravicovní extremisté v posledních letech velmi poučili.

Dříve používali často různé symboly, které jsou podle paragrafu 86a trestního zákona zakázány, vyvolávali nacionalistická či rasistická hesla, či dokonce používali násilí proti (většinou levicovým) protidemonstrantům. Dnes se jim podobné »chyby« stávají jen zřídka. Prakticky tak nedávají žádné důvody k zákazu. Pro státní instituce to znamená jedině: pokud neexistují žádná porušení poklidného charakteru a neuzívání zbraní, jak stojí v Základním zákoně, nebo pokud se podobná porušení nedají reálně očekávat, zůstává státu jen ta možnost, udělat všechno pro to, aby tito extrémně pravicovní účastníci demonstrací mohli své základní právo nerušeně využít.

To má následky. »Němečtí policisté ochraňují fašisty« – tak zní heslo, které často vyvolávají protivníci nacismu vůči policistům, kteří jsou nasazeni k ochraně (pravicově extremistických) demonstrací. Opticky to opravdu vypadá tak, že policie ochraňuje pravicové extremisty. Ve skutečnosti však ochraňuje ústavně zakotvené právo na svobodu myšlení a shromažďování, které prostě platí pro každého, i když se to mnoha lidem nelíbí.

Úřady a policie se tomuto pozměněnému chování extrémně pravicových demonstrantů v rámci zákonných možností přizpůsobily. Jelikož zákazy či rozpuštění demonstrací nejsou možné, bývají účastníkům stanovena striktní pravidla. Mohou používat jen krátké a tenké tyče na prapory, nesmějí nosit vysoké boty, před začátkem demonstrace bývají prohledáváni, jestli nemají zbraně; pochodně či bubny jsou zakázány a účastníci nesmějí mít na oblečení či těle viditelné symboly, které jsou zakázané a prokazují náklonnost k třetí říši.

Základní zákon nestanovuje žádnou povinnost plánovanou demonstraci nahlásit. Přesto je v zákoně o shromažďování tato povinnost obsažena a slouží k tomu, aby měly úřady možnost nechat demonstrace co nejpokojněji a bez komplikací proběhnout. Přitom bývají v konkrétních případech u extrémně pravicových demonstrací tyto překážky nastaveny co nejvýše a policie pak jejich plnění co nejpřísněji vyžaduje. Nakonec se však prostředky právního státu jen zřídka podaří aktivitu pravicových extremistů překazit, i když úřady a policisté, kteří musejí být na místě, skřípají zuby.

Příklad 2: Extrémně pravicová hudba a skinheadské koncerty v Sasku a Česku

Od té doby, co se krátké vlasy či holá hlava, vysoké boty a bomber staly všeobecnou módou, jsou extrémně pravicoví skinheadi pro neznalé často neidentifikovatelní. To ale nic nemění na tom, že skinheadská scéna a především extrémně pravicová skinheadská hudba tvoří pro mladé lidi vstupní bránu do extrémně pravicového myšlenkového světa a jeho ideologie. Právě proto se snaží německé bezpečnostní orgány tomuto vstupu pokud možno zabránit. To se bohužel i přes dostačující legislativní rámec daří jen málo. Ukazují to každoroční statistiky týkající se skinheadských koncertů v Sasku. V roce 2004 se jich konalo 31, v následujícím roce 68, v roce 2006 pak 47 a v roce 2007 to bylo 45 koncertů.¹⁹⁴

Extrémně pravicová scéna si je vědoma významu, který skinheadská hudba a koncerty mají pro rekrutování a upevňování členské základny. Koncerty slouží především pro posilování pocitu sounáležitosti. Avšak extrémně pravicová hudba má v současnosti různé styly, které jsou doprovázeny xenofobními či násilnickými texty, a přitahuje i nepolitickou mládež. Pravicová extremistická skinheadská hudba a s ní spojená hudební scéna je pro velmi mladé publikum v Sasku centrální pojitko k extrémně pravicové ideologii a k rozvoji xenofobie, antisemitismu a latentnímu sklonu k násilí. Skrze hudbu dojde k prvním kontaktům se skinheadskou scénou a často následuje napojení na násilnická sdružení »svobodných aktivistů«. Také dlouhodobé působení na potenciální voliče extrémně pravicových stran má svůj počátek zde.

Také proto jsou v Německu, na rozdíl od Česka, strany jako *Národně socialistická dělnická strana* (NSDAP) a další nacistické organizace protiústavní a zakázané. Také nošení jejich symbolů je podle paragrafu 86a trestního zákona trestné.

Pokud se skinheadské koncerty konají veřejně, v restauracích či s oficiálním oznámením, platí jako při demonstracích a shromažďování zákon o shromažďování, respektive policejní a pořádkové právo. Pravidelně docházelo a dochází na těchto akcích k policii zaregistrovaným trestným činům. Členové kapel či účastníci koncertu naplnili skutkové podstaty trestných činů podle paragrafů 86, 86a nebo 130 tr. zákona. Pravidelně dochází v souvislosti s hudebními akcemi také k některým násilným trestným činům. Díky tomu mohly pořádkové orgány a policie i přes konspirativní pořádání těchto akcí skinheadským koncertům úspěšně zamezit, nebo je už po zahájení rozpustit. Podle Úřadu na ochranu ústavy bylo 10–15 procentům koncertů v Německu zamezeno a dalších 10 až 20 procent jich bylo zakázáno.¹⁹⁵

Avšak i na tento tlak extrémně pravicová scéna reagovala. Fiktivní pozvánky a mnoho menších akcí, na které místo 400 účastníků přijede pouze 100, vyžadují velké logistické nasazení bezpečnostních úřadů. Extrémně pravicová scéna provádí svoje zpravodajské akce, nasazuje »scannery«, kteří se snaží identifikovat vyšetřující policisty, aby mohl být účel akce navenek flexibilně měněn. Navíc jsou pro podobné akce stále častěji vyhledávány soukromé pozemky či nemovitosti, což bezpečnostním složkám přístup do těchto objektů právně znemožňuje. Blížkost české hranice také umožňuje bezproblémové přesunutí se tímto směrem, také proto, že zde tlak bezpečnostních složek (částečně kvůli legislativním nedostatkům) nedosáhl ještě takové intenzity jako v Německu.

Blížkost zahraničí je využívána především obchodními kruhy, spojenými se skinheadskou hudbou. Početné kontakty mezi příslušníky německé scény a jejich ideovými spojenci v zahraničí umožňují přeshraniční organizaci koncertů a především produkci hudby. Německá extrémně pravicová skinheadská hudba, která je produkována v cizojazyčné sousední zemi, není z důvodu odlišné legislativy často trestná nebo německé texty nejsou tak důkladně kontrolovány. V Německu jsou všechny známé hudební nahrávky (publikované na nejrůznějších nosičích) kontrolovány, zda nemají trestný obsah, či zda se nejedná o nahrávky, jejichž šíření je možné omezit. Pokud jsou takové nahrávky identifikovány, dojde k trestnímu řízení vůči skupinám, producentům a distributorům a jejich výtvo-ry jsou konfiskovány.

Zajedno jsou si německé bezpečnostní úřady v tom, že pouze represivní kroky nemohou vést k tomu, že bude zastaven vznik a upevňování extrémně pravicové ideologie mezi mládeží. Spíše jsou zapotřebí nové preventivní strategie a kroky, které musejí být koordinovány a prováděny napříč resorty. Například plošná a nemilosrdná osvěta týkající se primitivní argumentace extrémně pravicových stran a organizací. K úspěšné prevenci přispívá vedle toho také provozování mládežnických klubů, které jsou vedeny kompetentními pracovníky. Především pro chlapce a mladé muže jsou nezbytné atraktivní možnosti trávení volného času. Nezaměstnanost nesmí u mladých lidí v případě dlouhodobosti vést k beznaději.

Poznámky

¹⁹⁴ Zpráva saského Úřadu na ochranu ústavy z roku 2007.

¹⁹⁵ Spolkový úřad na ochranu ústavy, červenec 2007.

My už to nějak zařídíme? Přístup státu k pravicovému extremismu – kritický rozbor

Při konfrontaci s pravicovým extremismem je úřadům, konkrétně policii a informačním službám, připisována důležitá role. Mají totiž rozhodující slovo při určení, co je extremismus a co ne, a také drží faktickou moc, umožňující proti projevům extremismu zasáhnout či nikoli. Skrze slova a činy těchto úřadů vzniká často dojem, že politický problém s extrémní pravíci je v první řadě problém zachování bezpečnosti a pořádku a jako takový je řešitelný za pomoci trestního práva a dalších represí. Tento pohled sdílí i velká část veřejnosti. Současně tato delegace odpovědnosti na stát jakoby zbavuje velkou část veřejnosti nutnosti samostatně proti pravicovému extremismu vystoupit. Přenášení odpovědnosti na stát je posilováno i tím, že se bezpečnostní a pořádkové direktivy jen zřídka komunikují veřejně.

Představitelé občanské společnosti však zpochybňují, že problém pravicového extremismu mohou vyřešit pouze zákroky státu. Vedle právního rámce bezpečnostních direktiv se musí angažovat i občanská společnost a svou konfrontaci s pravicovým extremismem veřejně tematizovat. Z toho důvodu je třeba se kriticky zamyslet nad rolí úřadů a nad tím, do jaké míry direktivní postup státních orgánů aktivní vypořádání společnosti s pravicovým extremismem ztěžuje.

Z pohledu občanských sdružení a iniciativ je třeba státním orgánům v jejich direktivním přístupu vytknout několik kritických míst, která se dotýkají schopnosti státu analyzovat a jednat:

- informační služby aneb o ztroskotání zákazu NPD
- právo definovat a nepřesnost definic
- koncentrace na direktivní přístup způsobuje ztrátu politicko-společenské dimenze

Informační služby aneb o ztroskotání zákazu NPD

Na veřejnosti nejméně viditelná, a proto z výše popsaných důvodů nejproblematičtější oblast jsou informační služby. I když v poslední době často varují před NPD, je třeba si uvědomit, že zákaz NPD je nerealizovatelný, protože tajné služby nejsou ochotné stáhnout své informátory. Německý Úřad na ochranu ústavy tak svými aktivitami paradoxně přispívá k tomu, že ústava nemůže být dostatečně chráněna. Přitom se odborníci většinou shodují, že existující důkazy jsou pro úspěšně realizovatelný zákaz NPD dostatečné. Naopak neexistuje jednotný názor na to, proč tajné služby odmítají stáhnout své informátory a agenty. Je tak možné spekulovat, že tím hlavním důvodem je snaha zabránit zveřejnění informace, kdo jako informátor pracoval. V minulých letech se objevovaly případy, kdy se tajní agenti účastníci se neonacistických akcí podíleli na aktivitách, které stály daleko za hranicí legality.¹⁹⁶ Právně je to neospravedlnitelné, přesto zdá se běžné. Podle vyjádření tajných služeb na spolkové i zemské úrovni by stažení všech agentů znemožnilo kontrolu extrémně pravicové scény. Pokud to pro NPD opravdu platí, je to další důvod proti ní co nejrychleji a efektivně zasáhnout.

Jestli a do jaké míry je zákaz NPD vůbec řešením, je velmi sporné. Pro zákaz mluví to, že by se zabránilo financování NPD ze státních peněz prostřednictvím refinancování volebních výdajů a příspěvků politickým stranám. Politicky by to také pro tuto stále více se lokálně prosazující

antidemokratickou sílu znamenalo velkou ránu. Naopak proti zákazu mluví fakt, že první proces z roku 2002, který ztroskotal na formálních záležitostech, je dodnes mnoha lidmi mylně chápán jako »dekret na demokratičnost«. Další neúspěch z formálních důvodů by byl katastrofou. Zákaz NPD by navíc téměř nic nezměnil na zakotvení extrémně pravicové ideologie a extrémně pravicových uskupení ve společnosti. Místo toho by se osoby, jež sympatizují s touto ideologií, během krátké doby zaměřily na vytvoření nové politické strany, která by pak využila stávající struktury a podporu pravicově extremistické scény.¹⁹⁷ Navíc by zákaz NPD vedl k tomu, že by občané a především politici a političky cítili mnohem menší potřebu se proti pravicovému extremismu angažovat, protože by se jeho nebezpečí zdálo jakoby zažehnané. Všeobecně rozšířený pocit, že stát už to nějak zařídí, by tak získal ještě více na síle.

Jelikož informační služby pracují utajeně, stojí jejich informace mimo kontrolu kritické veřejnosti. Jejich informace není možné ověřit, protože nezveřejňují své zdroje. Zde nemyslíme pouze interní zápisy z jednání či záznamy z různých setkání. Také zveřejnění tak lapidární informací jako je soupis neonacistických koncertů prý ohrožuje bezpečnost jejich zdrojů. Když se pak jako v Durynsku v roce 2007 tyto informace dostanou na veřejnost a jsou vyšší než oficiálně uváděná čísla, je to zdůvodněno tím, že některé koncerty z důvodu utajení nemohly být uvedeny.

Právo definovat a nepřesnost definic

Úřad na ochranu ústavy pracuje z pohledu aktérů občanské společnosti s nedostatečně definovanými dimenzemi pravicového extremismu. Nestátní organizace jako např. mobilní poradenské týmy ve východním Německu, ale také mnohé lokální iniciativy jsou schopné vedle kvantitativních údajů poskytnout také lokální kvalitativní popisy vývoje pravicového extremismu. Státní úřady jako např. policejní jednotky proti politické kriminalitě či bezpečnostní služby upřednostňují jiný přístup, který je více zaměřen na organizační struktury a jednotlivce.

Tato analýza však nenabízí žádný rastr, na jehož podkladu by se daly adekvátně popsat transformační procesy současných extrémně pravicových mládežnických subkultur. Spíše je tato nedostatečná analýza vodou na mlýn extrémně pravicové scény, což dokazují následující příklady. Ve zprávě Úřadu na ochranu ústavy Svobodného státu Sasko z roku 2007 se dočteme, že lze *„konstatovat rozpouštění původně organizovaných uskupení. Tento potenciál se přesouvá spíše k tzv. SVOBODNÝM SILÁM, jejichž členský potenciál se zdvojnásobil“*.¹⁹⁸ Po přečtení této věty můžeme nabýt dojmu, že se nebezpečí ze strany organizovaného pravicového extremismu snižuje. Ve skutečnosti zde však vychází najevo příliš zúžená definice »organizovaných uskupení«, ke kterým je třeba tzv. »svobodné síly« nebo »kamarádšafy« také počítat, i když nesplňují tradiční atributy této skupinové definice používané bezpečnostními složkami. Právě z tohoto důvodu odmítají »kamarádšafy« formální organizační rámec. Když NPD přichází o své členy, což je pouze jinými slovy to, co se říká v citátu, pak se to nedá interpretovat jako snížení hrozby. Je to spíše indicie poukazující na neschopnost NPD, která se mimo jiné vymezila vůči »autonomním nacionalistům«, resp. tzv. »černému bloku«, stranicky integrovat tyto militantní neonacisty. Tato uskupení kladou opět větší důraz na nezávislost na NPD, která se alespoň částečně snaží zůstat v legální sféře.

Další příklad pochází z oblasti neonacismu v mládežnické kultuře. Také zde mají státní úřady velké problémy popsat a zařadit tyto výrazné, ale oproti jiným organizacím nepřilíš hierarchické struktury. Většinou je tato scéna popisována jako nestrukturovaná. V již zmiňované zprávě z roku 2007 chybí popis vývoje v mládežnických subkulturách extrémní pravice. Pouze jsou kvantitativně zaznamenány jednotlivé znaky jako koncerty a distribuční firmy. Pravicově extremistické koncerty jsou navštěvovány

stovkami, někdy i více než tisícem neonacistů, kteří se tajně organizují přes sms, chat, infotelefony a internet. Jak tato »nestrukturovaná« scéna zvládne tak komplikovanou koordinaci, zůstává tajemstvím jejím a státních úřadů.

Bezpečnostní služby a policie téměř bez výjimky pracují s pojmem »skinheadské koncerty«, což ukazuje nedostatečnou pozornost vůči novým vývojovým tendencím v subkulturní sféře. Nestátní organizace a novináři upozorňují na radikální změny v oblasti neonacistické kultury mládeže už několik let. Na koncertech rechtsrocku jsou skinheadi stále významnou skupinou, avšak stále více se objevují příznivci hatecoru, neonacistického black metalu a také tzv. »normální« návštěvníci, tedy návštěvníci, které podle jejich vzhledu nemůžeme přiřadit k žádné mládežnické subkultuře. Právě rozvoj extrémně pravicové hatecorové a blackmetalové scény v posledních letech vnější formy neonacismu v mládežnické kultuře značně rozšířil. Pokud se nadále mluví o skinheadských koncertech, pak se tím na základě délky vlasů ocechovává mládežnická scéna, aniž by přitom docházelo k její obsahově-kvalitativní analýze. Na veřejnosti tak zůstává v platnosti tradiční spojení neonacista rovná se skinhead. Toto spojení nebylo nikdy platné, ale dnes neodpovídá realitě ještě více než dřív.

Koncentrace na direktivní přístup způsobuje ztrátu politicko-společenského dimenze

Když je policie konfrontována s pravicovým extremismem, koná na základě daných bezpečnostních direktiv. Odkazuje na skutkové podstaty trestných činů a regionální policejní předpisy a vydává se za nadstranickou organizaci jednající na základě předepsaných vzorců jednání.

Tento výhradně aplikovaný přístup je terčem kritiky občanské společnosti už mnoho let. Z jejího pohledu direktivní přístup státu v oblasti bezpečnosti nepostačuje k tomu, aby se vyčerpaly všechny možnosti společenských aktivit. Přitom ve spojení státních a nestátních aktivit spočívá velký potenciál, neboť občanská společnost je schopna diskutovat o extrémně pravicových postojích a činech z hodnotového hlediska a vnést tuto hodnotovou dimenzi i do veřejného diskursu. Tak může být (často skrytá) státně direktivní dimenze doplněna i o hodnotovou dimenzi a problém se proměňuje v téma politicko-společenské.

Dalším důležitým aspektem je to, že celkový vývoj a procesy, které nelze trestněprávně postihnout, stojí mimo sféru pravomocí pořádkových orgánů. Tyto procesy však tvoří živnou půdu pro aktivity, které se stanou později relevantní pro trestní právo. Na tomto místě je třeba navázat spolupráci mezi pořádkovými orgány a nestátními organizacemi, které jsou schopny tyto trestněprávně nepostižitelné fenomény identifikovat a preventivně s nimi pracovat. Nikdo si nepřeje, aby se lidé dostali v extrémně pravicové scéně tak daleko, že spáchají nějaký trestný čin, a teprve tím se dostanou do hledáčku pořádkových orgánů. Jestliže je někdo v pravicové extremistické scéně organizován natolik, že spáchá trestný čin, pak už je pro vzdělávání, osvětu či sociální práci většinou pozdě. Místo toho by se měli nejrůznější odborníci společně zabývat fenoménem pravicového extremismu. Takovým spojovacím článkem mezi státní politikou bezpečnostních a pořádkových direktiv na jedné straně a přístupem reprezentantů občanské společnosti na straně druhé by mohlo být profesionální poradenství pro ty, kteří se z extrémně pravicové scény rozhodli vystoupit.

Nadále je v souvislosti s koncerty rechtsrocku zjevné, že pořádkové orgány mají velký manévrovací prostor. I když všude platí stejné zákony, jsou v některých spolkových zemích koncerty rechtsrocku striktně zakazovány, jinde se mohou téměř bez problémů konat. Standardní odpovědí policie po těchto uskutečněných koncertech je věta, že se jednalo o soukromou akci, a proto měla policie svázané ruce. Ve většině případů však musejí být tyto věty označeny za

výmluvy. Mezi pravicovými extremisty je zvykem tyto koncerty označovat za soukromé a tím je chránit. Úkolem policie by pak mělo být dokázat, že se ale nejednalo o soukromou akci, nýbrž o akci komerční.

Nestátní organizace či novináři a novinářky mají často dostatek relevantních informací, které dokazují, že je na těchto koncertech například vybíráno vstupné, že jsou prodávány nápoje nebo že je pro koncert dělána reklama pouze v rámci extrémně pravicové scény. I když mají někdy účastníci »osobní pozvánky«, ještě to není žádný důkaz o soukromém charakteru akce. Takové »osobní« pozvánky jsou často rozesílány v reklamních e-mailech k samostatnému vyplnění. Jednoduché otázky a troška kreativity by stačila k zjištění pravdy: Znájí vůbec účastníci akce jméno »oslavence« a jeho vzhled?

Také konání policie při demonstracích pravicových extremistů bývá ospravedlňováno tvrzením, že policie musí chránit ústavu a v ní obsažené právo na svobodu projevu. Avšak jen zřídka se uskuteční demonstrace NPD nebo »svobodných aktivistů«, při které by nebyl oslavován nacionální socialismus, nebyly ukazovány zakázané symboly nebo nebylo slovně podněcováno k rasové či jiné nesnášenlivosti. Pokud dojde k těmto činům, jsou pořádkové orgány povinny zasáhnout. Jestli taková demonstrace bude policií rozpuštěna, leží do určité míry v rukou velitele tohoto zásahu. To platí i o zhodnocení, zda by případný zásah vůči protidemonstrantům např. při blokádách byl přiměřený. Policejní odpověď, že policie jen chrání dodržování zákonů, je pouze zástěrkou zamlžující existující manévrovací prostor policie.

Extrémně pravicové demonstrace, shromáždění, koncerty a podobně slouží udržování a posilování kontaktů v rámci této scény a konají se na základě konsensuálně protiústavního smýšlení. Proto by mělo být možné se vymluvit na snahu zabránit trestným činům a chránit dodržování zákonů jen tehdy, pokud to bude opravdu realizováno. To také znamená, že by špatně pochopená snaha o de-escalaci neměla vést k vyjednávání s pravicovými extremisty, pokud už došlo ke spáchání trestných činů, nebo akce byla zakázána. Tyto zákazy by měly být naopak striktně prosazovány. Každé zrušení setkání pravicových extremistů totiž tuto scénu oslabuje. To nám dokazuje úspěšná spolupráce státních a nestátních aktérů ve Wunsiedelu a v Halbe.

Poznámky

¹⁹⁶ Jako příklad lze uvést účast jednoho tajného pracovníka Policejního ředitelství Chemnitz na založení *Kameradschaft Sturm* 34.

¹⁹⁷ Když byla v Belgii zakázána pravicově extremistická strana *Vlaams Blok*, založili místní pravicoví extremisté během krátké doby její nástupnickou stranu *Vlaams Belang*, která má politicky i společensky stejný vliv jako předtím *Vlaams Blok*.

¹⁹⁸ Zpráva Úřadu na ochranu ústavy z roku 2007, s. 5.

»U nás nejsou žádné náckové« – Přístup k pravicovému extremismu v německé společnosti

Je jedno, jestli v Německu nebo v Česku – téma pravicového extremismu a rasismu vede k zajímavým fenoménům. Přestože o nich všichni mluví, nikdo s nimi nechce být spojován a jen málokterí je vnímají ve svém okolí. Většina si je jistá, že pravicový extremismus a rasismus existují, ale netady, ve škole, na pracovišti nebo ve sportovním klubu, nýbrž u nich, v sousední obci a každopádně v Rakousku, Maďarsku nebo Americe. Vedle toho se tradují určitá vysvětlení pro rasismus či pravicový extremismus, která tak tvrdošijně přetrvávají, jak jsou nepřesná.

»Oni z toho vyrostou« aneb pravicový extremismus je problém mladých

Bylo by to hezké, alespoň pro dospělé. Ale statistiky a sociologické výzkumy z posledních let říkají něco jiného (především studie W. Heitmeyera Deutsche Zustände, díl 1–5, nebo studie autorů Deckera a Brählera Vom Rand zur Mitte).

Když zkoumáme postoje veřejnosti, pak lidé v důchodu či krátce před důchodem tvoří nadprůměrně velkou skupinu s extrémně pravicovými názory. Sklony k násilí projevují naopak spíše mladí lidé. Pokud se budeme zaměřovat jen na mladé a jejich rasově motivované násilí, pak ztratíme ze zřetele jeden důležitý bod: být pravicovým extremistou není problém mládeže. Rasistické názory jako důležitá složka extrémně pravicového smýšlení se dají najít v nejrůznějších podobách v téměř všech oblastech života. Samozřejmě musíme věnovat také pozornost vývoji mládeže, protože do budoucna budou naši společnost ovlivňovat oni.

Vývoj posledních let nás nemůže překvapit, pokud si uvědomíme, že žijeme ve společnosti, kde je rasismus akceptován. Mladí lidé vnímají mlčení dospělých k rasistickým vyjádřením jako souhlas a potvrzení vlastní pozice. Cítí se pak jako vykonavatelé předpokládané nebo opravdové vůle dospělých.

Přitom nemusejí mít extrémně pravicově orientovaní mladí lidé definitivně upevněný světonázor. Často se tato jejich ideologická mozaika skládá z autoritativních, diskriminujících, rasistických či nacionalistických kamínků. Bylo by však velkou chybou tuto neexistenci jasného světonázoru označit jako »dezorientaci«.

Kdo při pohledu na extrémně pravicové násilníky označí neonacismus jako problém mládeže, ten nebere jejich politické přesvědčení vážně. Kdo neonacistické názory či jednání redukuje jen na určitý výsek lidského života – mládež, ten si neuvědomuje, že se stejně tak vyskytují i u dospělých. Tento pohled zakrývá také fakt, že mladí lidé tyto názory přebírají od dospělých. Proto platí: neonacismus není problém mládeže. Práce s mládeží může být úspěšná jen tehdy, pokud se uskuteční též práce s dospělými.

»Za pravicový extremismus může nezaměstnanost«

Samozřejmě i nezaměstnaní volí NPD. Nedělají to však ve větší míře než ostatní a hlavně, pokud už volí NPD, pak ne z důvodu své nezaměstnanosti, nýbrž proto, že jejich rasistickým heslům věří. Mezi

voliči, kteří při saských zemských volbách v roce 2004 dali hlas NPD, bylo jen 20 % nezaměstnaných. Ale 95 % voličů NPD bylo přesvědčeno, že cizinci přinášejí nebezpečí přílišného zatížení cizím vlivem. A to v situaci, kdy v Sasku žije právě 2,8 % cizinců.

Pokud by tomu opravdu tak bylo, pokud by vysoká nezaměstnanost přinášela velkou podporu pravicově extremistických stran, pak by NPD v zemských volbách ve východním Sasku slavila velké úspěchy. Bylo tomu však jinak. V regionech, kde nezaměstnanost převýšila 25 %, a výrazně tak přesáhla saský průměr 19,7 %, byly úspěchy NPD maximálně průměrné. Ve Zhořelci s nezaměstnaností 27,6 % získala NPD 9,9 % hlasů (v celém Sasku pak 9,2 %). V Hoyerswerdě (nezaměstnanost 25,6 %) jen 9,0 % hlasů a v Lobavě a Žitavě (volební okrsek Löbau/Zittau, 25,6 %) dokonce jen 8,9 % hlasů. Centra NPD, která už roky pracuje na dobré organizaci v Sasku, však leží jinde. Nadprůměrných výsledků dosáhla tato strana především v Saském Švýcarsku (15,1 % hlasů), Annabergu (14 % hlasů) a v Riese-Großhainu (13,9 %).

V těchto krajích však míra nezaměstnanosti neleží nijak výrazně nad průměrem, v Saském Švýcarsku dokonce pod průměrem. NPD naopak uspěla i v krajích, kde je nezaměstnanost relativně nízká. V okrese Weißeritzkreis s podprůměrnou mírou nezaměstnanosti (16,1 %) získala NPD téměř 10 % hlasů. Pouze nedostatek pracovních míst tedy není vysvětlením pro velkou podporu NPD. Asi nepřekvapí, že mezi mladými lidmi byl úspěch NPD nepřímo úměrný k výši jejich vzdělání. U mladých voličů s pouze základním vzděláním získala NPD přes 26 % hlasů.

»Tady se nic nestalo aneb pravicový extremismus je problém násilí«

Hned vedle zúžení pravicového extremismu na problém mladých stojí další zúžení, tentokrát pouze na násilné činy. Média se zajímají pouze v případech, kdy byl někdo zmlácen, něco bylo zapáleno či byl někdo vyhozen z tramvaje. Pokud se zabýváme pouze násilím, ztrácíme ze zřetele méně výrazné formy diskriminace. Ideologie, která stojí za tím zmlácením, tato automatická připravenost diskriminovat vše »neněmecké«, se nám ztratí z očí.

Otevřenou či skrytou diskriminaci zažívají poškození spíše od běžných občanů než od očividných neonacistů. Úplně běžní lidé diskriminují své spoluobčany z rasistických důvodů, kvůli tělesnému či mentálnímu postižení nebo i kvůli jejich odlišnému životnímu stylu. Konfrontace s neonacismem by neměla začínat teprve u násilných činů a zároveň nesmí končit pouze aplikací trestního práva.

Prostřednictvím policejních zásahů můžeme omezit násilnické akce určitých skupin, ale ten skutečný problém vyřešíme pouze v případě, že povedeme jasnou hranici mezi rasistickým a diskriminujícím jednáním na straně jedné a myšlením a jednáním zbytku veřejnosti na straně druhé. Tento odstup od neonacistů musí mít základ v kritice jejich světového názoru a nesmí se vztahovat pouze na jimi produkováné násilí.

»Pravicový extremismus je problém na okraji politického spektra«

Pravicový extremismus vyrůstá v určitém společensko-kulturním prostředí, kde se prolínají nejrůznější ideologické fragmenty jako např. rasismus, nacionalismus, antisemitismus, šovinismus, homofobie a sociální darwinismus. Pravicový extremismus se vyskytuje ve všech společenských vrstvách, ve všech věkových skupinách a u obou pohlaví.

Pojem extremismu nám sugeruje, že se tento problém vyskytuje pouze na okraji, daleko od normálního, ničím neohroženého, širokého středu společnosti. To, co je vnímáno a označeno jako

extremistické, se nás z principu netýká a dá se lehce definovat jako něco za hranicí normy. Pohled na již zmiňované sociologické výzkumy však ukazuje něco jiného. Pravicově extremistická vyjádření nalézají ve středu společnosti ohlas a tak se pravicoví extremisté mohou chápat jako militantní vykonavatelé »vůle lidu«. V mnoha hlavách v naší společnosti vládne nacionalistický světonázor – a to jsme už mnohem dál než jen u voličů NPD; tito lidé se tím navíc překvapivě často nijak netají. Pokud neměříme pravicový extremismus podle volebních výsledků NPD, ale podle postojů veřejnosti, můžeme se v určitých oblastech lehce dostat až ke třiceti procentům.

Podle studie, kterou pro Nadaci Friedricha Eberta realizovali Brähler a Decker v roce 2006, je 44 % obyvatelstva v bývalém východním Německu přesvědčeno, že v Německu žijící migranti přicházejí jen proto, aby zneužívali výhody sociálního státu. Stále více než 40 % východních Němců je toho názoru, že Německo je nebezpečně přelidněno cizinci. Tato čísla by měla politické špičky motivovat k tomu, aby si daly pozor na vlastní xenofobní výroky. Pokud jeden saský starosta v interview prohlásí, že výrok typu »Cizinci ven« může každému někdy vyklouznout, pak se musíme ptát, kdo je zde vlastně tím problémem. Rasismus začíná už v momentě, kdy jsou lidem připisovány sociální, charakterové či kulturní vlastnosti jen na základě jejich původu či vzhledu.

Pro odstranění těchto postojů je třeba se zabývat i strukturálním rasismem našich zákonů. Jen minimum těch lidí, kteří jsou přesvědčeni, jak dobře se žije žadatelům o azyl v Sasku, se někdy opravdu zabývalo jejich situací. Několikaleté zákazy pracovat, stravování z potravinových balíčků, stísněné ubytovny a měsíční kapesné ve výši 40 eur jsou velmi vzdálené od panujících předsudků. Vysoká kriminalita migrantů, která spočívá v porušování zákonů, jež se vztahují pouze na migranty, způsobuje další nárůst xenofobních názorů. Jedna z těchto právních norem např. říká, že žadatelé o azyl nesmějí opustit město či okres, ve kterém jsou ubytováni. Každé porušení pak znamená další čárku do statistiky.

Nejen migranti jsou označováni za obětní beránky, na které je svalována vina za všechno negativní v dnešní době. To platí stejně tak pro socioekonomickou oblast. Každá urážka nezaměstnaných jako lenochů, kteří nechtějí pracovat, a pravidelné označování příjemců sociálních dávek jako podvodníků vytváří klima stigmatizace a nerovnosti, které je živnou půdou pro extrémně pravicové postoje.

Proti tomu stojí pozitivní přístup k lidským právům, stejná práva a povinnosti pro všechny lidi bez ohledu na jejich sociální situaci, pohlaví, původ, vzdělání nebo sexuální orientaci. Důležitým signálem by bylo jasné vyjádření důležitých osob v obci, např. zastupitelů, vedoucích sportovních klubů, předsedů občanských sdružení atd. Pokud by se zřetelně vyslovili proti jakékoliv diskriminaci nebo neonacistickým aktivitám, bylo by to jasným znamením, že pravicoví extremisté nepatří do jejich společnosti. A to je to poslední, co si neonacisté přejí. Kde tato jasná vyjádření scházejí, tam je málo místa pro jakékoliv alternativy.

Nakonec nezbyvá než konstatovat: I když se v běžné řeči prosadil pojem pravicový extremismus, bylo by přesnější mluvit o rasismu, neonacismu, šovinismu nebo antisemitismu. Tyto ideologické fragmenty se neomezují jen na okraj společnosti. Místní politici se proti kritice často brání tvrzením, že v jejich obci nejsou žádní organizovaní neonacisté. To však nic nemění na tom, že tyto jednotlivé ideologické fragmenty mohou být rozšířeny mezi běžnými občany.

»Náckové jsou holohlaví a nosí bomba a těžký boty«

V poslední letech prošla neonacistická scéna velkými změnami. Kdysi dominující skinheadi ztratili svoji vedoucí roli. Vedle skinheadské scény existují další extrémně pravicové mládežnické subkultury. Skrze

tyto změny – od jedné scény směrem k celému hnutí – se do neonacistického hnutí prosadily další hudební a módní styly. Cílem už není jasné vymezení se proti zbytku společnosti, naopak prosazují se spíše decentnější způsoby oblékání. V této situaci vzniklo několik módních značek, které vycházejí vstřícně tomuto novému sebepečetí. Společným znakem těchto značek je to, že je nelze jednoznačně označit za neonacistické a že se většinou nezaměřují jen na jednu konkrétní kulturní sféru mládeže.

Další novinkou je, že nejsou produkována pouze trička či bombry s určitými logy či slogany, ale že jsou nabízeny produkty využívající jiných módních stylů, jako je např. hiphop či rave. Producenti těchto značek jsou často dlouhodobě aktivní neonacisté s kontakty i do dalších mládežnických subkultur. Některým se už podařilo opustit »náckovskou« image a staly se zajímavé i pro neextrémní mládež. I přes jejich zřejmou návaznost na pravicový extremismus se prodávají v běžných obchodech se sportovním oblečením a velkých obchodních řetězcích.

Stále oblíbenější je také pokus o převzetí levicové symboliky nebo toho, co je za ni považováno. Nošení »palestinských šátek« či černých vlajek je dnes na neonacistických akcích běžnou věcí. Symboly antifašistických uskupení a kampaní se vytrhují z navykých souvislostí a obracejí v protiklad. Dokonce i tzv. »čiro«, známý symbol punkové subkultury, už dnes není mezi neonacisty žádná tabu.

»We can't relax with Israel« neboli »Nemůžeme mít klid, když existuje Izrael«. Tričko s tímto nápisem nosí účastníci extrémně pravicové demonstrace v srpnu 2006 v Berlíně. Foto: recherche nord

»Vždyt' dělají jen hudbu«

V 90. letech minulého století vznikla v Německu celosvětově největší extrémně pravicová hudební scéna. Trh zásobuje bezpočet kapel, labelů, distributorských firem a obchodů. Stejně jako v jiných subkulturách se příslušnost k dané scéně projevuje prostřednictvím určitých hudebních stylů, koncertů či fanzinů.

Produkcí rechtsrocku můžeme v Německu rozdělit na legální a nelegální. V oblasti legální produkce se kapely snaží držet na hranici trestnosti. Nelegální struktury produkují a distribuují svoji hudbu konspirativně. Produkty jsou často kvůli trestnému obsahu textů zakázány. NPD využívá hudbu pro svoji propagaci a distribuuje zdarma hudební CD.

Z hlediska obsahu je v rechtsrocku často pozitivně zmiňováno pohanství nebo severská mytologie, wehrmacht, jednotky SA a SS nebo významné osobnosti nacionálního socialismu. Jako nepřátelé se zde objevují cizinci, Židé, levice, drogově závislí, kuřáci marihuany, politici a média. Hudební styl rechtsrock jako takový ale neexistuje.

Rechtsrock je označení pro extrémně pravicové kapely nejrůznějších hudebních stylů. Bylo vynaloženo mnoho energie na získání dominantního postavení v určitých oblastech nebo alespoň na vytvoření extrémně pravicové větve určitého hudebního stylu. Standarte nebo DJ Adolf nabízejí techno beats podložené projevy Adolfa Hitlera, extrémně pravicoví představitelé industriální scény se pak jmenují Rasthof Dachau nebo Genocide Organ.

V rámci Německa zaujímá Sasko první místo v počtu hudebních kapel, koncertů, labelů a distribučních firem. Neonacisté si vytvořili paralelní svět, který jim umožňuje nabízet neutuchající proud zážitků a organizovat nepřetržitý přísun hudební propagandy. Integrace a zabezpečení jejich okolí je plošně zajištěno. Signifikantní je souvislost mezi rozvojem neonacistických struktur a deficitem v jednání lokálních politických špiček. Tam, kde není tento problém vůbec rozpoznán nebo se o něm mlčí, kde se nepodporuje občanská společnost ve své snaze proti tomuto problému bojovat, tam mohou neonacisté téměř bez omezení vytvářet své struktury.

Že hudba může být víc než volnočasová aktivita, ukazuje proces se skupinou Landser, během kterého bylo soudně prokázáno, že dvě vraždy a další těžké násilné trestné činy byly spáchány pod vlivem písní této skupiny. Dva násilníci v německém Egessinu totiž zmlátili dva Vietnamce za zpěvu písně »Fidschi, Fidschi, gute Reise« (Šťastnou cestu, rákosníci).

»Já žádné nebezpečí necítím«

Vnímání nebezpečí je u každého člověka odlišné. Padesátiletý starosta malé obce asi nebude mít žádný problém navštívit jakékoliv místo své obce. Nic se mu nestane a asi ho všichni i uctivě pozdraví. Je však možné, že pro určité lidi je v této obci základní právo na volný pohyb silně omezeno. Nemusíme tato místa hned nazývat »nacionálně osvobozené zóny«, ale každopádně jako místa, kam někteří vstoupí jen s velkou dávkou odvahy, kde pravicově extremistické party rozhodují, co je dovoleno, a co ne. Člověk s tmavou barvou pletí nebo punker musí být hodně odolný, aby každodenní život v těchto místech vydržel – anebo musí jít.

Nezřídka jsou oběti prezentovány jako viníci. Posel špatných zpráv bývá tradičně potrestán. V lepším případě se pak obětím řekne, že si za svůj osud mohou samy. Nikdo je přece nenutil ještě pozdě večer chodit po ulici. Pokud nevezmeme potenciální či opravdové oběti extrémně pravicové ideologie vážně a nepodpoříme je, pokud se smíříme s tím, že se rozhodnou z naší obce odejít, pak kousek po kousku umožňujeme realizaci nacionalistických ideálů extrémní pravice. Jestliže chceme takové problémy v naší obci řešit, musíme je jednoznačně pojmenovat. Když je tímto problémem neonacismus, rasismus nebo antisemitismus, musí být takto také označen.

»Musíme je prostě zakázat«

Snaha vypořádat se s těmito problémy pouze s pomocí právních norem je výrazem bezmocnosti a nemůže nahradit opravdovou konfrontaci s ideologií, která za těmito aktivitami stojí.

Aby nedošlo k nedorozumění: zákaz protiústavních symbolů je správný. Avšak boj s pravicovým extremismem probíhá v současnosti pouze na úrovni bezpečnostních a pořádkových direktiv. Důraz je kladen především na policii, zákazy a represí. Když se však exponenti pravicového extremismu prosazují v institucích občanské společnosti a nejsou pouhým okrajovým fenoménem, musí se tento důraz přenést ze sféry základních bezpečnostních direktiv k obsahové konfrontaci. Musí být politizován. Například demokratické politické strany se musejí od pravicového extremismu distancovat obsahově, nikoli pouze rituálně. To není bezpochyby jednoduché, přesto by se však měli demokraté odvážit a pokusit se voliče přesvědčit, že liberální demokracie je lepším systémem než diktátorský lidový režim.

V poslední době se opět objevuje volání po zákazu NPD. Přitom se často zapomíná, že první, neúspěšný pokus o její zákaz ztroskotal na neochotě spolkového ministerstva vnitra stáhnout z předsednictva NPD na nejrůznějších úrovních tajné informátory, popř. je odhalit. Programové pozice NPD nebyly tehdy vůbec zkoumány. Na této situaci se dodnes změnilo jen málo.

I když by zákaz NPD celou scénu do určité míry destabilizoval, vytoužený úspěch by se však dostavil jen stěží. Funkcionáři strany by se jen přesunuli do jiných organizací. I popsané extrémně pravicové postoje by zůstaly i nadále ve společnosti přítomné.

Posílení demokratických postojů a boj proti pravicovému extremismu jsou dlouhodobým úkolem. Nemůžeme v nejbližší době očekávat, že by pravicový extremismus ztratil něco ze svého vlivu. Skutečnost, že extrémně pravicové názory vznikají a existují v tomto měřítku, se dotýká samotných základů naší společnosti. Nemůžeme mluvit o pravicovém extremismu či rasismu, aniž bychom byli ochotni si klást otázky o fungování naší společnosti. Extrémně pravicové postoje jsou problém celé společnosti, nejenom jejího okraje či určitých věkových skupin.

Lidé s extrémně pravicovými názory jsou velmi heterogenní skupinou. Z toho důvodu nelze definovat pouze jednu příčinu těchto postojů. Zabýváme-li se extrémně pravicově orientovanou mládeží či dospělými, neměli bychom zapomenout jedno: navzdory všem základním podmínkám určujícím chování společnosti je to nakonec subjektivní rozhodnutí každého jedince, jestli se bude angažovat pro solidární a demokratickou společnost, nebo ne. Lidé, kteří se postaví extrémně pravicovým myšlenkám a angažují se pro solidární soužití bez ohledu na barvu kůže, původ či sexuální orientaci, si zaslouží náš respekt a podporu.

»Češi nejsou rasisti, jen nemají rádi Romy« – Reakce na pravicový extremismus v české společnosti

Sociologické studie, jako Heitmeyerova nebo Deckerova a Brählerova, které se zabývají pravicově extremistickou orientací a které byly v předcházejících článcích často citovány, nejsou v Česku úplně neznámé. Přesto téma pravicový extremismus spadá spíše do vědeckého výzkumu politologie. Proto nám různé výzkumy veřejného mínění, které byly v Česku realizovány k tématu xenofobie a vztahu k cizincům či migrantům, dávají jen omezenou možnost srovnání se situací v Německu. Chybí jim totiž především teoretický rámec a hypotézy vysvětlující náklonnost k pravicově extremistickým názorům. Z toho důvodu se následující text snaží určitá zjednodušená vysvětlení zasadit do české reality.

Čech a cizinec

Česko má dlouhou tradici země, ze které se odcházelo, ať už se jednalo o c. a k. monarchii, období 2. světové války či komunistického režimu. Nelze se tedy divit, že téma imigrace není veřejností příliš diskutováno, i když se to v posledních letech pomalu mění. Pro mnoho Čechů je stále nepochopitelné, že cizinci z vyspělých zemí přicházejí žít do Česka. Doma se mají přece mnohem lépe, říkají si. Na druhou stranu imigrantům z východu bývá vyčítáno, že přicházejí do Česka jen kvůli sociálním dávkám. Naturalizace cizinců v Česku je pak téma naprosto neznámé, přestože každý rok získají jeden až dva tisíce cizinek a cizinců české občanství.

Liberální zákonodárství upravující imigraci po roce 1989 bylo důsledkem tehdejší politické situace. Od konce 90. let se postupně zpřísňuje, což však souvisí s přijímáním legislativy EU v souvislosti s českým členstvím.¹⁹⁹ Výraznější veřejná diskuse se opět nekonala.

Jediní, kteří se imigrací zabývají a pokoušejí se tímto tématem získat pozornost veřejnosti, jsou neonacisté a především nacionalisté z *Národní strany*. Samozřejmě že se snaží vyvolat strach a zdůrazňovat předpokládané negativní dopady imigrace na českou společnost a hospodářství. Jakkoli směšně mohou jejich argumenty působit, přesto bývají brány vážně. Jiné názory, které se občas objeví, zdůrazňují především imigraci vysoce vzdělaných cizinek a cizinců, kteří jsou nezbytní pro další rozvoj českého hospodářství. Jiné aspekty imigrace se v celospolečenském diskursu neobjevují.

Není se pak čemu divit, když více než tři čtvrtiny občanů požadují,²⁰⁰ aby se imigrantky a imigranti naučili českou řeč a kulturně se přizpůsobili. V opačném případě požadují jejich odsun.

To je způsobeno nejen nedostatečným zájmem o téma migrace, ale především neochotou nebo nedostatkem příležitostí se s cizinkami a cizinci v Česku vůbec dostat do kontaktu. Tuto nezkušenost české veřejnosti ve vztahu k cizincům ukazuje také jeden průzkum²⁰¹ z roku 2003, podle kterého pouze 28 % dotázaných osobně zná nějakého cizince či cizinku s trvalým pobytem v Česku.²⁰² Spolu s vlivem mediálního zpravodajství to pak znamená, že polovina občanů v Česku je toho názoru, že cizinci obecně představují problém pro Českou republiku, i když sami ve svém nejbližším okolí s nimi problémy nemají.

Cizinci nám berou práci

V souvislosti s tímto tématem dojdeme v Česku k podobným výsledkům jako v Německu. Podle jednoho průzkumu²⁰³ požaduje 65 % Češek a Čechů, aby všichni dlouhodobě nezaměstnaní cizinci byli z Česka odsunuti. Co jiného by se dalo čekat, když vezmeme v úvahu různé diskuse o zelených kartách, bodovém systému a dalších metodách, které by měly umožnit imigraci jen cizincům vysoce vzdělaným a pro českou ekonomiku přínosným. Poněkud překvapivé však je, že se odpovědi na tuto otázku u lidí s prací a bez práce nijak výrazněji nelišily. V roce 2007 to bylo dokonce 75 % občanů, kteří si přáli,²⁰⁴ aby v regionech s vysokou nezaměstnaností měli cizinci zákaz pracovat. Tento z velké části nepodložený strach je rozšířený v celé společnosti a nezávisí na tom, zda dotázaní sami práci mají či ne.

U nás žádný problém s pravicovým extremismem nemáme

O většině násilných přepadení, která mají rasistický či podobný podtext, se veřejnost dozvídá převážně z médií. Avšak pouze velmi malá část těchto násilných činů se do médií vůbec dostane. O každodenní diskriminaci už není třeba vůbec hovořit. Proto lidé často říkají: U nás takové problémy nemáme. Jak jsme se mohli dočíst v předcházejících textech, dokonce ani na policii nebývají hlášeny zdaleka všechny případy. Problémem je i to, že podobné případy rasismu či xenofobie nebývají jako takové rozpoznány nebo brány vážně. Asi 160 žáků a žákyň devátých tříd v Třebíči bylo dotázáno, zda se už někdy ve škole dostali do kontaktu s rasismem. Více než třetina na tuto otázku odpověděla kladně. Z devíti ředitelů škol se podle vlastních slov jen jediný musel zabývat rasisticky motivovanou šikanou. Stejně jako studentka, z jejíž diplomové práce tato čísla pocházejí, můžeme předpokládat, že projevy rasismu zde nebyly příliš vážné. Můžeme však stejně tak předpokládat, že tamější ředitelé základních škol nejsou dostatečně vnímaví nebo nemají tolik zkušeností s rasismem či pravicovým extremismem a neumějí s ním zacházet.

Nenávist k Romům? Žádný problém.

Romové tvoří v Česku největší národnostní menšinu. Podle sčítání lidu z roku 2001 jich zde žije asi deset tisíc. Neoficiální odhady však mluví o 200–300 tisících. Prakticky všichni přišli po druhé světové válce ze Slovenska, Maďarska a dalších jihoevropských zemí. Rozdíl mezi údaji ze sčítání lidu a realitou ukazuje, že Romové mají strach se ke své národnosti přihlásit. Diskriminace a z předsudků vycházející kritické výroky vůči Romům jsou v Česku na každodenním pořádku. V Česku nezpůsobíte žádné faux pas, pokud v nějaké společnosti Romy označíte za líné či za zloděje. Můžete si být totiž jisti, že ostatní jsou stejného názoru jako vy. Tyto názory ve společnosti vedou pak ke groteskním paradoxům: na jednu stranu je kritizována údajná lenost Romů, která se prý projevuje vysokou nezaměstnaností, na stranu druhou není nikdo ochotný Romy zaměstnat.

Přístup české společnosti k veřejným urážkám Romů můžeme dokumentovat na osobách Jiřího Čunka a Liliany Janáčkové. Čunek, předseda KDU-ČSL a místopředseda vlády, v jednom interview radil, jak se člověk může dostat k sociálním dávkám: „*To se budete muset jet někam opálit, začít dělat s rodinou binec, na náměstí ohně, a pak se vás teprve politici zastanou a řeknou – on je chudák.*”²⁰⁵ Tímto citátem vyslovil Čunek veřejně ty nejvýznamnější předsudky proti Romům. Čunek poté ztratil svoji funkci ve vládě – nikoli však proto, že by jeho výroky byly nepřátelské vůči Romům, nebo snad rasistické, nýbrž kvůli současnému podezření z korupce. Když bylo trestní stíhání po několika měsících zastaveno, do své funkce se opět vrátil.

Liliana Janáčková, senátorka a starostka jedné městské části v Ostravě, se proslavila svými výroky na adresu Romů, které pronesla na setkání s občany na své radnici. „*Nesouhlasím s jakoukoliv integrací cikánů po obvodech, bohužel, jsem rasistka. Vybrali jsme Bedřišku (městský obvod – pozn. aut.), takže tam budou, klidně s vysokým plotem, elektrikou, mně je to jedno... klidně to budu křičet do celého světa.*“ Tento citát je v originálním znění ke stažení na internetu.²⁰⁶ Pro média byla tato aféra samozřejmě velmi vděčným tématem. Také policie začala vyšetřovat. Imunitní výbor Senátu však rozhodl, že Janáčkovou imunity nezbaví. Jiné rozhodnutí by bylo poněkud překvapivé, když vezmeme v úvahu, že kolem 80 % Čechů přiznává antipatie vůči Romům. Vyčlenění se tedy mohou v Česku cítit spíše ti, kteří vidí Romy pozitivně.

Pravicové extremisty je třeba zakázat

Častou reakcí na pravicový extremismus je požadavek zákazu podobných uskupení. Rychlá řešení nejsou často ta nejlepší. Navíc se můžeme podívat do Německa, kde vlna zákazů různých sdružení a stran nevedla k rozbití pravicově extremistické scény, ale spíše k novým formám jejich organizace, které další zákazy komplikují. I v Česku můžeme slyšet hlasy požadující zákaz *Národního odporu* či *Národní strany*. Pro policii a soudy by však bylo komplikované zakázat organizaci jako je *Národní odpor*, která oficiálně vůbec neexistuje. Při vzniku *Národního odporu* se totiž čeští kamarádi už inspirovali praxí z Německa.

V Holocaust Memorial Museum ve Washingtonu existuje jedno oddělení, jehož zaměstnanci se snaží vzdorovat antisemitismu na internetu. Kupují odkazy na vyhledávacím serveru Google, aby lidé, kteří zadávají v angličtině slova jako např. Žid, nedostali jen odkazy na Protokoly mudrců ze Sionu a další antisemitské stránky, nýbrž také na jejich muzeum holocaustu. Tyto snahy se mohou zdát zbytečné nebo bez výhledu na úspěch. Dokazují však, že se rasismu a antisemitismu stavět můžeme a musíme. Zákaz není jedinou možnou reakcí na rasistická či diskriminující slova nebo činy a neměl by být reakcí první. Nemůžeme zakázat názory, ale také je nemůžeme nechat bez komentáře, jak se často v 90. letech v Česku dělo a jak se především v souvislosti s nenávisť k Romům stále ještě děje.

Poznámky

- ¹⁹⁹ Baršová, Andrea – Barša, Pavel: Přistěhovalectví a liberální stát. Imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku. Brno: Mezinárodní politologický ústav, 2005.
- ²⁰⁰ Rabušic, L., Burjanek, A.: Imigrace a imigrační politika jako prvek řešení české demografické situace? Brno: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, 2003.
- ²⁰¹ Leontieva, Yana: Cizinci v ČR: „my“ a „oni“? [cit.2008-02-21]. Dostupné z <http://www.cvvm.cas.cz/upl/nase_spolecnost/100018s_leontieva_cizinci.pdf>.
- ²⁰² V Česku legálně žije asi 300 000 cizinek a cizinců, kteří tak tvoří asi 3 procenta obyvatelstva.
- ²⁰³ Blahoutová, Tereza: Cizinci na trhu práce v ČR: Hrozí nám nebezpečí? (Sekundární analýza dat ESS 2002/2003). Bakalářská práce, Fakulta sociálních studií MU v Brně, 2008. K přečtení pouze s heslem <http://is.muni.cz>
- ²⁰⁴ Idnes.cz: Pro tři ze čtyř Čechů jsou cizinci levnou pracovní silou. [cit.2008-06-23]. Dostupné z <http://zpravy.idnes.cz/pro-tri-ze-ctyr-cechu-jsou-cizinci-levnou-pracovni-silou-pea-/domaci.asp?c=A070605_173133_domaci_miz>.
- ²⁰⁵ Idnes.cz: Jak zbesilý rok nakonec semlel Jiřího Čunka. [cit.2008-06-23]. Dostupné z <http://zpravy.idnes.cz/jak-zbesily-rok-nakonec-semlel-jiriho-cunka-fk8-/domaci.asp?c=A071102_070438_domaci_mad>. Čunek se proslavil především jako starosta Vsetína. V této své funkci byl zodpovědný za přesídlení několika romských rodin do často nevyhovujících domů daleko od Vsetína.
- ²⁰⁶ Romea.cz: AUDIO – Senátorka: „...budou tam, klidně s vysokým plotem, elektrikou, mně je to jedno...“ [cit.2008-06-23]. Dostupné z <http://www.romea.cz/index.php?id=detail&detail=2007_2730>.

Hodnocení a výhled

Motivací k intenzivnějšímu zkoumání pravicově extremistických struktur a vývoje situace v Německu a Česku se staly zkušenosti nevládních organizací v obou zemích. Jednalo se především o *Kulturbüro Sachsen e. V.* s jeho partnery jako *Miteinander e. V.* v Sasku-Anhaltsku nebo saské poradny pro oběti pravicově extremistického násilí *RAA Sachsen e. V.* a *AMAL e. V.* Zájem vzešel také od iniciativ jako *Alternatives Kultur- und Bildungszentrum Sächsische Schweiz e. V. (Akubiz)*, které pracuje v blízkosti českých hranic. Českou stranu zastupuje především občanské sdružení *Tolerance a občanská společnost*, které se informace snaží získávat s menším personálním obsazením a horšími strukturálními podmínkami.

Zkoumání kontaktů a souvislostí, přeshraničních sítí a ideologického pozadí, které posilují pravicově extremistické aktivity v Česku a Německu, byly pro *Kulturbüro Sachsen e. V.* důležité z následujících důvodů:

V rámci našeho mobilního poradenství narážíme často na kontakty německých pravicových extremistů směřující přes hranice do Česka, ať už se odehrávají v oblasti hudby a koncertů, výroby a distribuce hudebních CD, nebo se týkají nárůstu spolupráce českých a německých neonacistů na pravicově extremistických akcích a celoevropských setkáních. Prostřednictvím řešerší jsme se pokusili získat informace o vzájemném ovlivňování české a německé scény. Naši snahou bylo poznat strategie a ideologie, které stojí v pozadí, a hledat odpověď na otázky, do jaké míry má například smysl zakazovat koncerty rechtsrocku v Sasku a co dělat, když jejich organizátoři často přecházejí do Česka a zde navazují intenzivní kontakty s českými neonacisty. Chtěli jsme vědět, jak se čeští kamarádi učí od svých německých kolegů a naopak.

Tyto otázky, ke kterým nás inspiroval také vzdělávací workshop partnerského sdružení *Tolerance a občanská společnost* a českého odborníka na pravicový extremismus docenta Mareše z Masarykovy univerzity v Brně, stály u zrodu projektu a řešerší. Rychle jsme našli partnery v nevládních i státních institucích, kteří sdíleli náš zájem o poznání a svými znalostmi a perspektivami pak obohatili naši analýzu. S výsledky této společné řešerše jste se mohli v publikaci »Nebezpečné známosti. Pravicový extremismus v malém příhraničním styku« právě seznámit. Tento projekt se mohl uskutečnit díky podpoře *Nadace Heinricha Bölla* v Berlíně, *Weiterdenken – Nadace Heinricha Bölla* v Sasku, *Nadace Erinnerung, Verantwortung und Zukunft* v Berlíně a *Česko-německého fondu budoucnosti* v Praze.

Možnosti spolupráce a naopak odlišnosti mezi českými a německými pravicovými extremisty dokumentované v této publikaci se dají zobecnit v následujícím shrnutí:

Odlišnosti

Hlavní rozdíl spočívá v tom, že se německým pravicovým extremistům stále více daří zapouštět kořeny na subkulturní úrovni. S vlastními týmy se účastní sportovních utkání, navštěvují veřejné přednášky a vzdělávací akce nebo slavnosti, podílejí se na práci spolků (jako např. spolek rodáků) a získávají tak důvěru místního obyvatelstva. V některých obcích není tento proces zapouštění

kořenů už ani nutný, protože pravicoví extrémisté již jako sousedé, členové církevní obce nebo místního zastupitelstva respektováni jsou. Na tyto průniky navazuje snaha o politickou indoktrinaci s cílem získat nové příznivce.

Tyto aktivity – jakožto strategii německých pravicových extremistů v »boji o hlavy«²⁰⁷ – u českých neonacistů či nacionalistů nenajdeme.

Další rozdíl spočívá v existenci NPD v Německu, která představuje pro sympatizanty nejrůznějších pravicově extremistických uskupení a další občany nespokojené s demokracií běžně volitelnou stranu.²⁰⁸ NPD zastává v německém politickém spektru pravicově extremistické hodnoty a ovlivňuje společenské diskursy svou ideologií a populismem. České neonacistické hnutí nemá na rozdíl od toho německého žádnou snahu – alespoň v současnosti – získat politickou moc. Zásadní ideologické spory znemožňují pak intenzivnější spolupráci. V současnosti aktivní část české ultrapravice – nacionalní socialisté – je kvůli podstatné části své ideologie v Česku nevolitelná. Sem patří například snaha zalíbit se německým pravicovým extremistům ostrou kritikou organizovaného vyhánění německy mluvícího obyvatelstva Československa za prezidenta Beneše po skončení 2. světové války. Většinovou podporu by naproti tomu – vedle dalece rozšířeného každodenního rasismu vůči Romům – mohly u určité části voličů získat nacionalistické a protiněmecké pozice. Ty se dostaly naposledy ke slovu v letech 1992–1998 díky poměrnému úspěchu pravicově extremistické strany SPR-RSČ (*Sdružení pro republiku – Republikánská strana Československa*).²⁰⁹

Dnes nemá žádné ultrapravicové uskupení v Česku potenciál stát se vlivnou a u velké části obyvatelstva volitelnou politickou silou. Zatímco nacionalisté, jako např. SPR-RSČ, jsou vnitřně rozštěpení a finančně zruinovaní, získávají mezi mladými lidmi na vlivu subkulturní nabídky neonacistických uskupení jako *Národní odpor*, odkoukané ve východním Německu. Politický program nacionalně socialistických uskupení není však zatím precizně nijak zformulován a vzhledem ke své blízkosti k německé ultrapravici je také pro většinu Čechů a Češek neakceptovatelný. Naopak v Německu se NPD etablovala na špici pravicově extremistického hnutí – i přes všechny aféry jednotlivých poslanců i celého vedení (např. německý parlament požaduje po NPD navrácení 870 tisíc eur státní podpory, protože pokladník této strany uváděl nepravdivé údaje o finančních darech). NPD tak rozvíjí trvale pevné vazby k subkulturní ultrapravicové scéně, stejně jako k nacionalisticky a rasisticky ovlivněné části běžného obyvatelstva.

Společné body a spolupráce

I když mají extrémně pravicové ideologie v Česku a Německu odlišné historické zdroje, na lidmi pohrdajících, rasistických, antisemitských, autoritativních, antiglobalizačních nebo islamofobních ideologických prvcích se shodnou.

Styčné plochy obou scén najdeme především na koncertech a celoevropských setkáních. Odtud si čeští neonacisté přinášejí podněty pro svoji práci doma; zde se navazují kontakty v rámci přeshraniční šedé ekonomiky (zásilkový obchod s hudbou, oblečením, tiskovinami a extrémně pravicovými devocionáliemi a propagandistickými materiály).²¹⁰

Němečtí pravicoví extrémisté hodnotí na české scéně pozitivně především cenově výhodné nabídky ve formě koncertů, obchodu s hudbou, časopisy a alkoholem, který koncerty rechtsrocku vždy doprovází. Navíc je možno – to zajímá především mladší a z chudších rodin pocházející muže a ženy – na příhraničních trzích velmi levně získat plagiáty lifestyleových produktů.²¹¹ Na německé straně neexistují – pokud odhlédneme od mezinárodně operující sítě *Blood and Honour*²¹² – žádné intenzivní a prokazatelné snahy o výraznější sblížení s českými neonacisty.²¹³

Čeští neonacisté si váží především kvality koncertů v Německu a také toho, že na nich a dalších mezinárodních akcích (např. »Pressefest« nakladatelství Deutsche Stimme, »Den Saska«, »Smuteční pochod« k uctění 13. února v Drážďanech či »Svátek národů« v Jeně²¹⁴) je k dispozici široká nabídka ultrapravicového zboží od oblečení přes hudbu až po propagandistickou literaturu.²¹⁵

Texty shromážděné v této publikaci a v nich obsažené pohledy a analýzy přeshraničních projevů pravicového extremismu v souhrnu dokládají, že právě tato spolupráce mezi českými a německými ultrapravicovými extremisty narůstá – i když je z obou stran podporována v odlišné míře. Navíc tento sborník ukazuje nejen to, že se čeští neonacisté od svých německých kamarádů učí, ale že už díky tomu mohli dokonce ukázat i určité úspěchy. Zde autoři a autorky odkazují především na tyto aspekty:

V čase globalizujícího se evropského hospodářství a jeho reálných nebo jen obávaných negativních vlivů se extrémní pravice nemůže opírat jen o tradiční nacionalismus. Stále větší šanci zasahovat do společenských diskursů mají kritici globalizace a propagátoři etnopluralismu a nacionálního socialismu, jak to na německé straně činí NPD, zatímco na české straně především menší uskupení jako *Národní odpor* či *Autonomní nacionalisté*. Výrazný nárůst extrémně pravicových aktivit, např. demonstrací, shromáždění nebo koncertů v Česku ukazuje, že se zde stále více etabloje stabilní neonacistická scéna podle německého vzoru. Citát z předmluvy: »*Podívejte se, co nám to sem vyvážíte*« byl tímto sborníkem jasně potvrzen.

Nebezpečí extrémně pravicových – v Česku neonacistických a nacionalistických – hnutí nespočívá ani tak v jejich prezenci zprostředkované veřejnosti médií, ať už se to týká jejich stranických struktur nebo násilných činů. Spíše hrozí jejich subkulturní zakořenění na nejrůznějších úrovních společnosti. Tím extrémně pravicové ideologie a jejich tradiční prvky, jak popisuje 3. kapitola, navazují na latentní xenofobní, nacionalistické či antisemitské nálady ve společnosti. Tyto nálady se mohou snadno proměnit v činy v podobě volebního chování, členství v ultrapravicovém uskupení či každodenním rasismu, nebo se formovat do podoby hnutí či strany-hnutí, jako je v Německu NPD. Pokud tento vývoj nebude brán vážně a nebude-li o něm na úrovni politické sféry a celé společnosti diskutováno, vznikne postupně nebezpečí pro celý politický systém. Politicky odpovědné osoby na východě Německa vzaly tento vývoj vážně až s velkým zpožděním. Dlouho byly přesvědčeny, že zamlčování tohoto problému či pouhá represe (kontrola a stáhnutí státními institucemi) jsou dostačující. Neochota se těmito útoky na demokratický stát zabývat a snaha udržet ultrapravicová uskupení pod kontrolou spíše umožnila další rozšiřování jejich kontaktů a stabilizaci. Tato zkušenost je pro ostatní státy, a zde především pro státy bývalého východního bloku, které mají podobné zkušenosti a problémy, velmi důležitá.

Nabízí se však otázka, jestli občanská společnost a státní instituce v Německu a Česku jsou vůbec schopné a ochotné na tyto předložené výzvy účinně reagovat. Spolková republika Německo sice vytvořila různé programy, které mají podporovat občanskou angažovanost pro demokracii a proti pravicovému extremismu. Tyto programy nabízejí poradenství na lokální úrovni pro nejrůznější aktéry v občanských sdruženích či úřadech, a to v takovém měřítku, které není srovnatelné s žádnou jinou evropskou zemí. Na druhou stranu však Německo mělo a má zásadní problémy s ultrapravicovým násilím a propagandou, stejně tak jako s NPD, která se usadila v mnoha komunálních zastupitelstvech a dvou zemských parlamentech. Bohužel ale zůstávají zmíněné programy pouze na půli cesty, jelikož jsou vždy po několika letech přehodnoceny a přepracovány, místo aby je spolková vláda opravdu rozpracovala dlouhodobě.

Zdá se, že pro mnoho nevládních i státních aktérů v Česku nepředstavuje modernizující se pravicový extremismus stále žádná vážná nebezpečí. I když rostoucí počet členů a vzrůstající aktivity v rámci extrémně pravicové scény mluví jinou řečí, není pravicový extremismus, nebo jen velmi zřídka,

veřejně diskutovaným tématem. Proto přežívají nevládní organizace jako je *Tolerance a občanská společnost* v nezájmu a jsou ze strany médií, občanské společnosti či politiky zahrnovány otázkami jen v případě potřeby aktuálních informací či obrazového materiálu.

Výhled a možnosti jednání

Co znamenají poznatky představené v této publikaci, pokud se budeme ptát na možnosti jednání při boji s extrémně pravicovými aktivitami?

Pro další rozvoj společnosti a demokracie je důležité, abychom dokázali rozpoznat a tematizovat snahy extrémní pravice získat prostor v nejrůznějších oblastech společenského života – od subkultur přes společensko-kulturní život ve městech a obcích až po zastupitelstva. Jestliže nechceme, aby se malé, každodenní útoky na lidskou důstojnost přetřansformovaly v relevantní politické hnutí, musíme se proti těmto na první pohled nedůležitým a nevýznamným porušením lidských práv důsledně stavět.²¹⁶ Mlčení posiluje extrémně pravicové tendence a oslabuje demokracii. Zde je důležité, aby nejrůznější církve, firmy, sdružení, charity, mládežnické organizace, školy a rodiče převzali odpovědnost a podíleli se na spoluvytváření společnosti založené na dodržování lidských práv. Dlouhodobá a systematická podpora takovýchto společenských aktivit a odborných nevládních aktérů, jako je například *Tolerance a občanská společnost*, by byla správným poučením se ze zkušeností ve východním Německu v posledních letech.

Pokud vycházíme z přesvědčení, že s pravicovým extremismem je možno bojovat, jen budeme-li reagovat už na první jeho snahy usadit se na úrovni subkultur, pak je zřejmé, že zde nepomohou pouze aktivity státních orgánů. Kroky státních orgánů a občanské společnosti musí na sebe vzájemně navazovat a propojovat se, aby byly vůbec dlouhodobě úspěšné. Politické vzdělávání a podpora zapojení veřejnosti do utváření a rozvoje jejího okolí ve městech a obcích jsou základem. Nezbytné je také poradenství a solidarita s oběťmi extrémně pravicového násilí a každodenní diskriminace. Stejně tak musí být poradenství v nejrůznějších otázkách dostupné pro všechny občany a především pro angažované občany ve spolicích, církvích, komunálních politice atd.

Přítomná publikace je určena učitelkám a učitelům, policistkám a policistům, sociálním pracovnícím a pracovníkům a samozřejmě všem zástupkyním a zástupcům státní správy a samosprávy. Nabízí jim přehled o fungování, stabilizaci a vývoji přeshraničního pravicového extremismu. Pokud jsme se zde zabývali mozaikou nejrůznějších projevů spolupráce ultrapravicových aktivistů v Česku a Německu, stejně tak by bylo možné se zaměřit i na další evropské státy.²¹⁷ Jeden z nejvýznamnějších vývojových trendů v rámci extrémní pravice je přeshraniční propojení a rostoucí spolupráce, ať už se jedná o úroveň frakce v Evropském parlamentu nebo o velká setkání při příležitosti památných dnů ultrapravicové scény. Tento příklad prohlubující se česko-německé spolupráce má tedy exemplární charakter a měl by být v následujících letech všemi zainteresovanými lidmi důsledně a analyticky sledován.

Všichni autoři a autorky tohoto sborníku si proto přejí, aby ediční řada Nadace Heinricha Bölla s názvem »Demokracie« i nadále přinášela mnoho poznatků a podnětů pro analýzu nově vznikajících strategií.

Grit Hanneforth
ředitelka
Kulturbüro Sachsen e. V.

Friedemann Bringt
projektový vedoucí mobilních
poradenských týmů v Kulturbüro Sachsen e. V.

Poznámky

- ²⁰⁷ Srov. strategie extrémní pravice v modelu čtyř pilířů v článku D. Begricha a F. Bringta »Transformační procesy (východo)německého neonacismu« ve 2. kapitole.
- ²⁰⁸ Vedle NPD jako nejsilnější pravicově extremistické strany je třeba jmenovat i DVU. *Republikáni* (Die Republikaner) už jsou v podstatě bezvýznamní. V současnosti však napravo od saské CDU vznikají některé menší strany s extrémně pravicovým zaměřením, které se prezentují jako volitelná alternativa, např. *Saská lidová strana* (Sächsische Volkspartei), což je volební blok vytvořený z *Republikánů*, DSU a odpadlíky z NPD založené *Saské lidové strany*, a také volební sdružení »Iniciativa Práce – Rodina – Vlast« bývalého spolkového poslance CDU Henryho Nitzscheho.
- ²⁰⁹ Srov. text M. Mareše »Dějiny organizovaného pravicového extremismu v Česku« v 1. kapitole.
- ²¹⁰ Srov. text J. Raabeho »Bratrství překračující hranice. Rechtsrock a obchod s hudbou« ve 3. kapitole.
- ²¹¹ Srov. text H. Lasche »Zakázáno? Žádný problém‘ – na německo-českých pohraničních tržnicích jsou pravicoví extremisté stále úspěšní« ve 3. kapitole.
- ²¹² Srov. text J. Raabeho »Bratrství překračující hranice. Rechtsrock a obchod s hudbou« ve 3. kapitole.
- ²¹³ Srov. text F. Carstense »Když se z nepřátel stanou přátelé. Konfliktní linie německých a českých neonacistů« ve 2. kapitole a text K. Kalibové a O. Cakla »Informace o propojení českých a německých neonacistů« ve 3. kapitole.
- ²¹⁴ Srov. text C. Enderse »Evropské propojení pravicových extremistů« ve 3. kapitole.
- ²¹⁵ Srov. text K. Kalibové a O. Cakla »Informace o propojení českých a německých neonacistů« ve 3. kapitole.
- ²¹⁶ K ideologickému pozadí a strategiím pravicového extremismu v Německu, resp. Česku srov. text D. Begricha a F. Bringta »Transformační procesy (východo)německého neonacismu« ve 2. kapitole, resp. text M. Mareše »Ideologické prameny českého pravicového extremismu« ve 2. kapitole.
- ²¹⁷ Srov. text C. Enderse »Evropské propojení pravicových extremistů« ve 3. kapitole.

Seznam autorů

David Begrich

Působí v pracovní skupině Pravicový extremismus u *Miteinander e. V.* v Magdeburku. Zabývá se především neonacistickými uskupeními a publikoval s dalšími autory již několik publikací k pravicovému extremismu či rechtsrocku.

Miroslav Bohdálék

Externí spolupracovník *Kulturbüro Sachsen e. V.* v oblasti mezinárodní spolupráce. Studoval mezinárodní vztahy a žurnalistiku a je aktivní v různých neziskových organizacích.

Friedemann Bringt

Odborný referent a projektový vedoucí mobilních poradenských týmů v *Kulturbüro Sachsen e. V.*; studoval sociální pedagogiku v Drážďanech, Utrechtu a Berlíně; publikoval mj. s Lorenzem Korgelem »Wahrnehmen – Deuten – Handeln. Strategien im Umgang mit Rechtsextremismus« (2005).

Ondřej Cakl

Jako pracovník občanského sdružení *Tolerance a občanská společnost* a několik let i v rámci *Evropského monitorovacího centra pro rasismus a xenofobii* (EUMC) se sídlem ve Vídni monitoruje aktivity pravicově extremistických a neonacistických uskupení v Česku. Díky jeho monitoringu bylo v předcházejících 15 letech již několik členů této scény postaveno před soud a odsouzeno.

Frank Carstens

Diplomovaný sociální pracovník, už deset let aktivní jako žurnalista a referent v oblasti neonacismu se zvláštním zájmem o neonacistické subkulturní mládežnické scény. Redaktor různých specializovaných časopisů a týdeníků, např. *Der Rechte Rand*, *Jungle World*. Spolupracovník *Recherche Ost*.

Carsten Enders

Referent seminářů na téma pravicový extremismus a rasismus v *LAG Pokubi Sachsen e. V.* Studoval zahradní architekturu a pracuje jako parlamentní poradce pro městský rozvoj pro frakci strany Zelených v saském zemském parlamentu.

Maria Grjasnow

Odborná referentka v *Kulturbüro Sachsen e. V.* a projektová koordinátorka v celoněmeckém občanském sdružení *Netzwerk für Demokratie und Courage*. Absolvovala studium sociologie, psychologie a interkulturní komunikace v Jeně, Edinburgu, Lyonu a Petrohradu.

Grit Hanneforth

Vystudovala kulturní management. Od roku 2001 je ředitelkou *Kulturbüro Sachsen e. V.*

Klára Kalibová

Pracuje jako právnička a spolu s Ondřejem Caklem ve sdružení *Tolerance a občanská společnost* monitoruje pravicově extremistickou scénu v Česku.

Markus Kemper

Diplomovaný politolog, 12 let pracuje se zaměřením na pravicový extremismus, nejprve v Braniborsku a od roku 2001 v Sasku v *Kulturbüro Sachsen e. V.*

Volker Lange

Kriminální ředitel v saském Zemském úřadu pro vyšetřování, vedoucí odboru potírání kriminality; v letech 1998–2002 vedoucí odboru Pravicový extremismus v Zemském úřadu na ochranu ústavy; dlouhodobě aktivní jako referent především k tématu pravicového extremismu.

Hendrik Lasch

Žurnalista na volné noze v Drážďanech. Studoval germanistiku a anglistiku v Berlíně a Warwicku. Pracuje mj. pro deník Neues Deutschland a pro zpravodajské agentury.

Miroslav Mareš

Vedoucí katedry strategických a bezpečnostních studií Fakulty sociálních věd Masarykovy univerzity v Brně; vědecký pracovník Institutu pro srovnávací politologii Masarykovy univerzity. Publikoval mj. »Pravicový extremismus v České republice po roce 1989« a mnohé další publikace.

Markus Pape

Narozen v Berlíně, pracuje jako novinář a překladatel v Praze; od roku 1995 se věnuje dějinám českých Romů a lidským právům. V roce 1997 publikoval »Und niemand wird euch glauben. Dokument über das KZ Lety u Písku«.

Jan Raabe

Diplomovaný sociální pedagog; specializuje se na extrémně pravicové subkulturní mládežnické scény a extrémně pravicovou hudbu; aktivní v práci s mládeží. Pracuje jako referent pro sdružení *Argumente & Kultur gegen rechts e. V.*; v roce 2007 publikoval společně s Christianem Dornbuschem a Davidem Begrichem »Rechtsrock – Made in Sachsen-Anhalt«.

Petra Schickert

Diplomovaná sociální pedagožka; posledních 7 let pracuje v mobilním poradenském týmu v *Kulturbüro Sachsen e. V.*

Josef Smolík

Docent na Fakultě sociálních studií Masarykovy univerzity v Brně. Studoval politologii, psychologii a sociální pedagogiku. Ve svém výzkumu se věnuje radikalismu, extremismu a subkulturám mládeže.

Kniha je vydávána za podmínek Creative Commons License: <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/cz/>. K dispozici je elektronická verze ke stažení, kterou můžete kopírovat, distribuovat a sdělovat veřejnosti. Přitom platí tyto podmínky:

Uved'te autora – máte povinnost uvést údaje o autorovi a tomto díle způsobem, který stanovil autor nebo poskytovatel licence (ne však tak, aby vznikl dojem, že podporují Vás nebo způsob, jakým dílo užíváte).

Neužívejte dílo komerčně – toto dílo nesmíte využít pro komerční účely.

Nezasahujte do díla – toto dílo nesmíte pozměňovat, doplňovat, využívat celé nebo částečně v jiných dílech.

Vzhledem k riziku zneužití je třeba při uveřejnění této publikace nebo celých článků zažádat o souhlas Kulturbüro Sachsen e. V.

Digitální verzi publikace najdete na www.kulturbüro-sachsen.de, www.nebezupecne-znamosti.info a na www.weiterdenken.de.